

69-5
L67 I, 1-8

Latvijas Satwersmes Sapulzes stenogramas

1. burtniza

1920.

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rigā,
Suworowa eelā 14.

Latwijas Satwerfmes Sapulzes stenogramas

I. fešijas 1. (atflahššanas) šehde 1. maijā 1920. gadā
(Atflahša plkst. 4.40 peh3 pušdeenas).

Tautas Padomes presidenta atflahššanas runa. — Satwerfmes Sapulzes presidenta wehleššanas. — Latwijas Tautas Padome noleef sawas pilnwaras. — Pagaidu waldbiwa nodod sawas pilnwaras Satwerfmes Sapulzes rokās. — Pihdsjaunas waldbiwas sakahdiššanai Satwerfmes Sapulze pilnwaro lihdsšinejo pagaidu waldbiwi ištildit waldbiwas peenahšumus. — Lehmušs par Tautas Padomes šahrtibas rullā pagaidu peemešrosšanā un par Satwerfmes Sapulzes tošetli neaifššaramibu.

Tautas Padomes presidents J. Šchakste: Augsti šeenitā šapulze! Peh3 Satwerfmes Sapulzes wehleššanu likuma mans peenahšums ir tā Tautas Padomes prezidentam atflahš Satwerfmes Sapulzi. Ištildot šcho ušdewumu, es wišpirms apšweizu juhs tā no paščas tautas ištredšetos Latwijas walsts šaimneekus. Latwijas tauta šekos no šchis deenas wišeem juhsu šokeem, wišeem juhsu lehmumeem ar leelako ušmanibu. To Latwijas tautas grihu, kura no šahkuma bija parahdijusees tikai nenoteikti, bet pa leelā kara laiku arween wairak eeguwa noteiktibu, to grihu lemt-pašchai par šawu likteni, išteiza Latwijas Tautas Padome šawā lehmumā 18. nowembri 1918. gadā. Ka šchi griha bija pareiši šaprasta, to peerahdija tahlafee notikumi. To peerahdija tas, ka tauta wišā šawā wišumā peekrita šchim šolim un pabalštija Latwijas Tautas Padomes tahlako darbibu. Šchis pirmais Latwijas walsts pastahweššanas laiks bija pildits dašhadam gruhšibam, tas prašija daudš darba, tikpat eefšheenē, tā ari uš ahru. Šchis pirmais Latwijas walsts laikmešs fewištchi daudš prašija no muhsu jaunās Latwijas armijas. Muhsu jaunā Latwijas armija pulzejās pee muhsu robesšam un gahdaja par to, ka Latwijas walsts robesšas tiktu ištihritas no wišeem cenaidneekem, kas apdraudeja zeltās Latwijas walsts neatkaribu. (Applausi). Starp muhsu šlawneem dehleem, kas puhlejās un šrahdaja preekš latweešchem un latweešchu walsts, eenem pirmo weety tee, kas ir atdewuštchi to wišdahrgako, kas ir zilwekam, kas atdewuštchi šawu dšihwibu, tee — muhsu kareiwji, kas gulditi kapenēs tikpat Rigas tuwumā, tā ari pa wišām frontes weetam. Tur duš muhsu waroni un es ušaižnu šapulzi toš godinat. (Wišī peezelas). Wini atmina mums paliks muhsšam dahrga; kamehr pastahwēs břihwā neatkarigā Latwijā, tikmehr neaifšširšim to, ko wini darijuštchi preekš šchis břihwās neatkarigās Latwijas. Mehš newaram ušflaitit wišas tās rolas, newaram ušflaitit wišas tās domas un juhtas, kas ir šahwejuščas par muhsu jaunā neatkarigā Latwijas walsti. Ir dariti dašchadi darbi: gan pilditas augštas, atbildigas walsts weetas, gan ari kura katra weenahššama masa weetina ir pildijusti šawu peenahšumu ar wišlabako, wišteizamako

apštau. Wiņi tee darbīneeki un strahdneeki, lai buhtu weens strahdajis ar sobenu, otrs ar arklu, treschais ar spalwu, zeturtais ar kahdu zitu rihku — wiņi bijuſchi pilditi ar ideju, ka ſchis darbs teef strahdats preeſch neatkarrigās Latwijas, preeſch wiſaugstata mehrka. Wiſeem ſcheem darbīneekeem peenahkas no muhſu puſes pateiziba un aſſina. (Applauſi).

Bet neween ſche, muhſu paſchu Latwijas robeschās, ſtarp muhſu darbīneekeem un tauteſcheem, bet ari ahrpus ſchim robescham mehš atradām wiſdſihwako pabalſtu. Mehš eſam atraduſchi ſimpatīſku pretimnahſchānu ari pee ſweſchwalſtim. Mehš waram minet Italiju, Franziju, Angliju un zitas walstis, kuras no paſcha ſahkuma ir iſturejuſchās labwehligi. (Applauſi). Uri muhſu tuwatās walstis: Polija, Igaunija, Ceetawa uſturejuſchās ar mums wiſwairaf labas ſaites, kas atweeglinajuſchās muhſu darbu ſche muhſu ſemē. (Applauſi).

Tagad, kad mehš ſche eſam ſapulzejuſchees, lai iſweidotu un iſbuhwetu Latwijas walsti uſ teem pamateem, kahdi tika likti pirms puſotra gada; muhſu peenahkums ir peelikt wiſus ſpehkus, lai tas iſdotos un tadeht ſchini darbā mehš ſaweenoſimees wiſi lopejā aiſluhgumā „Deews ſwehti Latwijū!“ (Pehz tam ſapulze trihſſahrtigi nodſeed tautas himnu).

Satwerfmes Sapulze atklahta. Muhſu pirmais peenahkums buhtu pahrbaudit pilnwaras. Man ir eefneegts preeſchlikums:

„Leekam preeſchā atſiht Satwerfmes Sapulzi par pilnteēſigu pehz zentralās wehſchānu komiſijas apleezibam un mandatu pahrbaudīſchānu atlikt uſ nahkoſchu ſehdi.“

Teef proponets mandatu pahrbaudīſchānu atlikt uſ nahkoſchu ſehdi. Waj buhtu kahdas eerunas pret ſcho preeſchlikumu? Ja eerunu naw, tad preeſchlikums peenemts. Eš luhgtu ſapulzi atwehlet man uſaizinat par ſekretaru Satwerfmes Sapulzes lozekli Iwanowu. Gebildumu naw? Eš luhgtu Iwanowa fungu eenemt pagaidam ſekretara weetu.

Muhſu tahlakais uſdewums ir — Satwerfmes Sapulzes presidenta wehſchāna. Eš uſaizinat ſapulzi eefneegt waj minet kandidatus. Man tika likts preeſchā rakſtiſki eefneegt kandidatu propoſizijas. Beſ tam luhdsu deſignet 4 balſu ſkaititajus.

U. Rlihwē (ſemneeku ſaweeniba): Rā balſu ſkaititajš teef minets Wahršbergs.

P. Ralninſch (ſozialdemokrats): No ſozialdemokrateem Grehwiſch. Tautas Padomes presidents J. Eſchakſte: Warbuht kahdu no zentra?

W. Seil (Latgales ſemneeku partija): Laiſans, Antonš.

Tautas Padomes presidents J. Eſchakſte: Warbuht kahdu no minoritatem? (Teef minets Kluge).

Man lihds ſchim eefneegts tikai weens kandidata preeſchlikums (P. Ralninſch eefneeds otru preeſchlikumu). Ir proponeti diwi kandidati. Wairaf naw? Weens kandidats ir Jahnis Eſchakſte, otrs — Rainis. Eš luhgtu Raina fungu iſſažitees, waj wiſch peenem kandidaturu.

J. Rainis (ſozialdemokrats): Peenemu.

Tautas Padomes presidents J. Eſchakſte: Eš ari peenemu, bet eewehrojot to, ka par mani notiſs balſoſchāna, tad eš uſaizinu Tautas Padomes wizepresidentu Skujeneeku eenemt presidenta weetu.

M. Skujeneekis: Tā kā ir uſſtahditi diwi kandidati, tad eš leeku preeſchā ſchā augſtai ſapulzei balſot par abeem kandidateem uſ reiši ar ſihmitem. Waj buhtu kahds zits preeſchlikums? Naw. Tā tad peefri-

šāna. Katram Satwerfmes Sapulzes lozeklim tiks isdota sīmite un wīnsch ufrakstis weenu no mineteem wahrdeem. Es luhdsu balsu skaititajus sanemt šhe sagatawotās sīmites. Satwerfmes Sapulzes lozeklus luhdsu palikt sawās weetās. Sīmites tiks isdalītas un, deputateem tāpat sehdot, balsu skaititaji wīnās sawahks. Ustahditi ir kandidati: Rainis-Pleeschans un Jahnis Šchafste.

Pawīsam isdotas 137 Satwerfmes Sapulzes lozekleem eeejas kartinas. Balsoschanā peedalijschees 132 Satwerfmes Sapulzes lozekli, pee lam nodotās par Raini 48 balsis un par Šchafsti — 83 balsis, weenai balsj atturotees. (Ilgj nerimstoschi applausi).

Satwerfmes Sapulzes presidents J. Šchafste: Es pateizos no wīsas sirds par man dahwato ustizibu. Es waru apleezinat, ka zentischos ari us preefschu sapulzi wadit objektiwi, nepabalstot nedj kahdu personu, nedj partiju. Es zentischos gahdat par to, ka muhsu seme attihstas pareisā zelā, ka pee mums rodas likumiba, kahrtiba; ka pee mums rodas katiziba. Muhsu peenahkums ir strahdat wīseem kopā. Mehš esam lihds šchim Latwījas walsts pamatus likuschi kopejeem spehkeem un neschaubos, ka mehš ari walsts isbuhwē strahdasim kopigi. Latwījas walsti ir, beš schaubam, katrai partijai sawa programa un sawi zenteeni, bet tomehr mums naw jaaismirst kopejais mehrkis un zelsch un tas ir — Latwījas walsts nostiprinaschana. Ja mehš padotos atsewīshku programu interesem, tad nebuhtu eespehjams apweenot wīsus radoschos spehkus, lai kopigem spehkeem waretu weikt darbu, kas mums stahw preefschā. Tadeht wee noteem spehkeem pee šchi darba — tas ir mans losungs. (Ilgj nerimstoschi applausi).

Šchā brihdi, kur Latwījas Satwerfmes Sapulze ir organizesusees, ir nolikusi sawas pilnwaras muhsu lihdsšchinejā augstākās waras neseja, Latwījas Tautas Padome.

Man ir tas ufdewums, kā bijuscham Latwījas Tautas Padomes presidentam, pasinat Satwerfmes Sapulzei, ka Latwījas Tautas Padome noleek sawas pilnwaras, beids wīsus sawus darbus un atstahj pilnigu swabadu rihzibu jaunajam Latwījas šaimneekam — Satwerfmes Sapulzei.

Wahrds peeder ministru presidentam Ulmanim.

Ministru presidents R. Ulmanis: Augstā Sapulze! Beidsot ir peenahkusi deena, pehz kurās mehš wīsi ilgojamees wīsu šcho garo un gruhito pusotra gada. Ir peenahzis brihdīs, kad sanahkusi ir no wīseem eenaidneekem atbrihwotās un apweenotās Latwījas Satwerfmes Sapulze, latwju tautas un Latwījas walsts gribas isteizeja un isweidotaja, lai kā neaproseschotās šuwerenās waras neseja rakstītu Latwījas nahlotnes likteni muhsu wehstures grahmata. Ir peenahzis ari brihdīs, kad pagaidu waldiba war nolikt sawas no Tautas Padomes sanemtās pilnwaras Satwerfmes Sapulzes rokās. Un to darot, lai buhtu man atlauts, issakot Satwerfmes Sapulzei dīlakās zeenibas pilnu apswīkumu no pagaidu waldibas puses, ihsumā mest skatu par to laika gabalu, kursch mums ir dewis to, ko mehš tagad par sawu sauzam.

Man bija tas gods nest šmagās atbildibas pilno peenahkumu, stahwot pagaidu waldibas preefschgalā wīsu šcho Latwījas tapschanas eesahkuma laiku. Pagaidu waldiba ir laimīga, ka schodeen, nododot jums sawas piln-

waras, wina war to darit ar drošču apsinu par padarito un weikto darbu. Gruhtibu un ņchaufmu pilns bija ņchis laikš. Bet raudņsim aismirst tagad melnā un ņarknā terora laikus Latwijā, pahreesim teem pahri un atstahim wehrtet wehsturneckam meerigako laikos daschu grupu mehginajumus greest ari wehrgu kehdes nometuņhajā Latwijā wehstures ratu atpakal, bet atmineņsim tikai tos nelokamās gribas, nesalauņhamās energijas un paņņufupureņņandās momentus, kuruš neapehnoš nekahdi notikumi nahņotnē. Wiņi darbi nobahl un paleef maņi to waronu darbu preeņņhā, kuri par Latwijas un Latwijas walņts tapņņhanu ir ņawas galwās kihlā dewuņchi, kuru kaulus tagad ņedņ Tihrela ņmiltis, kuruš muhņņha meegā aijā firmās. Daugawas ņehru dņeesma Nahwes ņalas malā, kuruš ņedņ garās, balto krustu rindas brahlu kapos. Muhņņham lai paleef eemihņas teņas uņ wtnu atduņas weetu — wini wuhņu ņwehņee, kureem uņ muhņņchu paliks muhņu pateiziba. Tomehr, ņehrodami par wineem, ņmelņim winu ņpehlā un garā ņew droņmi un energiju katrā laikā buht winu zeenigeem. Ko winu peemehrš ņpehji, to katru deenu rahda muhņu waronigā armija, kura ar pahrzilweziņņām puhlēm puņotra gada laikā neapraņstami gruhņtoš apstahlkos peerahda katram muhņu walņts apdraudetajam no ahreenes, ka latweeņchi, reiņ nehmuņchi ņawu likteni paņchi ņawās rokās, to wairš ziteem weidot nepeelaus. Latwija ir brihwa, brihwa ir latweeņchu tauta.

Blakus ņchai energijai stipraņais pamais muhņu pagahjuņhā darbā un droņņhajā kihlā ņemem nahņotnē ir ta weenprahņiba, ar kuru wiņos ņwarigakos momentos latwju un Latwijas dņihwes balto un nebalto deenu krustņelos wiņi tautas ņlahni ir gahjuņchi dņejuš zelus un kopejo mehrki. Trihš Latwijas ņwaigsnes: Kurseme, Widseme, Latgale ir weenojuņņas wiņus ņawus labakos ņpehņus leelajās izzilus stahwoņhās wiņas Latwijas eestahdēs — strehlneeku organisaņijas komitejā, Nazionalajā Padomē, demokraņiskajā blokā un beidsot it ņewiņņki ari Latwijas Tautas Padomē. Iņnemot maņas grupas galejo reakzionaru, anarkisņisko-komunistu, kureem wahrds „Latwija“ ir tulkņa ņkana, wiņi ir eelikuņchi ņawu dalu energijas ņchiniš organisaņijās, kuru gala mehrkis bija weens — apweenota, patstahwiga, demokraņiska Latwijas walņts.

Un ja ari muhņu postitā dņimtenē, kura wehl naw warejuņi dot weenadu maies reezeenu wiņeem beņ iņnehmuma, wehl ildeenas darbā naw katrā laikā warena atraņt ta ņakana, kura iņnihzinatu ņņkiras, nojauktu grupu ņeenas, iņbeigtu katru naida eeņpehju, tad tomehr waram tizet, ka, muhņu no dabas iņdewigā stahwofli noliktā ņemē tas drihņal buhš panahkams, nekā dauds fur zitur. Bet weenu waram atņihmet: leelajos kritiņkos momentos tautu wada weena doma, weena juhta — nazionalā apņina un apklust wiņš, kas trauzetu walņts aistahweņņhanas darbu. Aprila ņmagās deenas 1919. gadā Leepajā; draufmigais oktobrs 1919. gadā Daugawas kraņtos — woj tee nebija leefmaini brihņchi, kad tautas ņwehtās duņmas aisseņ wiņas darba deenu rihweņņhanās winas atņewiņņkās dalās, kurās nesatrizinama bija tiziba, pahrlēeziba un zeriba, par Latwijas ņposcho nahņotni. Ar ņcho ņpehka awotu ir warejuņi strahdat pagaidu waldbiba, ņchis ņpehka awots neiņņihņs ari preeņņch turpmatā darba.

Galweno weetu pagaidu waldbibas darbībā ir eenehmuņņas ruhpes par muhņu armiju un wiņi jautajumi, kas ņaistās ar walņts droņchibas nostiprinaņhanu uņ ahreeni.

Un ņche, apstahjotees uņ azumirli pee padaritā un ņaņneegtā, atmi-

not muhsu tautas nefalausçhamo spehku un zeefçho palahwibu us ſçho spehku, kaš ašween ir bijuſe klintš, us kuraš mehš eſam buhwejuſchi, lai peeminam ar pateizibu ari toš, kaš, buhdami Latwijas walſtš draugi, ir ſneeguſchi mums gruhtoš brihſçhoš palihdſigu roku, katrš ſawã kahriã, katrš ar ſaweem lihdsleekem. Lai ſauzam ari ſçhe wahrdã Ameriku, Angliju, Franziju, Italiju, kuru uſwara bija ari muhsu uſwara. Uſſihmeſim ſçhe to pabalſtu, to ſneeguſçhaš mums Igaunija, Leetawa, Polija, Somija.

Pagaidu waldbiba ſawã darbã nefad naw ašmirſuſi, ka wina ir pagaidu waldbiba un weenmehr un wiſur ir turejuſeeš pee Tautas Padomeš politiſkãš platformãš. Mehš eſam ſtrahdajuſchi ar labako apſinu, eelidami darbã ſawuš labakoš ſpehkuš. Muhsu darbiba ir noritejuſi ſabeedribãš azu preeſçhã un ſem Tautas Padomeš, muhsu ſemeš pagaidu preeſçhãstahwneeziãš, ruhpiãš kontroleš. Pagaidu waldbiãš darbibu wiſãš weetãš un leetãš pabalſtija un weizinaja muhsu walſtš eestahſchu darbineeku zentiba, iſturiba un paſçaiſleedſiba. Wini ſaprata, ka mehš wiſi kaipojam tiſai weenam mehrim, ka mehš wiſi ſtrahdajam preeſçh muhsu tehwijãš Latwijãš, kaš jo gaiſchi peerahdijãš tumſçhajãš aprila juku deenãš Leepajã tatſni weenu gadu atpaſal.

Mehš katrš zentameeš pildit ſawu peenahkumu un ſçhi deena ir peerahdijums tam, ka mehš neeſam par wolti ſtrahdajuſchi. Mehš pušotra gada atpaſal ſtahjameeš pee darbã tuſſçham rokam, beš kara ſpehka, beš walſtš pahrwaldeš aparata, beš naudaš, beš lihdsleekem. Muhsu ſpehktš bija palahwiba un tiãiba muhsu tautãš gribai un ſpehkam, kura gribeja redſet Latwiju, ſawu dſimteni un tehwiãu kã brihwu neatkariãu walſti. Tautãš griba bija zelti demokratiſku Latwiju. Ari to pagaidu waldbiba nefad ne uš brihdi naw ašmirſuſi.

Leelš gandarijums ir man taš, ka nu waram nolikt ſawãš pilnwarãš juhſu rokãš, muhsu Latwijãš demokratiſkãš Satwerſmeš Sapulzeš rokãš, kura noſtiprinãš jau eeguhtu un likš droſçhuš un paleekoſçhuš pamatuš wiſai walſtš turpmãſai iſbuhwei. Muhsu ſirniãã mehleſçhanaš ir: Lai dſihwo brihwa neatkariãa Latwija un winãš ſuwerenãš warãš neſeja, Satwerſmeš Sapulze!

Presidentš J. Iſchakſte: Wahrđš peeder Menderim.

Jr. Menderš (ſozialdemokrãtš): Augſti godatee Satwerſmeš Sapulzeš lozekli! Muhsu pirmã deena nebuhtu bijuſi jaeeſahk ar to, lai demonſtretu, ka ſçhini augſtã ſapulzẽ naw weenibãš, ja miniſtru preſidentã kungš nebuhtu uſſtatijãš par wajadſigu uſſtahteš. Mums naw weenibãš tãš waldbiãš darbibaš nowehrtejumã, kura tagad aſſeet, waj grib aſſeet. Eš negribu apgruhtinat un aſſkawet juhſu laiãu pirmã deenã ar garu pagaidu waldbiãš kritiku, bet eš teiſſçhu iħſoš wahrdoš, ka wina naw bijuſi demokratiſka, wina naw bijuſi demokratiſka wiſoš ſawoš darboš un kã tahdu mehš neeſam to pabalſtijuſchi. Mehš eſam bijuſchi pret winu opoſizijã un, ja Satwerſmeš Sapulze ſawã taſlaſã darbiba doš ſawu atbalſtu tahdai paſçhai politiãai, kã lihds ſçhim Tautãš Padome, tad wina radĩš dſilu plaiſu neween ſawã ſarpã, bet padſilinãš plaiſu wiſã Latwijãš tautã, kuraš nahkotne zaur to tiſtu wiſleelakã mehrã apdraudeta, tiſtu trauzetš taš darbš, ar kuru mehš wiſi gribam iſweidot Latwijãš paſtãhwigu nahkotni. Mums nawa daudš no ta, ko preeſçhumatajãš teiza jau kã pabeigu. Muhsu ſeme ir demokratiſka, demokratiſka pehž ſawa gara, bet nedemokratiſkš ir bijãš taš ſaturš, kuru winã

zentufchees eelet wihri, kas stahwejuschi pagaidu waldibas preefshgalā. Muhfu tauta ir demokratiska pehz sawas darbibas un saweem mehrkeem, demokratiska tahdā mehrā, ka nekahdi schlehrschli tai neaifspostos zelu uf demokratiiju. Bet mums naw bijis waldibas, kura scho dailo demokratisko garu buhtu pratusi pahrwehrt par demokratiskeem darbeem. Muhfu zeetumi wehl naw tukfchoti no politiskeem. Es nahfu no leelas sapulzes, kur wisa strahdneezeiba, bes frakziju isfchiribas, greeschas pee jums ar weenu prasibu, ar sawu pirmo prasibu, ar kuru wina grib, lai Latwijas tautas preefshstahwji peerahditu, ka wini wehl pahri strihpu par wiseem wezeem rehkeem, kas ir bijuschi, un grib eefahft jaunu dsihwi un radit jaunu Latwiju. Wini prasa amnestiju, amnestiju wiseem politiskeem. Mehš efam to Tautas Padome prasijuschi, Tautas Padome wina noraidija. Dareet nu juhs. Amnestijas weetā mums ir isluhofchanas nodala uf isluhofchanas nodatu. Pat tagad, kad mums notifa Satwerfmes Sapulzes wehlechanas, otrā deenā zentralā wehlechanu komisijā eeradās isluhofchanas nodalas agentu, lai isfinatu, kurā eezirkni ir nodotas wairaf balsis par sozialdemokrateem. Waj ta ir utwertira nahkamai politikai? Ja tas tā, tad juhs weenotu demokratisku Latwiju neredsefeet. Nowehrtet pagaidu waldibas darbibu, preefsh ta mums luifa nahkamās deenās. Schodeen ar sawu peespeesto usstahchands sozialdemokratu partija gribeja pateikt wifai latweeschu tautai, ka tai politikai, kas bija lihds schim, wina ir naidneeze un buhs naidneeze, ja politika nebuhs zitada. (Applausi kreisā pusē).

Presidents J. Tschafste. Man ir eefneegts preefshlikums, kursch skan:

„Lihds jaunās waldibas fastahdischanai, Satwerfmes Sapulze pilnwaro lihdschinejo pagaidu waldibu ispildit waldibas peenahkumus, isfatot pateizibu par semes nowadichanu lihds Satwerfmes Sapulzei“.

Es lihdschu scho preefshlikumu uf balsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preefshlikumu. Luhdsu tos paschus balsš skaititajus saskaitit balsis. 67. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preefshlikumu. Luhdsu saskaitit. (Klara Kalnin: „Pret to pateizibu“). 51. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir atturejuschees no balsofchanas. 5. Preefshlikums peenemts ar 67 balsim pret 51, 5 atturotees.

Ministru presidents R. Ulanis: Satarā ar nupat peenemto preefshlikumu es sawā un sawu darba beedru wahrdā waru pasinot; ka mehš efam ar meeru sawu darbu ari uf preefshu turpinat.

Presidents J. Tschafste: Man buhtu preefshlikums Satwerfmes Sapulzei, pagaidam, kamehr wehl naw isstrahdats kahrtibas rullis, laut rihfotees pehz Latwijas Tautas Padomes kahrtibas rulla. Waj eerunu naw? Naw. Peenemts.

Bes tam es liktu preefshā likumu, kas bij isdots par Tautas Padomes lozeklu neaifskaramibu, atteezinat uf Satwerfmes Sapulzes lozekkeem. Es liktu preefshā to tā lehmumu peenemt. Waj eebildumu naw? Tas peenemts.

Tahlaf ir eenahkuschi apfweikumi: no Veelbritanijas waldibas pilnwarotā, Tallenta, kursch skan:

„Manas waldibas wahrdā firsnigi sweizimu zaur Jums latwju tautu schini wehsturiskā deenā, kurā noteef Latwijas Satwerfmes Sapulzes sehde. Schi deena lai wislabaki frone waronigo zihnu, kuru latwju tauta ir izjihnijust deht sawas brihwibas.“
G. Tallents.

(Applausi).

Tad man ir atšubtījis telegramu Lambotta kungs, tas ir Belgijas konsula weetas ispilditajs Rīgā, kūršč pats šche neatrodas, un šchi telegrama, no frantschu walodas tulkota, šfan:

„Wisfaltafos sweižeenus Satwersmes Sapulzes atšahšanas gadījumā un wisšrņigatos laimes wehļejumus Latwijas nahtomei!

L a m b o t t s, Belgijas konsula
weetas ispilditajs Rīgā.“

(Applausi).

Tad man ir eenahzīs leels škaitš sweižeenu no dascheem wideem telegrafīfi. Es neuskaweschu šapulzi ar wisu šcho telstu nolasišchanu, bet pastinoschu, no ša šche sweižeeni nahtuschī: Zehsu garnisona preešchneekš kapitans Brants; Zehsu pilšehtas un aprinka komendants kapitans Riffuls; Zehsu aprinka preešchneekš Kruhminš; Zehsu draudšes mahžitajs Apkalns; Zehsu aprinka nodokļu inspektors Reicholds; Zehsu realskola un seeweeschu gimnāzija; Bauškas pasta-telegrafa kantora kalpotaji; Latwijas konsuls Jgaunijā J. Ramans; Saldu pagasta padome, preešchsehdetajs Solmans; Kulbigas aprinka walde; Jelgawas pilšehtas walde; Semneeku šaweenibas Jelgawas nodala; Jelgawas Nikolaja basnizas walde; Alšputes aprinka padome; Walmeeras ebreju šabeedriba; Wentšpils realskola; Latwijas pareistizigās basnizas sinode; awišes „Сегодня“ redakzija. (Smeekli pa freiši).

Lihds ar to šchis sehdes deenas šahrtiba ir išsmelta. Nahtošā Satwersmes Sapulzes sehde notiks pirmdeen, plst. 4. Deenas šahrtibā ir komišju wehļechanas un ziti konstitueschanas darbi. Lihds ar to es šapulzi šlehdsu.

(Sehdi šlehds 5.10 minutēs).

I. sējjas 2. sēhde 3. maijā 1920. gadā

(Atklahta pulksten 5.20 pēc pusdeenas).

Prezidija un mandātu komisijas lozekļu wehlešanas.

Prezidents J. Ščakste: Satwerfmes Sapulzes sēhde atklahta. Ušdeenas kahrtibas šhodeen stahw prezidija lozekļu wehlešanas un Satwerfmes Sapulzes lozekļu pilnwaru pahrbaudishanas komisijas wehlešana.

Cepreesh es waru pasinot, ka wehl ir eenahkushki apweikumi, starp teem no Igaunijas Satwerfmes Sapulzes ar shahdu tekstu (tulkojums):

„Igaunijas Satwerfmes Sapulzes wahrda man ir tas gods isteikt Latwijas Satwerfmes Sapulzei winas sanahshanas gadijuma wisirsnigakos laimes wehlejumus. Septinus gadu simtenus abas kaiminu tautas, saistitas sem weena juhga, ir pahrzeetushas tas paschas mokas lihds tagadejam brihdim, kur abas tautas, atswabinatas no sweshu tungu waras, ir sanehmushas jawas rokās jawa liktena lemschanu. Igaunu tautas wehlešanas un zeriba ir, ka abas tautas, tapushas brihwās, turpinatu ušturet kaiminu draudshgās atteezibas, kas weenigi sashanetu ar abu walstu laimi un interesem. Lai Latwijas Satwerfmes Sapulze attihsta laimigu un rashigu darbibu! Augusts Reiss.“

(Applausi). Tad otra telegrama no Reweles šhan (tulkojums):

„Igaunijas republikas waldbiba juhta Latwijas Satwerfmes Sapulzei labakos wehlejumus winas zehlaja darbā pee walsts pamatu nodibinasšanas. Ministru prezidents Tenisons.“

(Applausi). Tad wehl ir sekoshki sweizeeni: no Daugawpils juhta Daugawpils pilsehtas domes wahrda preeshsehdetajs Justs un pilsehtas galwa Zinkels; no Zehsim — Zehsu skolotaju arodneezishā beedriba; no Saldus — Saldus latweeshu šadraudshgā beedriba; no Jelgawas — laushaimneezibas beedriba „Druwa“ Behrsmuishā; no Wentspils — Wentspils realskola; no Parises — Olgerts Groswalds; no Reweles — Seeweeshu Palihdsibas Korpusa Reweles nodala; no Wentspils — Wentspils latweeshu beedriba; no Daugawpils — Daugawpils aprinka semstes walde; no Leepajas — Leepajas latweeshu beedriba; no Cezawas — Cezawas pagasta padome; no Daugawpils — Daugawpils pamatškolu inspektors; no Alufnes — Alufnes widus škola; no Jelgawas — isghitibas beedriba „Selts“ Behrsmuishā; no Jelgawas — Behrsmuishas pagasta padome; no Dobeles — latweeshu semneeku faweenibas Šklibes nodala; no Jelgawas — Lihwbehreshes pagasta eedshwotaju wahrda pagasta padome; no Jaunjelgawas — pilsehtas waldes un wisu eedshwotaju wahrda pilsehtas galwa Plostinsch; no Daugawpils — Daugawpils

pils aprinkta pagastu un meestu walschu preekschfehdetaju un sekretaru konferenzenes wahrda konferenzenes preekschfehdetajs R. Mulkis un sekretars R. Behrsinš; no Widsemes diwisijas — pulkwedis Apinš; no Rigas kahjneeku pulka pulkwedis leitnants Breede; no Widsemes diwisijas — Walmeeras pulka wirsneeki un karelwi; no 7. Siguldas kahjneeku pulka — pulka pagaidu komandiers pulkwedis leitnants Alksnis; no Maskawas — Maskawas meera dele-gazija; no Sasmakas — Ahrlawas pagasta padome; no Leepajas — Leepajas Unnas basnizas padome.

Cefams mehš stahjamees pee presidija wehlešchanam, es luhdsu šapulzi atlaut Satwerfmes Šapulzes lozeklim Jwanowam pagaidam ispidit sekretara peenahkumus. Luhgtu, Jwanowa kungs!

Beš tam es luhgtu refumet 4 balsu škaititajuš. (Šauzeeni: „Tos pašchus!“). Tos pašchus. Wehlešchanas nahts wispirms Satwerfmes Šapulzes pirmais wizepresidents un wehlešchanas notiks ar flehgtam šihmitem. Es luhgtu uštahdit kandidatus. (P. Kalninsch no weetas: „No sozialdemokratem teef uštahdits Andrejs Petrewižs“). Waj buhtu wehl kahds kandidats? Es luhgtu škaititajuš isdalit šihmites. Wahrds Klihwem.

U. Klihwe (semneeku šaweeniba): Man buhtu weens jautajums pee wehlešchanu šahrtibas. Rā ir domats konstatet atturešchanos no balsošchanas?

Presidents J. Ščakste: Nododot baltas šihmites.

U. Klihwe: Un kas grib balsot pret?

Presidents J. Ščakste: Lai usraksta „pret“.

Presidents J. Ščakste: Wehlešchanu rezultats ir šchahds: no 135 šihmitem ir: par — 93, pret — 28, atturejusšees — 13, un weena šihmite ir nodota ar weena zita kandidatā usrakstu, tā tad nederiga. Tā tad eewehlets ir Petrewižs par pirmo wizepresidentu. (Applausi pa kreisi). Petrewiža kungs, luhgtu!

Otra wizepresidenta wehlešchanas uštahda Stanislawu Rambala no latgaleešchu semneeku partijas. Waj buhtu uštahdams wehl kahds kandidats? Ja wairat neweens neteef uštahdits, tad tiks balsots par šcho weenu pašchu Rambalu, Stanislawu. Es luhgtu škaititajuš šanemt wehlešchanu šihmites. (Teef balsots).

Waru pašnot wehlešchanu isnahkumus: Par otro wizepresidentu pee wehlešchanam nodotas 134 šihmites, no tam ir par Rambalu 100, pret Rambalu 14, atturejusšees 19, weena ir par neusstahditu kandidatu. Tā tad Rambala ir eewehlets par otro wizepresidentu. (Applausi pa labi un zentrā). Es luhgtu Rambala kungu!

Tagad tiks eewehlets sekretars (P. Kalninsch no weetas: „No sozialdemokratu pušes teef likts preekschā Jwanows“). Wiši preekschlikumi teef eefneegti rakstiski un āri juhs luhdsu. (P. Kalninsch eefneeds rakstiski.) Waj buhtu wehl kahds kandidats? Ja wairat naw, tad tiks balsots par Jwanowu. Es luhgtu škaititajuš isdalit šihmites. (Teef balsots).

Es waru pašnot wehlešchanu isnahkumus: Nodotas pawišam ir 126 šihmites, no tam par sekretaru Jwanowu ir 94 balsis, pret 22, atturejusšchās 10. Tā tad eewehlets sekretars Jwanows. (Applausi pa kreisi).

Mums wehl ir jawehl diwi sekretara beedri. Se ir eefneegts preekschlikums eewehlet tikai weenu sekretara beedri, atstahjot otru weetu, pagaidam,

necenemtu. Waj buhtu kahdi eebildumi pret scho preefchlikumu, eewehlei schodeen fifai weenu sekretara beedri? Ja eebildumu naw, tad tas peenemts. Tagad tiks eewehlets weens sekretara beedrs. (No weetas: „Mahrtinsch Antons no darba partijas“). Waj buhtu wehl kahds kandidats? Wairaf neweens kandidats neteef minets? Ustahdits no darba partijas Mahrtinsch Antons. Es luhgtu balffkaititajus idalit sikhmites preefch wehleschanam. Wehleschanu rezultati ir fekofchi: Nodotas pawifam 119 sikhmites, no tam par Antonu fa par sekretara palihgu — 93, pretim — 13, atturejuschees — 13. Sa tad par sekretara beedri eewehlets Mahrtinsch Antons. (Applausi). Es luhgtu Antona kungu eenemt weetu.

Schimbrisham presidija wehleschanas isbeigtas.

Mums jawehl mandatu pahrbaudishanas komisija. Es luhgtu proponet mandatu komisijas lozeklu skaitu. Starpsfrakziju birojs proponet 18, kas neteef apstrijhdets. Waj sapulze peekriht, fa mehs eewehlam komisiju no 18 lozekleem? Serunu naw? Paleef 18 lozekli. Es luhgtu proponet kandidatus.

Lihds schim man ir proponeti fekofchi kandidati: no sozialdemokratu frakzijas: Holzmanis, Wesmanis, Rudewizs, Kurschinskis, Grehwinsch un Buschewizs; no semneeku faweenibas: Sihmanis un Grantiskalns; no latgaleeschu frakzijas: Rubulis, Swagulis, Wellme; no dascham zentra partijam (darba partijas, demokratu faweenibas, bespartejisko bessemneeku un massaimneeku grupas un bessemneeku agraras faweenibas) — Bankaws, Liebtals, Rotans; Ufchmanis no bespartejisko grupas un no minoritatem — Presnakows, tas isnahf pawifam 16 lozekli.

No ta skaita truhkst wehl diwi.

P. Schiemanis (wahzu demokratu partija): No minoritatem Dr. Nurofs.

Presidentis J. Schakste: Wehl istruhkst weens kandidats. Seef proponets Waldmanis no republikaneem. Es liffchu tagad uf balsfoschanu scho skaitu wisâ wifumâ, ja neteef proponets kahds zits balsfoschanas weids. Es wehl reis nolassifchu minetos 18 kandidatus: Holzmanis, Wesmanis, Rudewizs, Kurschinskis, Grehwinsch, Buschewizs, Sihmanis, Grantiskalns, Rubulis, Swagulis, Wellme, Bankaws, Rotans, Liebtals, Ufchmanis, Nurofs, Presnakows, Waldmanis. Es liffchu uf balsfoschanu un luhdsu tagad pazeltees tos, kas buhtu pret scheem kandidateem. (Neweens nepazelas). Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balsfoschanas. Sa tad schee 18 lozekli ir eewehleti mandatu pahrbaudishanas komisija.

Lihds ar to schis sehdes deenas fahrtiba issmelta un es waru pasinot sapulzei, fa nahfoscha pilna Satwerfmes Sapulzes sehde buhs treschdeen, plkst. 4 schinis paschâs telpâs. Lihds ar to sapulzi slehdsu.

(Schdi slehds plkst. 6.27 pehz pusdeenas.)

I. šefijas 3. šehde 5. maijā 1920. gadā.

(Atklahta plkst. 4.53 pēc pusdeenas).

Satversmes Sapulzes sekretara beedra un diwpadsmi komisiju wehleschanas. —
Birmais likums — par muischneezibas korporaciju shegsganu teef nodots
juridiskai komisijai.

Presidents J. Tšhaste: Satversmes Sapulzes šehde atklahta. Uf deenas fahrtibas šhodeen stahw: 1) Sekretara beedra wehleschanas; 2) 12 komisiju wehleschanas; 3) likumu nodoschana atteezigam komisijam. Cepreesh es pasinoschu par apšweikumeem, kuri wehl ir eenahfushi uf Satversmes Sapulzes wahrda:

„Baltreewu tautas wahrda firsnigi apšweizu Latwijas Satversmes Sapulzi, nowehlu winai iswest dšihwē wišus latweeschu tautas wehlejumus un isjaht jaunu un meerigu walsts usbhwes laikmetu.

Baltreewu Tautas Republikas tara-diplomatiskās
mišijas preešchneeks Latwijā un Igaunijā pulkwedis
J e j o w i t o w s.“

(Applausi).

„Latwijas Satversmes Sapulzes atklashanas gadijumā Baltreewijas Tautas Republikas waldbiba firsnigi apšweiz latweeschu tautu, kura, neluhfotees uf wiseem šeherscheem, nowedusi Latwijas walsti lihds pilnigai isweidoschanai un nostiprinaschanai. Lai dšihwo Latwija! Lai dšihwo un sel draudšigā latweeschu tauta!

Baltreewijas Tautas Republikas ministru padomes
preešchshdetajs L a s t o w f k i s.“

(Applausi).

Man padotās diwišijas karawihru wahrda, kuri nenogurstoshi stahw jawās šargu weetās pee dšimtenes robescham, apšweizu tautas weetneefus gruhtā, bet zehla darba gaitu šahlot. (Applausi).

Latgales diwišijas komandees
pulkwedis B o r k i s.

„Bolderajas pagasta padome suhta firsnigus šweizeenus Latwijas Satversmes Sapulzei un nowehl winai sefmigi weitr Latwijas walsts isbhwes un likumdoschanas darbus uf demokratisheem pamateem.

Padomes preešchshdetajs H. R u b i e n s.“

„Pateesam semeš šaimneekam darbā šentehwu tikumu.

Walmeeras-Walkas aprinta waldes preešchshdetaji un aprinta preešchneeki.“

„Pateizibā peeminot Latwijas patstahwibas leelos zelmlauschus, leelā godbijibā noleezotees pret Latwijas zihnitaju, winas waronigo armiju, apšweizam dšikā šajuhsmā Latwijas Satversmes Sapulzi, tai nowehledami šehrigu darbu. Lai gaischa un stalta zetas Latwijas walsts ehfa pee dšintarjuhras frasteem.

Anna R e h n i n. Mahrtsch N u k f j a.“

„Latwijas labwehli Norwegijā nowehl Jums un Nazionalai Padomei nenogurt leelās brijhwibas isfopschanas druwā šrahdajot, par Latwijas nahdotni gahdajot.

W a n a g s.“

„Zuhsu personā pateikdamās Tautas Padomei, pagaidu valdības darbīneefem par nesantīgeem un sefmīgeem publīneem, nowedot Latviju lihds Satwerfmes Sapulzei, Limbaschu pilsehtas widusškolas padome 1. maija sehde weenbalsīgi nolehma luhgt Zuhs nowehlet Satwerfmes Sapulzei, ka winai isdotos nodibinat nesatrizinamus pamatus walts selshanaī brihwibā, taisnibā un labflahjibā.
Preefshsehdetajs Behrsinsh.“

„Apfweizam Satwerfmes Sapulzi, presidentu Tschaksti, Ulmani, generali Balodi, waronigo armiju, pirmos Latvijas idejistkos zihnitajus: Skalbi, Afurateri, Walteri, Goldmani, Raini un Skujeneeku. Semgales Weestura gars lai ir schodeen pee Zums!

Jelgawas manifestanti, skolū, eestahschu darbineeki un tauta.“

„Jaunselgawas aprinka padome, preezadamās lihds ar wīsu tautu par laimigas un eewehrojamas deenas peedfihwoshanu, kad sahł darbotes likumīgais, pašchas tautas iswehletais, šaimneeks, apfweiz Satwerfmes Sapulzi, preezīgā zeribā, ka wīš winas lozekli apweenosēes pašchaisleedīgā walts usbuhwes darbā un dos dauds zeetuschai tautai to, pehz ka ta wīswairaf ilgojas: meeru us ahreeni, raschiga darba attihstibu eefsheenē un taisnigu semes jautajumu ischirshanu, isnihzinot us wīseem laifeem muishneezibas waru un nododot semi winas ihtstajam šaimneekam — semes ruhtim.

No sawas wuses Jaunselgawas aprinka padome issafa sawu zeeschu gribu nahkt Satwerfmes Sapulzei palihgā un to wīšadi pabalstīt grubtajā walts nostiprinashanas un isweidoshanas darbā.

Jaunselgawas aprinka padome.“

Stahjotees pee deenas fahrtibas pirmā punkta, sekretara beedra wehleschanam, es usaizinu šapulzi stahdit preefshā kandidatus. No demokratu šaweenibas par sekretara beedri usstahda Erastu Bitti. Waj wehl buhtu kahds kandidats? Ja wairaf kandidatu naw, tad es līschu us balsoshanu. Es luhdsu isdalīt sīhmites. Pehz fahrtibas rulla balsis šaskaita sekretars un sekretara palihgi, bet tā ka mums tagad ir tikai weens pats palihgs, tad, warbuht, škaititaji, kas bij isgahjuschā reisē, peepalihdsēs, kamehr buhs iswehlets otrs sekretara palihgs. (Seef balsots).

Es waru pašnot wehleschanu resultatus. Pawīfam ir nodotas 124 sīhmites, no tām par usstahdito kandidaturu ir issazijuschās 94, 15 ir issazijuschees pretim, 10 atturejuschees un 5 sīhmites ir nederigas. Tā tad eewehlets ir Erasts Bitte par sekretara palihgu. Luhdsu Bittes tungu cenemt weetu. (Applausi).

Tagad mehš pahreesim us komišju wehleschanam.

Organisazijas komišija. Waj buhtu kaut kahdi eebildumi pret šchis komišijas wajadsību? Naw. Winas šastahws no presidija šastanā ar starpšrafziju biroju tīfa proponets 6 lozekli. Serunu naw pret šcho škaitu? Tā tad teef peenemts 6 lozeklu šastahws. Es luhdsu minet kandidatus. Luhdsu kandidatus nīdot rakstīski. Ir usdoti šefoschi kandidati: Sihmanis, Strautneeks, Petrewizs, Neibergs, Fīschmanis un Samuels. Wehleschanas war notikt waj nu šlehgti waj atflahti. Es līschu papreefshu, ja nebuhs peeprasījuma pehz šlehgtām wehleschanam, atflahtas un ja kahdai komišijai wehlas šlehgtas wehleschanas, tad luhdsu eefneegt ar 10 parafseem preefshlikumu un es līschu wīnu us balsoshanu. Es līschu tagad atflahti us balsoshanu šchos 6 kandidatus, kas ir mineti preefsh organisazijas komišijas. Es luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret šcheem kandidateem? Naw. Kas atturas no balsoshanas? Weens. Weenam atturotees ar wīšām balsim šhee 6 kandidati ir eewehleti.

Man no demokratu faweenibas zaur Samuela fungu ir eefneegtš fchahds rakstinsch:

„Instrukzijas organizazijas komissijai: 1) Gastahdit Satwersmes Sapulzes fahrtibas rulli, apspreeschot ari jautajumu par likumdoschanas delegazijas radischanu; 2) fashahdit starpsfrazziju biroja fatwersmi; 3) eefneegt minetos fahrtibas rulla un fatwersmes projektus Satwersmes Sapulzei deht apstiprinaschanas.“

Waj eefneedsejs wehletos motiwet?

W. S a m u e l s (demokratu faweeniba): Tã fa es esmu jau eepreefsch aprunajees ar frazzijam par scho preefschlikumu, tad motiwėjums naw waja-dsigs. Bet ja ir eebildumi, tad luhdsu dot wahrdu. (Saugeens no weetas: „Wehl reis nolasit!“).

Presidentš J. Tschakste:

„Instrukzijas organizazijas komissijai: 1) Gastahdit Satwersmes Sapulzes fahrtibas rulli, apspreeschot ari jautajumu par likumdoschanas delegazijas radischanu; 2) fashahdit starpsfrazziju biroja fatwersmi; 3) eefneegt minetos fahrtibas rulla un fatwersmes projektus Satwersmes Sapulzei deht apstiprinaschanas.“

Wahrds peeder Rlihwe.

U. R l i h w e (semneeku faweeniba): Zeenijamee Satwersmes Sapulzes lozeklu fungi! Saslanã ar fahrtibas rulli, fahds ir peenemts, man leefas, fa schis instrukzijas newar likt apspreesas, jo winas janodod komissijai zaur-fstatischanai un tad parastã fahrtã jawirsa us preefschu. Tadeht mans preefschlikums buhtu nemt to wehrã kã aifrahdiјumu atteezigai komissijai, bet nepeenemt kã atsewischtu likumu, jo tas runã pretim fahrtibas rullim.

Presidentš J. Tschakste: Wahrds peeder Samuelim.

W. S a m u e l s (demokratu faweeniba): Rad starpsfrazziju biroja bija runa par Satwersmes Sapulzes darbibu, tad iszehlãs jautajums, kã winu eewirsit; warbuht atgreestees pee paraugeem, ko dewuschas zitas likumdoschanas eestahdes. Starp zitu aifrahdiја us Igaunijas fatwersmes sapulzi fa tur efot radusees fahda fewischka likumdoschanas komissija. Ari mehš nahzãm pee atsinuma, fa schai organizazijas komissijai, kas isstrahdãs tuwat Satwersmes Sapulzes darbibas fahrtibu, wajadsetu dot lihdsi wismas sinamu projektu, sinamu instrukziju. Lai muhsu darbiba nenowilzinatos, tad schi instrukzija buhtu tuhlin schodeen ari japeenem. Ja mehš gribetu gaidit, tad fanahks schi organizazijas komissija, kura pati isstrahdãs projektu un ar to greesisees pee Satwersmes Sapulzes, pehz lam tilai kersees pee Satwersmes Sapulzes darbibas fahrtibas projekta isstrahdaschanas, tad aisees wairaf deenas, mehš saudesim toti dauds dahrga laika un pati Satwersmes Sapulze us tagadejã fahrtibas rulla pamata newarẽs darbotees. Uhdšigs jautajums jau tifa aiskustinats, fa tagadejais fahrtibas rullis, kas pastahweja Tautas Wadomẽ, naw peemehrots Satwersmes Sapulzei. Tadeht es domaju, fa mehš scho instrukziju jau tuhlin schodeen waretu peenemt. Satwersmes Sapulze war grosit agrafos lehmumus. Ja te preefschrunatajs aifrahdiја, fa, peenendami agrafos fahrtibas rulli, mehš few efot nehmušchi eefpehju to darit, tad es wina aifrahdiјumu neatrodu par pamatotu. Scho instrukziju mehš waram peenemt un dot eefpehju darbotees Satwersmes Sapulzei. To es fawufahrt eeteittu.

Presidentš J. Tschakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas. Man ir preefschlikums, lai schee nosazijumi tiktu peenemti kã instrukzija, un atbilde, lai scho eefneegumu nodotu kã materialu paschaj organizazijas komi-

fijai. Es liffchu tagad uf balsofchanu un luhdsu pazeltees toß, faß ir par to, fa fcho instrufziju tuhlin peenem (pazelas wairakums). Luhdsu fafkaitit. Luhdsu tagad pazeltees toß, faß ir pret fcho preekschlikumu. (Naw neweena). Luhdsu pazeltees toß, faß ir atturejuschees no balsofchanas. (Pazelas semneeku faweeniba). Luhdsu fafkaitit. Ur majoritati peenemts fchis instrufziju nofazijums.

Nahfofchâ komiffija ir fatwerfmes komiffija. Wispirms es luhdsu iffazitees, waj kahds wehlaß par to istratees, waj fchi komiffija buhtu eewehlama, waj ne? Neweens newehlaß? Tâ tad winas wajadsiba paleef neapftrihdeta. Presidijs kopâ ar starpfratziju biroju atfina winas fastahwu no 24 perfonam. Tagad man ir eefneegts no demokratu faweenibas preekschlikums eewehlet fchai komiffijâ 26 lozeklus. Es liffchu uf balsofchanu wispirms fkaitu, kurfch tifa peenemts starpfratziju birojà, t. i. 24 lozekli, un luhdsu peezeltees toß, faß buhtu pret 24 lozekleem. 78 balsis iffazijuschâß pret 24 lozekiu fastahwu. Tagad es luhdsu pazeltees toß, faß ir par 26 lozeklu fastahwu. Par 26 lozeklu fastahwu ir iffazijuschâß 77 balsis. Tâ tad peenemts. Tagad es luhdsu proponet kandidatus. Luhdsu rafstifti.

Man ir usdots weens kandidats wairaf, nekâ buhtu wajadfigs. Usdoti ir fchahdi kandidati: no latgaleefchu fratziju bloka — Babehrfs, Rambala, Kempis, Lawrinowitschs Jesups; no demokratu faweenibas — Bitte; no bessenneeku agrarâß faweenibas — Fr. Janfons; no minoritatem — Dr. Schiemanis, Botfchagows, Dr. Hellmanis; no kristigâß nazionalâß faweenibas — Reinhardß; no bespartejiskeem — Bergß; no darba partijas — Bemus; no sozialdemokrateem — P. Ralminsch, Rabinowitschs, Rainis, Menders, Skujeneeks, Dselfits, Zeelens, J. Wesmanis, Kurfchinskis; no bespartejiskeem bessenneekeem — Markus Gailits; no semneeku faweenibas — Kweefis, Goldmanis, Nonahzs, Sihmanis un no republikaneem — Strautneeks. Pawifam eefneegti 27 lozekli. Waj kahdas no fratzijam buhtu ar meeru to fkaitu paseminat?

Pafludinu pahrtraufumu uf 5 minutem.

(Pahrtraufums no plft. 5.35 lihds 5.50).

Presidentis J. Tschafste: Satwerfmes Sapulzes fehde turpinas. Man ir pasinots no demokratu faweenibas, fa wina nem atpakal sawu usstahdito kandidatu Bitti. Tâ tad paleef 26 kandidati. Tâ fa nekahds preekschlikums par flehgtu wehlefchanu naw eenahzis, tad es luhgfschu balsot atklati un luhdsu pazeltees toß, faß buhtu pret fcheem kandidateem. Waj fapulze wehlaß, fa winu wahrduß wehl reis nolasa? (No weetas: „Naw wajadfigs!“). Pretim naw neweena. Es luhdsu pazeltees toß, faß atturas no balsofchanas. Naw. Tâ tad weenbalsigi peenemts.

Nahfofchâ komiffija ir agrarleetu komiffija. Waj buhtu eerunas pret fchahdas komiffijas dibinafchanu? Serunu naw. Peenemts. Skais bij nolifts no starpfratziju biroja un presidija uf 36 lozekleem. Waj buhtu kahdi preekschlikumi atteeziba uf fcho fkaitu? Naw. Tâ tad paleef 36 lozekli. Es luhgtu eefneegt man kandidatus. Man ir preefschâ listi fchahdi kandidati: Zelminsch, Goldmanis, Alberinsch, Welmers, Janfons, Grantstalns, Nakelis, Rindjulis, Rubuls, Bizans, Turkopuls, Stangels, Reufners, Melnikows,

Schiemanis, Jrbe, Samuels, Bankaws, Liebtals, Jr. Jansons, Sterns, Buschewizs, Dombrowskis, Sankewizs, Eliass, Grehwinski, Rudewizs, Wilsons, Lindinsch, Wefmanis, Rosentals, Romisars, M. Gailits, Antons, Behrsinsch un A. Bergs. Waj pee balsfoschanas buhtu kahdi eebildumi? Ja preekschlikumu naw, tad es lisschu us balsfoschanu wisā wisumā, un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho nolāsito kandidatu listi. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfoschanas? Naw. Tā tad wisi minetee Satwerfmes Sapulzes lozekli weenbalsigi eewehleti par agrarās komisijas lozekleem.

Nahfoschā komisija ir amnestijas komisija. Lihds ar to ir eefneegts ar 20 parafsteem fefoschais raksts:

„Satwerfmes Sapulzes Presidentam!

Mehs leetam preekschā Satwerfmes Sapulzei issludinat amnestiju wisām personam, kuras, nemdamās dalibu strahdneeku rewoluzionārā kustībā, isdarijušas politiska rakstura noseegumus un pahrfahpumus lihds 1. maijam 1920. g.

Atteeziga likumprojekta isstrahdaschanai schis eerošinajums nododams šewischtai komisijai, kurai likumprojekts nekawejoschi jaisstrahdā, nenogaidot waldbas atbildi, waj wina usnemas amnestijas aktu isstrahdaschanu.

W. Holzmanis	W. Grehwinski	V. Ulpe
A. Wezkalns	J. Zelms	E. Skubitis
E. Morizs	Rainis	A. Buschewizs
R. Bungichs	Uspasija	V. Kalninsch
J. Wischna	Klara Kalnin	Fr. Menders
A. Kuschinskis	A. Rudewizs	Al. Neubergs
R. Eliass	R. Jwanows	Fr. Schaberis

F. Zeelens.“

Tā tad schis buhs kā materials amnestijas komisijai. Waj buhtu kahdam kahds preekschlikums par paschu amnestijas komisiju? Jr kahdas eerunas? Cerumu ngw, tā tad minetā komisija teef wehleta un winas fastahws ir peenemts no 12 lozekleem. Waj buhtu, warbuht, skaitla sinā kahdi preekschlikumi? Ja naw, tad paleef 12 lozekli. Es luhgtu eefneegt man kandidatu farakstus. Preekschā zelti fefoschi kandidati: Kurfits, Wellme, Bankaws, Rweefis, Goldmanis, Reifners, Prefsnatows, Benus, Radfinsch, Klara Kalnin, Lauris, Drugis. Preekschlikumu par wehleschanu fahrtibu naw. Es lisschu tagad us balsfoschanu komisijas fastahwu wisā wisumā un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret scho komisijas fastahwu. Naw. Es luhgtu pazeltees toš, kas atturas no balsfoschanas. Naw. Tā tad schi komisija weenbalsigi peenemta. Waj sapulzei buhtu pretim, ka scho eerošinajumu kā materialu nodotu schai jauneewehletai komisijai? Sebildumu naw? Peenemts.

Nahfoschā komisija buhs ahrleetu komisija. Waj ir kahdas eerunas pret schis komisijas dibinaschanu? Naw. Tā tad schi komisija ir eewehlama. Winas fastahws ir projektis us 9 lozekleem. Waj pret scho skaitli buhtu kahdas eerunas? Ja naw, tad peenemts. Es luhdsu proponet kandidatus.

Man te ir eefneegti kandidati, kuru ir pawisam 10. Es nolāsichu wahrduš: Rlihwe, Zelminsch, Buschewizs, Menders, Zeelens, Antons, Samuels, Kluge, Schmanis, Pabehts. Tā kā te ir 10, tad waj kahda no partijam nepamasiatu sawu kandidatu skaitu?

Man ir eenahzis preekschlikums ahrleetu komisiju wehlet aisklahti, t. i. atfewischi isschirtees par katru kandidatu, waj ari ar sikhitem. Es lisschu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preeksch-

likumu aifflahti balsot. Naw. Kas atturas no balsfoschanas? Naw. Ta tad weenbalsfigi peenemts balsot aifflahti. Es luhdsu isdalit sikhmites. (Peesihme: „Wehl reis nolasit!“) Wehl reis nolasit kandidatus? Proponeti 10 kandidati, tagad wareja buht ari 20, tas tagad naw isschirofchi, jo 9 pawisam jawehl. Proponetee kandidati buhtu: Rlihwe, Zelminsch, Buschewizs, Menders, Zeelens, Untons, Samuels, Kluge, Ufchmanis, Pabehrfs. (Seet balsfot).

Es waru pasinot wehlefschanu resultatus. Pee.slehgts balsfoschanas ir eewehleti fefofchi lozekli: Untons ar 124 balsim, Menders — 124 balsim, Buschewizs — 122, Kluge — 121, Pabehrfs — 119, Zelminsch — 119, Ufchmanis — 117, Samuels — 113, Zeelens — 73, pawisam dewini (Rlihwe: Zif balsis Rlihwe ir dabujis? Jautriba un applausi pa freisi). 55. Pawisam 128 balsis.

Nahfoscha komisija ir peeprasahumu jeb interpelaziju komisija. Waj buhtu kahdi eebildumi pret schis komisijas eewehleschanu? Gebildumu, azimredfot, naw. Skaits ir nolemts 6. Waj buhtu kahda peesihme atteeziba us skaitu? Ja naw, tad skaits 6 ir peenemts. Es luhgtu zelt preefscha kandidatus.

Jr usstahditi 6 kandidati. Waj atteeziba us wehlefschanu kahrtibu buhtu kaut kahds preefschlikums? Naw. Es lisschu minetos kandidatus wisa wisuma us balsfoschanu. Wini buhtu fefofchi: Wefmanis, Zelms, Trafuns no darba partijas, te laikam domats Jesups Trafuns; Nonahzs, Seil, Prefsnakows. Es lisschu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho komisijas fastahwu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfoschanas. Naw. Schis fastahws weenbalsfigi peenemts.

Nahfoscha komisija ir finansu un budscheta komisija. Waj buhtu kahdi eebildumi pret schis komisijas dibinaschanu? Naw. Tad ta teef wehleta. Winai ir preefscha lirts fastahws no 24 lozekleem. Waj skaita fina naw kahds preefschlikums? Naw. Tad luhdsu zelt preefscha kandidatus finansu un budscheta komisijai.

Jr proponeti fefofchi kandidati: Rubins, Josans, Jr. Trafuns, Benfe, Buschewizs, Pluhme, Berss, Dehtens, Zelms, Bihlmanis, Iwanows I., Behrstinsch, Libeetis, Seezeneeks, Rlihwe, Wahrsbergs, Schers, Waldmanis, Blodneeks, Janfons, Magnuss, Pawlows, Nurofs, Saube — 24. Waj buhtu kahds preefschlikums atteeziba us wehlefschanu kahrtibu? Ja naw, tad es lisschu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho komisijas fastahwu. Es luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejuschees no balsfoschanas. Naw. Schis komisijas fastahws ir peenemts tahds, kahds winsch minets.

Nahfoscha komisija ir Satwerfmes Sapulzes fainneeziba komisija. Waj buhtu kahdi eebildumi pret scho komisiju? Naw. Winas skaits domats no 4 lozekleem. Waj buhtu kahda zita proposizija? Ja naw, tad luhgtu man eefneegt kandidatu sarafstus. Man tifa proponeti 4: Rursits, Stubikis, Liebtals, Pawlows. Ja wairaf preefschlikumu naw, es lisschu us atflahtu balsfoschanu un luhgtu pazeltees tos, kas buhtu pret scho komisijas fastahwu. Naw. Kas atturas no balsfoschanas? Naw. Weenbalsfigi peenemts.

Nahfoscha — juridiska komisija. Gebildumu pret scho komisiju, laikam, naw? Winas skaits ir projektets us 18. Waj atteeziba us skaitu

buhu kahds preefchlikums? Ja naw, tad luhgtu eefneegt man kandidatu farakstus.

Man ir likti preefchā fefofchi kandidati: Rweefis, Strautneeks, Waldmanis, Josans, Laisans, Purgals, Botfchagows, Trons, Rehmanis, Dfelfits, Holzmanis, Neubergs, Menders, Wefmanis, Zeelens, Venus, Bitte, Sihmanis. Waj atteezibā uf wehleſchanu fahrtibu buhtu kahds zits preefchlikums? Naw. Es likſchu atklahti uf balfoſchanu un luhgtu peezeļtees toš, kaš ir pret uſſtahditeem kandidateem. Naw. Kaš atturejuſchees no balfoſchanas. Naw. Wiſš ſchis komiſijas faſtahws weenbalſigi peenemts.

Nahfoſchā redaſzijas komiſija. Gebildumu, laiſam, nebuhs? Winaš faſtahws ir projektets no 6 lozeļkeem. Es luhgtu eefneegt man kandidatu farakstus.

Man lihds ſchim eefneegti tikai 5 kandidati: Breediš, Salniš, Bankaws, Grehwiſch, Elias. Wehl weens truhſt. Luhdsu papildinat ar weenu lozeļki no tām fraſzijam, kaš wehl naw proponejuſchaš. Pawiſam preefch redaſzijas komiſijas proponeti: Breediš, Salniš, Bankaws, Grehwiſch, Elias un Waldmanis. Waj buhtu kahds preefchlikums atteezibā uf balfoſchanu? Naw. Es likſchu uf atklahtu balfoſchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pretim. Naw. Kaš atturaš no balfoſchanas. Naw. ſchis faſtahws weenbalſigi peenemts.

Nahfoſchā komiſija ir Satwerſmes Sapulzes lozeļku leetu iſmekleſchanas komiſija. Gebildumi naw? Winaš ſkaitš ir proponets no 4 lozeļkeem. Waj buhtu kahdi pahrgroſijumi? Es luhgtu nodot kandidatu farakstus.

Mineti ir fefofchi kandidati: Buſchewižs, Rweefis, Trons, Liebtals. Ja nebuhtu preefchlikumu atteezibā uf balfoſchanu, tad es likſchu nobalfot atklahti un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſchahdu faſtahwu. Naw. Kaš buhtu atturejuſchees no balfoſchanas. Naw. ſchi komiſija peenemta.

Behdeja komiſija — iſmekleſchanas komiſija walſts nodewibaš leetāš. Waj buhtu kahdi eebildumi? Ja naw, tad komiſija tiks eewehleta. Winaš faſtahws proponets no 6 lozeļkeem. Gebildumu pret ſkaitu naw? Luhgtu eefneegt kandidatu farakstus.

Preefchā likti fefofchi kandidati: Nonahžs, Waldmanis, ſkubikiš, ſchaberts, Gailits, Reuſners. Waj naw kahdi preefchlikumi atteezibā uf balfoſchanu? Es likſchu uf atklahtu balfoſchanu un luhgtu pazeltees toš, kaš ir pret ſchahdu faſtahwu. Kaš ir atturejuſchees no balfoſchanas? Naw. Komiſija weenbalſigi eewehleta.

Tagad ir iſbeiguſchās komiſiju wehleſchanas. Es likſchu ſapulzei preefchā peenemt preefchlikumu, ka ſchim komiſijam wišdrihſakā laiſā ir jaiſſtrahdā ſawas inſtrukzijas un jaſtahda preefchā Satwerſmes Sapulzei apſtipri-naſchanai. Preefchlikums ir eefneegts rakſtiſti ar wajadſigo ſkaitu paraſtu. Preefchlikums ir fefofchš:

„Ušdot eewehletām komiſijam jaſtahdit inſtrukzijas par ſawas darbibas robeſcham un fahrtibu un tās ſtahdit preefchā Satwerſmes Sapulzei apſtipri-naſchanai“.

Waj kahds pee ſchi preefchlikuma wehletos wahrdu? Es likſchu uf balfoſchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš buhtu par ſcho preefchlikumu. (Wairakums). Kaš buhtu pretim? Naw. Kaš atturaš? Naw. Tā tad peenemts.

Tā kā mums jau ir eewehletas komisijas, kuras waretu sahft darbotees, tad pirmais likums buhtu janodod juridiskai komisijai. Schis likums ir par muischneezibas korporaziju flehgshanu. Waj naw kahdas eerunas, ka scho likumu nodod juridiskai komisijai? Naw. Peenemts.

Lihds ar to schis sehdes deenas kahrtiba ismelta un nahfoscha sehde paredseta peektdeen, pulkstens 5 pehz pusdeenas.

(Schdi flehds pulkstens 7.30 minutes watarā).

I. sēfijas 4. sēhde 7. maijā 1920. gadā

(Atklahta plkst. 5.25 pēc pusdeenas).

Sēfchu komisiju wehlešānās. — Likumprojektu nodošāna komisijām. — Mandatu komisijas sīnojums. — Pehmums par papildu wehlešānam no ofu-pazijas waras atfwabinātos apgabalos.

Presidents J. Šķakste: Satwerfmes Sapulzes sēhde atklahta. Uf deenas kahrtības stahw: 1) Sēfchu komisiju wehlešānās; 2) mandatu komisijas sīnojums un 3) daschu likumprojektu nodošāna komisijām.

No komisijām buhs wehlamās: sozialās likumdošānās komisija, pašchwaldības leetu komisija, tirdsneezības un ruhpnenezības komisija, kara leetu komisija, isglīhtības leetu komisija un Satwerfmes Sapulzes šaimneezības rewīfšijas komisija.

Atteezībā uf pirmo — sozialās likumdošānās komisiju no presidija, šastnā ar starysrafziju biroju, ta tīfa atslhta par wajadsīgu un šastahwofchu no 18 lozefleem. Waj pret pašchu komisiju buhtu kahdi eebildumi? Naw. Waj pret projekteto škaitu, 18 lozefleem, buhtu kahdi eebildumi? Naw. Tā tad peenemts. Š luhgtu šapulzi proponet kandidatus.

Man lihds šchim ir usdoti pawīsam 17 kandidati, bet wajadsīgi bija 18.

Tagad man ir usdoti 19, azimredšot zentra grupas buhs pahpratusšās. No sozīaldemokrateem 7, no semneeku šaweenības wajadsīgi bija 6 un zentram bija pahrejās: 2 no minoritatem, 1 no bespartejīfšeem, 1 — demokrateem un 1 — darba partijās. (Rīhwe no weelas: „Rīhwe naw tur eefšā?“). Š līfšchu uf balšofšānu wīfā wīfumā tos kandidatus, kas tagad ir proponeti: Dahršneeks, Wīhgants, Bredīs, Bungsšs, Rudewīzs, Rudsītš, Wezfalnš, Morīzs, Neubergš, Keefstīnš, Jēsupš Trafūns, Blodneeks, Purgals, Zēfšneef-Freidenfeld, Lawrinowīfšs, Laifans, Kluge, Dr. Hellmanīš. Waj buhtu kahdi eebildumi pret šcheem usstahdīteem kandidateem? Š luhgtu pazeltees tos, kas ir pret šcho kandidatu listi? Naw. Kas atturas no balšofšānās? Naw. Tā tad peenemts.

Nahšofšā komisija buhs pašchwaldības leetu komisija. Š luhgtu īsteītees, waj prīnzīpā buhtu šahdam kas pret šchīs komisijas eewehlešānu? Šebildumu naw. Tā tad šahda komisija peenemta. Waj nebuhtu eebildumi pret wīnās šastahwu no 18 lozefleem? Šebildumu naw. Šastahws no 18 lozefleem peenemts. Luhgtu eefneegt kandidatu šarāfstu.

Pašchwaldības leetu komisijai ir līkti preefšā šefofšči kandidati: Bense, Grehwīnš, P. Ralnīnš, Štrasdīnš, Ulpe, Tomāšs, Rīndsulīš, Rambala, Šurfopulš, Lafdans, Šaunbehršs, Bīrsneeks, Reīnšardš, Bītte, Līhbeetīš,

U. Behrsinš, Melnikovs, Schiemanis. Waj buhtu kahdas eerunas? Es līfchu uf balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret scho listi. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Naw. Weenbalsīgi schis komiſijas fastahws peenemts.

Nahkofchā komiſija buhtu tirdsneezibas un ruhpnēezibas komiſija. Waj buhtu kahdi eebildumi pret schis komiſijas wajadsibu? Eebildumu naw. Peenemts. Waj buhtu kahdi eebildumi pret winas fastahwu no 12 lozekleem? Eebildumu naw. Tā tad peenemts fastahws no 12 lozekleem. Es luhdsu proponet kandidatus.

Tirdsneezibas — ruhpnēezibas komiſijai proponeti ſekofchi kandidati: Seezeneks, Schers, Wilsons, Wiſchna, Drugis, Buſchewizs, Liebtals, Oſols, Purinſch, Knops, Laiſans, Kempš. Es līfchu uf balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret scho komiſijas fastahwu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Naw. Weenbalsīgi peenemts.

Nahkofchā komiſija buhs kara leetu komiſija. Waj buhtu eebildumi pret schis komiſijas dibinaſchanu? Naw. Projektetais fastahws 6 lozekli. Waj titu proponets kahds zits ſkaiſs? Ja naw, tad tas ir peenemts. Es luhdsu eefneegt kandidatus.

Kara leetu komiſijai proponeti ſekofchi lozekli: Goldmanis, Rubulis, Bankawš, Br. Kalniſch, Laurš, M. Gailiſs. Es luhdsu pazeltees toš, kam buhtu kahdi eebildumi pret scho fastahwu. Naw. Es luhdsu toš, kas atturas no balsofchanas, pazeltees. Naw. Schis fastahws weenbalsīgi peenemts.

Nahkofchā komiſija ir iſglihtibas komiſija. Waj buhtu kahdi eebildumi pret winas organifechanu? Naw. Winas fastahws ir domats no 15 lozekleem. Waj buhtu kahdi eebildumi? Naw. Es luhdsu eefneegt kandidatus.

Iſglihtibas komiſijā proponeti ſekofchi lozekli: Rainis, Aſpaſija, Dehſens, Schwabe, Verš, Seil, Swaguliš, Purinſch, Jrbe, Sauleſkalns, Bredis, Salnis, Kluge, Fiſchmanis, Rotans. Waj buhtu kahdi eebildumi? Ja ir, tad luhdsu pazeltees. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. Romiſija weenbalsīgi peenemta.

Nahkofchā komiſija un pehdejā ir Satwerfmes Sapulzes ſaimnēezibas rewifijas komiſija. Waj buhtu pret ſchahdu komiſiju kahdi eebildumi? Winas fastahws ir domats no 3 lozekleem. Waj buhtu kahds zits ſkaiſs ko proponet? Naw. Tā tad peenemts fastahws no 3 lozekleem. Es luhgtu man eefneegt kandidatus.

Romiſijā ir proponeti tā kandidati: Jaunbehršs, Jr. Janſons un Schaberts. Waj buhtu kahdam kas pret scho fastahwu? Ja ir, tad luhdsu pazeltees. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. Romiſijas fastahws weenbalsīgi peenemts.

Preſidijam ir paſinots, ka Satwerfmes Sapulzes lozeklis P. Schiemanis atfakas no ſawas kandidaturas Semgalē un Rigā, bet paleet tā deputais no Kurfemes.

Gewehletais Reufners atfakas no Satwerfmes Sapulzes lozekļa peenahkumeem pawifa m.

Tad wehl daschi pahrgroſijumi komiſijās, kuras ir jau eewehletas, tahdā ſinā, ka walſis nodewibas leetu komiſijā teef proponets Reufnera weetā Kluge. Cerunas naw? Peenemts. Amneſtijas komiſijā proponets Reuf-

nera weetā Minzš. Gebildumu naw? Peenemts. Agrarkomisijā Reufnera weetā proponets Firkšs. Sad finansu komisijā teef Magnusa weetā proponets Kluge. Gerunas naw? Peenemts. Amnestijas komisijā Rweefcha weetā teef proponets Birsneekš. Gebildumu naw? Peenemts.

Genahfuschi ir likumprojekti, kuri nododami atteezīgām komisijām: 1) Rihfojums par notaru sīhmogu — juridiskai komisijai. Gebildumu naw? Peenemts. 2) Likums par laulību — juridiskai komisijai. Gebildumu naw? Peenemts. Sad 3) ministru presidenta rakstš par Disputes aprinkta meerteefnescha Jahna Apina apstiprinaschanu amatā — juridiskai komisijai. Gebildumu naw? Peenemts. 4) Noteikumi par walstš nodokļu un zitu neapstriedamu walstij peenahzigo naudas sumu peedfihšchanas fahrtibu — juridiskai komisijai. Gebildumu naw? Peenemts. 5) Ratifizets lihgums ar Igaunijas waldibas preekščstahweem robeschu konwenzijas noslehgschanas leetā — ahrleetu komisijai. 6) Pahrgrossijums pee budščeta № 448 § 2, kur no paredsetās sumas, 245 miljoni rubleem, kabinetš fchi gada 24. marta sēhdē peespreedis fainneezifās dšihwes atjaunoschanai us laukeem 5 miljonus rubļu — finansu un budščeta komisijai. 7) Paskaidrojums pee noteikumeem par laulfainneezibas atjaunoschanai sneegto walstš aisdewumu nodroschinaschanu ar parahdneeka nekustamu mantu — juridiskai komisijai. 8) Noteikumi par daschu kriminalleetu rewisiju — juridiskai komisijai. 9) Likums par ziwildeenestu — juridiskai komisijai. 10) Noteikumi par daschu kara teesu un kara šodu likumu pahrgrossichanu — kara leetu un juridiskai komisijai. 11) Peesihme pee likuma 2. panta par pensiju issneegschanu fareiwju gimenem — kara leetu un sozjalās likumdoschanas komisijam. 12) Likums par ischeku lihds ar teefleetu ministrijas paskaidrojumu — juridiskai komisijai. 13) Noteikumi par bojatu walstš kafes. sīhmju atmainu un isnihzinaschanu — finansu un budščeta komisijai. 14) Ministru presidenta rakstš par Jelgawas apgabala teefas meerteefnescha Ludwiga Behrsina un par Leepas apgabalteefas profurora beedra Karla Strihka apstiprinaschanu amatā — juridiskai komisijai. 15) Likums par teefas usleekamo naudas šodu paugstinaschanu — juridiskai komisijai. 16) Rihfojums par sīhko sumu maksaschanas un eegrahmatoschanas fahrtibu — finansu un budščeta komisijai. 17) Noteikumi par nodokli us raugu — finansu un budščeta komisijai. 18) Noteikumi par apdroshinaschanas nodokli Latwijā — finansu un budščeta komisijai. 19) Pagaidu noteikumi par wehršpapiru mortifikaziju lihds ar teefleetu ministrijas paskaidrojumu — juridiskai un finansu un budščeta komisijam. 20) Pagaidu noteikumi par ewangelisko-luteranu mahzitaju amatu kandidateem — juridiskai komisijai. 21) Noteikumi par walstš aisdewumu nodroschinaschanu ar parahdneeku nekustamu mantu — juridiskai komisijai. 22) Likums par atlīhdšibu, kas issneedsama par kontrbandas notwerschanu — finansu un budščeta komisijai. 23) Likums par Latwijas isglijhtibas eestahdem — isglijhtibas komisijai. 24) Teesu amatos apstiprinato personu saraksti — juridiskai komisijai. 25) Noteikumi par nodokleem us reibinoscheem dsheereneem — finansu un budščeta komisijai. 26) Soda likumi par akzises noteikumu pahrschpumeem — finansu un budščeta komisijai. 27) Noteikumi par augļu un ogu ūlas un no labibas un tās pahrschahdajumeem, kā ari no medus isgatawotas kwafas aplīschanu ar akzises nodokli — finansu un budščeta komisijai. 28) Noteikumi par nodokli us tabaku un tabakas isstrahdajumeem — finansu un budščeta komisijai. 29) Noteikumi par nodokli us tabaku un tabakas isstrahdajumeem — finansu un budščeta komisijai. 30) Likumprojekts par Latwijas otro

ceļšcejo aīšnehmumu ar premijam — finansu un budščeta komiſijai. 31) Rihfojumš par ſtempeluodokli — juridikſtai un finansu un budščeta komiſijam.

Nahkofčhaiš deenas kahttibas punktš ir mandatu pahrbaudiſčanaš komiſijāš ſinojumi.

U. Sihmaniš (ſemneeku ſaweeniba): Mandatu komiſija, kura tika pirmdēen iwehleta, ſtahjaš pee darba. Sawu darbu wina ir weikuſi un war ſneegt ſefoſčuš ſinojumuš. Wina ſawu darbu ſadalija taħdā weidā, ka komiſijāš ſaſtahwš ſadalijāš apaſſčkomiſijāš un katra apaſſčkomiſija nehma atſewiſčki zaurſtatit pa apgabaleem wehleſčanu materialuš, kuri wehlaſ tika lopejā ſehdē appreesti un nahza pee ſefoſčhem rezultateem:

Pirmkahtri pa Rigaš apgabalu wehleſčanaš noritejuſčāš likumigā kahttibā un, ja ir aiſrahdijumš, warbuht, uſ nelikumibam, waj uſ kaħdām nekahrtibam pee wehleſčanam, tad par taħdeem ſiħkumeem naw ko runat. Apaſſčkomiſija iſſalaš par to, ka wehleſčanaš ſčini eezirkni ir apſtiprinamaš.

Tahlaſ **Widſemes** apgabala wehleſčanaš tāpat noritejuſčāš pilnigā kahttibā beſ kaħdeem ſtarpgadijeeneem, tikai aiſrahdamaš uſ to, ka **Saikawā** pirms wehleſčanam bij iſnihzinati wehletaju ſaraſti, kuruš tomehr iſdeweš ſaſtaħdit no jauna. Beſ tam ir jaatſiħmē, ka okupetoš apgabaloš **Walfāš** aprinki un daſčoš **Walmeeraš** pagastoš, tāpat **Alinaſču** un **Plahtereš** pagastoš lihdi ar pilſehtu wehleſčanaš ſaktiſki naw warejuſčāš notikt, jo minete apgabali okupeti no kaiminu walſiš. Atſewiſčki gadijumi ir bijuſči, kuri tomehr ir maſwehrtigi un pee wehleſčanu rezultata nekriht nekahdā ſwarā, tā ka apaſſčkomiſija un ari lopejā komiſija eeteiz wehleſčanaš apſtiprinat.

Raš ſiħmejaš uſ **Semgali**, tad tur wehleſčanaš noritejuſčāš tāpat kahttigi, tikai daſčoš pagastoš **Jaunjelgawaš** eezirkni peeldiſti wehleſčanaš daſči kaſeiwji, kureem wehleſčanu teeſibaš gan ir bijuſčāš, bet tee registreti ſaraſtoš, kuri atraduſčeeš zitoš eezirknoš. Ir aiſrahdiš, ka **Sehreneš** pagasta telpaš nebijuſčāš noſleħgtaš, bet pateſiba winaš bijuſčāš norobeſčotaš. **Bornsmindeš** pagasta wehleſčanaš deenāš komiſija ſtraħdajuſi ar puſſtundaš pahrtraukumu, un ir wehl tamliħdiſigi ſiħkumi, kureem peħz weetejaš un mandatu komiſiju atſinuma naw bijiš eeſpaida uſ wehleſčanu iſnahkumu. Tapeħz teeſ liktiš preekſčā winuš peenemt un apſtiprinat mandatuš.

Kurſemeš wehleſčanu apgabala wehleſčanaš notikuſčāš taħdā pat weidā, bet ir tikai daſči ſiħkumi, kur aiſ neſapraſčanaš naw eeſuħtitaš wehleſčanu ſiħmiteš, ka meħr pahreje dokumenti, protokoli un ziti dati neapſčaubami peerahda wehleſčanu pareiſibu.

Rā weenš no ſwarigakeem gadijumeem minamaš notikumuš **Salduš** pilſehta ar wehleſčanu ſiħmitem. Gadijumuš taħdš: bija eeſneegtš wehleſčanaš protokoli un wehleſčanu ſiħmiteš, bet tomehr wehlaſ iſrahdijaš, ka wehleſčanu ſiħmiteš peħz tam, kaħ winaš bijuſčāš ſaſkaititaš un aprinka komiſijai telegraſiſki paſinotoš par wehleſčanu iſnahkumeem, apſeegeletaš eeliktāš pilſehtaš naudaš ſkapi, aiſſleħgtaš, bet atſleħgaš noſuduſčāš. Un peħz tam, lai tomehr waretu nodot kopā ar atlikuſčām ſiħmitem, tiziš ſagatawotoš jaunš komplektiš. Wehlaſ, kaħ taš mumiš **Leepajaš** apgabala komiſijā tika ſinotoš, dewa rihfojumu ſpert ſoluš leetaš noſkaidroſčana. Taš ir daritiš un patlaban no tureeneš ſanemtiš protokoliš, kur noſkaidrojaš, ka taš tā notizis un atſleħgaš noſuduſčāš. **Šchiš** ſkapiš tiziš uſ wal dibaš

rihkojumu aissegelets, lai konstatetu, kas tur eefšâ. Cezirkna komisijas preefšehdetajs aibradjiis, ka, gribedami nodot wehleſchanu ſihmites, wini tās tahdâ weidâ ſagatawojuſchi, lai nebuhtu kaut kaš nepareišs un to neno-leeds, ka taš tâ eſot. Uppreſſhot ſcho jautajumu atteezibâ uſ wehleſchanu iſnahkumu pareiſibu, mandatu komisija leef waditees no ſekoſcheem momen-teem: wiſpirmš wehleſchanu protokols, kaš eefuhtitš, uſdodot ſkaitli par nodotâm baſim uſ ſewiſchu liſti, ſaetas ar teem ſkaitleem, kuri telegrafiski ſinoti apgabalkomisijai. Tâ kâ par ſcheem ſkaitlu rezultateem naw ſchaubu, ari nebuhtu kô apſchaubit paſchu wehleſchanu liſumibu. Ja, turpretim, ir eefneegtaš ne tās originalſihmites, kaš no kuwera iſnemas un atrodas Sal-duſ piſſehtaš naudas ſkapi, tad ſchim apſtahklim newar buht til leela noſihme un naw ſchaubu par to, ka wehleſchanas ir iſdaritas pareiſi un ka rezultati panahkti no nodotâm baſim. Ja tam ir kahtaš ſekas un ja buhtu kaš tahtaš daramaš, tad weenigi zitâm waldibaš eſtahdem, bet ne mandatu komisijai un ne atteezibâ uſ mandatu liſumibu un pareiſibu.

Wadotees no ſchi redſeš ſtahwokka, mandatu komisija neatſina ſchoš eemeſluš par tahdeem, kuru dehl wehleſchanas buhtu neapſtiprinamas, un leef preefšâ apſtiprinat wehleſchanas Kurſemeš apgabala.

Tad tahtaš par wehleſchanam Latgale. Iſnemot daſchuš ſihkumuš, kureem newareja buht uſ wehleſchanam kahtaš eefpaidš, wiš zitš noritejiš kahtigi. Peewediſchu ſtarpgadijumu, kuſch notizis Bolwu eezirkni. Par wehleſchanam Bolwu eezirkni bij eefneegta telegrafiska ſuhdſiba, ka tur neeſot peelaiſta pee wehleſchanam 10. liſte no Latgaleš lauſchu partijaš. Ta tur eſot iſnemta no wehleſchanu ſihmiſchu ſkaita un notizis taš uſ Latgaleš weh-leſchanu apgabala preefſchneeka pawehleš. Zaur eewahktâm ſinam iſrahdijaš, ka no apgabala preefſchneeka naw wiš tikuſchi doti rihkojumi wehleſchanu leetâš, bet gan eſot ſperti ſoli aiſleegt ſapulzeš un aiſleegt no minetâš lauſchu partijaš ſaſauktos mihtimus wairakâš weetâš aiſ ta eemeſla, ka ir tikuſchi iſlikti plakati ar uſſaukumeem pretwaſtiſkâ wirſeena. Weetejâ polizija to leetu ir ſapratuſi tahdâ weidâ, ka minetâ partija ir ſlehgta, un dewuſi rihkojumu 10. liſti nepeelaiſta pee wehleſchanam. Bet ſalihdſinot baſu ſkaitu, kahtaš nodots Bolwoš un 4 ſaimimu eezirknoš par 10. liſti, janahk pee ſlehdeena, ka Bolwoš liſte Nr. 10 wehl kahtu kandidatu dabut zauri ne-wareja un pat ari tai gadijumâ ne, ja peenemtu, ka wiš nenodotaiš baſu ſkaitš buhtu kritiſ uſ 10. liſti. Tahdejadi peewetaiš apſtahkliš wehleſchanu rezultatuš groſit newareja. Beſ tam eefneegta ſuhdſiba kâ tahda newar tiſt no formelâš puſeš eewehrota, jo wina ir paraſtita ne no partijaš preefſch-neeka, waj ſem kaut kahta wahrda, bet weenkahſchi paraſtita: „partijaš preefſchſtahwi“. Kaš tee tahdi, kahti wina wahrdi, naw minetš, tâ ka ſuh-dſiba no formelâš puſeš naw eewehrojama.

Pamatojotees uſ to, mandatu komisija eefkata wina ſuhdſibu par ne-eewehrojamu un rezultatuš nemainoſchu, kadehl leef preefšâ Latgaleš ap-gabala wehleſchanas apſtiprinat.

Beidsot armijaš wehleſchanu eezirkni wehleſchanas ir noritejuſchaš pilnigâ kahtibâ un nekahtaš ſtarpgadijumuš naw preefšâ nahziš.

Tapehž eš leeku preefšâ wehleſchanas apſtiprinat.

Tâ tad wiſâ wiſumâ mandatu komisija leef Satwerſmeš ſapulzei preefšâ wehleſchanas atſiht par pareiſam, tâš apſtiprinat un mandatu komisiju no winaš peenahkumeem atſwabinat.

Prezidents J. Šķakste: Vaj kāds vēlētos nemt vārdu? Ja neviens pēc vārda nepeeteizās, tad es liksšu uz balsoschanu mandatu komisijas preekšlikumu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret mandatu komisijas siuojumu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad mandatu komisijas siuojums ir weenbalsigi pēnēms un apstiprināts. Lihds ar to šķis šehdes deenas kārtība ir īsbeigta. (Blodneeks no weetas: „Te buhs preekšlikums šakarā ar vēlēšchanam“).

Man ir eefneegtš preekšlikums ar 9 parakstem, furu wajadfigs ir 10. Eefneegums škan:

„Iidarit papildu vēlēšchanas tāis Seemefu Latvijas un Semgales pagastos un pilsehtās, tur vēlēšchanas ofupazijas waras deht naw warejuschas notikt, nekawejojshi pēhž šcho pagastu un pilsehtu atbrihwoschanas. Likumu par papildu vēlēšchanu īswešchanu augščā minetos pagastos un pilsehtās usdot īsštrahdat juridiskai komisijai.

M. Gailits, R. Liebtals, W. Samuels, A. Blodneeks,
J. Vanfaws, Fr. Janjons, A. Bergs, Venus, J. Zelms
un A. Behrsinsch.

Seko 10 paraksti, no kureem kā pirmais parakstijis Liebtals. (No weetas: „Gailits!“). Luhgtu katreiz pirmo parakstu rakstīt retaki. Vaj pēc vārda neviens nepeeteizās? Es liksšu šcho preekšlikumu uz balsoschanu. (Peesihme no weetas: „Nodot juridiskai komisijai!“). Šķis eerosinajums tiks nodots juridiskai komisijai šakarā ar kārtības rulli. Vaj buhtu wehl kāhdi preekšlikumi? Naw. Nahfoschā šehde tiks pasinota no prezidija. Šehde šlehgtā.

(Šehdi šlehds pulksten 6.15 min. wakarā).

Prezidents J. Čakste: Tad veļ Latvijas Satweršmes Sapulze ir fanehmūsi apšweifumu no Preekules, no Kursemes, Widšemes un Latgales 70 draudšchu 130 delegateem baptistu kongresā:

„Latwijas Satweršmes Sapulzes Presidentam!

Latwijas baptistu kongress, fanahzis Preekulē, reprezentets no Kursemes, Widšemes un Latgales 70 draudšchu 130 delegateem, suhta Latwijas walsts Satweršmes Sapulzei šweizeenu. Mēhs, baptisti, kas zihnamees pašaulē par širdsapšinas brihwibas nodroschinaschanu, redsedami muhsu zeribas Latwijā peepildamees. nowehlam augštai šapulzei Deewa šwehtibu walsts šbuhwes un nostiprinaschanas darbā.

Kongresa ušdewumā presidija lozekli: K. Freiwalds, J. Jukis, J. A. Treijs. Preekulē, 27. maijā 1920. g.“

Beš tam japasino, ka isglihtibas komišijā teef proponets no minoritatem P. Kluges weetā K. Kellers. Gebildumu naw? Peenemts.

Nahkofchais deenas kahrtibas punktš ir—deklarazija par Latwijas walsti. Referents Štjeneeks.

Referents M. Štjeneeks: Satweršmes Sapulzes šatweršmes komišija, kerdamās pee Latwijas šatweršmes išstrahdaschanas darba, nahza pee flehdseena, ka jau pirms Latwijas šatweršmes išstrahdaschanas galigā weidā, ir nepeezeeschams radit pagaidu noteikumus, kas reguletu muhsu walsts dšihwi. Tani pašā laikā, išstrahdajot šchos pagaidu nosazijumus, radās nepeezeeschamiba isteikt Latwijas walsts formās pamatnosazijumus (pamatprinzipus) un noskaidrot jautajumu, kam peeder Latwijas walsts šuwerenā wara. Šchos diwus jautajumus — jautajumus par Latwijas walsts formu un šuwereno waru komišija nolehma atdalit no projekta par walsts eefahrtu aif ta eemesla, ka šhee nosazijumi ir pamatus leekofchi. Wineem, zif paredšams, nebuhš pagaidu raksturs, šā šheem noteikumeem, kurus išstrahdā šatweršmes komišijā. Panti, kurus tagad leef preekščā, škan šekofchi:

- „1. Latwija ir neatkariga republika ar demokratišku walsts eefahrtu.
2. Latwijas walsts šuwerenā wara peeder Latwijas tautai.“

Šchim ihšam likumam šatweršmes komišija leef preekščā likt šā wiršrakstu „Deklarazija par Latwijas walsti“. Šchis deklarazijas šaturs ihštenibā isteiz to, kas jau faktiski muhsu walsti nodibinajees; šchi deklarazija šifšē jau ešofcho, jau pašahwošcho, jo Latwijas Šautas Padomes platformas 1. un 2. pantī nošafa:

- „1. Republika uš demokratiškeem pamateem.
2. Apweenotā, patšahwiga un neatkariga Latwija.“

Tā tad šhee abi Šautas Padomes platformas paragrafi šedšas ar šchis deklarazijas 1. paragrafu, išnemot wahrdu „apweenota“. Šchim mehrkim Šautas Padomes platformā bij programas raksturs, jo tad, tā šā Latwija tani laikā bij šaplošita, wajadseja lai ta tiktu apweenota weenā wešelā nedalamā organišmā. Tagad tas ir pats par šewi šaprotams un aif šchi eemesla wahrds „apweenota“ naw usnemts šchis deklarazijas 1. pantā. Dirs preekščā liktais pants škan: „Latwijas walsts šuwerenā wara peeder Latwijas tautai.“ Uri tas ir išaudšis no Šautas Padomes platformas III. dalas § 1., kursch škan:

„Šuwerenā wara Latwijā lihds Satweršmes Sapulzes šanahšchanai peeder Latwijas Šautas Padomei.“

Tautas Padome, istrahdadama un peenemdama Satwersmes Sapulzes wehleschanu likumu, pati ir nodewusi fuwereno waru Latwijas tautas rokās.

Nahkofschā projektā, kuru satwersmes komisija zels preefschā schai augstai šapulzei weenā no nahkofschām sēhdem, buhs kahds paragrafs, kurfch teiks, ka fuwerenās waras neseja ir tautas eeweletā Satwersmes Sapulze. Gewehrojot to, ka schis likums tikai silsē pastahwošho, waretu isliktees, ka ta peenemšana ir leeka, jo Latwijas neatkariba ir proklamētā un isfludinata. Tomehr, daschreis teef zelti nepamatoti eebildumi, ka tās personas un partijas, kuras 18. nowembri 1918. gadā isfludināja Latwijas neatkarību, neesot bijuščas us to pilnwarotās. Lai isflaidetu wišas schaubas, lai buhtu škaidrs, ko Latwijas tauta grib, schis lehmums japeenem, Latwijas tautas eewehteem preefschstahweem jafaka, kahdu tee wehlas redset un isbuhwet Latwijū un tikai pehz schi lehmuma peenemšanas neweens newarēs zelt eebildumus, ka Latwijas tautas griba naw isteikia peeteefochi škaidri. Pehz schis deklarazijas peenemšanas, katrs, kas usstahfees pret Latwijas demokratisko republiku, sinās, ka tās usstahjas pret milsiģā tautas wairatuma isteikto gribu. Tadehl, komisijas wahrdā, leeku preefschā peenemt negrositu scho likumu steidsamibas kahrtā. Bes tam luhds: isdarit wahrdisku balsoschanu. (Applausi).

Presidents J. Tschakste: No komisijas likts preefschā peenemt scho likumu steidsamibas kahrtibā. Es likschu us balsoschanu jautajumu par steidsamību un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamību. Naw? Es luhdsu tagad pazeltees toš, kas domā atturetees no balsoschanas. Naw? Tā tad steidsamiba weenbalsīgi peenemta. Teef atklastas wišpahrejaš debates. Tā ka neweens pee wahrda nepeeteizas, tad es likschu us balsoschanu pahreju us pantu lasišchanu. Luhdsu tadehl pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasišchanu. Naw? Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Uri naw? Tā tad pahreja us pantu lasišchanu weenbalsīgi peenemta.

Wirskrafts.

(Deklarazija par Latwijas walsti).

Waj buhtu kahdi eebildumi? Gebildumu naw, wirskrafts peenemts. 1. pants.

(Latwija ir neatkariga republika ar demokratisku walsti eefahrtu).

Gebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Latwijas walsts fuwerenā wara peeder Latwijas tautai).

Gebildumu naw? Peenemts.

No komisijas puses likts preefschā nobalsot wahrdiski. Es likschu scho preefschlikumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par nobalsoschanu ar wahrdeem. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu tagad pazeltees toš, kas ir pret wahrdisku balsoschanu. Naw? Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas (2.) Diweem atturetees, weenbalsīgi peenemts preefschlikums nobalsot pehz wahrdeem. Es atlauschos atgahdinat Satwersmes Sapulzei, ka noteikumi par balsoschanu šlan:

„Balsoschana pehz wahrdeem noteef ar sihimitem, kurās jausrahda balsotaja wahrds un uswahrds, kā ari wotums — par, pret waj atturas.“

Tā tad sihimites tiks isdalitas un es luhgschu šapulzi uskraftit „par“

Karlis Seibolds — par*),
 Peters Kluge — par,
 Rainis — par,
 Pauls Kalniņš — par,
 Jūstus Zelms — par,
 Klara Kalniņa — par,
 Ansis Bušewižs — par,
 Aspāzija — par,
 Frīzis Menders — par,
 Felīss Zeelens — par,
 Ernsts Morīzs — par,
 Emīls Stubiņis — par,
 Kristaps Bungešs — par,
 Andrejs Wežtalns — par,

Bruno Kalniņš — par,
 Kristaps Eliāšs — par,
 Valdis Grehviņš — par,
 Vilis Holzmanis — par,
 Eduards Tomāšs — par,
 Frīzis Šhaberts — par,
 Andrejs Sīhmanis — par,
 Andrejs Kurščiņš — par,
 Peters Ulpe — par,
 Karlis Dzelšits — par,
 Roberts Bihlmanis — par,
 Rudolfs Lapša — par,
 Teofilis Rudšits — par,
 Rindzulis Jēsupš — par,

Weena sīhmite nodota bez paraksta ar usrakstu „par“.

Prezidents J. Šķaiste: Tā tad ar wišām balsīm, weenai atturotees, šchis likumprojekts peenemts. (Ilgī applausi).

Nahkošchais deenas fahrtības punktš ir likumprojektu nodoschana atteezigām komišijām. Es luhgšchu sekretara fungu nolāst wišpīrms likumprojekts, kuri nododami juridiskai komišijai.

Sekretars R. Jwanowš:

- 1) Papildinājums pee noteikumeem par ahrsemju pilsoņu pašu peeteiſchānu un ahrsemneeku uftureschānos Latwijā.
- 2) Rihkojums par semes renteschānas un graudoschānas teesību pagarināschānu karawihreem un wīnu wezakeem.
- 3) Rihkojums par Latwijas pirmo wišpahrigo tautas ſkaitiſchānu.
- 4) Noteikumi par penšijām fara inwalideem.
- 5) Papildu noteikumi par teesu amata kandidateem, ar pasſaidrojumu.
- 6) Noteikumi par leelineeku ſalaupito mantu krahumu likwideſchānu, ar pasſaidrojumu.
- 7) Pagaidu noteikumi par Latgales teesām, ar pasſaidrojumu.
- 8) Pagaidu noteikumi par ſchuhtim, ar papildinājumu.
- 9) Pagaidu noteikumi par Kreewijas 9. jūnija 1917. g. pilſehtu ſabee-driſtās pahrwaldiſchānas nolikuma 108. panta papildināschānu.
- 10) Pagaidu noteikumi par semes zeku laboschānu.
- 11) Rihkojums par moratorija likwidāziju lihds ar pasſaidrojumu.
- 12) Rihkojums par moratorija pagarināschānu lihds ar pasſaidrojumu.
- 13) Noteikumi par juhras priſem lihds ar pasſaidrojumu.
- 14) Likums par uswahrdā matnu, ar pasſaidrojumu.
- 15) Paſta un telegrāfa wirswaldes eefahrtā.
- 16) Likumprojekts par teesās priſtāwa teesību iſdarit perſonas kratiſchānas lihds ar pasſaidrojumu.
- 17) Likumprojekts par teesās ſpreedumu eewada formu, ar pasſaidrojumu.
- 18) Noteikumi par fara ſaudejumu komišijām.
- 19) Noteikumi par Latgales leetu departamentu un paſchwaldību.
- 20) Noteikumi par ſwehrinato teesu eeweschānu Latwijā lihds ar pasſaidrojumu. Nolikumu par ſwehrinato teesu eeweschānu Latwijā. 2. p. peelifums: „Noteikumi par ſwehrinato peesehdetāju eewehleſchānu“.
- 21) 1918. gada 6. dezembra pagaidu nolikuma par Latwijas teesām un teeſaſchānas fahrtību daſcheem pahrgrōſijumeem un papildinājumeem lihds ar pasſaidrojumu.
- 22) Pagaidu noteikumi par walſis ſtatistiſko pahrwaldi.
- 23) Latwijas ſenata pagaidu pamatnoteikumi lihds ar pasſaidrojumeem un pasſaidrojums pee Latwijas ſenata ſatwersmes likuma (pamatu noteikumu) projekta.
- 24) Satifmes un darba ministrijas zeku un buhwju wirswaldes eefahrtā.

*) (Karlis Liebtals eesneeds paſinajumu, ka wina wahrdš nepareiſi iſlāſts kā „Seibolds“).

- 25) Pagaidu noteikumi par ewangeliskām luterānu konsistorijām.
- 26) Pagaidu noteikumi par Latvijas kara teešām.
- 27) Pagaidu noteikumi par valsts kontroli
- 28) Valsts kontroles rewišijas pagaidu reglamentis.
- 29) Atļaut no amata Rīgas apgabala teešas lozekli Hugobertu Brehmu.

Prezidents J. Ešhaste: Cerunu nav pret šķeem likumprojekteem? Peenemts.

Tad wehl ir wefela strihpa likumprojektu, kas nododami finansu un budšeta komišijai. Luhdsu sekretara fungu nolasiť.

Sekretars R. Jwanowš:

- „1) Latvijas atbrihwošanas 1920. gada 5% aišnehmums.
- 2) A. N. Whishaw & Co. rakšs par linu eksportu uš Angliju.
- 3) Rugu nodoklis Leepajā.
- 4) Pagaidu oštas nodokli Rīgā.
- 5) Nodokli Leepajas pilšehtā par 1919. gadu.
- 6) Rihkojums par tirdšneezibas un ruhpnenezibas nodokli.
- 7) Pagaidu likums par kreditu atwehršanas fahrtibu, wina isleotšana walšs wajadšibam un par atšewišķu rešoru naudas operacijam.
- 8) Rihkojums par pagahjušā laika pahrstatu un nahkamā laika fahrtēju imehnesķu eenehmumu un idewumu aprehķinu šastahdišanas un eešneegšanas fahrtibu.
- 9) Pagaidu oštu nodokli Wentšpili.
- 10) Rihkojums par walšs fašes šhmem, ar paštaidrojumu.
- 11) Rihkojums par Leepajas pilšehtas bonu islaišķanu.
- 12) Atļauja Leepajas pilšehtai islaiš bonuš.
- 13) Rihkojums par Jelgawas pilšehtas naudu, ar paštaidrojumu.
- 14) Likumprojekšs par ahrejo aišnehmumu 20.000.000 mahrz. šterliu.
- 15) Rihkojums par Leepajas naudu.
- 16) Rihkojums par walšs fašes eefahrtu.
- 17) Noteikumi par isrihkojumu nodokli.
- 18) Noteikumi par študinajumu nodokli.
- 19) Noteikumi par patentes nodokli.
- 20) Noteikumi par atzišes nodokli uš apgaišmošanas un šmehru pro-dukteem, faš no naštas isšrahdati.
- 21) Wuitas nodoklis Latwijā.
- 22) Rihkojums par tirdšneezibas un ruhpnenezibas nodokli.
- 23) Pagaidu noteikumi par buhwoķu pahrdošķanu walšs un priwatos mešķoš laušķaimneezibas ehķu atšaunošķanai un zekšķanai.
- 24) Pagaidu nolikums par šatiksmes padomi pee šatiksmes un darba ministrijas.
- 25) Pagaidu noteikumi par twaika katlu nodokli.
- 26) Likumprojekšs par štempelnodokli.
- 27) Bapildinajumi noteikumos par weenreifejo walšs nodokli no lauku nekustameem ihpašķumeem.
- 28) Walšs budšķets par 1920. gada 1. zeturfķni.“

Prezidents J. Ešhaste: Waj eerunu naw pret šķo preekšķ-likumu? Naw.

Tad agrarleetu komišijai nododami šekofķi likumprojekti.

Sekretars Jwanowš:

- „1) Pagaidu noteikumi par semeš leetošķanu.
- 2) Cerofķinajums semkopibas ministrijai isšrahdat atteezigu agrarreformas likumprojektu.
- 3) Rihkojums par atšahto lauku šaimneezibas ismantošķanu.
- 4) Rihkojums par laušķaimneezibas darbu ispidišķanu karā eesaukto šaimneezibās.
- 5) Rihkojums par bešsemneeku apghdasķanu ar semi.
- 6) Rihkojums atteezibā uš Latvijas mešķu ispošišķanu.“

Prezidents J. Čakste: Vaj eerunu naw? Peenemts.
Tad ahrleetu komiſijai teef nodoti ſeſoſchi likumprojekti:

- „1) Lihgums ſtarp Latwijas un Igaunijas republikas waldbiam.
- 2) Konwenzija ſtarp Igaunijas un Latwijas waldbiam.“

Pehdeja laikā wehl ir eenahſuſchi ſchahdi likumprojekti:

- „1) Noteikumi par nodotkeem Latgales pagasto — paſchwaldibas komiſijai.
- 2) Latgales pagastu ſatwerſmes pagaidu noteikumi — paſchwaldibas komiſijai.
- 3) Likumprojekts par walsts kaſes ſihmju iſlaiſchanu — finanſu un buhſcheta komiſijai.
- 4) Latwijas-Wahzijas pagaidu lihgums par normalu atteezibu atjau-noſchanu no 5. maija ſch. g. — ahrleetu komiſijai.“

Waj eebildumu naw? Ja naw, tad peenemti.

Beſ tam ir eefneegti wairaki luhgumi pehz apſchehloſchanas. Schee luhgums ir nododami juridiskai komiſijai un tee eefneegti no Karla Krauſes, no atteera Karla Peterſona, no Zehra un no Gertrudes Silin. Cebildumu naw? Ja naw, tad peenemts.

Tad ir jaewed kahds pahrlabojums. Likts preeſchā noteikumus par Latgales leetu departamentu nodot juridiskai un wehl paſchwaldibas komiſijam. Waj nebuhtu kahdas eerunas? Naw. Peenemts.

Jr eefneegti jautajumi ſatiksmes un darba ministrim un peepraſijums ministru presidentam. Jautajums ir ar wajadſigo ſkaitu parakſtu un atteezibā uſ peepraſijumu, taſ ir parakſtiſ no 15 Satwerſmes Sapulzes lozſkeem. Rā pirmats jautajumu ir parakſtiſis J. Rainis. Es luhgtu nolasiť jautajumu.

Sekretars R. J a w a n o w s :

„Satwerſmes Sapulzes Prezidenta kungam!

Luhdsam uſnemť ſchis deenas kahrtibā ſteidsamibas kahrtā ſeſoſchu jau-tajumu ſatiksmes un darba ministrim.

Waj ſatiksmes un darba ministra kungam ir ſinams, ka 29. maijā ſch. g. uſ Latwijas dſelzſeteem draud iſzettees wiſpahrejs ſtreiks, ja lihds tam laikam netiks panahťta weenoſchanas ſtarp dſelzſeta kalpotajeem un ministriju par Latwijas dſelzſetneeku ſaweenibas 29. aprili un 15. maijā ſch. g. eefneegtām ſaimneeziska rakſtura un žitām praſibam ſatiksmes un darba ministrijai.

Un ja taſ ir ſinams ministra kungam, tad kahdus ſofus wiſch ir ſpehris, waj domā ſpert ſchi ſtreika nowehrschanai.

Rigā, 27. maijā 1920. g.

Parakſti: Rainis, E. Skubikis, P. Kalninsch,
R. Bungschs, W. Grehwinsch, R. Eltaſ,
A. Kuruſchinskiſ, F. Morizſ, Br. Kal-ninsch, E. Tomafs, F. Zeelens, R. Bihl-maniſ, Fr. Menders, A. Wezkalns,
P. Ulpe, R. Dſelſits, A. Buſchewizſ,
Fr. Schaberts, J. Wiſchna, R. Lapſa.“

Prezidents J. Čakste: Jautajums tiks ſaſkanā ar kahrtibas rulla
27. pantu nodots atteezigam ministrim.

Es luhgtu nolasiť peepraſijumu jeb intepelaziju.

Sekretars R. J a w a n o w s :

„Satwerſmes Sapulzes Prezidentam!

Luhdsu Satwerſmes Sapulzes presidentam likť preeſchā Satwerſmes Sapulzei greeſtees pee ministru presidentam ar ſeſoſchu ſteidsamu

peeprašījumu.

1919. gada bezembri Daugavgrīvwāš žetofsnī nodibināts kārds fara instituts sem nosaukuma „Daugavgrīvwāš mahžibas bataljōns“, kuršj padots armijas rajonū un etapa komandantu preefšņeeekam. Vēžj Kreewijas fara līkumeem mahžibas bataljōnos (учебныя команды) tifa eeweetoti, parāsti uš pašču wehleschanos, špehjiġatee kareiwji fara šināšānu papildināšānai un apafšchwirneeeku šagatawošānai. Šchahdu mahžibas bataljōnu kareiwji teešfā un materiālā šinā parāsti bija noštahditi labakos apštahklos, nekā wišj pahrejee kareiwji. Pilnigš preefštats šchahdam institutam ir tā sauktāis „Daugavgrīvwāš mahžibas bataljōns“. Šhini bataljōnā galwenām kahrtam teef eeweetoti kareiwji par dižiplināreem pahrlahpumeem un ari eedomatee walstis nošeeđsneefi bej ļaut kārdbas teešās šmekleschanās un špreeduma, weenfahrschi uš tuwakās teešchās preefšņeeezibas šinojuma pamata un nereti uš personigās šrehšinaschanās un denunzijijas pamata. Uš mahžibas bataljōnu suhtamee kareiwji parāsti teef komandeti it kā ašmugures deeneštā, bet nokluhst minetā bataljōnā pašcheem pilnigi nešnot. Mahžibas bataljōno kareiwjeem algās leelā mehrā šamašinātas: peemehram, bataljōna pirmās rotās kareiwji šanem ne wairaf, kā žeturto dafu, bet otras rotās kareiwji — ne wairaf kā puš no šawās deenešta algās. Tāpat ušturs šchāi bataljōnā daudš sliftafs, nekā žiteem kareiwjeem. Mahžibas bataljōnā lihđšigā kahrtā teef eeweetoti ari wiršneefi un apafšchwiršneefi, furus bataljōna preefšņeeeziba pilnigi pretlikumigā kahrtā degradē ar šawu personigo waru un neewajōšchā kahrtā tos pašemo. Upmehram trihš žeturdakam no bataljōna kareiwjeem naw dotās Satwerfmes Sapulzes wehleschanu teešbas, ļaut gan nekahda teeša wineem šchis teešbas nebija atnehmuš. No šagitā redšams, ka jau pati eeweetošāna Daugavgrīhwāš mahžibas bataljōnā ir ļoti šmagš šods, furu ušleef bej atteezigās teešās lehmuma.

Šhtenibā wišj mahžibas bataljōnā eeweetotee kareiwji un wiršneefi ir noštahditi ahrpus katra līkuma, nošchirti no ahrejās pašaulēs un padoti weenigi bataljōna preefšņeeezibas personiġeem eestateeri un eegribai. Kahdam patwaribam un nelīkumbam ir padoti bataljōnā eeweetotee kareiwji, par to leezibu dod šešōšee šatti:

1) Kareiwis Woldebars Gutmanis wairaf reišes šmagi peekautš par to, ka naw warejis pateift, kamdehļ winsch atšuhstis uš mahžibas bataljōnu. Wehļaf peefautāis kareiwis nokuwis Rīgā fara šlunnizā. Šitejs: Leitnants Hausmanis.

2) Pa wišu uštureschanās ļaiku bataljōnā šmagi ļautš wiršneekš Jahnis Grinbergs, kuršch dabujis pawišam wairaf šintu šteenu. Februara mehnešj ahrtš konštatejs, ka Grinbergam atšistas neeres. Šiteji: kapitans Kessels un wiršleitnants Šnore. Šitamāis eerozis — šewišchš gumijas štamāis ar šwina galwu.

3) 4. februari šmagi peekautš kareiwis Ronowalows un winam peedraudets ar nošchāušānu. Pawišam 4. februari šmagi peekauti kārđi 10 kareiwji. Parāstāis peefāušānās weids: Kahju špehreeni pa wehderu, ššchāna ar „nagaitu“ un ar rewolwera špalu. No peekauteem ahrtā palihđšiba tuhltin bijuši jāšneedš kareiwim Purinam. Šeja bijuši pahrshta un ašinojuši kareiwim Radowitzam, bet kareiwim Strausam, semē gulōšcham, ar kahjās špebreenu iššiti preefšchobi. Šiteji leitnants Hausmanis un kapitans Kessels.

4) Aprili šch. g. kapitans Beesais leetojis šchahdus joda panehmeenus: noštahdijis wišās rotās kareiwjus weenu pret otru un tad pawehlejis pašcheem weenam otru plīket. Ras šcho pawehli neišpildijis, kritis wehļ bargafā šodā.

5) Kareiwis Ignats Ruders no Baussas kahjneeku pulka 1. rotās nešin par to areštets un eeweetots bataljōnā. Šeršchāntš Kahrlinšch to wairaf reišes peekawis ar špezielu gumijas štamo, šidams garu galwu, bet kapitans Beesais to štis weentahrschi ar trihš pehdas garu kofu. Bataljōnā tam atnemti wina privatee apawi un to weetā eedotas kofa tupeles.

6) Andrejs Kalnišch no Dobeles kahjneeku pulka 8. rotās ofzieli škaitās ašmugures deeneštā, bet atrodās minetā bataljōnā, fur trihš reišes šmagi peekautš no leitnanta Hausmana.

7) Karlis Steenbergš no Disputes kahjneeku pulka ofzieli škaitās ašmugures deeneštā, šattišti šoda eestahdē, fur tas wairakāš reišes štis ar kofu un

daščadeem preeščmeteem pa galwu un zitur. Siteji: šeršants Lilišons un kapralis Melnkalns.

8) Peters Bagrabs no Dobeles kaņņeeku pulka 5. rotas šķis weenfahršči par to, ka naw warejis pateikt, par ko atsūhtits uš mahzibas bataljonu. Sitejs — leitenants Šaufmanis.

9) Ernests Mušcke no Aļšputes kaņņeeku pulka 5. rotas wairaf reišes smagi peefauts, pee lam šķis ari pa galwu. Siteji: kapitans Reššels un šeršants Lilišons.

10) Adolfs Waldmers no Aļšputes kaņņeeku pulka 6. rotas, wairaf reišes peefauts, pee lam labai aušj pahršča bungahdina un wiņšch kfuwis nedširdigs uš weenu aušj.

11) Karewis Lewiņšons dabujis 25 nagaiņas šiteenus, no teem 4 pa galwu, par to, ka eedewis otram karewim wehstuli, adrešetu wezakeem. Wehstulē wezati luhgti apmeklet dehlu un atnešt wiņam ušturu.

Rešs karewis bataljonā, kas naw peefauts. Beš mineteem peefauščanās peedaljušchees ari ziti bataljona wirņeeki.

12) Mahzibas bataljona karewji ari eeweetoti tā šauktā „štingrā areštā“, t. i. šewiškā apzeetinajumā pee maišes un uhdens, kā weenigās baribas. Janwari, peemehram, kaħšs karewis noturets „štingrā areštā“ 32 deenas pee maišes un uhdens. Šči pašča mahzibas bataljona kanzlejas eerednis Leepiņch noturets „štingrā areštā“ trihs deenas beš kaut kaħda uštura. Tahdā pat „štingrā areštā“ un beš uštura notureti maija šaħtumā kanzlejas eeredni Dsolis un Dsoliašch.

Armijas wiršpawehlneeka pawehlē Nr. 85 (nodrutata „Waldbibas Wehštnešcha“ Nr. 77, 1919. g.), kura išdota kā obligatoriska preešch wiņas Latwijās, starp zitu teiktis: Pee ištitumu tiša šargatees no utim, blaktim, blušam. Pee tiša atfahrtoščanās maģat beejchi meesu un drehbes“. Ra ari šči pawehle teef pilnigi ignoreta mahzibas bataljonā, to leezina pašči karewji ar šaħdeem wahrdeem: „Ešam wiņ utu pilni, jo newar iņmaģat pat fabatas draħniņu šeeju truhkuma dehl“. Birti dod diwas reišes mehneši, beš šee pem un piriš traufem, tā ka jamaģgajas ehdamos traufos. Bataljonā karewji guš uš failām laħwam, zits pee zita, kopā ar wenerišeem šlimneekeem. Šlimneekeem išneeds to pašchu ušturu, to wešeleem, mirštiba bataljonā toti leela. Tiša šlimais karewis Anšis Bredis murgoš, pee 40° temperaturas, pahrleħzjis par zeetofščna wafneem, eefrehjis Daugawā un nosliħzjis. Rigaš kara šlimnižā weenā pašča deenā, 29. aprili, eeweti no mahzibas bataljona 90 tiša šlimneeki. Leepajas pilšehtas šlimnižā 15. aprili no 19 jaunpeenahjušcheem tiša šlimneekeem 11 (t. i. 58%) bijušchi tahdi, kuri naħkufchi no mahzibas bataljona. Tani pat laiķa ari Leepajas garnijona lašaretē uņemti wairaki tiša šlimneeki no Daugawgriħwas mahzibas bataljona. Šchos faktus ofzieli šino Leepajas pilšehtas šanitarais aħršis Dr. Wulfs šawā raportā Semgales diwišijas wezafam aħrštam no 30. aprila un 12. maija šch. g. Starp zitu Dr. Wulfs šawā šinojumā apleezina, ka minetais mahzibas bataljons jau išwehrtees par biħštamu ištitumu tiša perekli wiņā Latwijā. Šo leezina šaħhdi Dr. Wulfa raportā mineteē fakti:

1) Daugawgriħwas mahzibas bataljona karewis Anšis Ruhnš pahrwedis 7. aprili no Bolderejas uš Leepaju, Dahrtes eelā Nr. 7, ta pašča bataljona ar ištituma tiša miruščā karewja Fritšcha Orbes liħli. Liħkis pahrweštis pa dšeljeku pawiršchi aiņnaglotā deħju saħrā, eetebrptu frekšā un eetiħtu šegā; kā liħkis, tā ari peederumi bijušchi pahrklahti utim. 11. aprili liħkis apbedits. Driħš peħz liħka atwešchanas namā notikufchi weens peħz otra wairaki šašlimšchanas gadijumi ar tifu.

2) Wilis Šahle, 19 gaduš wezs, demobilizets Daugawgriħwas mahzibas bataljona karewis atbrauza Leepajā un otrā deenā, 26. aprili, šašlima ar ištitumu tifu.

3) Daugawgriħwas mahzibas bataljona karewis Špunteis atbrauza atwafinajumā uš Leepaju un peħz daščām deenam, 24. aprili, šašlima ar ištitumu tifu.

4) Frizis Štangewižs, 35 gaduš wezs, demobilizets Daugawgriħwas bataljona karewis, atbrauza Leepajā un peħz diwi deenam, 16. maijā, šašlima ar ištitumu tifu. Miris 24. maijā.

5) Daugawgriħwas bataljona karewis Melders aprila šaħtumā eebrauza

Leepajā atwakinajumā un tuhlin pehz atbraukschanas šaslima ar isšitumu tifu. Pehz diwām nedelam šaslima Melbera 55 gadus wezais tehws ar isšitumu tifu un nomira 25. aprili.

6) Daugawgrihwās mahzibas bataljona atwakinats kareiwis Šchanis Rowān škis šaslimis ar isšitumu tifu 10. maijā Leepajā.

7) Sa pašča bataljona kareiwis Jehlaks Utmats Leepajā šaslimis ar isšitumu tifu 10. maijā.

8) 12. maijā Leepajās pilsehtas šlimnizā eeweetoti wehl diwi atwakinati Daugawgrihwās mahzibas bataljona kareiwji tā tifa šlimnēeki; Kriššs Jurew itz s un Mitelis Šprogi s, kuri šaslimušchi atwakinajumā. Pehz neoficialām šinām Daugawgrihwās bataljonā ar isšitumu tifu šaslimušchi leelakā data tur eeweetoto kareiwju.

Pamatodamees uš augščā šazito, jautajam:

Waj ministru prezidentam ir šinamas šchis nelikumibas un nošedšibas, un ja winam tās šinamas, tad šahdus šolus winsch špehris, lai šchahdas nelikumibas neatfahrtotos un wainigee tiftu nobdoti tešai?

J. Zelms,	R. Iwanowš,	J. Štrašdinsch,
A. Rudewizs,	E. Rudšits,	B. Ulpe,
J. Keekšinsch,	E. Morizš.	E. Radšinsch,
Fr. Kalninsch,	W. Holzmanis,	J. Wiščna,
W. Tode,	F. Zeelens,	D. Romišars.

Presidents J. Šchakste: Wišpirms jaiščkir jautajums par šteišjamibu un es došču atteezibā uš šteidsamibu wahrdu Zelmam.

J. Zelms (šozialdemokrats): Godatee Satwerfmes Sapulzes deputati! Ir leetas, kuras padarit wehl škaidrakas un gaiščakas, nekā winas ir, naw eespehšams un man šcheet, ka tee nedaudsee fakti, kuri ir apleezinati ar wairak dešmiteem parakstu un ofižialos ahrstu raportoš, ir tif loiti gaiščhi, ka winus fewišchi izšelt naw wajadšigs. Pehz tam; kad Satwerfmes Sapulze šchodeen ir deklarejuši Latwijas konstituzijas pamatus; pehz tam, kad Satwerfmes Sapulzes deputatu leelakais wairakums ir isteizees, ka meefas šods naw peelaiščams, buhtu logiski, ka šchi augštā šapulze tuhlin beš kawefchanās šazitu šawu wahrdu šchini jautajumā un neatliktu to uš wehlaka laifu. Ra šchis eefneegums naw weentahrscha demonstrazija, tā daudsi to warbuht attehlos, ka šchis eefneegums naw weentahrschs oposizijas wahrds, bet ir patees, to apleezina šahds dokuments, kursch parakšits no wairak kareiwjeem. Tās šfan tā:

„Mehs apakščā paraštijuschees kareiwji, kuri šagad atrodamees Rigas šara šlimnizā, bet ešam te eeweetoti no Daugawgrihwās zeetokščna, no tā šauzamā mahzibas jeb dižiplionarā bataljona, luhdsam juhs peelift wišus špehšus, lai tiftu no Satwerfmes Sapulzes ložekleem šastahdita komišija, šura pahrlēezinatoš uš weetas Daugawgrihwās zeetokšni, ka mahzibas bataljonā noteek šahdas leetas, kuras apraiņa neatkarigās un brihwās Latwijas nošaukumu un godu, tā ari aptumšcho muhsu armijas wadoščo eestahschu un wadoščo peršonu nopelnus Latwijas labā. Ššam jau zihnijuschees pret Latwijas enaidneekem un darisim to ari uš preekšchu, bet lai muhs newainigus waj par neezigeem pahrschpumeem nespihdštinatu un lai ar mums apeeetos tā ar zilwekeem.“

Žits kareiwis šaka: Šchehlotees par apštahkleem nošihmē tos padarit gruhšatus. Ir bijušchi gadijumi, kur atfewišchi kareiwji, ašinojušchi un šasisti, greešuschees pee weenas otras augsti šahwoschas peršonas ar luhgumu, pirms winu špihdšinaschanas pahrlēezinatees par winu wainu, peerahdit, ka winsch to pelnijiš, tad winsch ar preeku šanems to wišleelako šadu. Bet šchis weh-

stules ir nahfufčas zaur augstakās kara eestahdes personam, to pašču spihdsinataju rokās un spihdsināšana zaur to kluwusi, atteezibās pret rakstītajū, wehl leelaka. Tapehz karewiš raksta: „Bet ir reiseš, tad slittati, nekā ir, wairs newar buht un tad mehš ſchelojamees.“ Tā tad tee karewji, kas ufdroſchinajuſchees greestees pee ſchis augstās ſapulzes, luhds, lai pirms kahdu zilweku ſoda, pahrlēzinajas par wina wainu un pahrlēzinati, ka ſchi ſcheloſchanās, kas tiks paſinota augstai ſapulzei, tiks iſleetota pret wineem tā jauns ſpaida lihdselišs. Lai tas nenotiktu, ſchai augstai ſapulzei ir japeenem peepraſijums ſteidsamibas kahrlā jo wairak tamdehl, ka winai tagad jaelej ſaturš tai formā, kuru ſchodeen til ſwinigi peenehma. Winai japeerahda, ka wina ne tīfai wahrdoš ſtahw par demokratiſku Latwijū, bet ari ſchai demokratiſkai Latwijai grib noteiktu konkretu ſaturu, ka demokratiſkā Latwijā teeſīkai eekahrtai jabuht pirmā weetā. ſchis spihdsināšanaš, kuras te uſſkaiitās, naw teeſas, naw pat ſods — tās ir weenkahrſcha lintſchu teeſa. Tas ir tahdš ſoda weidš, kurſch pat deſpotiſkā zariſkā Kreewijā tīfa aiſihtš par nezeenigu. Tahdam ſoda weidam, ſchai lintſchu teeſai, kuru iſdara atſewiſchkaš personaš pehz ſaweem eeſlateem — tai lintſchu teeſai jadara galš. Ja ir noſeegums, ja ir leelakaiš noſeedsneekš — ari leelakam noſeedsneekam teeſiba wišpirms iſſlauſitees ſpreedumu un tad ſanemt ſodu, bet ne ſanemt moraliſkaš un ſiſtiſkaš spihdsināšanaš beſ kaut kahdaš teeſas ſpreeduma, kas ir augstakaiš noſeegums. Mahzibas bataljons ir tīfai ahreja forma, faktiſki tas ir diſziplinaraiš bataljons, bet ari tahdā pehz Kreewijaš kara likumeem wareja eeweetot weenigi un tīfai uš kara teeſas lehmuma pamata. Tapehz jau pati eeweetoſchana tahdā eestahde ir nelikumiga un jo nelikumigaka ir pati iſtureſchanaš. Uzim redſot, tee lihdseli, kahdi teeſ iſleetoti pret eeweetoteem ſchini bataljonā, pahrlahpj kuru katru neſchehlibu, jo lai ſiſtu zilweku weenkahrſchi kaut ar 3 pehdaš garu kotu pa galwu, tad ſcho zilweku wajaga noſtahdit ſemaku par kuru katru kuſtoni. Mehš tiſdaudš eſam ſkakti proteſtejuſchi pret tām warmahzibam, kuras leelineeki paſtrahdajuſchi „ſchreſwitſchailāš“, bet ſchee fakti pahrfneedš daudſejadā ſinā tās mozibas, kas noteek tur. Waj ir domats pateeſiba ar to neaktarigo un brihwo Latwijas walſti ſtipri- nat? Tad man buhtu ſchini gadijumā jaſafa KriLOWa wahrdeem, ka ſchee pakalpiģe mulki ir bihtamati par eenaidneekseem. Ja turpreti ta ir weenkahrſcha iſreſhinaſchanaš ar pretineeku, weenkahrſcha ſlepna apalſch- ſemeš pilſonu kara turpināšana, tad mums naw garantijaš, ka ſchis pilſonu karſch, ka wiſi tee panehmeeni war iſlauſitees uš ahreeni, un tapehz katram, kas lihds ſchim ir uſſtahjees pret pilſonu karu, pret wiſam tām neſchehlibam, tam jateiz ſteidsami ſchodeen ſawš wahrdoš un tapehz eš zeru, ka ſchi augstā ſapulze, kura ir augstā teeſiſkā eestahde, tā augstā likumibas preeſchſtahwe nelawefees ſchodeen pateikt ſawu wahrdu un teiks to noteikti „Deeſgan ar tahdām spihdsināšana!“ imekleš un wainigoš nodoš nelawejoſchi teeſai. Tapehz man ſchkeet, ka ſteidsamibu atraidit, kad fakti ir apleezinati ar wairak deſmiteem paraſtu, ſteidsamibu wilzinat noſihmetu, to ſinamā mehrā, pabalſtiit, kaut ari likumibas zelā. Ofizialaiš ahrſta ſinojums apleezina, ka ſchis bataljons ir kluwiš ne tīfai par bihtamu lipigu ſlimibu perekli preeſch Latwijas, bet apſtiprina ari to, ka ar ſlimibam it ka ar nodomu teeſ aplaiſti bataljonā eeweetotee, lai pehz eeſpehjaš jo maſak no tureeneš iſnahktu laukā. Tamdehl eš gribetu paſtrihpot ſchai augstai ſapulzei, ka, ja wina grib ſtahwet ſawoš augſtumoš, ja wina grib ſtahwet par teeſibam un ja wina aiſiſt

prinzipu, ka teesibas newar aistahwet zaur teesibu noleegšchanu, tad winat jafaka faws noteizoschais wahrds un jagreeschas pee ministru presidenta ar jautajumu, ko winsch ir darijis, lai schis nelikumibas neweenu sekundi ilgaki neturpinatos un lai wainigee tiftu nodoti teesai.

Presidents J. Šchakste: Man ir eesneegts preekschlikums, kursch skan ta:

„Leekam preekschâ pahrtraukumu eepreeksch balsoschanas par steidsamibu us 10 minutem.“

Es likschu scho preekschlikumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahrtraukumu. Luhgtu faskaitit. 37. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahrtraukumu. 27. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturejuschees. Luhgtu faskaitit. 59. Par partraukumu isteikuschees 37, pret 27, atturejuschees 59. Ta tad pahrtraukums atraidits.

Turpinajas debates pee jautajuma par steidsamibu. Ja neweens pee wahrda nepeeteizas, tad es likschu preekschlikumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par steidsamibu (Wisi publikâ applaudē). Es luhgtu publiku neds applaudet, neds lihdsrunat. Es luhdsu pazeleees toš, kas ir pret steidsamibu. Naw. Kas atturas. Naw. Ta tad steidsamiba weenbalsigi peenemta. Waj pirmais parakstitajs wehletos nemt wahrdu pehz leetas kadola? Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es likschu us balsoschanu schi peeprassjuma peenemschanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par schi preekschlikuma peenemschanu (Wisi peezelas). Lahdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret schi preekschlikuma peenemschanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw, Ta tad schis preekschlikums weebalsigi peenemts.

Lihds ar to ir schis fehdes deenas kahrtiba isfmelta. Pehz presidija lehmuma nahfoschâ plenarsehde notiks otrdeen, pulksten 5 pehz pusdeenas. Sehde slehgtā.

(Sehdi slehds pulksten 6.55 min. wakarā).

I. fēhjas 6. fēhde 1. jūnijā 1920. gadā

(Atklahta plkst. 5.35 pēc pusdeenas).

Latvijas satversmes pagaidu noteikumi (steidzamības kārtā pieņemti divos lasījumos). —
Waldības atbilde uz jautājumu par draudošo dselssceineesu freifu.

Presidents J. Čakste: Satversmes Sapulzes fēhde atklahta.

Schāi fēhdē us deenas kārtības stahw: 1) Pahrmainas Satversmes Sapulzes lozektu fastahwā, 2) eenahkufcho likumu nodoschana komisijam, 3) Latvijas-Wahzijas pagaidu lihguma no 5. maija sch. g. ratifizeshana, 4) Latvijas satversmes pagaidu noteikumi, 5) likums par walstis kafes fihmju islafchanu.

Utteezibā us deenas kārtības pirmo punktu man japasino, ka pēc Semgales listes Nr. 4. eewehletā Satversmes Sapulzes lozella Pāsila weetā, kurfch ir atteizees, nahf Frijis Wenewizs. Dirfahrt, pēc 13. Latgales listes eewehletā Satversmes Sapulzes lozella Berka weetā, kurfch atteizees, nahf tagad Mikelis Bruschis.

No minoritatem teef listis preefshā eewehlet finansu komisijā Kluges weetā Knoppu. Gebildumu naw? Peenemts.

Utteezibā us deenas kārtības 2. punktu, daschu: likumu nodoschana komisijam, ir eenahzis preefshlikums no paschwaldības leetu komisijas, kura luhds diwus likumus, kas bija nodoti juridiskās komisijas zauruhkofchanai, nodot ari winas zauruhkofchanai un tee buhtu: pagaidu noteikumi par schuhtim, ar papildinajumeem, un pagaidu noteikumi par semeš zeku labofchanu. Waj eebildumu nebuhtu pret scho likumu nodoschanu ari schis komisijas zauruhkofchanai? Ja naw, tad peenemts.

Utteezibā us deenas kārtības 3. punktu, Latvijas-Wahzijas pagaidu lihguma no 5. maija sch. g. ratifizeshanu, ir eenahzis rakstisks preefshlikums no ahrleetu komisijas preefshfehdejaja nonemt scho likuma projektu no deenas kārtības. Waj eebildumu naw, ka winu nonem. Ja naw, tad peenemts.

Deenas kārtības 4. punkts, Latvijas satversmes pagaidu noteikumi. Referents Skujeneeks.

Referents M. Skujeneeks: Augsti godatee Satversmes Sapulzes lozelli! Rā papildinajums pee teem nofazijumeem, pee tās deklarazijas, kuru mehš isgahjufchā fēhdē peenehmām, satversmes komisija ir isstrahdajust likumu par Latvijas walstis eefahrtu. Scho likumu komisija leef preefshā tā pagaidu noteikumus aist eemesla, ka schi pati satversmes komisija isstrahdā muhsu walstis satwersmi un lihds tam laifam, kamehr satwersme buhtu pee-

nemta galigā formulējumā, israhdijs par nepeezeefchameem rakstiski noteikumi, kuri noteiktu daschadu eestahschu usdewumus un scho augstako eestahschu fawstarpejās atteezibas. Wispirms schis likums nosaka paschas Satwerfmes Sapulzes usdewumus. Tahlak runā par Satwerfmes Sapulzi un ministru kabinetu un beidsot nosaka daschas Satwerfmes Sapulzes lozeklu un ministru kabineta lozeklu teešibas. Tas satur ari nosazijumus par muhsu walsts representeschanos us ahreeni. Schee nosazijumi pa leelakai datai jau pastahw muhsu walsts dsihwē. Leelakā dala no teem nosazijumeem, kas tagad teef likti preefshā rakstiskā weidā, ir jau pastahwejuschi un muhsu walsts dsihwi ir wadijuschi kā noruna, kā nerakstita konstituzija. Muhsu walsts ir pahraf jauna, winai naw nostiprinajuschos tradiziju un tapehz ar wisu Satwerfmes Sapulzē representeto frakziju peefrischanu tika peenemts preefshlikums, schos nerakstitos nosazijumus ufrakstit, lai tee buhtu noteikti isteikti, lai newaretu zeltees pahpratumi. Galwenais, kas ir eenests jaunš, tas ir weids, kahdā teef fastahdits ministru kabinetš. Lihds schim Tautas Padome, fastahdot ministru kabinetu, eewešleja ta presidentu ar balsu wairakumu. Pehz tagadejā projekta ministru kabinetš teef fastahdits tahdā weidā, kā pahrejās demokratiskāš walstis, kurās ir walsts presidents jeb galwa, kurfch usdod tai grupai, kura parlamentā ir wairakumā, waj tai, kurai ir zeribas eeguht tautas preefshstahwu wairakuma atšinu, fastahdit kabinetu. Schis ir weenigais nosazijums, kas sche teef no jauna eewesis un kas pahrgrosa muhsu lihdschinejo kahrtibu. Pahrejee pahrgrosijumi ir samehrā neleeli. Tur ir runa par to, ka Satwerfmes Sapulzes lozekli war nodot par daschadeem pahrfahpumeem teefai ar kwalifizetu balsu wairakumu lihdschinejā weenfahrfchā balsu wairakuma weetā. Scho likumprojektu luhds peenemt steidsamibas kahrtā.

Presidents J. Tšcha fste: Schis likums teef likts preefshā steidsamibas kahrtā. Es likšu us nobalfofchanu preefshlikumu par steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par likumprojekta steidsamibu. (Wisi). Luhdsu peefehstees. Es luhgtu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Kas atturas. Naw. Tā tad steidsamiba weenbalfigi peenemta. Teef atklahtas wispahrejas debates. Wahrds peeder Satwerfmes Sapulzes lozeklim Zeelenam.

J. Zeelens (sozialdemokrats): Augsti godatā sapulze! Pee wispahrejā projekta, kas isstrahdats no satwerfmes komisijas, sozialdemokratu frakzija grib eenest jaunus papildinajumus, kuri neeetilpst schinis 12 punktos. Pee atfewifschu punktu lasifšanas tiks eenesti dahschu papildinajumi. Wispirms weens atteezas us walsts kontroles eerihfofchanu. Pehz tagadejās Latwijas walsts prakfes walsts kontroleers eenem sehdekli ministru kabinetā. Bet pehz leetas buhtibas walsts kontroles aparats buhtu fchirams no ispildu waras — waldibas un buhtu wehlams teešchi no Satwerfmes Sapulzes un darams par sawu darbibu atbildigs Satwerfmes Sapulzes preefshā. Tahda prakfe pastahw zitās parlamentariskās semēs, kā, peemehram, Anglijā un Belgijā, tur walsts kontroleers nestahw teešchi kabinetā. Lihds ar to, ka kontroleers atrodas kabinetā kā pilnteefigs kabineta lozeklis, winsch stahw sinamā atkarihā no kabinetā, bet logifli un pehz leetas buhtibas winsch newar buht tahds walsts kontroleers, kas buhtu atkariš no kabinetā darbibas. Tapehz sozialdemokratu frakzija leef preefshā muhsu lihdschinejo walsts konstituzijas parasto eefahrtu grofit un walsts kontroleeri darit atbildigu Satwerfmes Sapulzes preefshā, eewešlot winu teešchi no Satwerfmes Sapulzes. Sche

waretu zeltees eerunas, ka darbojoties paschā kabinetā pastahwigi lihdsi, walsts kontroleers warēs ifdarit kontroli pehz lectas buhtibas labak, nēfā tad atrastos ahrpus kabinetā. No ta waretu isbehgt zaur to, ka walsts kontroleers waretu peedalitees kabinetā sehdeēs ne ar lemjoschu balsē teesibu, ne fā lihdsigs ziteem ministreem, bet ar padomdeweja balsē teesibu. Tā winsch buhtu pastahwigi kursā par teem daschadeem likumprojekteem un finansieleem jautajumeem, kuri teef aistilti teeschi wina darbiba. Tapehz pehz punkta, kur paredseta ministru kabinetā atbildiba, leefam preekschā eeneft weenu jaunu punktu, kursch fkanetu:

„Walsts kontroles organs teef eezelts teeschi no Satwersmes Sapulzes un tas ir atbildigs Satwersmes Sapulzes preekschā. Walsts kontroleers peedalas ministru kabinetā sehdeēs ar padomdeweja balsē teesibu.“

Otrs papildinajums buhtu sakarā ar Satwersmes Sapulzes darbibu. Muhfu lihdsichinejā parlamentariskā prafse loti mas, waj gandrihs nemas naw ismantots tahds parlamentarisks darbibas weids, fā tas pastahw Wafar-eiropas semēs, kur suverenās waras nesejai ir teesibas ufraudsit ispildu waru ne tikai zaur interpelazijam, fā tas ir bijis pehz muhsu faktiskās konstituzijas, bet lemjoschaj suverenai warai ir teesibas teeschā zelā pahrraudsit daschadas walsts dsihwes nosares. Parlamentariskās semēs ir tā fauktās parlamenta anetu komisijas, parlamenta ismekleschanas komisijas. Schahdas ismekleschanas komisijas, fā mehš sinam no angļu parlamenta darbibas, ir weens no wisfwarigakeem parlamentarisma ispauschanās weideem. Buhtu wehlams, ka ari Latwijā par daschadām walsts dsihwes nosarem un daschadeem jautajumeem parlamentā waretu eezelt ismekleschanas komisijas. Lai nodroschinatu parlamenta pateesu kontroli, tad buhtu wajadsigs, ka teef eezel-tas schahdas komisijas ne tikai tad, kad to prasa partijas, kuras fastahda wairakumu, bet ari dod masakumam teesibas panahkt schahdu komisiju eezel-schanu. Beeschi gadas, ka fahdai atfewischkai parlamenta dalai ir sinamas daschadas parahdibas, kuras buhtu wehlams nowehrst walsts dsihwē. Bet winai naw eespehjams eewahkt materialus, kuri atrodas daschadās walsts fonzlejās. Winai naw eespehjams fawahkt daschadus wajadsigus dokumen-tus un peerahdijumus. Ja ismekleschanas komisiju eezelschana atkarajas no parlamenta wairakuma gribas, tad tas masakumam nedos eespehjambu sagah-dat tos daschados peerahdijumus, kuri waretu izzelt teeschi parlamenta preek-schā daschadas nolaidibas waj launumus, kas waretu parahditees walsts dsihwē. Tapehz pehz angļu parlamenta prafses ismekleschanas komisijas teef eezeltas netif us parlamenta wairakuma peeprafsumu, bet ari tad, kad sinama data no parlamenta prasa zaur nobalsoschanu, ari tad parlamenta wairakums ir speests fastahdit schahdas ismekleschanas komisijas. Pehz jaunatās wahzu konstituzijas par atfewischkām komisijam ir paredsets, ka schahdas ismeklescha-nas komisijas parlaments fastahda tad, kad weena peektā dala prasa to eezel-schanu. Muhfu parlamentariskā prafse Satwersmes Sapulzes darbiba pehz sozjaldemokratu frakzijas domam ari wajadsigs eewest schahdu jauninajumu, jo tas tikai stiprinās walsti. Tapehz sozjaldemokratu frakzija leef preekschā pehz 4. panta likt fā 5. pantu fefoschu papildinajumu:

„Satwersmes Sapulze eezel ismekleschanas komisiju, ja to prasa ne majak, fā weena peektā data no Satwersmes Sapulzes lozefleem.“

Protams, ka schis komisijas teescho darbibu, winas tuwako kompetenzi

noteikš muhfu Satwerfmes Sapulzes fahrtibas rullis, bet scho prinzipu leekam preekšā eeweft ari muhfu konstituzijas pagaidu noteikumos.

Presidentš J. Ščakste: Pee wišpahrejām debatēm pee wahrda wairaf neweens naw peeteizees. Es lišchu uf balsošchanu pahreju uf pantu lasišchanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret pahreju uf pantu lasišchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Tā tad weenbalšigi nolemts pahreet uf pantu lasišchanu. Wiršrakstš. Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants. Waj šapulze wehlas, ka winu nolasa? Es luhgšchu sekretara fungu nolasiť.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Latwijas walstš suverenās waras neseja Latwijas tautas wahrda ir 17. un 18. aprili 1920. g. tautšs eeweletā Satwerfmes Sapulze.“

Presidentš J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulzes ušdewums ir isstrahdat un isdot walstš pamata un agrarās reformas likumus.“

Presidentš J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulze isdod ari zitus likumus, kuri israhdas par waja-dšigeem winas pašahwešchanas laikā un lemj par walstš budšetu un krediteem.“

Presidentš J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 4. pants.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulze lemj par faru un meeru un ratifižē ar zitām walstšim noslehgtoš starptautištos lihgunus.“

Presidentš J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulzes presidents representē walstš starptautištī, akreditē Latwijas un peenem zitu walstū suhtaus. Wišch uf Satwerfmes Sapulzes lehmumā pamata walstš wahrda pašludina faru un parakšta starptautištus lihgunus.“

Presidentš J. Ščakste: Wahrds peeder Bergam.

A. Bergš (bepartejiško grupa): Zentra frakzijas t. i. latgaleešchi, bessemneeki, darba partija, massaimneeku šaweeniba, demokratu šaweeniba un bespartejiskee pilsoni mani ir pilnwarojušchi isteikt winu domas atteezibā uf scho likumprojektu un šewiškli scho pantu. Mehš atronom, ka wahrdi „uf Satwerfmes Sapulzes lehmuma pamata“ šchai pantā ir leeki aif teem eemešleem, ka jau eepreekšejā 4. pantā ir isteiktš, ka Satwerfmes Sapulze lemj par faru. Tā tad tikai wina ir ta, kas war peeteikt un lemt par faru. Tapehž buhtu leeki šhe wehlreis ušwehrt, ka Satwerfmes Sapulzes presidents ir taš, kas uf winas lehmuma pamata pašludina faru. Uif tahdeem eemesleem muhfu grupa leef preekšā šchos wahrduš dšehst no minētā panta. (Menders: „Komisijā Juhs runajāt zitadi“). Šhe naw komisija.

Presidentš J. Ščakste: Wahrds peeder Zeelenam no sozjaldemokratu frakzijas.

J. Zeelenš: No sozjaldemokratu frakzijas pušes mehš gribam uštahtees pret scho Berga funga pašlabojuumu un aif šekošceem motiweem. Ja Satwerfmes Sapulze isstrihpoš toš wahrduš, ko Berga fungš lika preekšā

strijpot, tad war isnahft tahda neffaidriba muhsu pagaidu konstituzijä, fa war buht gadijums, fur Satwerfmes Sapulzes presidents war pasludinat karu bes Satwerfmes Sapulzes eepreefschejas lemschanas par fara pasludinafchanu. War liktees, ja reis 4. paragrafa teifts, fa Satwerfmes Sapulze lemj par karu un meeru, fa tad presidentam peekriht weenigi ta wispahriga ofiziala pasludinafchana. Bet ja 5. punkta nebuhtu eenesti eekschä schee wahrdi, tad waretu ari interpretet tä, fa ir fewischi swarigi momenti un ahrfahrtigi gadijumi, fur Satwerfmes Sapulzes presidentam wajaga pasludinat karu un til wehlat deht ta ratifizefchanas nahf preefschä plenarä Satwerfmes Sapulzes f e h d e. Ra tahda tulkofchana ir eespehjana, to mehß redsejam fatwerfmes komissijä, fur patß Berga fungs usstahjäs par tahdu warbuhtibu, fa efot walsts dschwê tahdi ahrfahrtigi momenti, fur karsch efot japafludina presidentam ari bes eepreefschejas parlamenta lemschanas un tapehz wajagot scho jautajumu atstahf atklahfu. Sozialdemokratu frakzija scho jautajumu atsiht par til ahrfahrtigi swarigu, fa fara pasludinafchana ir weenigi walsts fuwerenäs waras lemschanas teesibäs. Lai nebuhtu nefahdi pahrpuratuma gadijumi, fur waretu istullot 5. paragrafu ari plaschatä weidä, fa fara pasludinafchana buhtu tilai formels akts pehz notifikschäs Satwerfmes Sapulzes lemschanas par karu, tad Berga funga papildinajumu nefahdä finä peenem newar. Tad, kas atteezas us pantu fagrupeschanu, no sozialdemokratu frakzijas pufes mehß leefam preefschä newis 5. pantu, bet to papildinajumu par ismekleschanas komissijam, furu es jau rakstiflä weidä eefneedsu.

Presidentis J. Tschafste: Es luhdsu referenta atkautfmi.

Referents M. Skujeneeks: Schis preefschlikums, furu paschlait Berga fungs zentra partiju wahrda lifa preefschä, tifa pahrrunats ari fatwerfmes komissijä, pee kam pirmä redakzija schis pants bija bes wahrdeem: „us Satwerfmes Sapulzes lehmuma pamata“. Tas nebij schai likumprojekta, bet eewehrojot to, fa fatwerfmes komissijä iszehläs domu starpibas, waj Satwerfmes Sapulzes presidents sinamos apstahklos waretu pasludinat karu bes Satwerfmes Sapulzes lehmuma, eewehrojot to, fa tahda neffaidriba war isjeltees, komissija ar balsu wairakumu nolehma eewest wahrduß: „us Satwerfmes Sapulzes lehmuma pamata“, un tadeht komissijas wairakuma wahrda es leeku preefschä schos wahrduß lifumä paturet.

Presidentis J. Tschafste: Gefneegtais pahrlabojums fkan:

„Celikt pantä wahrduß: Us Satwerfmes Sapulzes lehmuma pamata“.

Pret scho dschschanu issakas referents. Es luhdsu pazeltees toß, kas ir par scho pahrlabojumu. Luhgtu faskaitit (Peesihme pa freißi: „Duhfchigi karotajil“). Es luhdsu pazeltees toß, kas ir pret scho pahrlabojumu. Luhgtu pazeltees toß, kas ir atturejuischees no balsofchanas. Naw. Nodotas ir par pahrlabojumu 72 balsis, pret pahrlabojumu — 71. Tä tad pahrlabojums peenemts. (Jantriba). Es lifschu scho pantu us nobalsofchana pahrlabotä weidä un luhdsu pazeltees toß, kas ir pret scho pantu pahrlabotä weidä. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Uzimredfot minoritate. Tä tad schis pants pahrlabotä weidä peenemts. 6. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Spildu wara peeder ministru kabinetam, furam ir padotas wisas eestahdes un karaspehta wirspawehlnesiziba“.

Presidentis J. Tschafste: Gebildumu naw? Peenemts. - 7. pants.

Sekretars R. Jwanovs:

„Ministru kabinetu sastahda persona, kuru us to aizina Satweršmes Sapulzes prezidents“.

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 8. pants.

Sekretars R. Jwanovs:

„Ministru kabinets atbild par sawu darbibu Satweršmes Sapulzes preeščā un tam jaatšahpjas, ja tas saudejis Satweršmes Sapulzes uftizibu“.

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 9. pants

Sekretars R. Jwanovs:

„Latwijā pastahw personas, dšihwoflu neaiššfaramiba, prešes, wahrda, apšinas, šapulšču un beedroščanās brihwibas, kuras nodroščinamas un noteizamas ar atleezigi isdodameem likumeem“.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Rudewizam.

A. R. u d e w i z s (sozialdemokrats): Muhsu fračzija leef preeščā pee šche minetām pilsoniškām brihwibam peeweent wehl streika brihwibu un korespondenzes neaiššfaramibu. Tā tad šchis pants škanetu tā: „Latwijā pastahw personas, dšihwoflu neaiššfaramiba, prešes, wahrda, apšinas, šapulšču, beedroščanās, streika brihwibas un korespondenzes neaiššfaramiba, kuras nodroščinamas atteezigeem isdodameem likumeem.“ Streika brihwiba pastahw wišās kulturelās semēs tā faktiska strahdneeku teesiba un ari tur, kur formeli nemot likums to nolceeds. Ari Latwijā streika teesibas teef isleetotās un ja gribetu likuma zelā tāš neleegt, tad tas nekur nenowestu. Utrfahrt, streiks ir weens no galwenateem strahdneezibas aiššfargaščanās lihdselkeem. Samdehl, ja gandrihs wišās muhsu partiju programās ir kaut kas minets par darba aiššardsibu, tad konsekwenti nemot jaatšihst ari streiks tā weens no šcheem darba aiššardsibas lihdselkeem. Wehsturiski nemot redšam, ka fewišchki Anglijā, kur tika isdoti pirmee darba aiššardsibas likumi, tee stahw zeeschā šafarā ar to postu, šahdā strahdneeku šchita eegrushsta zaur neaprobeshotu ismantoshanu no usnehmeju pufes. Kad strahdneeki teef nodarbinati newis 8, bet 16 stundas deenā, kad winu alga loti masa, wiši pahrejee dšihwes apstahili loti šliski, kad strahdneeku kwartali iswehršchas par leelu sozialu laumumu perekli, tad ari waldiba ir kehrušes pee darba aiššardsibas likuma isdoshanas. Bet neweena waldiba pati no fewis naw gahjuši tik tahlu, lai zil nezil apmeerinoschi nodroščinatu darbu. Pahrejais panahhts pašchu strahdneeku usstahšchanaš zelā, leelā mehrā ari ar streiku. Bet ja nu strahdneeku streiks ir lihdselkis posta nowehršchanai, kursch, izeldamees strahdneeku kwartaloš, war apdraudet wišu šabeedribu; tad tas ir ne tikai strahdneeku šchkiras, bet wišas šabeedribas interesēs.

Lihds šchim Latwijā mums ir peedšihwojumi, ka streikotaji teef šaukti pee atbildibas teesās zelā, peemehram Wezgulbeneš dšelszelneeki; tagad, atšauzotees us wezajeem freewu likumeem, apgabalteesās noraida arodneezisko beedribu statutus, kur eet runa par streiku fonda dibinaščanu. Tā tad reišē ar streika teesibam teef nemtas ari strahdneekeem teesibas palihdset šaweem beedreem streikotajeem besdarba gadijumā. Ja Latwijā gribetu eet pa to zelu, šahdu gahjušchas walstis ar pilnigi birokratišku eefahrtu, tā peemehram zariškā Kreewija, tikai tad buhtu attaišnojama streika brihwibas ismeschana no Latwijas pagaidu konstituzijas. Ja turpretim zitos jautajumos mehš turamees pee demokratiškeem prinzipeem, tad naw ne masalā eemesla

neatřht streika břiřwibu. Streika břiřwiba ſtrahdneekēem likumdořčanaš zela janodrořčina ari tapehž, ka neweenã likumã naw paredřetš aiřleegumš uřnehmejeem pařludinat lofautuš (řtrahdneeku atlaifřčanu wairumã).

Beř tam, kã mumš wiřeem labi řaprotamš, darba aiřřardřibãš liħđřekli řařtahđãš no diwãm dalam: weenaš, kuru likumš garantē uř papira, un otraš, ko ſtrahdneekš pee řřinameem apřtaħleem war panahřt weenigi ar řaweem řpeħeem. Neweenš newar apgalwot, ka otteezibãš řarp ſtrahdneekēem un uřnehmejeem řahdreif ar likumu buħš tiř labi noreguletaš, ka waretu iřtiřt beř ſtreika. řã tad řtreiřš ir piřnigi likumiga parařđiba. Otrš paħrlabojumš, kuru leef preekřčã pee řči punkta řozialdemokratu řrařzija, ir — koreřpondenzeš neaiřřkaramiba. Ari taš logiřři iřteř no paħrejãm břiřwibam: đřiřwokla un perřonaš neaiřřkaramibaš. řagad, kã řinamš, koreřpondenze ir neaiřřkarama. Warbuħt waretu aiřbildinateeš ar aħřfahrtejeem kara apřtaħleem, beř řawu konřtituřziju meħš newaram dibinat uř řcheem iřnehmuma apřtaħleem, tamdeħl leetu preekřčã řatwerřmeš řapulzei peenem řchoš abuš paħrlabojumuš.

Preřidentš J. řřčãkřte: Wahrđš peeder řatwerřmeš řapulzeš lořeklim Berga kungam.

U. Bergš (beřparteiřřko grupa): Ubi diwi preekřřliřkumi, kuruš leef preekřčã řozialdemokratu řrařzija, zentra řrařzijam, kuraš eř jau mineju, leekãš peenemami un tapehž winaš balřoš par teem. řikãi pee motiweem man jadod đãřči pařtaidřojumi. řtreika břiřwibu meħš neřaprotam tã, ka wina waretu buħt gluřči neaprobeřčota. řahđã newar pařtaħwet. řtreika břiřwiba řatiřřmeš zeloš un řahđoš pařaħtumuš, kuru produřđe preekřřmetuš piřmãš nepezeereřčamibaš wãjadřibam, kã ari řãbedřiřři nepezeereřčamãš eeřřahđēš, řã: gaħřeš, elektriřãš, uħđeňš apgaħđãřčanaš eeřãiřēš, newar buħt neaprobeřčota, beř ir řarada řinami noteikumi. řřini pantã tãdeħl ir paredřetš, ka wiřãš břiřwibaš, kuraš minetaš 9. pantã, nodrořchinamaš un noteizamaš ar atteezigu likumu. řapehž eeweeťot řche eeřřčã řtreika břiřwibu zentra řrařzijam leekãš peenemamš. Ari par otřu paħrlabojumu — par koreřpondenzeš neaiřřkaramibu balřoš zentra řrařzijaš. Winaš řaprot, ka gluřči neaprobeřčota koreřpondenzeš neaiřřkaramiba ari řřini řinã naw eeřpeħjama. řã kara řtaħwokla laiřã ar Wãħziju eenahř no peħđejaš koreřpondenzeš, tad to řauri neluħťot nořřimē atlať gluřči weenãřřčã neaiřřkãřřã un neaprobeřčotã řãřřã atřuťit no Wãħzijaš wiřu, kaš muřřu walřřij war buħt loti nepatiřřkamš. Koreřpondenze gluřči neaiřřkarama naw: uř iřmekleřčanaš teeřneřčã leħmuma war tiřt řaurluħťoti aiřđomigi řuťřijumi. Ar wahrđu řãťot, neaiřřkaramiba janoteiz řewiřřčã likumã un tã kã řahđi nořãziju ir paredřeti řřini punkřã, tad zentra řrařzijam nekaš naw prelim un winaš balřoš par to, ka řche diwi paħrlabojumi eewedami minetã pantã.

Preřidentš J. řřčãkřte: Wahrđš peeder řatwerřmeš řapulzeš lořeklim Nonahřam.

O. Nonahřš (řemneeku řaweeniba): řemneeku řaweenibaš řrařzija pret řtreika břiřwibu nebuħtu nekaš ko eebiřřt, beř řči břiřwiba ir gluřči řitãda rařřtura, ne kã paħrejãš uřřãitãřã břiřwibaš. řči břiřwiba ir reguleřama řaur řewiřřčã likumu, beř naw uřnemama řatwerřmeš pařaidu noteikumuš un tapehž pařinoju, ka řemneeku řaweeniba řřini gađijumã no balřořčanaš atřureřeeš.

Presidentis J. Ščakste: Pēc wahrda neweens wairaf nepeteizas, es luhdsu referenta atfautsmi.

Referents M. Skujeneeks: Preekschlikums par korespondenzi teef pirmo reisi listis preekschā, kadehl komisijas domas šcini gadījumā naw sinamas. Jautajums par streiku komisijā tika pahrrunats un tas tika atraidits (Menders no weetas: „Weenbalsigi!“). (Jautriba).

Presidentis J. Ščakste: Pahrlabojums, kas ir eefneegts, pehz šawa šatura šatur tos paškus nosazijumus, šahdi ir 9. pantā, isnemot tikai streika brihwibu un korespondenzenes neaifskaramibu. Wajadsibas nolafit laifkam nebuhš. Es listchu tagad us balsofchanu... (Nonahzs no weetas: „Katrā sinā jautajums par streiku un korespondenzi tiks dalits?“). Tas ir gluschi dabigi. Prinzipli tee ir pilnigi atfewifchki preekschlikumi. Es listchu us balsofchanu un luhdsu papreefschu nobalsot par streika brihwibu. Es luhgschu pazellees tos, kas ir par streika brihwibu un šcho pahrlabojumu. Uzimredisot majoritate. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees tagad tos, kas ir pret šchahdu pahrlabojumu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsofchanas. Luhdsu šakaitit. 24. Papildinajums „streika brihwiba“ ir peenemts ar wifam balsim, 24 atturotees. Otrs papildinajums: „korespondenzenes neaifskaramibu.“ Es listchu us balsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho preekschlikumu, peenemt korespondenzenes neaifskaramibu. Es luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees tagad tos, kas ir pret šcho preekschlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsofchanas. Naw. Tā tad korespondenzenes neaifskaramiba peenemta weenbalsigi. 10. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulzes lozektus war šaukt pee teefas atbildibas, ja tam peekriht Satwerfmes Sapulze ar $\frac{2}{3}$ (trim peektām dašam) klastefofschu balsu wairatumu.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds referentam.

Referents M. Skujeneeks: Šche no komisijas teef listi preekschā diwi preekschlikumi: „Satwerfmes Sapulzes lozekli war tikt šaukti teefas preekschā ar $\frac{2}{3}$ klastefofcho Satwerfmes Sapulzes lozeklu balsu wairatumu“ un otrs „ar $\frac{3}{5}$ balsu wairatumu.“ Tas tapehz, ka pašchā komisijā, balfojot par abeem preekschlikumeem, balsis šadalijs weenadi — 11 par šatru. Šalab komisija nolehma list preekschā abas proposizijas Satwerfmes Sapulzes iifschiršchanai.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Bergam.

A. Bergš (besparteiifko grupa): 10. un 11. panti šatur šewi pehz buhtibas priwilegijas preefsch Satwerfmes Sapulzes lozekteem, t. i. ka winus newar šaukt pee atbildibas bes pahrejo peekrišchanas. Ša ir šinama priwilegija un zentrs ir pret šchahdu priwilegiju. Mehš domajam, ka Satwerfmes Sapulzes lozeklu amats ir tif augstš un atbildigs, ka winam tahdas garantijas newajaga. Raut šahdas priwilegijas radit naw eeteizamš un tapehz mehš balsofim pret šcho pantu.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Nonahzam.

O. Nonahzs (semneeku šaweeniba): Desmitais un tāpat nahšofchais, weenpadsmitais, pants ir šawā sinā wahrigi panti tamdehl, ka tajos eet runa par teefibu, šinamu priwilegiju peefchiršchanu augstakām waras nefešām; pee šam šewifchki wahrigi wini ir tamdehl, ka šchahdas priwilegijas un teefibas

ſchim eestahdem teef peefſhirtas zaur winãm paſchãm. Wiſaugſtafã eestahde walſti, Satwerfmes Sapulze, peefſchir ſinamas teeſibas, ſinamas priwilegijas ne tikai otrai augſtafai eestahdei — iſpildu warai, bet ari pati ſew. Tãpehz pee ſchi jautajuma japeeet ar ſewiſchku uſmanibu, lai neraſtos tautã tahda iluſſija, it fã augſtafã waras neſeja ar ſcho teeſibu peefſchirſchanu rihtkojas warbuht parteiſſi. Schini gadijumã tas ir loti weegli eefpehjamã, ja radam ſtarpibu ſtarp priwilegijam, kahdas Satwerfmes Sapulze peefſchir iſpildu warai, un ſtarp to ſtahwofli, kahdu wina pati eenem. Gefpehja radit ſchahdas domas jau ir dota ar to, fa komiſſijã ir mineti diwejadi balſu wairakumi — weens leelafã un otrs maſats, ar kahdu nododami teeſai ſche atſewiſchko eestahſchu lozekli. No ſawas frakzijas eẽ wiſpirms uſſtahdu praſibu, lai ſchahda neweenadiba iſpaliktu, jo katrã ſinã jabuht weenadai mehraulai ſtarp abeem, fã Satwerfmes Sapulzes, tã ari iſpildu waras lozekleem; otrahrit ir jabuht iſweſtam prinzipam, fa lihdsfelis, fas aiſfargã Satwerfmes Sapulzes, fã ari iſpildu waras lozeklus, ſinamã mehrã nodroſchinatu pret wiſadãm warbuhtibam; lai tas nebuhtu pahraf ſems un ari ne pahraf augſtis. Par ſemo ſtahwofli eẽ gribu atſihmet to, fur praſa weenfahriſchu majoritati; ar to buhẽ panahfts tas, fa daſchreis leetu iſſchirẽ weena waj diwas balſis, zaur fo teef radits loti nenoteikts ſtahwoflis. Tãdehl katrã ſinã jãpraſa kwalifizets wairakums. Bet no otras puſes newar peefriſt ari tam komiſſijas preeſchlikumam, fur preeſch Satwerfmes Sapulzes lozekleem praſits pahraf augſtis aiſfarga wairakums. Ir patureti diwi ſkaitli — $\frac{2}{3}$ un $\frac{3}{5}$. Semneeku ſãweeniba katrã ſinã buhẽ par to, lai tiktu paturetas $\frac{3}{5}$. Ko noſihmẽ wairakuma ſkaitli $\frac{2}{3}$ un $\frac{3}{5}$? $\frac{2}{3}$ noſihmẽ, fa ir wajadſigi 100 Satwerfmes Sapulzes lozekli, ja wiſi ir klaht, fas balſo par nodroſchanu teeſai, bet $\frac{3}{5}$ noſihmẽ, fa jau 90 Satwerfmes Sapulzes lozekli war lemt par kahda Satwerfmes Sapulzes lozekla nodroſchanu teeſai. Rãpehz tad ſchini gadijumã $\frac{2}{3}$ ir newehlamas? Juhs ſinat, fa mums ir frakzija, fura iſtaifa pat wairaf nekã $\frac{1}{3}$. Tã tad no weenas frakzijas par waj pret atfarajas Satwerfmes Sapulzes lozekla nodroſchana teeſai, waj wina neiſdroſchana. Ur wahrdu ſakot, weena frakzija, ſchini gadijumã — ſozialdemokrati, buhtu noſtahditi brunotã ſtahwofli. Tãpehz mehẽ eſam par otru ſkaitli t. i. par $\frac{3}{5}$; lai $\frac{1}{3}$ ween newaretu taiſit iſſchiroſchu lehmuumu, bet winai wajadſetu peedabut balſis ari no zitãm frakzijam. Tãdehl, lai ſtahwoflis buhtu ſtabilafã, mehẽ aiſſtahwam, fa abi ſchee panti tiktu ſãweenoti weenã pantã un atteezibã uſ majoritati praſam $\frac{3}{5}$.

Fr. Menders (ſozialdemokrats): Augſti godatã ſapulze! Rungi, furi til loti ſaudſigi iſturejãẽ pret leelajãm priwilegijam muhſu walſti, ir uſſkatiſuſchi par wajadſigu uſſtahtees pret ſcheem punkteem, furi pateſibã naw priwilegija, bet ir tikai papildinajums un loti wajadſigs papildinajums pee priwilegijas, furu mehẽ peenehmãm Tautas Padomẽ, t. i. par deputatu neaiſſkaramibu. Tas $\frac{2}{3}$ balſu wairakums wajadſigs ne preeſch tam, lai aiſfargatu deputatus teeſas preeſchã par weffelu neſamatſchãnu, bet domats ir tas, lai winus newaretu ſaukt pee teeſas par politiſkeem uſſtateem, furus tee iſteiz ſchã augſtajã namã, fã ari ahrpus wina. Pihds ſchim paſtahw deputatu neaiſſkaramibas likums, furſch tomehr atlauj ſaukt pee teeſas. Muhſu frakzijã ſehd weens lozeklis, kuram 13 prahwas gul uſ kaſla; ſakrahjuſchãẽ tãẽ, iſpildot Tautas Padomes funkzijas ahrpus ſchi nama un lai tãẽ turpmaẽ nenotiktu, tad ſchis puntts muhſu ſatwerfmẽ ir wajadſigs. Sa naw

Presidentis J. Tšakste: Es luhgšchu referentu.

Referents M. Skujeneeks: Man tur naw nefas fo teift.

Presidentis J. Tšakste: Preekschlikumi, kas tika mineti no runatajeem, atteežas: 1) šho 10. pantu pawifam strihpot; 2) $\frac{2}{3}$ waj $\frac{3}{5}$ balsu wairakums wajadšigs pee lemschanas par nodoschanu teefai un 3) 10. un 11. pantus faweenot.

Tā ka wišradikalatais preekschlikums ir 10. pantu pawifam strihpot, tad es liššchu to papreekschu us balsošchanu un luhdsu toš, kas ir par 10. pantu strihpošchanu, pazeltees. Luhgtu faskaitit. 42. Es luhdsu pazeltees tagad toš, kas ir pret strihpošchanu. 55. Es luhgtu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. 41. Pee balsošchanas nodotas balšis par strihpošchanu 42, pret strihpošchu 55, atturejušchees 41. Tā tad preekschlikums ir atraidits. Tagad es liššchu us balsošchanu preekschā liktoš skaitlus.

U. Bergs (bepartejško grupa): Es luhdsu wahrdu pee balsošchanas kahrtibas. Waj, Presidenta kungs, naw tā, ka šhis pants ir atraidits tapehš, ka winsch naw dabujis wairakumu?

Presidentis J. Tšakste: Preekschlikums naw dabujis majoritati, tadehl winsch ir atraidits, bet pantu pašchu par sewi, ar pahrlabojumeem, es liššchu wehl us balsošchanu. Atteezibā us skaitu $\frac{2}{3}$ un $\frac{3}{5}$ es liššchu us balsošchanu papreekschu $\frac{2}{3}$ un luhdsu tadehl pazeltees toš, kas ir par to, ka atstahj $\frac{2}{3}$. Luhgtu faskaitit. 62. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret $\frac{2}{3}$. Luhgtu faskaitit. 75. Luhgtu pazeltees beidsot toš, kas buhtu atturejušchees no balsošchanas. 5. Par $\frac{2}{3}$ ir issajijuschees 62, pret — 75, atturejušchees — 5. Tā tad $\frac{2}{3}$ ir atraiditas.

Tagad es liššchu us balsošchanu $\frac{3}{5}$ un luhdsu pazeltoš toš, kas ir pret $\frac{3}{5}$. Uzimredšot majoritate. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret $\frac{3}{5}$. Es luhdsu peefehstees. Luhdsu pazeltees tagad toš, kas ir atturejušchees no balsošchanas. Balsošchanu rezultati: $\frac{3}{5}$ ir peenemtās ar wišam balsim, pret 12 un atturejušchees ir 6. Sekams es leeku us balsošchanu preekschlikumu faweenot abus pantus, es luhdsu sekretaru nolasit 11. pantu.

Sekretars R. Jwanowš:

„Ministru kabineta lozekšs war jaukt pee teefas atbildibas par amata pahrtahpumeem, ja tam peekriht Satweršmes Sapulze ar weentahrschu balsu wairakumu.“

Presidentis J. Tšakste: Preekschlikums ir faweenot 10. un 11. pantus. Es liššchu us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho pantu faweenošchanu. Luhgtu faskaitit. 64. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pantu faweenošchanu. Luhdsu faskaitit. 62. Es luhdsu beidsot pazeltoš toš, kas buhtu atturejušchees no balsošchanas. Pee balsošchanas par faweenošchanu ir issajijuschās 64 balšis, pret faweenošchanu — 62 un atturejušchās — 16 balšis. Tā tad preeksch faweenošchanas naw peeteekofčas majoritates un ta ir atraidita. Es liššchu tagad 10. pantu pahrlabotā weidā us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par 10. panta peenemšchanu. Uzimredšot wairakums. Kas ir pret 10. pantu. Luhdsu pazeltees. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejušchees no balsošchanas. Luhdsu faskaitit. 37. Tā tad 10. pants peenemtās ar wišam balsim, 37 attarotees.

Tagad es liššchu us balsošchanu 11. pantu. Seef atlahtas debātes pee 11. panta. Wahrds peeder Nonahzam.

D. Nonahzš (semneeku faweeniba): Es leeku preeškā nahfoscho 11. pantu ari grosit tahdā sinā, ka „majoritates“ weetā list 3/5.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Menderam.

Fr. Menders (sozialdemokrats): Ja zeenitā sapulze war runat par privilegijam, tad pateesi šhini preešklikumā ir privilegijas, jo minetais pants fkan: „Ministra kabineta lozeklus war faukt pee teešas atbildibas par amata pahrfahpumeem, ja tam peekriht Satwerfme Sapulze ar weentahršchu balsu wairakumu.“ Ja tee tiks faukti pee atbildibas tā Satwerfmes Sapulzes lozekli, tad us wineem war atteezinat mineto priwilegiju, bet ja winus fauz pee atbildibas par amata peenahkumu pahrfahpumeem, tad teem mehš newaram dot nekahdas priwilegijas un es ufturu weentahršchu balsu wairakumu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Bergam.

U. Bergš (bespartejisko grupa): Tee pašchi motiwi, fas isteifti atteezibā us 10. pantu, preešk zentra frakzijam paleef spēhā ari pret šcho pantu, tadehl par to mehš nebalsosim, bet balsosim par wina isslehgfgchanu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Nonahzam.

D. Nonahzš (semneeku faweeniba): Atbildot Mendera kungam, man jaafirahda, ka mums ir wajadsiga weenlihdšiba. Ir janem wehrā, ka ministru kabinets fastahdisees pa labai dalai no teem pašcheem Satwerfmes Sapulzes lozekteem, warbuht gan kabineta eetilps ari tahdi, kas naw Satwerfmes Sapulzes lozekli. Radit starpibu starp weenas un tās paščas eestahdes lozekleem buhtu neweikli. Tas buhtu tad, ja weenus fauktu pee atbildibas ar weentahršchu balsu wairakumu un otrus ar zitadu. Aissardsšiba ir wajadsiga tā kabineta lozekleem, tā ari Satwerfmes Sapulzes lozekleem. Satwerfmes Sapulzes lozekleem preešk tam, lai tee waretu nodotees sawam likumdoshanas darbam un kabineta lozekleem tamdehl, ka tee ir tee, kuri tā špildu waras preeškstahwi nah wisteefchakos kafaros ar eedsihwotajeem un pret kureem ir wairaf pretestibas. Tadehl, ja nebuhs aissardsšibas, tad tee tiks trauzeti sawā darbā. Tā tad es pastahwu par 3/5 un newis par weentahršchu balsu wairakumu.

Presidents J. Tschakste: Kalninsch.

B. Kalninsch (sozialdemokrats): Augsti godatā sapulze! Es wispirms esmu spēests runat pretim Berga kungam un proti aif teem eemesleem, ka mums wispahri grib nemt teešibas faukt muhsu augstakos walsts eerednūs pee atbildibas, jo ja mehš to pantu strihpojam, tā to wehlas zentrs un Berga kungs, tad pats par fewi šaprotams, mehš nekad newaresim faukt pee atbildibas sawus walsts eerednūs. Un es domaju, ka godatā sapulze nedomā prasit, lai mehš sawus eerednūs newaretu faukt pee atbildibas. Tā tad es issakos pret zentra preešklikumu, kursch tika eenests no Berga kunga un tad warbuht mehš redsesim, kas buhs ar to otru preešklikumu, kas nahza no Nonahza kunga. (Smeekli sahlē).

Presidents J. Tschakste: Tika issaziti diwi preešklikumi atteezibā us 11. pantu. Weens bij — 11. pantu strihpot un otrs, ka weentahršchas majoritates weetā eewest 3/5. Waj referents newehlas wahrdu? Es listchu papreeškchu us balsoschanu pirmo preešklikumu tā wisradikalako — 11. pantu strihpot un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho preešklikumu. 37. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees tad tos, kas ir pret preešklikumu strihpot 11. pantu. Es luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. 26. Par preešklikumu strihpot 11. pantu, isteikufchees 37, atturejufchees 26, un pahrejee ir pret strihposchanu. Tā tad strihposchana

atraidita. Tagad es lišču us balsošchanu otru preeščlikumu: weentfahr-
ščas majoritates weeta eewest $\frac{3}{5}$. Es luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ščo preeščlikumu. 31. Es luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ščo preeščlikumu. Es luhdsu peeseštees. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Luhdsu fašlaitit. 41. Par kwalifizeta majoritati ir isteikufšees 31, atturas — 41 un wiš pahrejee pret. Tã tad kwalifizeta majoritate teef atraidita. Tagad es lišču us balsošchanu wišu ščo pantu, kašs winsch ir un luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šči 11. panta peenemšchanu. 69 ir issazijufšees par. Kaš buhtu pret šči 11. panta peenemšchanu, toš luhdsu pazeltees, 29 balsis. Kaš atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees, 26. Tã tad fašlaitot 26 un 29 ir 55, kaš ir absoluta majoritate par 11. panta peenemšchanu. (Applauš pa freiſi). Man ſino ſfaititaji, ka wini ir uſdewuſchi nepareiſi. Waj ſapulze wehlaš, eewehrojot, ka pee ſfaita uſdoſchanas bija notikufſchi pahpratumu, no jauna pahrbalſot. Pehz tagadejeem rezultateem iſrahdiãš, ka pretim un atturejuſchãš ir 70 balsis un par ir 69. Tadehl es luhdsu nobalſot. Kaš buhtu par šči 11. panta peenemšchanu, luhdsu pazeltees, 69 balsis. Kaš ir pret 11. panta peenemšchanu, luhdsu pazeltees, 30 balsis. Kaš atturas no balsošchanas — 42 balsis. Tã tad par 11. pantu ir issazi-
juſchãš 69 balsis, pretim 30 balsis un atturas 42. Tã tad kopã 72 balsis, tadehl 11. pants teef atraidits. (Applauš no ſemneeku ſaweenibas). — 12. pants.

Sekretarš R. J w a n o w s :

„Sawus uſdewumus iſpildijuſi, Satwerſmes Sapulze noleet ſawas piln-
warã.“

Preſidents J. T ſ c h a ſ t e : Pee wahrda neweens nepeteizãš? 12.
pants peenemts. Es lišču tagad us balsošchanu ščo likumu wišã wiſumã.
Wehl ir papildinajumi. 1. papildinajums (eefneegts no J. Zeelena):

„Satwerſmes Sapulze eezel iſmelleſchanãš komiſijãš, ja to praſa ne ma-
ſat, tã $\frac{1}{5}$ no Satwerſmes Sapulzes lozektteam.“

U. R w e e ſ i š (ſemneeku ſaweeniba): Man nekaš nebuhtu pretim,
ka teef eezelãš tahdãš iſmelleſchanãš komiſijãš, bet es newaru peecriſt
pahrlabojumam tahdã redakziã. Iſuahł tã, ka ja $\frac{1}{5}$ Satwerſmes Sapulzes
lozektu eefneeds preeščlikumu, tad pahrejãm $\frac{4}{5}$ japeekriht, neprafot nemaš,
waj majoritate to wehlaš, waj ne. Waj Zeelena fungam warbuht nekaš
nebuhtu pretim, ja pahrlabojumu redigetu tahdã weidã, ka us $\frac{1}{5}$ Satwer-
ſmes Sapulzes lozektu eeroſinajumu war eezelt iſmelleſchanãš komiſiju.
Maſakais tad Satwerſmes Sapulze pate ſpreedis par to, bet newiſ tikai $\frac{1}{5}$
un ja pehdejã tahdu jautajumu eeroſinãš, tad tam janahł us deenas lahr-
tibãš un tad winu pahſpreedis.

Preſidents J. T ſ c h a ſ t e : Wahrđš peeder Zeelenam.

J. Z e e l e n š (ſozialdemokratš): Augſti godatee Satwerſmes Sapul-
zes lozektu! Tãš preeščlikums par iſmelleſchanãš komiſijãš eezelſchanu us
inziatiwi, kaš nahł no maſakuma puſeš, neſtahw ſakarã ar parlamentariſkã
maſakuma teefibam, tikai eeroſinat daſchuš preeščlikumũš, peemehtram inter-
pelazijãš, kuraš pehz muſhu lahrtibãš rulla eefneeds ſinamš ſfaiſš Satwer-
ſmes Sapulzes lozektu. Bet šči praſiba, lai maſakumu frakzijãš waretu
panahłt iſmelleſchanãš komiſijãš eezelſchanu, ſtahw ſakarã ar to, lai waira-
tumu frakzijãš wiſoš gadijumos nepahrbalſotu minoritates, lai tahdoš gadi-

jumos atfewisčkām frazijam buhtu eespehjams zelt preečkā ismekleschanas komisijai jautajumus, kur beeschi truhksti dokumentarisku, waj kahdu zitu peerahdijumu, bet ismekleschanas komisija sawā darbībā jautajumu noskaidro, sawahz dokumentus un materialus peerahdijumus, us kuru pamata parlamentis waretu spert tahlakos solus, skatotees pehz ismekleschanas rezultateem. Tā tad komisijas darboees preečk tam, lai atraftu dashados faktu konstatējumus, us kuru pamata zelt parlamentam preečkā sawus atsinumus. Tad parlaments pats warēs atsiht, waj tai leetā soli tahlak sperami, waj nē. Rā es jau aisrahdiju, pehz angļu faktiskās konstituzijas parlamenta masakumam ir dotas teesibas ne tikai eerosinat ismekleschanas komisijas, bet wairakumam komisija jaeezel un jafastahda ari tad, ja tikai masakums stahw par komisijas eezelšanu.

Prezidents J. Ščakste: Waj referents wehletos ko eebilst?

Referents M. Skujeneeks: Šhis jautajums komisijā netika pahr-runats.

Prezidents J. Ščakste: Es lišču papildinajumu us balsoschanu un tas škan:

„Satweršmes Sapulze eezel ismekleschanas komisijas, ja to prasa ne ma-jat kā $\frac{1}{5}$ no Satweršmes Sapulzes lozektēem“.

Es luhgtu tadehl pazeltees toš, kas ir par šcho papildinajumu. Luhgtu šakstaitit. 59. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho papildinajumu. Luhgtu šakstaitit. 37. Es luhdsu tagad pazeltees toš, kas buhtu atturejušchees no balsoschanas, 40. Par šcho papildinajumu ir 59 balsis, pretim — 37 un atturejušchees — 40. Tā tad 77 pret 59. Šhis papildinajums ir atraidits.

Otrs papildinajums:

„Walsts kontroles organs teef eezeltis teeschi no Satweršmes Sapulzes un tas ir atbildigs Satweršmes Sapulzes preečkā. Walsts kontroleers peedalas ministru kabineta sehdeš ar padomdeweja balsi teesibam.“

Wahrds peeder Bergam.

A. Bergs (bespartejisko grupa): Jautajums, kuru eekustinaja sozjal-demokratu frazija, ir loti šareschgits. Prinzipā pret winu ir loti dauds motiwu. Faktiski, ja mehš to tagad peenemam, nekās neuslabotos, bet tikai isnahkums buhtu tahds, ka walsts kontroleers, kuršč tagad sehšč kabinetā, tur wairs nefehdetu, waj fehdetu ar padomdeweja balsi. Turpretim par labu šchim prinzipam nahš tas, ka dashās parlamentariskās semēs winsch ir peenemts. Bet ja tagad winu prinzipā deklaretu, tad ar to nebuhtu nekās panahkts un mehš nebuht neisflehdsam gadijumu, ka wehla ar fewišķku likumu šcho prinzipu waretu eewest. Tagad winu deklarejot mehš panahktu preteju tam, kas buhtu domats un gribets. Tapehz zentra partijas atture-jees no balsoschanas.

Prezidents J. Ščakste: Pee wahrda wairak neweens naw pee-teizees, es lišču preečklikumu us balsoschanu. Waj šapulze wehlas, ka winu wehreis nolasa? Es luhgtu tagad toš, kas ir par šcho preečkli-kumu, pazeltees. 52. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret šcho preečkli-kumu. 14. Kas atturas no balsoschanas, luhdsu pazeltees. 73. Par šcho preečklikumu ir issazijuschees 52, pret to — 14, atturejušchees 73. Tā tad 87 balsis pret 52—truhksti absolutas majoritates un tas ir atraidits. Tagad es lišču šcho likumu us balsoschanu wišā wišumā un luhdsu tagad

pazeltees tos, kas ir par šī likuma peenemšanu wifā wifumā ar teem pahrlabojumeem, kas isdariti. Kas ir pret šī likuma peenemšanu? Naw. Kas atturas no balschanas? Naw. Tā tad likums wifā wifumā ir peemts weenbalsigi.

Uš pagahjushā sēhdē eefneegto jautajumu satiksmes ministra kungs wehletos dot sēhdeen atbildi. Luhgtu!

Satiksmes un darba ministrs E. Hermanowfkiš: Augsti godatee tautas preekštahwi! Juhš jautajeet:

„Waj man ir sinams, ka 29. maijā draud izzeltees wispahrejs dselszelneeku streiks un ja tas man ir sinams, kahdus solus es esmu spehris waj nodomajis spert šī streika nowehrschanai?“

Ra 29. maijā draud izzeltees wispahrejs dselszelneeku streiks, man nebij sinams, bet man ir sinams, ka streiks 29. maijā neiszehlās un ka ar to draud weena grupa, kura pretendē buht par wifu dselszelneeku domu un wehleschanos isteizeju, bet kura pateesiba apweeno neleelu dselszelneeku datu. 29. maijs bij galigais termins daschu prasibu ispidischanai, kuras tika usstahditas kahdā no dselszelneeku saweenibas kafauktā šapulzē, Rigā. Šī šapulze notika 9. maijā, 15. maijā dselszelneeku saweeniba eefneedsa sinojumu par stahwokli us dselszeleem un par usstahditām prasibām man, ministru presidentam, Satwersmes Šapulzei zaur sozialdemokratu frakziju, eefšleetu ministrijas sozialam departamentam un arodneeziffo beedribu zentralajam birojam. Tā ka sinojums eefneegts Satwersmes Šapulzei, tad es ihsumā raksturošchu apstahklus, kahdi walda us dselszeleem, un sinošchu par atbildem, kahdas ir dotas us eefneegtām prasibām.

Rā sinojumā minets, šapulzē, kurā usstahditas minetas prasibas, nehmušchi dalibu ap 1500 dselszelneeku. Ja ari peenemam, ka šapulzē teesham peedalijuschees 1500 zilweku, kas gan nesaetas ar ihstenibu, jo pehz informazijam no zitas puses, taja peedalijuschees tikai daschi simti zilweku, un ka wini wifā bijušchi dselszelneeki, ari nesaetas ar pateesibu, jo man ir sinams, ka šapulzē peedalijuschees ari neddselszelneeki; tad tomehr jaatsihst, ka šhee nejaushee 1500 nerepresentē wifus 11000 dselszelneekus. Sinojumā minets, ka šapulzē peedalijuschees ari preekštahwi no Wezgulbenes, Zelgawas, Leepajas un ziteem leelakeem dselszeli mesgleem. Ja ari peenemam, ka šapulzē bijušchi dselszelneeki no mineteem mesgleem, tad tos tomehr newar usstatit par dselszelneeku preekštahweem, jo wehleschanas us weetam naw notikushas. Labakā gadījumā tee waretu buht bijušchi dselszelneeku saweenibas weetejo nodatu preekštahwi. Gewehrojot wifu šazito, jaatsihst, ka prasibas, par kahdām eet runa, naw usstahditas no wifseem dselszelneekem, bet no to neleelas dalas.

Dselszelneeki, kas bij klahst šapulzē un kuri warbuht ar šhe ir, war eebilst, ka lihdsigas prasibas ir usstahditas ari 1. Wislatwijas dselszelneeku kongresā.

Utlaujeet, ka es juhš eepasihstinu ar šho 1. Wislatwijas dselszelneeku kongresu. Jau kongresa dalibneeku wehleschanas ween ir apsmeeklis katram demokratiskam wehleschanu prinzipam. Wehleschanas notikushas loti nedauds weetās un daschās weetās tās nemas naw notikushas, bet us kongresu delegati suhiiti bes wehleschanam pehz instrukzijas: „aktiwakee darbineeki“. No daudis weetam naw eeraduschees ari tahdi delegati. Uri tajās weetās, kur wehleschanas notikushas, naw tikuschi eewehroti demokratiskee wehleschanu

prinzipi. No Rīgas dselzēlu mešgla eewehleti 14 mešgla un diwi wiršwaldes preekštahwi, atlahti balsojot šapulzē, kurā apmehram no 3000 Rīgas mešgla kalpotajeem, peedalijuschees ap 200 dselzēlneeku. Lihdsigās wehleschanas notikufčas ari Wezgulbenē. Bet galwenās dselzēlneeku darbnizas kongresā nemas naw peedalijusčas, pee kam no plasčas 2. eksploatazijas nodalas tikai no Krustpils un Silaneem ir tikufchi suhtiti diwi delegati, no kureem weens bijis nedselzēlneeks. Ja eewehro to, ka šapulzes wisur bijufchas atlahtas un ka dalibneeki winās laisti bes wajadsigās kontroles, tad naw nekahdas drošības, ka wehleschanu šapulzēs peedalijuschees ari nedselzēlneeki. Gewehrojot wisu isteikto, šcho kongresu newar atsiht par wisu dselzēlneeku domu isteizeju un labakā gadījumā tas war representet ne wairak, kā daschus simtus dselzēlneeku.

Atlaujeet juhs tahlak eepasihstinat ar dselzēlneeku-šaweenibu. Šaweeniba ir beedriba, kura apweeno neleeku dselzēlneeku štaitu un pretendē uf wisu dselzēlneeku domu isteizejas lomu un uf lihdsrunaschanu dselzēlu pahrwaldē. Lihds 12. maijam winas statuti nebij registreti. Šā tad lihds 12. maijam wina darbojās uf neregistretu statutu pamata un ir uskatama par neatkautu beedribu. Man, deemschehl, naw pee rokās šaweenibas registretee statuti, jo šaweeniba lihds šchim laifam naw atsinufi par wajadšigu man toš eefneegt. Šarunā ar tās preekštahwi, pehdejais man apgalwoja, ka registreti esot bes pahrgrosības taifni tee statuti, kuri man eefneegti pirms wīnu registreschanas. Ja tā, ta paluhkofim, ko nosaka šcho statutu § 3. Wīnsch štan:

„Par šaweenibas beedreem war buht wif dselzēlneeku strahdneeki, — zes, bes tautibas, politifšas pahrlēezibas un tahršas iščkiribas, kuri pahrdod šawu šifko waj garigo darba špehku, nenofalpina zitus strahdneekus un kureem to nenoleeds lifumš.“

Šā tad šaweenibā war buht par beedreem tikai tahdi, kuri nenodarbina zitus strahdneekus; tā tad winā newar buht par beedreem štajiju preekšneeki, mafšiništi, zeku meiftari, monteeri un ziti, jo wif tee nodarbina ari zitus strahdneekus. Dselzēlneeku šaweeniba jau tagad apweeno neleeku dselzēlneeku štaitu. Topot ar statutu registreschanas deenu par legalu beedribu, winai turpmak buhs janodarbojas uf likumigi atlauto statutu pamata un tad pārešams, ka daudsi no dselzēlneekeem, kas tagad štaitas par šaweenibas beedreem, buhs špeesti no šaweenibas ištahtees kā tahdi, kas neapmeerina statutu trescho pantu. Šā tad uf preekšchu beedru štaitš war tikai mafinatees. Gewehrojot wisu šazito, jaatsihst, ka dselzēlneeku šaweeniba newar pretendet uf wisu dselzēlneeku domu un wehleschanos isteizeju.

Altgreesifimees tagad pee pašcha eefneeguma, kurā ir diwas galwenās dalas. Pirmā dala šatur sewi kuhdsibu par dselzēlneeku gruhsto materialo un teesifko šahwofli un par netaisnibam un nelikumibam, kahdas peelaischot dselzēlu wiršwalde. Otrā dalā — šaimneezifšas un administratiwi — politifšas prasības. Šapeekriht eefneedšejam, ka dselzēlneeku šahwoflis ir pateesčham gruhšs. Algās naw leelas un tās peeteef tikai pahrtikai. Bet lihds ar to jaaisrahda, ka dselzēlneeku materialais šahwoflis nebuht naw gruhšats, nefa zitu walsis eestahschu un usnehmumu darbineekeem. Daschā labā šinā dselzēlneeki bauda pat daschas preekšrozības, peemehram, wini bauda besmaksas braufšchanas teesības lihds 50 kilometru atštatumā, ja darba weeta nefakriht ar wīnu dšihwes weetu. Dselzēlneeku behrni bauda besmaksas

braufschanas teesibas lihds skolai un atpakaļ. Dselfzelneeki dabū par brihwu apstrahdaschanai $\frac{1}{3}$ puhrweetas semes. Dselfzelneeki dabū par paseminatām zenam dshwoklus un apgaismoschanu. Slimibas gadijumos dselfzelneeki dabū par brihwu sew un saweem gimenes lozektlem fahles un ahrsta palihdsibu, tāpat ari ahrsteschanu slimnizā un naudas pabalstu bes nowilkschanas no algas slimo kasei par labu. Bes tam satiksmes ministrija un dselfzelu wirswalde wifadi pabalsta dselfzelneeku kooperatiwu, lai tahdā sinā sneegtu dselfzelneekem produktū un pirmās wajadsibas preekschmetus par eespehjami lehtām zenam. Ari teesifkā sinā dselfzelneeki neatrodas slittakā stahwokli par zitu walstis eestahschu darbineekem. See wiši bauda Latwijās republikās pilsonu un walstis eestahschu darbineeku teesibas; ari darba apstahkli dselfzelneekem naw it nebuhi slittaki, tā zitās walstis eestahdēs un usnehmumos. Wisur fisiska darba strahdneekem ir eewests 8 stundu un garigu darbu strahdneekem — 6 stundu darba laiks. Ewehrojot muhsu fainneezifkos apstahklus un tehnisko isglibtibu, schis normas ir drihsaf par semām, nekā par augstām. Suhdsibas par to, ka dselfzelu wirswalde rihkojas netaisni un pretlikumigi, ir kategoriski janoraida, jo tā satiksmes ministrija, tā dselfzelu pahrwalde un ari nodalas us weetam weenadi ir us stingrako turejuschās pee pastahwofcheem likumeem un noteikumeem, zil tahli to likums attauj, eewehrojusi dselfzelneeku prasibas un wifadi nahkusi wineem pretim. Wirswalde starp zitu pabalstijusi un wehl schobrihd pabalsta dselfzelneeku saweenibu, dodama birojam bes atlihdsibas telpas ar apturinaschanu un apgaismoschanu. Soditi par daschadeem pahrfahpumeem ir teescham dauds dselfzelneeki. Bet naw jaaismirsi, tahdā stahwokli un ar kahdu linijas personalu waldiba fanehma dselfzelus pagahjuschā gadā, kad ta atgreesās no Leepajas. Leelneezifms, naidiga istureschanās pret Latwijū, neapsiniga peenahkumu ispildischana, launprahtiba, nolaidiba, newihschiba un leels disziplinas trukums — tahdas bij dselfzelu apstahktu rasturigatās pasihmes. Tadeht bij jaewed stingra deenesta disziplina, lai waretu nodroschinat dselfzelu kustibu un noteikti un stingri bij jakeras pee aprahdito launumu isbeigschanas. Bija jadara reis gals beescheem nelaimes gadijumeem, ripojoschā materiala bojaschanai un newajadsgai materialu ischkeeschana; bij jaewehro pilsonu daudsās suhdibas par nekahrtibam us dselfzelem un dselfzelneeku rupju un nekorektu istureschanos pret publiku. Bija jadara ari gals dselfzelneeku spredeleschanai par katru administrazijas rihkojumu un paschi japamudina us apsinigu rihkojumu ispildischanu. Loti trauzejoscha parahdiba bija daudso kolektiwu un anonimo suhdibu un luhgumu eesneegschana. Schahda weida eesneegumi pa leelakai dalai bij fastahditi nekorekti un isaizinoschi. Upschaubama ir kolektiwu suhdibu un luhgumu leetderiba normalos apstahklos, bet ta laika fereschgitajos un nenostiprinatos apstahklos schahdas suhdibas fazehla tikai newajadsgu usbudinajumu dselfzelneekos un wahjinaja jau tā wahjo deenesta disziplinu. Tadeht ari schee anonimee un kolektiwee luhgumi un suhdibas tifa noleegti.

Gewesdama kahrtibu un disziplinu, dselfzelu wirswalde nefad naw likusi stingribu taisnibas un likumibas weetā. Bes ismekleschanas naw sodits neweens dselfzelneeks. Nemeenš naw sodits par to, ka mehginajis greest administrazijas wehribu us nekahrtibam dselfzelu pahrwaldē. Bermondta usbrukuma laikā ir nahkuschchi preeščā gadijumi, kad par atlahtu nepaklausibu un ziteem rupjeem deenesta pahrfahpumeem ir us weetās atlaisti un

paseminati dselzjelneeki. Tas notifa tanis apstahklos, kad lodes lidoja pahr muhsu galwam un kad zihnas isnahkumi fronte atkarajās leelā mehrā no dselzjelneeku apstinigās peenahkumu ispildishanas. Tahdos apstahklos deenesta diziplina par wisām leetam bij jausstur un dselzjelu wirswalde buhtu rihtojufees noseedfigi, ja nebuhtu isleetojusi wisu winai doto waru diziplinas un fahrtibas ustoreshana. Wehla, kad eestahjās normalaki apstahkli, daudsi no scheem foditeem tika peenemti fawās agrafās weetās pehz tam, ka administrazija bij pahrleezinajufees par wina labo gribu apsinigi ispildit sawus peenahkumus un islabot pahrshpumus. Lihdsigi apstahkli bij ari Latgalē, frontes tuwumā. Ari te bij noteikti un stingri jausstahjas pret katru nolaidibu un neapsinigu peenahkumu ispildishanu.

Wisu fazito lopā sawelkot jaatsihmē, ka suhdstibas par gruhto materieli un teesiko stahwofli zif tahlu tās dibinatas, atteezinamas us wiseem walsts eestahschu darbineešem, ka suhdstibas par dselzjelu wirswaldes netaisno un preltikumigo rihzibu naw ne us ko dibinatas.

No ustahditām prasibam tikai daschas ir ispildamas.

Birmā prasiba prasa, lai pastahwigos deenas strahdneekus peelihdsinatu teesiki un materiali shtatu kalpotajeem, preteja gadijumā lai tittu maksatas algas pehz tirgus zenam. Schi prasiba ir peenemama un pehz eespehjas jau dsihwē iswesta.

Otrā prasiba — lai atsiht par nepeezeeschamu minimalo mehnescha algu 750 rublu. Schi prasiba naw peenemama. Wina issauktu wisu darbineeku algu pakahpenistu paaugstinashanu, ko muhsu walsts kafes stahwoflis paschlaik nepeelauj. Sahlot ar 16. maija minimalā alga strahdneekem nolikta us 500 rublu mehnesi, bet I. schiras amatneekem — 650 rublu, bes tam wisur ir eewesti aforda darbi, kas amatneekem dod eespehu pee garentatās mehneschu algas peepelnit flah 30 lihds 40 un pat lihds 50%.

Treschā prasiba — kafarā ar mineto minimalo algu atteezigi paaugstinat dahrdsibas peemaksu, maksajot wisām kategorijam weenlihdsigi — 500 rublu leelu dahrdsibas peemaksu mehnesi. Schi prasiba ir atraidama, jo maksajot wiseem weenlihdsigu dahrdsibas peemaksu, mehš lihds ar to nolihdsinam starpibu starp kategorijam, nerehknotees ar darbineeku spezialām finanshanam, darba spehjam un darba wehrtibu.

Zeturta prasiba: Turymak atalgajumu reguleshanai list par pamatu statistiskas finans par pahrtikas un zitu dsihwei nepeezeeschamo preekschmetu widejam zenam, pee kam, schim zenam paaugstinotees wairak par 10%, atteezigi paaugstinat ari algas. Schi prasiba ir dibinata, bet dsihwē gruhti iswedama, jo gruhti noteikt widejās zenās un ta zelschanās apmehrus. Lihds schim dsihwes dahrdsibai peenemotees periodiski ir paaugstinatas ari dahrdsibas peemaksas, bet isrehkinat dahrdsibas peeaugshanas apmehrus tik sikhos % naw eespehjamš.

Peekta prasiba aridsan naw peenemama, tāpat kā treschā, kura prasa weenlihdsigu dahrdsibas peemaksu.

Sešta prasiba: Samakšat algu Wezgulbenes dselzjelneekem par 2 streika deenam aprila mehnescha beigās, eewehrojot to, ka streiks iszehlees administrazijas deht. Waj streiks iszehlees administrazijas deht, par to spreedis teesa, kurai schi leeta nodota. Ja teesa atsihs administraziju par streika zehloni, tad, protams, dselzjelneekem samakšās par 2 streika deenam.

Septitā prasiba: Nekawejoschi zaurskatit darbineeku sadalishanu algu

kategorijās. Šči prasība ir peenemama, ja strihpo wahrdu — nekawejofchi. Ur amatu šarastu rewideschanu ir nodarbinata wiršwalde un pee jauna budscheta fastahdischanas eewestas jau daschas nepeezeeschamas pahrgrosibas. Šastahdamās pee mineto šarastu zaurluhkoschanas, dselszeli wiršwalde usai-zinajusi inscheneeru šaweenibu, grahamtweschu šaweenibu un ari dselszelneeku šaweenibu eefneegt šawus projektus un preekschlitumu, šahdā weidā wini gri-betu grotit eedalischanu fotogorijās.

Ustotā prasība: Wišas dselszelneeku nepareišas un pretlikumigas rih-zibas ismekleschanā japeedalas dselszelneeku šaweenibas preekschstahweem. Šči prasība atraidama, jo famehr abildibu par dselszeli agentu darbibu neš weenigi administracija, šaweenibas preekschstahwu peedalischanas ismeklescha-nā naw wehlama un peelaischama. Pretešā gadijumā administracija newar atbildet par šahrtibu un disziplinu. Ja dselszelneeku šaweeniba usnemtoš atbildibu ar atteezigu garantiju par šaudesumeem, šahdi waretu zeltees zaur dselszelneeku nolaidigu waj šaunprahtigu rihzibu, tad šcho prasibu waretu eewehrot. Bet famehr tas tā naw, wina ir atraidama, ja negribam apši-nigi radit Kerenška waldischanas laika apstahklus un šagatawot zeli leelnee-zisfam.

Dewitā prasība: Rā tagad, tā ari turpmat wišu augšschmineto un zitu dselszelneeku materialo un teesisko jautajumu zaurštatischanā un isščkirščhanā (šā: naturaliju, tarifu, pabalstu, ismekleschanas, šodu u. t. t.) lihdsi jadarbo-jās dselszelneeku šaweenibas preekschstahweem. Uri šči prasība ir janoraida. Dselszeli wiršwalde ir pilwarota peeaižinat pee atteezigu jautajumu isščkir-ščhanas leetpratejus no strahdneekteem un kalpotajeem, šā ari ahrpus dselszela deenesta stahwofcheem špezialisteem pehz wajadsibas. Pastahwigas strahd-neeku un kalpotaju preekschneezibas nodibinaschana pee dselszeli wiršwaldes nesaetas ar pastahwofcho eefahrtu, furu war grotit weenigi likumdoschanas zelā. Rā dselszeli, tā ari zitu fatiškmes ministrijas wiršwalšču eefahrtas apstiprinatas ministru kabinetā un eefneegtas Šatweršmes Šapulžē. Ja Šatweršmes Šapulze atradiš par wajadsigu, wina war šcho eefahrtu papil-dinat ar strahdneeku un kalpotaju preekschstahwoneezibas organu. Tad tas buhs likums, furu dselszeli wiršwalde ispidiš, šā wišus zitus walšis likumus. No kabineta apstiprinatā eefahrtā šahda preekschstahwoneeziba naw paredšeta un famehr ta naw likumdoschanas zelā grotita, prasibu ispidit naw eefpehjamš. Dsels-zelneeku šaweenibas peenahkums ir ruhpetees par šaweem beedreem statutu robeschās un teesibas šinol šawu beedru wehleschanos, wajadsibas un ais-rahdišumus dselszeli wiršwaldei, fura to apmeerinaschanai peeliks puhles pastahwofchās eefahrtas, likumu, noteikumu un lihdselku robeschās.

Desmitā prasība: „Augšschminetos dewinos punktos usrahditās prasibas iswedamas dšihwē diwu nedelu laikā, škaitot no prasibu eefneegschanas deenas.“

Šči prasība ir neispildama un šahda, fura leezina waj nu par eefneedšaju walšis eestahšču darbibas wahju pahrsinaschanu, waj usstahdita ar noluhku radit konfliktus štarp dselszelneekteem un administraciju. Jo pats par fewi šaprotamš, ša newar preekschā rakstīt teesai 2 nedelu laikā isšpreest Wez-gulbeneš streika leetu, newar rakstīt preekschā Šatweršmes Šapulzei 2 nedelu laikā grotit pastahwofcho eefahrtu. Šefneeguma beigās dselszelneeku šaweeniba runā par ahrfahrīgi nerwofu dselszelneeku stahwokli, par galigi noslihdejuschu darba raschigumu un itiñ šā preekschā stahwofchu katastrofu. Pateesee apstahkli leezina pawisam šo zitu. Šalihdsinot ar pagahjuščā gada rudeni, darba

rašchigums ir spehji peenehnees, ari dselzelneeku peenahumu apšina ir attihstijufes un, nestatotees us gruhteem materialeem apstahkleem, ir manama fahrtiba un apmeerinašchanas. Dselzelneeku stahwoklis ir gruhts, bet winsch naw uslabojams ar streikeem, tāpat kā walsis ar streikeem bagataka naw padarama. Tāpat ar streikeem newar grosit tautsaimneezibas pamatlukumus, kuri starp zitu nošafa, ka sinamam papira naudas daudsumam jastahw preti sinamam fabeedriktu wehrtibu daudsumam. Ja papira naudas daudsums pahrfneeds sinamu daudsumu fabeedriktu wehrtibu, tad peenemas dsihwes dahrdsiba. Algu paaugstinaschana dselzelneekeem issauks ari algu paaugstinaschanu wiku reformu darbineekeem. Tahda gadijuma papira naudas daudsums paleelinasees un zaur to mehš issautsim dsihwes dahrdsibu. Algas peelikums buhs saudejis nošihmi. Weeniga išeja no šchi stahwokla ir, ka wiseem spehkeem jazenschas pehz saimneezistās dsihwes atjaunoschanas un šhini konrektā gadijumā juhtami buhtu lihdsēts ar to, ka dselzelneekeem issneegtu par lehtatām zenam produktus un pirmās nepeezeeschamibas preekschmetus. Šhini sinā waldibas darbiba buhtu turpinama un wehl plaschatos apmehros, nekā lihds šchim. Lihds šchim mehš esam dselzelneeku kooperatiwam issneeguschu us kredita daschadus preekschmetus isdalischanai dselzelneekeem, tas us preekschu notiks plaschatos apmehros. Waldiba pashtijusi no ahrsemem leelu daudsumu daschadu materialu preeksch apgehrbeem un apaweem. Titai šchahda weida waretu juhtami palihdsēt dselzelneekeem un atweeglinat wiku gruhtu materialo stahwokli. Es palaujos us dselzelneeku šapratu, zeru, ka wini šaprot walsis stahwokli un apstahklus un tizu, ka wini nepadošees weegsprahtigam aizinajumam. Bet grihu, lai dselzelneeki tiz, ka waldiba pasihst tos apstahklus, tahdos wineem jadsihwo un ka waldiba peeliks wiskas puhles, lai apmeerinatu dselzelneeku wajadsibas un uslabotu wiku stahwokli tagadejo apstahktu eespehjamibas robeschās.

Presidents J. Šchakste: Man ir eesneegts preekschlikums pasludinat pahtraufumu us 15 minutem. Es lischu us balsoschanu. Kas ir pret šcho preekschlikumu. Naw. Preekschlikums weenbalsigi peenemts.

(Pahtraufums no pulksten 7.55 lihds 8.10).

Presidents J. Šchakste (pehz pahtraufuma): Satwerfmes Sapulze turpinās. Wahrds teef dots redakzijas komišijai, kura sinoš par peenemta pagaidu satwerfmes likuma redigeschanu. Luhgtu! Wahrds pøeder Waldmanim.

Referents O. Waldmanis: Redakzijas komišija lika man zelt preekschā šefoschus redakzionelus pahrgrosijumus likumā par Latwijas walsis eefahrtas pagaidu noteikumeem. Paragrafā 3. ir teizeens: „Satwerfmes Sapulze isdod ari zitus likumus, kuri israhdas par wajadsigeem winas pastahweschanas laikā“. Redakzijas komišija nahza pee flehdseena, ka pehdejais teizeens ir leeks, jo likumus Satwerfmes Sapulze war idot tikai tad, kad wina pastahw un lai atšihmetu, ka tee ir wajadsigi likumi, tad peenemt wahrdu „nepeezeeschami“ un rediget šcho paragrafu šefoschā formā:

„Satwerfmes Sapulze isdod ari zitus nepeezeeschamus likumus un lemj par walsis budžetu un krediteem.“

Presidentis J. Tschafste: Cerunã naw? Peenemts.

Referentis O. Waldmanis: § 5. ir frase: „Satwerfmes Sapulzes presidentis represente walsti starptautiski, akredite Latwijas un peenem zitu walstu fuhtaus“. Pret wahrdu „fuhtaus“ redakcijas komisija pazehlas eerunas un tika aistradits, ka pehz starptautiskã likuma fuhtaus war akreditet tikai leelwalstis, kamehr masafãs walstis fuhta preekschshawjus un leelwalstis us masafãm walstim fuhta ministrus un tapehz wahrda „fuhtna“ weetã leef preekschã „diplomatisks preekschshawjus“. Tad tai paschã paragrafã, tahlafã frase: „winsch walsts wahrda pasludina faru un parafsta starptautiskus lihgunus“ wahrda „winsch“ weetã list „presidentis“.

Presidentis J. Tschafste: Gebildumu naw? Peenemts.

Referentis O. Waldmanis: Pret § 9. ir fefofchas eerunas. „Latwijã pastahw persons, dsihwofla neaifskaramiba“ ... fcheit komata (,) weetã list „un“. Tahlaf „preef, wahrda, apfinãs, fapultschu un beedroschanãs brihwiba“ tani weetã list „... streika, fapultschu un beedroschanãs brihwibas“; projektã ir „brihwiba“. Tahlaf, forespondenzes neaifskaramiba, kuras nodroschinamas un noteizamas ar atteezigeem „isodameem likumeem“. Seet listis preekschã iflãist „isodameem“, jo tas ir leefs.

Presidentis J. Tschafste: Gebildumu naw? Peenemts.

O. Waldmanis: § 10. Tas fkan fefofchi: „Satwerfmes Sapulzes lozeklus war faukt pee teefas atbildibas, ja tam peekriht Satwerfmes Sapulze ar $\frac{3}{5}$ klahtesofcho balsu wairakumu“. Tas ir nesaprotams. Tapehz teef listis preekschã „... klahtesofcho lozeklu balsu wairakumu“.

Presidentis J. Tschafste: Gebildumu naw? Peenemts.

O. Waldmanis: Gewehrojot to, ka 11. pantu strihpots, 12. pantu nosaukt par 11. (Peefihme: Pareisi! Smeekli). Pehdigi man janahf ar preekschlikumu, kursch atteezas ari us faturu. Rã godajameem lozekleem finams, Latwijas walstis eefahrias pagaidu noteikumum tika peenemti steidsamibas fahrtiba. Steidsamibas fahrtiba tika motiweta ar to, ka minetais likums ir loii wajadsigs un winsch jaisdod, lai tas stahtos tuhliit spehã. Lai to panahktu, truhfst weena paragrafa. Ja likumã naw nosazits, tad winsch stahjas spehã, tad winsch stahjas spehã pehz 7 deenam pehz wina iffludinaschanãs „Waldibas Wehstnefi“. Ja mehš fcho likumu peenemam un nenofafam, tad winsch stahjas spehã, tad winsch stahfees spehã tikai pehz 7 deenam. Bet tapehz, ka ir wehlams, lai winsch waretu stahtees tuhlin spehã, ir japeeleef § 12. Likums stahjas spehã lihds ar wina peenemshanu Satwerfmes Sapulzẽ. Wairaf eebildumu naw.

Presidentis J. Tschafste: Par fcho pehdejo preekschlikumu teef atflahãs debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es listchu us balsofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu par schahdu 12. pantu, kursch fkan:

„Likums stahjas spehã lihds ar wina peenemshanu Satwerfmes Sapulzẽ.“

(Pazelas). Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret fcho pantu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanãs. Naw. Tã tad schis likums peenemts weenbalfigi.

Man ir eefneegis preekschlikums, kursch fkan tã:

„Deefam preefshâ Satwerimes Sapulzes sehdi shodeen pahtraukt un atjaunot pariht 3. juniâ pulksten 5 peh3 pusdeenâs.“

Es liifchu fcho preefshlikumu uf balfofchanu. Luhdsu pazeltees toš, faš buhtu pret fcho preefshlikumu. 4. Es luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balfofchanas. Naw neweena. Schis deenas sehde japahrtrauz, pee fam deenas fahrtiba tiš turpinata pariht ta pati, faš tagad bija, pee fam presidijs patur few teefibu to papildinat faflanâ ar to, fahdi likumprojekti bušs eenahfufchi no jauna. Schis deenas sehde flehgta.

(Sehdi flehds pulksten 8.45 min. wafarâ).

I. šefijas 7. šehde 3. junijâ 1920. gadâ

(Atklahta plkst. 5.40 pehz pusdeenas).

Lifums par walsts kafes šihmju islaischanu 500 miljonu rublu apmehrâ (heidšamibas fahrtâ peenemts diwos lašjumos). — Jautajumi waldibai par nefahrtibam pilšehatâ un ebreju grautincem un eefšgleetu ministra atbilde uš teem. — Jnterpelazija par šihneefu nošhanu frontes rajonâ.

Prešidents J. Šchakste: Satwersmes Sapulzes šehde atklahta.

Uš deenas fahrtibas šhodeen stahw: 1) Dašchu preekšlikumu un likumu eerošinajumu nodošhana atteezigâm komišijam un 2) lifums par walsts kafes šihmju islaischanu.

Wišpirms ir Antona Peteršona luhgums pehz apšehlošchanas — nododams juridiskai komišijai. Šebildumu naw? Peenemts.

Tad, atteezibâ uš Satwersmes Sapulzes lozekla Eliaka teefšchanu, peeprašijums pehz ta — nododams Satwersmes Sapulzes lozeklu leetu ismeklešchanas komišijai. Šebildumu naw? Peenemts. Tahlak lifuma eerošinajums par „Waldibas Weštmescha“ drufaschanu latinu burteem, prešidijs proponē nodot winu isglishtibas leetu komišijai. Šebildumu naw? Peenemts.

Lifums par walsts kafes šihmju islaischanu. Referents Blodneekš.

Referents A. Blodneekš: Loti godatee Satwersmes Sapulzes lozekli! Râ arweenu, tâ ari šchoreiš, kad waldiba ispraša šew teefibu islaišt no jauna walsts kafes šihmes leelas apmehros, želas dauds un dašchadi jautajumi un pee tam wišai dibinati, par to, kahdeem noluhšeeem, kad un fur ir isleetotâš lihds šchim atwehletâš sumas; kahda ir bijuši kapitâla apgrošiba lihds ar winai peekrihtošcho peknu; waj jau tautâ naw islaištš tifdauds walsts kafes šihmju, ka buhtu pahrpilniba, un kahdu eespaidu atstahš uš naudas furšu nō jauna islaischamâš walsts kafes šihmes, eewehrojot to, ka muhšu naudas furšs jau tâ ir padots šwahrstibai un naw wišai stabils. Uš teem un wehl dauds ziteem jautajumeem latrâ šinâ jadod atbilde un pee tam wišai ismelošcha, jo newar balfot ar pilnu pahrleezibu par jaunu walsts kafes šihmju emišiju, ja ir ruhgtums širdi, ja naw drošchas pahrleezibas, ka lihds šchim ir šaimneekots pareiši un ka suma, fura tiks atwehleta, tiks isleetota radoschâm un rashigâm wehrtibam un radoscham darbam, bet newiš isdewumeem, furi neatmaksajas, waj furi naw attaišnojami. Râtrš loti labi šaprot, ka naudas drufaschanas mašhina nedrihtš buht tas neišihkštošchais lihdsleku awots, ar fura palihdšibu grib šegt leelos walsts isdewumus. Uš preekšchu ir jaatrod ziti drošchi un plašchi eenahkumu awoti, kâ to waldiba, isprasot šcho emišiju, ir pareiši šapratuši, jo wina jau lihds šchim ir isdewuši

daudš un leelas sumas preekšč fabrikušchās šaimneezibas atjaunoschanas, preekšč laufšaimneezibas atjaunoschanas, tirdšneezibas un ruhpnenezibas wezinaschanas, dodot pabalstuš Sengalei un Kursemei, kuras tikdaudš zee-
 tuschas no kara posta. Wehl jaisneedš leeli pabalsti ari Latgalei. Tamdehl
 šchoreiš, eefneedšot jaunu emisijas isprasijumu, waldbiba ir mehginajuši
 motiwet un aprahdit katru atšewišchku posteni; mehginajuši atrast pamatu
 wišem isdewumeem, kur buhtu isleetojama kahda finama suma, un mehgi-
 najuši ašrahdit ilgumu, uš kahdu laiku wina grib nemt kahdu sumu un ka
 grib isleetot šcho sumu kà rihzibas kapitalu. Ja apšinamees, ka ar naudas
 drukajamās mašinas palihdšibu ween mehš newarešim radit lihdselkus
 wišu wajadšibu apmeerinaschanai, tad jakeras pee walstš tirdšneezibas un
 ruhpnenezibas atjaunoschanas, un par wišam leetam ir jadomā par walstš
 monopoleem. Preekšč ta ir wajadšiga nauda un atkal nauda; tamdehl
 walstš monopola eeweschana, kas waretu segt wairak nekā puši no wiša
 walstš budščeta, ir pilnigi nepezeeschama, bet preekšč tam pirmā laikā
 wajadšigs eeguldit prahwas sumas. Teesa — degwihna, zufura, tabakas un
 zitu baudi weelu eeweschana un emisijas bankas dibinaschanai ir peedah-
 wajušchi kapitalus daudši ahrsemneeki, bet wiši peedahwajumi ir peerahdiju-
 šchees par nepeenemameem, jo newareja šaistitees ar lihgumeem, kuru ispi-
 diščana buhtu grūhti šajuhtama turpmatā šaimneeziskā un ekonomiskā
 šahwolkli. Uš ilgateem gadeem mehš buhtu speesti nodot daudš no muhšu
 darba špehka wehrtibas. Ja mehš gluschi bes ahrsemju kapitala un ahr-
 semju palihdšibas newaram un newarešim istikt, tad jameklē isleetot tee
 peedahwajumi, kahdi pehdejā laikā ir jau eenahkuschji un kuri, leekas, buhtu
 nemani deefgan nopeetni. Bet galwenā wehriba japeegreesch muhšu pašchu
 darba špehkam un muhšu gribai, kas lai isectu uš to, ar pašchu špehkeem
 darit wišu eespehjamu šaimneeziskās dšihwes atjaunoschanai un labaku un
 taišnigaku ekonomisko apstahku radišchanai. Jaunusbuhwes darbam waja-
 dšigs daudš lihdselku, tāpat paredseto ahdu, linu, degwihna un zitu baudi-
 weelu monopola eeweschana. Lihds šchim linu monopols dewa walstij
 stipru pabalstu un ari turpmat no ta paredšams leelš eenahkums. Linu
 eepirščchanai bija atwehleti 25 miljoni rbl., bet lihds šchim ir isleetoti
 30 miljoni un eewehrojot to, ka linu eepirščhana jaiswed pašchos apmehros,
 un to, ka zenas ir peeauguschas, uš preekšču eepirščchanai wajadšigas lee-
 lakas sumas un finansu un budščeta komišija paredsejuši kopā ar ahdu
 monopolu 70 miljonuš rbl.

Meschu ismantoschana ari prasa leelakas sumas. Lihds šchim meshu
 effploatazijai isdoti 9 miljoni rbl., bet darbeem šahkotees pašchakos apmehros
 wajadšigi leelaki lihdselki. Šche naudu newar šchegot, jo ta nahk kà rih-
 zibas kapitalš. Ja mehš negribejam šaistitees ar šmageem noteikumeem,
 kahdus mums liša preekščā ahrsemneeki, ja bija šawi eebildumi, ka, ja mehš
 atdotu šawus meshus ahrsemneeku effploatazijai, tad pehz noteikteem gadeem
 mehš paliktu bes šawām dabigajām bagatibām — bes mescheem, tad lai
 mehš winus waretu ismantot un eespehja mums uš to ir, ja mehš waram
 ismantot katru gadu tuhštots standartu koku, tad mums naw jashchlo lih-
 dselki. Romišija paredsejuši meshu ismantoschanai 50 miljonu rublu. Pehz
 lineem meshi ir weenigā effporta manta, kas palihds noturet kaut zil lihds-
 fwarā muhšu iswedumus un eewedumus. Bes wina pareišas ismantoschanas
 naw domajama walstš šaimneezibas resp. budščeta reguleschana.

Tad tahtlā nahf atwehletas leelafas sumas lauffaimneezibas waja-
 dsibam, kura atrodas pawisam kritiskā stahwofli: faimneezibas palastās,
 ehkos ispostitas, druwas eesehluščas, truhst lopu, ar wahrdu šafot, wisur
 wajadsiga wisnopeetnā walsts palihdsiba un pee tam loti plaschos
 apmehros. Ja šhogad faimneezibas naw atjaunotas un pabalsts naw
 isfneegts wajadsigos apmehros, tad jaatstihst, ka us preešču, nahfamā gadā,
 tas tā wairs nedrihst turpinatees. Mehš faimneezibas un semkopibas
 semē, kur meera laikos bij pilni apzirkni ar selta graudeem, tagad zeesčam
 truhkumu un eewedam labibu no ahreenes. Mehš karojām. Wisu laiku
 mehš esam bijušči nelabwehligos apstahklos un tee mums nelahwa atjaunot
 muhfu faimneezibas un nelahwa ismantot to, šo mehš warejām panahst un
 weikt ar šawu darba spēhku un raschojoscho darbu. Bet tagad, kad eestahjas
 meerigaki apstahkli, ir nepeezeesčama wajadsiba atjaunot lauffaimneezibu,
 lai tahdā fahrtā masinatu pahrtikas un nevezeesčamo preeščmetu truh-
 kumu, pamasinot lihds ar to ari dahrdsibu un besdarbibu. Tadehl wajadsigs
 ari lauffaimneezibai tā muhfu pamatam atwehlet prahwas sumas. Lihds
 šchim lauffaimneezibas wajadsibam tā aisdewumi naudā isfneegts ap 3 mil-
 jonu rublu. Romisija nolehma atwehlet lauffaimneezibas atjaunoschanai un
 jaunū faimneezibu eerihkoschanai prahwu sumu, proti 140 miljonu.

Ja zeltos kahdi eebildumi, ka no finansu un budsčeta komisijas ir
 radits, prezedents un wehl loti newehlams, proti, waldiba ir prasijusi
 300 miljonu un finansu un budsčeta komisija, tā juhs redseet no wiseem
 Satwersmes Sapulzes lozefkeem isfuhtitā likumprojekta, apstihmejusi pawisam
 500 miljonu rublu, tad tas ir isstaidrojams ar to, ka finansu un budsčeta
 komisija ir nahkusi pee pahrlēezibas, ka, ja nopeetni grib atjaunot wifas
 tās nosares, par kurām es jau mineju un ja nopeetni grib istikt bes ahr-
 semju kapitaleem, tad minētā suma naw nemas par leelu. Šchim pirmām
 nepezeesčamām wajadsibam mums ir jadod tahda sumu, ar kuru waretu
 eefahst lauffaimneezibas atjaunoschanu un mesču un kuhdras monopola
 eerihkoschanu un ismantoschanu. Par to bija jaisščiras ari finansu un
 budsčeta komisijai un tamdehl, wina paleelinaja dasčas sumas, un pee
 tam par deesgan prahwu staitli, tā ka kopsuma isnahza us 500 miljoneem
 rublu. Priwateem pasahkumeem kuhdras ismantoschana naw eespehjama.
 Tadehl no walsts prasa šcho usnehmumu eerihkoschanu, kas bes lihdselkeem
 naw domajams. Lihds šchim atwehletee 5 miljoni rublu ir nepeeteefoshi,
 un tapehz, ka nahkoschā gadā ir paredsams malkas truhkums un winas
 dahrdsiba, ir japareds plascha kuhdras ismantoschana. Romisija šchim
 noluhkam weenojās us 16 miljoneem rublu. Bes šcheem isdewumeem,
 kuras mehš no šahkta gala negribejām atkaut un dot kahdu rih-
 zibas kapitalu, newar šagaidit tos eenahkumus, kuras mehš zeram
 eeguht no degwihna monopola. Tas buhtu aprehkinats us 300 miljonu rbl.
 gadā. Ir aprehkinats, ka dšehraju %, nerekhinot spirta teefu, kas nahkas
 tehniskām, šanitarām un wehl dasčām zītām wajadsibam, Latwijā buhtu
 weens, rehkinot, ka agrat us 100 dšehrajeem bija 10. Ja mehš turamees pee šchi
 aprehkina, tad isnahf, ka waram eenem no degwihna monopola 300 miljonu
 rbl. gadā un pat wairaf. Tamdehl, eewehrojot paredsamos leelos eenahku-
 mus, komisija weenojās, ka jaatwehl rihzibas kapitalis 5 miljonu rbl. leelumā.

Muhfu dselszehu stahwofliis ir loti slihts un prasa nekawejosču atjau-
 noschanu. Ja tagad, kā eepirkuma eemaksa par lokomotiwem, kuras eegah-

datas Amerikā, par wagoneem, fleepdem ir islikti 30 miljoni rublu. Šī summa ir tikai pirmemaksa, bet wisa eepirkta dselszeli materiala wehrtiba ir daudz leelaka. Dselszeli isdewumi ir neatleekami, jo bes fatifmes lihdsleku atjaunofchanas naw domajama dsihwes atjaunofchana. Romifija tadeht weenojās, ka preefch fatifmes lihdsleku — ripojofchā materiala eegahdaschanas un uftureschanas un preefch tam, lai us preefchu labaki atalgotu dselszelnēeku taifnigās prasības par wīnu algas uslabofchanu, weenojās us 70 miljonu rbl.

Tahlat, un ņhe nenahstos welti tehret wahrduš, nahf ruhpnēezibas un fugnēezibas atjaunofchanai paredsetā summa, kuras ņwarigumu neweens nenoleegs, jo pazelt ruhpnēezibu, radit tonnaschu, nosihmē radit muhsu naudas kursa stabilitati, jo peemehram ar tonnaschas paleelinaschanu Somija nostahdijust ņawu naudas kursu us pufti. Ja winas naudas kurss ir stabils un naw padots ņwahrstifchanai, tad tas ir pateizotees leelai tonnaschai. Mehš labi ņinam, ko nosihmē, ja mums naw transporta lihdsleku, kur ņhini gadijumā, kad eet runa par ripojofchā materiala eegahdaschanu, buhs jamafkā loti leela summa par to, lai mehš ņho ripojofcho materialu dabutu ņchurp. Tāpat ari ruhpnēezibā: ņabriku ņfursteni nekufp un ir loti daudz besdarba roču, lai raditu un atjaunotu ruhpnēezibu. Winas atjaunofchanai ir wjadifgs rihzibas kapitāls, wehl jo wairaf, kad pati walstis domā pahrneht ņawās rokās weenu otru walstis ruhpnēezibas nosari. Gewehrojot augņchā mineto, komifija weenojās dot ruhpnēezibas un fugnēezibas atjaunofchanai 105 miljonu rublu leelu kreditu. Pawifam tas istaifitu, ka es jau mineju, 500 miljonu rublu. Likumprojekts, kuru finansu un budscheta komifija eefneedsa juhsu apņpreefchanai, ir domats ņefofchā kahrtā:

„Likums par walstis kafes ņihmju islaischanu.

1) Finanzu ministrijai atlauts islaisht walstis kafes ņihmes par 500 miljoneem rublu.“

Šini gadijumā ņihmes tiktu drukatas 500, waj ari 1000 rublu wehrtibā. Tomehr waretu buht eebildumi pret to, ka mehš atlaujam drukat 1000 rublu wehrtibas ņihmes. Kad mehš winas isgatawojam litografifkā zelā, waretu buht leelas baschas par ņihmju wiltofchanu, tomehr aizinato resoru preefchstahwji, kuri nahza, lai dotu mums komifijā atbildi us ņheem daudseem, jau mineteem jautajumeem, apgalwoja, ka pirmā laikā ņhos 1000 rublu gabalus neislaidis un ja islaidischot, tad ar tahdu aiffarga krahsu un druku, ka par wiltofchanu nebuhtu jabaidas. Wini aprahdija, ka muhsu finansielais stahwoklis un isredses newar buht wifā wifumā apmeerinofchs, ja lihds ņchim emifionetām naudas sumam wairaf nekā pufe, gandrihs $\frac{3}{4}$ isdotas armijas wajadņibam un pat ne wifai leela daka, bet tomehr prahws $\frac{1}{2}$ isdots par waldebās organu un wifadu resoru uftureschanu. Tagad, kad mehš stahjamees pee jaunisprafamās emifijas apņpreefchanas, ir jaewehro weens apstahllis, ka ņhi emifija krafi atņchiras no wifām lihdsņchinejam emifijam, jo nekad waldbiba un komifija naw nahfusi parlameta preefchā ar tik ņihmu motiwejumu, kahdam noluhlam katra summa un us kahdu laiku top dota un ņhis apstahllis stipri atwegloja finansu un budscheta komifijas usdewumu. Gewehrojot to, ņhi emifija buhtu wehlama un atlaujama un es domaju leelā mehrā ņhi ņihkā motiwazija atweglos ari juhsu spreedumu ņhini ņinā. 2. pants ņan:

Augņchējā summa isleetojama ņefofchām wajadņibam:

a) Linu un ahdu eepirkfchanai 70.000.000. rub.,

b) meschu effploatazijai	50.000.000 r.,
c) lauffaimneeziabas atjaunoschanai un jaunu faimnee- zibu eerihfoschanai	140.000.000 r.,
d) kuhdras ismantoschanai	15.000.000 r.,
e) spirta monopola eeweschanai	50.000.000 r.,
f) dselszela ripojoschà materiala eegahdaschanai	70.000.000 r.,
g) ruhpnneeziabas un fugneeziabas atjaunoschanai	105.000.000 r.

Tahlaaf, issuhtitos likumprojekta effemparos ir minets 3. pants. Scho pantu finansu un budscheta komissija sawà galigà lehmumà luhds mainit tahdà weidà, ka schini likumprojekta tas neeetilptu. No komissijas pufes teef listta preefschà atfewischa pahrejas formula, usajinat finansu ministriju issrahdat noteikumus par termineem, tahdos kapitali buhtu atdodami. Likumprojektu komissija leef preefschà apspreeft un peenemt steidsamibas kahrtà.

President's J. Tschafste: Referents leef preefschà atsiht scho likumprojektu par steidsamu. Es listchu nobalsot jautajumu par steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par schi likumprojekta steidsamibu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret schi likumprojekta steidsamibu. Naw. Kas atturas no balsoschanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tà tad steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atflahdas wispahrejas debates. Wahrds peeder Benssem.

R. Benje (sozialdemokrats): Mehš pašchlaif nesinam, kahda tuwatàs deenàs buhs waldiba, kas nemš walsis faimneeziabu sawàs rokàs un mehš ari nesinam, waj tai waldibai warès dahwat ustizibu; lihds schim naw redsami noreshkini par to, kahdam wajadsibam un zif ir isdotš no teem lihdsfekleem, kuri lihds schim waldibai atwehleti. Bes tam mehš atrodam, ka pastahwiga walsis kafes sihmju islaischana naw wehlama un tadehl jaatrod wišf lihdsekli, wišf zeki, lai nahkamibà budschetu nostahditu tà, ka isdewumi segtoš ar eenahfumeem no pašchu bagatibam un radoschà darba. Somehr apswerot ahrfahr-tigo stahwolli, kahdà atrodas muhsu seme, un apswerot muhsu semes waja-dsibas, sozialdemokratu frakzija balsos schoreif par kafes sihmju islaischana pehdejo reisi.

Pašchà likumprojekta ir jaenes pahrlabojumi un papildinajumi; 2. pantà c) punktà jaewed sinama suma swejneeziabas atjaunoschanai, kas stiprà mehrà zeetuši pa kara laiku. Spirta monopolu newajaga nostahdit kà fewischi leelu eenahfumu awotu, jo tad tas war iswerstees par tautas apdsirdischanas lihdsekli, kà tas bija zara Kreewijà. Tamdehl jazer, ka waldiba nahks preefschà ar noteikumeem par spirta monopola isleetoschanu, kas garantetu, ka muhsu monopolš nepeenem tahdu pat raksturu, kà Kreewijà. Zeresim ari, ka atwehletàs sumas isleetos taifni tam wajadsibam, kahdas ir likumprojekta paredsetas un proti, lauffaimneeziabas un swejneeziabas atjaunoschanai, jaunu faimneeziabu eerihfoschanai, ruhpnneeziabas un tirdsneeziabas atjaunoschanai. Gewehrojot to, ka no waldibas peepraftà suma, 300 miljoni, buhs peeteetoscha tifat neilgam laikam, pehz kam wajadses prafit atkal jaunu walsis kafes sihmju islaischana, mehš atrodam, ka kafes sihmes islaischamas par 500 miljoneem Latwijas rublu.

President's J. Tschafste: Vee wahrda neweens wairaf naw peeteizees. Mums atleef pahreja us pantu lasischanu. Es listchu us nobalsoschanu pahreju us pantu lasischanu un luhgtu pazeltees toš, kas buhtu pret pahreju us pantu lasischanu. Naw. Kas buhtu atturejuschees no balsoscha-

naš, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad pahreja uš pantu lasišānu weenbalsfigi peenemta. Wiršrafstis:

„Litums par walts kases sīhmju islaisānu“.

Cebildumu naw? Peenemts. Es luhgtu sekretara fungu nolasit 1. pantu. Sekretars R. Jwanowš:

„Finansu ministrijai atkauts islais walts kases sīhmes par peezi ūmti miljoneem rubtu. Sīhmes isgatawojamas lihdsšchinejās, tā ari 500 un 1000 rbl. wehrtibās“.

Presidents J. Ščakste: Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants. Sekretars R. Jwanowš:

„Augšējā sumā isleetojama šefošām wajasībām:

a) Linu un abdu eepiršānai	70.000.000 rbl.
b) mešā eksploatāzijai	50.000.000 „
c) laufšaimneezibas atjaunošānai un jaunu šaimneezibu eerih- fošānai	140.000.000 „
d) kuhdras ismantošānai	15.000.000 „
e) špirta monopola eewešānai	50.000.000 „
f) dšeljzefa ripošoščā materiala eegahdāšānai	70.000.000 „
g) ruhpnēezibas un fugnēezibas atjaunošānai	105.000.000 „

Presidents J. Ščakste: Pee šči panta c) ir eesneegts papildinajums, kursch leef preeščā celikt wahrdiru „šwejnēezibas“, tā tad:

„laufšaimneezibas un šwejnēezibas atjaunošānai un jauno šaimneezibu eerihfošānai 70 miljont“.

Es lišču ščo papildinajumu uš balsfošānu. Waj referents wehlaš dot atšaufmi?

Referents A. Blodnēes: Komisija par ščo papildinajumu nebij runa.

Presidents J. Ščakste: Es lišču papildinajumu uš balsfošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par ščo papildinajumu — eewest wahrdiru „šwejnēezibas“. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pretim. Naw. Kas atturješchees no balsfošānas, luhgtu pazeltees. Naw. Tā tad papildinajums weenbalsfigi peenemts. Es tagad lišču uš balsfošānu 2. pantu ar isdarito papildinajumu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ščo pantu. Naw. Kas atturas no balsfošānas? Naw. Tā tad 2. pants peenemts. No komisijas pušes bija preeščlikums 3. pantu strihpot. Bes tam no komisijas tika eesneegta pahrejas formula. Es lišču uš balsfošānu un luhgtu nobalsot par 3. panta isflehgšānu. Kas buhtu pretim? Naw. Kas atturas no balsfošānas, luhgtu pazeltees. Naw. Tā tad isflehgšāna weenbalsfigi nolemta. Es tagad luhgšču nobalsot ščo likumu wišā wišumā un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šči likuma peenemšānu wišā wišumā. Luhdsu peešēstees. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šči likuma peenemšānu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfošānas. Naw. Tā tad šchis likums weenbalsfigi peenemts. Beidsot komisija lika preeščā peenemt šefošču pahrejas formulu:

„Satwerfmes Sapulze usaižina finansu ministriju istrahdat drihšakā laikā likumprojektu par atkautās 500 milj. rubtu emisijas sumas referwazijas laiku, isleetošānas weidu un atmaksas termineem“.

Es lišču ščo pahrejas formulu uš balsfošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par ščo formulu. Luhdsu peešēstees. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ščo formulu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfošānas. Naw. Tā tad pahrejas formula weenbalsfigi peenemta.

Par peenemto deklaraciju par Latvijas valsti šinos redakcijas komisija.

Referents D. Waldmanis: Redakcijas komisijas wahrda man ir tas gods šnot, ka pee likumprojekta „Deklaracija par Latvijas valsti“ redakcijas komisijai naw nekahdu eebildumu, nedš pahrmainu un leef preefshā peenemt winu tahda redakcijā, tahda winsch tika peenemts Satwersmes Sapulzē.

Presidents J. Šchakste: Eebildumu naw? Peenemts.

Jr eenahkufchi diwi jautajumi: weens eefschleetu ministrim un otrš ministru presidentam. Bes tam ir eefneegta weena interpelazija, jeb peeprasijums apfardsibas ministrim ar peefshmi „steidsami“. Es luhgshu sekretara fungu nolast jautajumus.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satwersmes Sapulzes Presidentam!

Mehš, apafshā paraktijuschees, luhdsam eefschleetu ministra fungam list preefshā šefoshu jautajumu:

1) Waj eefschleetu ministra fungam ir šinamš, ka, nekstatotees us wina šperteem šoleem, ari 2. junijsa wakarā turpinajās pilshētā nekahrtibas un ebreju grautini?

Ja tas eefschleetu ministrim ir šinamš, tad tahdus šokus winsch špehris, waj nodomajis šperi tahdu nekahrtibu galigai nowehrschanai un wainigo saufshanaī pee atbildibas?

3. junijs 1920. g.

Rigā.

Satwersmes Sapulzes lozekli:

J. Rabinowizs,	A. Petrewizs,	A. Kurfshinkis,
A. Rudewizs,	Fr. Menders,	E. Braulinsch,
F. Zeelens,	W. Holzmanis,	R. Kalnīn.
J. Verss,	A. Buschewizs,	
M. Kalninsch,	Br. Kalninsch,	

Otrs jautajums:

„Satwersmes Sapulzes Presidijam!

Mehš, apafshā paraktijuschees, leefam preefshā Satwersmes Sapulzes Presidentam greeftees pee ministru presidenta funga ar šefoshu jautajumu:

1. junijsa wakarā Wehrmana dahrsā un apfahrtejās eelās, kā ari zitās pilshētas dahās, dahchadas peršonu grupas, kleedšot: „Šitat schihdus!“ ir nodarijshas waras darbus pret dahdšeem ebrejeem. Ebrejus lehra, šweeda šemē, šita ar fajham un peedaušija lihds ašinim, pee tam ir zeetushas ari personas, kuras zaur pahrskatišchanos noturetas par ebrejeem. Šchee waras darbi, kureem šefoja ari laupishanas, nesa organisetas uštahshanas raksturu. Nekstatotees us eefschleetu ministra brijhdinajumu, šchahdi waras darbi atfahrtojās otrā junijsā dahchadās pilshētas dahās.

Satwersmes Sapulze greešchas pee ministru presidenta ar jautajumu, waj ir šperti wiš atteezigeē šoli, lai padaritu nekaitigus augschā aprakšito waras darbu organisetajus, kuri nekahdā weidā newar buht zeeschami teefšā walsti.

Rigā, 3. junijs 1920. g.

L. Fišhmanis,	J. Hellmanis,
A. Nurofs,	F. Pawlows,
Šch. Trons,	A. Wolshagows,
Wl. Prešnakows,	E. Knopps,
R. Kellers,	W. Firšs.

Presidents J. Šchakste: Ubi šchee jautajumi tiks nodoti pehz peederibas un ja atteezigeē waldibas preefshstahwji buhtu ar meerū, tee waretu tuhšit atbildet.

Eefschleetu ministrs A. Bergs: Ministru presidenta wahrda un šawa pašcha wahrda atbildedams us jautajumeem, kuri ir waldibai stahditi, es waru teift, ka mehš winus apšweizam ar šinamu gandarijumu, jo wiši mums

dod isdewibu nomeerinat ustrautumu, kūršč šazeltš Rigā wakar un ašwakar wakarā. Eš nešchaubos, ka runaju ne tikai waldibas wahrda, bet ari wišas šchis augstās šapulzes garā, ka notikumi, kuri notikušči wakar un ašwakar, naw peelaiščami, bet ir nowehrščami ar wišem lihdselkeem, kahdi tikai stahw muhsu warā. (Applausi). Brihwajā Latwijā un winas galwas pilsehtā newar buht weetas tahdeem notikumeem, nedrihkt buht tahdu apstahllu, ka zilweku neaišklaramiba naw ndroschinata un wianu manta un weseliba ir apdraudeta. Šchāi šinā ir šperami wiši šoli un, ja mehš neprastu nowehršt tahduš notikumus, tad mehš nebuhtu brihwa un teššča walštš. Un waldiba teššcham ir ari špehrušt wišus wajadšigos šolus. Šo peerahda dokumentš ar manu parakstu, kūršč publizetš wišos laikrakstos. Eš noscheloju, ka šcho dokumentu newareja eewetot jau wakardeenas laikrakstos. Šas notizis aš muhsu drukas lihdselku truhzibas, furu dehl tas, šo eš parakstiju wakar no rihta, newareja parahditees wakarā awišes.

Stahjotees pee pašcha jautajuma, wišpirms man jaapgaišmo baumas un runas, kas eet pa pilsehtu, šo tās ikreis naw dibinatas us fakteem. Deenā pehz pirmeem notikumeem bija runa, ka 15 ebreju tautibas personas nošistas. Šad parahdijās baumas, ka masafais weena ir dšihwibu šaudejuši. Wišš tas naw pareiši. Neweens šawu dšihwibu naw šaudejis, neweens naw zeetis tik tahlu, ka wina dšihwiba un weseliba buhtu apdraudeta. Baumas, ka buhtu laupišchanas notikuščas loti leelā škaitā, ir pareišas tikai pa dalai. Ne weenmehr, fur kahds runajis polizijas eezirkni, ir isdewees konstatet, ka laupišchanas teššcham ari notikuščas. Laupišchanas, deemschehl, teššcham ir bijuščas, bet pirmā wakarā tikai weens gadijums, fur buhtu kahdi naudas waj ziti dokumenti pašudušči, t. i. usbrukumā pee Basteja kalna. Šur, dšenot kahdu ebreju leja no kalna, tas pakrittš, noripojis lihds apakščai un leja konstatejis, ka naudas wehrtibas winam pašuduščas, tomehr laupitajus tas naw warejis usrahdit un tee ari naw useeti. Šas ir weenigais gadijums tai wakarā. 2. juniija wakarā ir konstateti wairaki gadijumi, fur notikuščas laupišchanas, tikai jaatšimē, ka tee štipri pašrspišleti. Ne katreis war azuleezineekeem tizet, ka tas israhdijees pee šefošcheem apstahlleem. Abos wakaros eeradās polizijas eezirknos loti dauds personas un leezinaja, ka winas zeetuščas usbrukumos. Eš ešmu dewis rihkojumu, lai katru, kas eerodas eezirkni, šchehlodamees par peekauschānu, tuhlin nodod ahrstu ismesleschanai, un tad israhdijās, ka daudsi no teem, kas pašči hij istekušchees, ka wini zeetušči no šiteeneem, atteizās no ahrsta ismesleschanas un teiza, ka šilumi neefot redšami, ka tik šmaga ta peekauschāna neefot bijuši. Šapehz eš luhgtu netizet, kad par tām leetam runā. Šaprotamš, ir bijuščas nezeešchamas nekahrtibas, tās ir janowehršč, un waldiba tās nowehrštš. (Šauzeens no weetas: „Pareiš!“). Šoli, kuri šperti, dod wajadšigo garantiju. Polizija ir bijuši un buhs šawu usdewumu augstumos. Wišās tais weetas, fur nekahrtibas notikuščas, abos wakaros bijušči us weetas wajadšigais škaitš kahrtibneeku ar wajadšigo energiju. Šee pulzini, kas mehginajušči istaitit leelakus inzidentus, tifušči ifšlaidinati, un wiši tee notikumi naw peenehmuschees zil nezil leelakos apmehros. Par nowpetuakeem eewainojumeem ir šinams tikai weens gadijums kahdā dahršā, fur kahds ebrejš ir tizis nošweeštš šemē un krišdams us dšelonu drahtim, šakrahpejis šew gihmi lihdi ašnim. Šas ir weenigais ašins isleeschanas gadijums, isnemot šchetrus polizistus. Zeetušči pirmā wakarā 2: weens polizijas eezirkna preekšneekš,

otrs usraugs. Wafar wafarâ, deemschehl, diwi polizisti smagati zeetufchi. Weenam pahrsista a3s, ne no ebrejeem, bet no teem pascheem nekahrtibu zehlejeem. Ir aisdomas, ka kahda prowofatoriska roka ir rikhojusees. Ir aishrahdijsuni us to, ka no publika 1. junija wafarâ atstanejis weens rewolwera schahweens. Japeesihmê, ka no publika nakhtufchi sauzeeni: „Bei буржyевъ!“ un „Sist sozialistuss!“ (Menders no weetas: „Juhfu ustizigais Wentspils pulks!“). Nê, es personigi redseju, ka „Sist tozialistuss!“ sauza pušaudschu puikas, kas nebij kareiwju drehbês un nebij tai wezumâ, ka wareja peederet pee kahda pulka. Polizija bijusti sawu usdewumu augstimos un spehrusi solus, lai nowehrstu nekahrtibas, kuras naw zeefchamas. Somehr, jafaka, ka ar poliziju ween nekahrtibas newarês nowehrst, jo ir jadomâ par prahtu nomeerinaschanu. Man leekas, ka no manis isdotais pastaidrojums runâ deesgan noteiktu un skaidru walodu un schai sinâ atstahs wehlanâs sekas. Man leekas, ka ir pareiss ari tas zeksch, us kuru ir dewufchi aishrahdijsunus 2 Satwerfmes Sapulzes lozekti — Hellmana un Trona fungi: janomeerina prahti un jaedwesch apstina, ka waldibas likumi un likumiba naw pahrschypjami. Nepahrsfatidamees, es waru appalwot, ka latweeschu pilsonu datâ schi apstina ir deesgan stipra, un wina ir pret katru sintschoschanu un personu aishchahrschanu. Tas naw zeefchams un to muhsu eedschwotaji apstinas. Bet tahdu paschu usaizinajumu, eewehrot taisnibu un likumibu, es gribu wehrst pret to eedschwotaju datu, us kuru pascheem jautajuma eefneedsejeem ir wisleelakais eefpaidz. Uri winus luhdsu eeturet no sawas pufes likumibu un eeturet kahrtibu, un to darit ne tilai peespeesta kahrtâ, kur likuma fargs to reds, bet darit ari weenkahrtchi sawas sirdsapstinas dehl. Likumu nedrihst pahrschapt ari tur, kur to war darit nesoditi. Ja ari no tās pufes buhtu tahda istureschanâs, tad mehš radifim to likumzeenifchanas un likumibas atmosferu, kura noschelojamos gadijumus isnihdês, nowehrsis ar wisam fatnem. (Applausi). (Menders no weetas: „Mehš applaudesim pehz nahloshas naktis!“).

Presidentis J. Tschakste: Tagad es luhgschu sekretaru nolast interpelaziju, kura apstihmeta par steidsamu.

Sekretars R. Jwanows:

„Satwerfmes Sapulzes presidentam!

Luhdsam likt Satwerfmes Sapulzei preelischâ sekoschu steidsamu peeprajumu apstadsibas ministrim:

27. maijâ sch. g. 8. Daugawpils kahineeku pulka 6. rotâ tika atsuhstas peezas ziwilpersonas pahrschutischanai zaur fronti us Padomju Kreewiju.

Wedot winus us frontes pusk 10 kareiwju pawadiba neitralâ jostâ tika pawehlets nogreestees no zeta us leju.

Noejot us meichu, kareiwjeem tika dota pawehle noschaut wifas peezas pahrschutamâs personas.

Sachtumâ kareiwji leedsas scho pawehli ispidit, bet beidsot tomehr ispidija.

Mehš jautajam apstadsibas ministri, waj winam ir sinams schis kihlneeku noschanschanas fakts bes teefas un ismekleschanas, un ja tas winam sinams, tad kahdus solus winsch nodomajis spert tamlihdifigu sleftawibu nowehrschanai un wainigo sauffchanai pee atbildibas.

W. Holzmanis,	R. Bungschs,	R. Jwanows,
M. Kalmisch,	R. Laurs,	J. Drugis,
Ed. Radfisch,	J. Sterns,	U. Rurschinstis,
A. Petrewizs,	R. Lindinsch,	J. Santewizs.

Presidentis J. Tschakste: Waj atteeziba us steidsamibu pirmais parastitajs wehlas wahrdu? Wahrdš peeder Holzmanim.

W. Holzmanis (sozialdemokrāts): Godatee fungi, Satwerfmes Sapulzes lozekli! Man leekas, ka ūhe dauds wahrdu nebuhs jarunā, jo tee ihsee fakti, kas mineti pēprafijumā, ir pahrak ūkali un runā pahrak gaischu walodu. Kas ir notizis? Ir notizis tas, ka nesinamā fahrtā, ahrpus ofzielas kihilneeku apmainas fahrtibas, teef ūhtiti no weena pulka us otru pulku, no weenas rotas us otru, kihilneeki. Rahdi, par to es wehlat runaschu. Wini teef westi us frontes pusi, teef eewesti meschā un ūhe — es teifschu atflahti — n oflepka woti. Tas fajtis ir pahrak gaischs un pamatot fewischki interpelazijas steidsamibu naw wajadsigs. Es esmu pilnigi pahrleezinats, ka Satwerfmes Sapulze kā weens zilweks pabalstis steidsamibu, jo, ja wina wareja pabalstis steidsamibu interpelazijā, kur bija runa par nelikumibam un spihdūnaschanam, kas notifa Daugawgrihwas mahzibas bataljonā, tad ūhe, kur eet runa par ūlepkawibu, newar notift, ka tahds pēe balsfchanas paliftu fehshot.

Gadijumi, par fahdeem runā interpelazijā, atfahrtojas; tee naw weens weenigais fajtis, bet ta ir wefela sistema. Ja mehš steidsamibu nepeenemsim, tad ūchahdi fakti atfahrtosees un ees bojā zilweku dšhwibas. Schai leetā war buht ari otra puse. Ja muhsu Latwijā, kura grib buht demokratiska un teefisfa walstis, noteef kihilneeku noslepkawofchana, tad, fungi, es baidos par teem, kuras ūhe fauz par barbareem, es baidos, ka leelineeki ūefos Latwijas pēemehram un atrebfsees kihilneekeem, kuri atgreeschas no Kreewijas. Lai to nowehrstu — steidsamiba ir japarafsta un japeenem.

Presidents J. Šchakste: Es liffchu us balsfchanu preefchlikumu par steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par steidsamibu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw? Kas atturas no balsfchanas, luhdsu pazeltees. Naw? Tā tad steidsamiba weenbalfigi pēenemta un par leetas kodolu wahrds teef dots Holzmanim.

W. Holzmanis: Mani fungi! Wifseem ir sinams, ka paschlait noteef muhsu meera ūarunas ar Kreewiju, ka mehš apmainam kihilneekus ar Kreewiju, ka ūhi apmaina noteef zaur ahrleetu ministriju ofzielā fahrtā; bet ne wifseem buhs sinams, ka bes ūchis ofzielās apmainas noteef wehl ūlepena apmaina, kur zilweki teef ūhtiti no weena pulka us otru pulku, no weenas rotas us otru. Man ir sinams, ka us armijas wirspawehlneeka rihfojuma pamata dota teefisba isluhfofchanas nodalam issuhtit us Kreewiju tahdas personas, kuras winas uffata par bishstamām un newehlamām. Es ūcho fattu fonstateju tihri nejauschi. Es darbojos Tautas Padomes amnestijas komisijā, kura amnestija kahdu Hermini Roman. Pehz daschām deenam pēe manis eeradās winas mahte un teiza, ka winas meita esot atkal arefseta un wina newarot to atrast ne zeetumā, ne fonzentrazijas legheri, ne ari zitur. Es aifgahju us isluhfofchanas nodalu un tur man tika teiftis ūefofchais: Raut gan Hermine Roman ir amnesteta no amnestijas komisijas, bet isluhfofchanas nodalai bija sinams, ka ta esot kaitiga Latwijas walstij. Isluhfofchanas nodala panehma Hermini Roman un aifsuhtija us Latgales isluhfofchanas nodalu, tahlat ta tiffshot ūhtita pahri frontei us Padomju Kreewiju. Es no ūahkuma tizeju, ka tahda issuhtifchana noteef; man nebij eemesla netizet, bet tagad jafchaubas, waj tas tā ir, waj issuhtifchanas weetā nenoteef noschafchana. Ja issuhta zilweku, tad, warbuht us zitu pasauli. Ka tahdas noschafchanas bes teefas un ismellefchanas noteef un ka no isluhfofchanas nodalas tahdas noschafchanas war ūagaidit, to pēerahda rakstis, kurfch tika rakstits

Rareiwji, kuri šho wehstuli raksta, prasa, lai mehš daram winu sinamu atklahtibai, lai mehš speram solus, ka šchis schausmu darbs tiftu ismeklets un lai pee sleptawibas wainigee tiftu faukti pee atbildibas. Man leekas, ka aisdomam ir sinams pamats, ka schahda neofiziela issuhtischana isbeidsas ar nosleptawoschanu. Isskaidrojams tas ar to, ka drihsa laikā, atzelot nahwes sodu un kara stahwolli, pahrsuhtamās un noschaujāmās personas tiks brihwas. Issluhkoschanas nodalas no tam baidas un, newehledamās winu atswabinaschanu, organise tahdas leetas, tahdas notika meshā neitralā joslā. Leeta ir peeteekoschi noskaidrota un es zeru, ka ari tagad wisi Satwerfmes Sapulzes lozekli pazelsees kā weens zilweks (sauzeens: Ras parastijis?). Schahweji — 10 zilweki.

Presidentš J. Tschafste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizees. Es liffchu us balsoschanu peeprafijuma peenemschanu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir par schi peeprafijuma peenemschanu. Luhdsu peesehstees. Es luhdsu tagad pazeltees tos, kas ir pret schi peeprafijuma peenemschanu. Naw? Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw? Tad tad peeprafijums peenemts un tiks wirsits parastā fahrtā.

Lihds ar šho schis sehdes darbiba isbeigusees. Nahkoschā Satwerfmes Sapulzes plenarā sehde tiks nolikta pehz tam, kad presidijš buhs us to sadabujis wajadsigos materialus. Schodeen sehde teef flehgta.

(Sehdi sehds plfst. 6.40 min. pehz pusdeenas).

I. feħĵiĵā 8. feħde 9. juniĵā 1920. gadā

(Atkļahĵa plĵst. 5.50 peħĵ pušdeenas).

Bagaidu liħgums ar Wahĵiju (steidsamības fahrtā peenemĵs diwos laħĵumos). — Papildinajums pee fahrtības rullā (steidsamības fahrtā peenemĵs diwos laħĵumos). — Interpelazija par weĵas dĵeļs pahrdošĵanu. — Waldības atbilde us interpelazijam par apstahleem Daugawgrihwas mahĵības bataljonā un par iħĵubtamo noħĵaušĵanu neĵtrālā jolĵā.

Prezidents J. Šĵĵakste: Satwerfmes Sapulzes feħde atkļahĵa.

Šĵis deenas feħde nodarbofees ar fekošĵeem jautajumeem: 1) Komisiju weħlešĵanas; 2) Satwerfmes Sapulzes komisiju wišpahrejaiš fahrtības rullis; 3) papildinajumi pee fahrtības rullā; 4) redakĵijas komisijas siuojums; 5) atbilde us interpelazijam.

Atteezibā us Satwerfmes Sapulzes komisiju wišpahrejo fahrtības rulli no komisijas ir eenahĵis preekšĵlikums šĵo punktu nonemt no deenas fahrtības. Waj pret to buhtu fahdi eebildumi? Ja eebildumu naw, tad peenemĵs.

No otras pušes ir eenahĵis preekšĵlikums deenas fahrtības otra punkta weetā usnemt pagaidu liħgumu ar Wahĵiju. Waj buhtu fahdi eebildumi? Ja naw, tad peenemĵs. Tā tad otrs punktš buħš pahrgrošĵs.

Atteezibā us komisiju fahstahwu ir eenahĵis preekšĵlikums: tirdsneeziabas un ruhĵneeziabas komisijā demokrātu faweeniiba proponē R. Purina weetā M. Brušĵu. Eebildumu naw? Peenemĵs.

Sahĵak ta pati demokrātu faweeniiba agrarā komisijā Bantawa weetā delegē M. Brušĵu. Eebildumu naw? Peenemĵs.

Teek liķĵs preekšĵā eewehlet Satwerfmes Sapulzes bibliotekas komisiju, fahstahwošĵu no 3 loĵekleem. Eš luhdsu fraĵzijas proponet kandidatus.

Rā kandidati us bibliotekas komisiju teek proponeti: Rweešis, Eliafs, Antons. Eš liķĵu šĵos kandidatus us balsošĵanu un luhdsu pazeltees toš, fah buhtu pret šĵahdu komisijas fahstahwu. Eebildumu naw. Ras atturas no balsošĵanas, luhdsu pazeltees? Naw. Tā tad šĵi komisija ir weenbalšigi eewehleta.

Sahĵak ir liķĵs preekšĵā papildinat agrarkomisijas fahstahwu, pawairojot loĵekli fĵaitu no 36 us 40. Waj pret agrarkomisijas paleelināšĵanu buhtu fahdi eebildumi? Ja naw, tad šĵis preekšĵlikums ir peenemĵs. Rā kandidati man teek mineti: Pouluks, Lapsa, Šĵabertis un Segliņš. Eš liķĵu šĵos kandidatus us balsošĵanu un luhdsu pazeltees toš, fah ir pret mineteem kandidateem. Naw. Eš luhdsu pazeltees toš, fah atturas no balsošĵanas. Naw. Tā tad šĵee kandidati ir eewehleti agrarkomisijā.

Otrs deenas fahrtibas punkts ir pagaidu lihgums ar Wahziju. Referents Samuels.

Referents W. Samuels: 23. nowembri p. g. wahzu waldbiba pasinoja muhsu waldbibai, ka Vermonta karaspelks teel nemts sem wahzu kara wirts-pawehlneeziabas apfardsibas. Sakara ar to muhsu waldbiba greefas pee Tautas Padomes ar preekshlifumu, kura nolehma atsibt, ka Wahzija fah-kusi kara darbus pret Latwiju un ka diplomatiski sakari ar to ir pahrtrauzami. Behz tam Latwija eestatiija fewi par kara stahwofli efoschu ar Wahziju. Behz tam, kad dezembri mitejas kara darbiba, fahlas farunas par to, ka eewadit meera lihguma noslehgschamu. Tika fuhitita delegazija us Berlini, kur kopā ar Wahzijas preekshstahweem protokola weida — tadehl ka dele-gateem nebija pilnwaru noslehgt meera lihgumu — noslehdsā pagaidu lihgumu. Schi lihguma eewada ir teikts, ka wisā drihsumā ir noslehdsams pats pagaidu lihgums; tad ir usfaktiti schi lihguma panti un beigās teikts, ka tas pehz eespehjas ahtri ir ratifizejams. Titlab eewads tā beigās ir faprotami tahdā sinā, ka ratifizejums war notikt, pirms lihgums teel rakstiski fiksēts un parafsiits no abām pusēm. Ir eespehjams protokola weida to no weenas waj otras puses jau tagad ratifizet. Stahjotees pee lihguma istir-faschanas, ahrlētu komisija atsina, ka daudsi punkti ir neisidewigi un fewischki apstahjās pee sekofcheem punkteem.

5. punkts ir neisidewigs preeksh mums, jo pehz muhsu usstateem Wahzijai jaatlidhsina par wiseem faudejumeem, kas zehluschees pa wisu kara laiku. Tapat tahlat 6. punktā ir teikts, ka Wahzijas waldbiba atfakas no katras atbildibas par Vermonta darbibu. Protams, ka schim punktam ahrlētu komisija newar peekrist. Lidhsigi eerunas tika zeltas pret 8. punktu, kurā teikts, ka Latwija laisch zauri Wahzijas prezes transita zela, bet naw teikts, ka lidhsigas teesibas peeder ari Latwijai atteezibā us prezem, kuras mehš wedam zaur Wahziju. Se gan delegazijas lozeklis Albatz aifrahdija, ka no Wahzijas puses schkehrschli naw paredsami, bet lihgumā tas newarot eetilpt, jo tad lidhsigas teesibas buhtu jadod wisām tam fabeedrotām walstini, kuras parafstijuschas Werfalsas meera lihgumu. Tad ahrlētu komisija atduhrās wehl us to, ka starp latweeschu un wahzu teksteem ir daudsa sinā starpiba, bet ka wahzu teksts sawā sinā ir noteiktaks. Tā 5. pantā latweeschu tekstā ir runa par „Latwijas walsts robeschās“ nodariteem faudejumeem, wahzu tekstā par — „Lettlāndisches Gebiet“; latweeschu tekstā — par „wis pahribas noluhkeem isdariteem eebuhwejumeem“, wahzu tekstā par „öffentliche Anlagen“; latweeschu tekstā par atlih-dsibu, kura peenahlas Wahzijai, naw minēts no ka, bet wahzu tekstā — „der von Lettland zu ersenkenden Aufwendungen.“ Tahda apmehram buhtu teksta sinā starpiba.

Somehr eewehrojot to, ka meers pehz ahrlētu komisijas domam ir wajadfigs, ka zitadi naw eespehjams usfahkt ar Wahziju diplomatiskas un tirdsneeziikas atteezibas, wina, nestatotees us wiseem truhkumeem, kas peemihl lihgumam, galu galā weenbalsigi isteizās par to, ka lihgums ir jara-tifize. Somehr, lai nezeltos leelaki pahrpratumi un lai weens teksts pilnigi faskanetu ar otru, tad komisija peenehma wehl bes ratifikazijas prasibas ari peemetinajumu, ka jaatsiht par wajadfigu faskanot schi protokola latweeschu un wahzu tekstus. Tā tad papildinajums pee preekshlifuma, kuru ahrlētu

komišija leef preeščā un kurch wišeem Satweršmes Šapulzes lozefleem isdalīts, škan šchahdi:

„Ahrleetu komišijas preeščlikums par Latwijas-Wahzijas pagaidu lihguma ratifižeschanu:

Satweršmes Šapulze ratifižē pagaidu lihgumu starp Latwiju un Wahziju, kurch eetilpīt apšpreešchu protokolā starp Latwijas un Wahzijas waldbibu preeščstahweem no 5. maija 1920. gada, atšihstot par wajadšigu šakšanot šchi protokola latweešchu un wahžu tekstus.“

Beš tam ahrleetu komišija leef preeščā ratifikaziju šteidsamibas šahrtā.

Presidentis J. Šchakste: Es luhdsu nobalsot papreeščchu šteidsamibas jautajumu un luhdsu pazeltees toš, kaš buhtu par šteidsamibu. Luhdsu peefštees. Es luhdsu pazeltees toš, kaš buhtu pret šteidsamibu. Naw. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš atturās no balsošchanas. Naw. Tā tad šteidsamiba weenbalsīgi peenemta. Teef atflahtas wišpahrejas debates. Wahrds peeder Zeelenam.

J. Zeelens (sozialdemokrats): Augsti godatā šapulze! Komišijas referents jau ašrahdiža uš daščadeem truhkumeem, kuri ir apšpreešchamā protokolā, no kura ištežēs meera štahwoflis starp Latwiju un Wahziju. Šche wišpirms sozialdemokratu fražija tura par wajadšigu ašrahdit, ka šchis lihgums no Wahzijas pušes naw meera lihgums, jo Wahzija nebuht neušfata, ka wina atrodas, waj buhtu atradušees kara štahwofli ar Latwiju. Mehš wehl turam par wajadšigu ašrahdit, ka dašchi punkti un šewiščki 5. punktš ir nešklaidri formulētš. Es domaju, kad šanahš latweešchu un wahžu komišijas un šahš apšpreešt šcho punktu šaturu, tad redšēs, ka toš punktus warēs šteept uš daščadām pušem. Tā, peemehram, atlihdšibu, kaš Latwijai peenahšas no Wahzijas, warēs daščadi ištulkot. 5. punktā ir teittš:

„Wahzija apnemas atlihdšinat Latwijai šaudejumus, kuruš Latwijas walšs robeščās nodarijuščas wahžu, waj šem wahžu pawehlneezibas štahwoščas kara pulku dalas.“

Wahzijas preeščstahwji tulkos šcho punktu tā, kā teittš, ka Latwijas walšs ir radušees 18. nowembri 1918. gadā un tapehž Latwijas walšs robeščās nodaritee šaudejumi zehlušchees pehž 18. nowembra un tadehl par leelo pashaules šaru Wahzija naw ušnehmušees atlihdšinat kara šaudejumus. Šapat ir nešklaidrs punkts par tām eebuhwem, par šurām Latwijas walštij peenahktos atlihdšinat Wahzijai. Lihgumā naw panahhta konkreta formulēšana, kura buhtu wairat waj masat šklaidri noteikta un nebuhtu šteepjama no weenas waj otras pušes uš loti plaščām nešklaidribam.

Kaš atteežas uš šchi meera lihguma nošlehģšchanu, tad mums jāfata, ka wišch ir šamehrā neišdewiģš. Pazelas jautajums, waj Latwijai naw bijuši išdewiba nošlehģt ar Wahziju išdewiģaku meeru, kašhs mums tagad buhs jāšlehģš, waj mehš tam peefrihtam, waj nē. Pehž sozialdemokratu eekšateem Latwijas walšs buhlu warejuši dabut labatus meera noteikumus, ja wina buhtu pratuši daudš agraki ķertees pee meera šarunu eewadiščanas starp Wahziju un Latwiju. Rā juhs wiši labi atzeratees, kara operazija pret Wahziju išbeidšās dezembra šahkumā. Še mehš gribam jautat, ko ir darijuši Latwijas waldbiba, Latwijas ahrleetu ministrija, lai šchis meera šarunas eewiršitu aštraki un lai drihšatš laikā panahttu meera štahwofla un diplomatistu šakaru atšajunošchanu. Par nošcheloščchanu jāfata, ka zehšč, pa kuru gaħja pagaidu waldbiba un Latwijas ahr-

leetu ministrija meera stahwofla nodibinaščanā ar Wahziju, ir bijis tahds, kas kawejis minetā meera lihguma ahtraku panahšchanu. Janwara sahbumā ahrleetu ministra kungs kahdā „interwju“, ko winsch dewa preses preefšstahweem 9. janwari, iškafas: „Wahzija pasinofusi, ka wina ir ar meeru atjaunot ar Latwiju diplomatiskos šafarus. Uf to winai pasinotš, ka uf to mehš waram eeeet, ja Wahzija peenem muhšu noteikumus, atsiht mumis tahdas pat teešibas, kā šabeedroteem uf Weršalas meera lihguma pamateem“.

Augsti godatā šapulze! Pehz šozialdemokratu šrafzijas eeskateem šchahda noraidošča atbilde uf wahžu peedahwajumeem, atjaunot diplomatiskos šafarus, ir bijuši leela kluhda. Mehš tomehr ešam masa walstš, mehš neešam atsihti de jure, mehš pat Weršalas meera lihgumā ešam tikai garām ejot peemineti, un uštahdit Wahzijai noteikumus, lai wina atsiht Weršalas meera lihguma prinzipus Latwijas preefšchā, bij waj nu pilniga šituazijas nešaprašana, waj meera šarunu uššahšchanas kategoriska atraidšchana. Ratrā šinā wajadseja buht pahrllezimateem, ka Wahzija, lai gan wina bija šakauta un parakštijusi Weršalas meera lihgumu šabeedroto pašales koalizijas preefšchā, bet nekahdā šinā muhšu preefšchā; kaut ari waronigā Latwija prata aišdšiht bermonteešču bandas, tomehr Wahzija kā walstš nekahdos apstahškos neparakštis meera lihgumu, kuru winai dištš preefšchā Latwija.

10. martā Šautas Padomē ahrleetu ministra kungs, šinodams par šarpštautisko stahwofli, atfahrtoja to pašču teikumu: „Wedot meera šarunas ar Wahziju, mehš turesimees pee Weršalas meera konšerenzes prinzipem. Par Wahzijas nodariteem šaudejumeem mehš prašam pilnigu atlihdšibu un parešam, ka Wahzija šchis prašibas eewehros. Šad mehš šahšimees pee meera šarunam ar Wahziju.“ Ja mehš tagad šalihdšinam šchos leelos šchestus, kuruš ahrleetu ministra kungs Latwijas pagaidu waldbibas wahrdā leetoja pret Wahziju, ar lihgumu, kuru mehš šchodeen gribam ratifizeit, tad, augsti godatā šapulze, šarpšiba ir ahršahrtigi leela, un atkahpšchanas, kuru muhšu pagaidu waldbiba taišija no marta uf juniju, ir tik redšama, taustama un nepahrprotama, ka waretu teikt, ka ta ir pilniga atkahpšchanas.

Muhšu waldbiba šahšumā uštatijuši, ka no Wahzijas japrāša, lai ta atsiht pret Latwiju Weršalas meera lihguma prinzipus par nodariteem šaudejumeem. Ja mehš nebuhtu uštahdijušchi šchis prinzipielas prašibas, bet šchi gada šahšumā buhtu šihkuschchi konšretas šarunas par dašchadām prašibām, tad, man šchkeet, buhtu panahštš išdewigš meera lihgums. Šagad turšpretim Wahzijas šarpštautiskais politiskais stahwoflis ušlabojees, kas išpausčas eefšch tam, ka šabeedroto leelwalstu koalizijas politika, kura bij pehrnā gadā wairaf waj masal šakšanta, šchi gada widū ir tapuši wišaugštakā mehrā nešakšanta: atšewišchšas leelwalstis šawā šarpā newed tik noteiktu politiku pret Wahziju, kahdu winas weda pehrnā gada beigās. Šau tagad Watariopā, šabeedroto semēs, runā par Weršalas meera lihguma rewišiju. Šagadejais Wahzijas stahwoflis ir ušlabojees un tapehž tagad ar laika nokawešchanu ir palaists garām išdewigakais brihdis meera šlehššchanai. Wehl wairaf — ja šchi gada šahšumā muhšu walstš buhtu uššahfuši meera šarunas ari ar Kreewiju, tad tas Wahzijai buhtu bijis leels aišrahdijums uf to, ka wina, šlehššot meeru ar Latwiju, warēs panahšt šinamā mehrā tranšitu ar Kreewiju. Šo tee širdšneeziklee šakari, kas Wahzijai atwehršees pehž tam, kad šchis meera lihgums tiks ratifizeits, Wahziju neinterese, kā šakari ar Latwiju, bet galwenām šahrtam kā šakari šaur Latwiju uf Kreewiju. Ja

Wahzijas buhtu paredsams, ka zaur Latwiju wina warës ussahht tirdsnee-ziskos sakarus ar Kreewiju, tad tas speestu Wahziju interesetees no sawas puses dauds aktiwaki par meera noslehgschanu ar Latwiju. Mehš, weikli ismantojot diplomatiskās farunas us abām pusēm, panahhtu dauds labwehligaku meera lihgumu ar Wahziju.

Par šcho neisbewigo meera lihgumu ar Wahziju sozialdemokratu fratzijsa atbildibu galwenā kahrtā nowel us pagaidu waldbibas lihdsšchinejo nepareiso ahrejo politiku. Bes tam, ka mehš ešam tagad nonahhtušchi tahdā stahwofli, ka ešam speesti parakstīt kaut ari neisbewigu meera lihgumu, ir wehl teeschi saudejumi zehluschees zaur to, ka pa wisu pušgadu tirdsneeziškee sakari ar Wahziju bijušchi pahtraukti. Tās daschadās prezes, kuras Latwijai winas šaimneeziskās dšihwes atjaunoschanai buhtu bijis eespehjams dabut no Wahzijas, tās mehš tagad loti masā mehrā ešam warejuschi dabut, un ja bija eespehjamas, tad tās nahza zaur Memeli un Kopenhagenu un par dauds dahrgakām zenam, nekā tās buhtu bijuščas eeguhstamas teeschos tirdsnee-ziskos sakaros ar Wahziju. Bes tam wehl janem wehrā tas, ka wahzu mar-tas kurs ir semats, šalihdsinot ar zitu Wakareiropas semju kursu un ka ari tam buhtu šinama nosihme, ja tirdsneeziškee sakari nebuhtu tik ilgi pahtraukti.

Tapehž aisrahdot us šcho muhfu waldbibas politiku, kura ir galu galā nowedusi pee neisbewigaka meera, nekā tas buhtu bijis panahhtams šchi gada šahkumā, un aisrahdot, ka atbildiba kriht us muhfu pagaidu waldbibu, šchis meers tomehr ir jaratizizē, jo ja mehš wehl tahlak wilzināšimees ar šchi meera noslehgschanu, ar šchi protokola rewideschanu un zauršatishchanu un mehgināšchanu taišit par labwehligaku, mehš parahhtu, warbuht, to, ka tas buhtu wehl šlittaks, nekā tas tagad ir. Lai tas buhtu nahlotnē peemehrs muhfu walstij, lai ta šinatu, ka us preešču mums wajadsetu sawu ahrejo politiku šastanot pehž sawas walsts apmehreem, sawas walsts waru un nenowiršitees us tahdeem leelwalstu panehmeeneem, ka grib diktēt meera prasibas, kas nekād naw iswedamas. Lai šchis lihgums, kuru mehš šlehdsam, noderetu par peemehru, ka mums wajaga pasteigtees ar meeru ari us rihteem, jo tirdsneeziško sakaru atjaunoschana warës tikai tad plaschaki attihšitees, kad mums buhs meers kā us wakareem, tā us rihteem.

— **Presidents J. Šchakste:** Wahrds ahrleetu ministrim.

Ahrleetu ministrs S. Mejerowizs: Lai man buhtu atlauts ihsumā atbildēt us mana godatā preeščrunataja, Zeelena kunga, aisrahdijsimeem. Man japeekriht protokola kritikai tani šinā, ka šchis protokols ir štipri nenoteikts. Bet nenoteiktiba isšaidrojama ar to, kā jau pareisi aisrahdija ahrleetu komišijas referents, ka Šarkanā Krusta un ne waldbibas delegatija bija ta, kura brauza us Wahziju, lai atrastu bāsi, us kuras pamata waretu stahtees pee meera lihguma noslehgschanas ar Wahziju. Tās protokols, kas mums preeščā, naw patš meera lihgums, bet ir protokols, kas nosaka galwenos prinzipus, us kuru pamata pehž tam, kad komišijas buhs sawus darbūs pabeiguščas, tiks šastahdits galigais meera lihgums. Tapehž ari protokols ir nenoteikts. Wīnšch tikai dod eespehju stahtees pee meera šarunu ussahščhanas. Tikai pehž tam, kad 4 komišiju darbiba buhs pabeigta, warës stahtees pee pašča lihguma noslehgschanas. Ir šaprotams, ka tahda eepreeščejā bāse preešč komišiju darbibas ir wajadšiga, bet ir ari šaprotams, ka tai truhst noteiktibas. Šchini šinā eš ešmu weenis prahtis ar eepreeščejo runataju un aisrahdu tikai, kā šchi nenoteiktiba ir isšaidrojama.

Manš godatais preeššrunatajs ašrahda, ka esot bijis nepareisi no valdibas, tik ilgi wilzinatees ar šarunu ussahššanu. Es peewedišchu faktus, furi pašči par fewi runā pretejo. Tani deklarazija, furu pagaidu valdiba aissuhtija 23. nowembri 1919. g. Wahzijas valdibai, un fura tika weenbalsigi peenemta Sautas Padome, beigu teikums škan tā: „Latwijas pagaidu valdiba ir ar meeru tuhlit peenemt toš pameera noteikumus.“ Ar ziteem wahrdeem fakot, šhini pašča notē, furā konstatets, ka diplomatiskee šafari ar Wahziju teef pahrtraukti, ir beigās ašrahdijums, furā Latwija nekawejošči apleezina šawu meermihlibu un grib eepašihtees ar pameera noteikumeem, lai beš kahdas wilzināšanas atkal stahtoš pee normalu atteezibu nodibināšanas. Us to Latwijas valdiba atbildi nesanehma. Wehlať Latwijas valdiba isleetoja ari wišus zitus zelus, lai ahtri un nekawejošči nodibinatu meeru ar Wahziju pehz tam, kad pehdejai padotee karaspehki bija Latwiju atstahjušči, un kad katrs eemesls turpinat karu bija isbeidsees. Weidsot wina pašinoja šawu preeššlikumu teeschi Wahzijas valdibai. Wahzija šawukahrt greešās ar lihdsigu pašnojumu pee Latwijas valdibas zaur šabeedroteem, peedahwadama šawus noteikumus, furi aprobešojās weenigi ar to, lai atjau-notu diplomatiskus šakarus: tāpat ari wina šuhtija mums lihdsigu peedah-wajumu zaur Igaunijas preeššstahwjeem, furi laipnā kahrtā bija usneh-muschees aissahwet Latwijas pawālstneeku intrefes Berlīnē. Teeschu atbildi us muhsu preeššlikumeem pirmo reisi mehš šanehmām no Wahzijas valdibas tikai aprila mehnesi. Manš preeššrunatajs ašrahdija ari us eemesleem, ar ko šči nowilzināšana isskaidrojama. Winsch šazija, ka mehš esot taišijuschi leelwalstu politiskus šeshtus un ka tapehz Wahzija nekahdā šinā naw warejusi mums atbildet, gluschi weentahrschi tamdehl, ka mehš esot gribejuschi litt Wahzijai preeššā winai nepeenemamus nosajījumus. Šahds apgalwojums man janoraida. Muhsu prasibas ir dibinatas us tām normam, furas pare-dsetas pehz Weršalas meera lihguma preešš Latwijas un zitām walstim, furas no Kreewijas atdalijuščas, un ne buht ne us wiša Weršalas meera lihguma, waj, leetojot mana preeššrunataja wahrduš, „mehš prasijām weenigi, lai Wahzija atsihst Latwijai tās Weršales meera lihguma teesibas, fur mehš garamejot esam peemineti.“ Warbuht šazis, ka tas nebija wajadsigs, jo Weršalas meera lihgums to jau paredsejis. Tas bij wajadsigs tapehz, ka, nekātotees us šči punkta šikššanu Weršalas meera lihgumā, Wahzijas delegazija ar ministri šon Baha kungu preeššgalā, weesojotees pagahjuschā gada rudeni Latwijā, tomehr ščo weenu pašču punktu Weršalas meera lihgumā neatšina. Mehš šchoreis zeram panahst to, ka šchis punkts ari no Wahzijas tiftu atsihts. Šā tad naw pamatotās domas, it kā nowilzināšanās buhtu isskaidrojama ar muhsu usstahditeem gruhteem noteikumeem un it kā mehš buhtu eedomajuschees prasit, lai Wahzija šlehgtu ar mums tahdu pašču meera lihgumu, kahds ir Weršalas meers. Mehš weenigi prasam, lai tas, kas Weršalas meera lihgumā ir paredsetis un šabeedrotee ir atšinuschi par Latwijai peenahšošoš, tiftu šawukahrt atsihts ari no Wahzijas, ko pagahjuschu gadu Wahzija netureja par eespejšamu atsiht. Tapehz es waru konstatet, ka newis šmagee noteikumi, kas meera lihgumā paredseti, ir tee, furu deht Latwijas — Wahzijas meers nowilzinajees, bet pawišam ziti, no Latwijas valdibas neatkarigi apstahli lihds šchim šchis šarunas aiskawejuschi. Išttee eemesli ir tee, ka Wahzijas valdiba neatbildeja us muhsu meera peedahwajumu, bet mefleja šabeedroto un pehz tam igaunu starpneezibu.

Pateizotēš starpneezibai leetas beeschi un ari schoreif ir nokawejušchās; bet tas nebuht naw notziš muhsu wainas deht.

Varedsedami starpneezibas neauglibu, mehš peedahwajām Wahzijai fawu Sarkana Krusta delegaziju, kuras teeschais usdewums bija noslehgt fara un ziwilguhstefku apmainu lihgumu un neteeschais — atrast basi meera farunam. Wahzijas walddiba muhsu preekschlikumu peenehma un mehš bijām jau gatawi schos delegatus fuhtit, bet Wahzijas eescheje apstahkli, proti Rappa pušchs, bija tas, kas aiskaweja muhsu delegatu aisbrauščhanu.

No ņchi ihšā pahrfkata redsamš, ka ne masako wilzinaschanos mums ņhini leetā newar pahrmest un ka Werfalaš meera lihgums tikai tik tahlu tika noturetš spehtā, zif tas sifhmejās us Latwiju: neweenam pat prahťā nenahja domas — nemt wifu Werfalaš meera lihgumu par Latwijas — Wahzijas lihguma pamateem.

Tahlak mans godatais preekschrunatajš usfwehra, ka mehš noslehdsot ahrfahrtigi neisdewigu meera lihgumu. Man jaaisrahda, ka paschlaif loti gruhiti spreest, zif ņchis lihgums ir isdewigš, waj neisdewigš, jo mums wehl neweena lihguma naw. Es gribu atfahrtot to, ka fazija eepreekschejais runatajš, ka protokols gan ir nenoteiftš, bet ka tapehž mehš wehl newaram spreest, waj lihgums buhs labš, waj fliftš. Romiņiju darbā mehš puhlesimees panahft tahda lihguma pamatus, kurfch buhtu peenemams un isdewigš. Par to, zif ņchis lihgums ir fliftš, waj labš, mehš runastm tad, kad tas nahfs ņchai augstai ņapulzei preekschā deht ratifizefchanas. Es negribu ņazit, ka lihgums buhs labš, bet eņmu pahrleezinats, ka mums jamehgina ņapraņtees ar Wahzijas walddibu un ir sinama zeriba, ka mums tas isdofees. Tas apstahkliš, ka Latwijas walddiba eeguhwufi no Wahzijas dselņzela materialu ween pār 4 miljoneem Latwijas rbl., ko naw eemantofuņi neweena zita walņš, pat ne muhsu kaimiņku seme Leetawa (No sozjaldemokratu puņes: „Par to buhs jaņamafš!“) — nebaidatees, Kalnina kungs, par to nebuhs jaņamafš (Iņņauzeens: „Deefin!“) — war noderet par Wahzijas labas gribas peerahdijumu isliht ar Latwiju un mehš gribam zeret, ka wina nahfs preņim ari pahrejām muhsu taifnigām praņibam.

Nebuhs bes intrefes ari sinat Wahzijas ņabeedribas domas par ņho lihgumu, ziftahlu tās atspogulojas preņe. Labā ņpahrna preņe, ņalihdsinot muhsu pagaidu lihgumu ar Werfalaš meera lihgumu, isņaka brihuņschanos par to, kas Wahzijas walddibu speedis peenemt tif ņmagus noteikumus. Tā rakņta reakzionarā „Preussische Kreuzzeitung“, bet es peewediņchu iswilkumus ari no zitām awiņem. (P. Kalniņsch no weetas: „Vorwärts“). Ari no „Freiheit“. ņchi ņabeedribas dala aprehkina Latwijai no Wahzijas karapulkeem nodaritos ņaudejumus us 1 miljardu. Mehš laikam gan tik isdewigu lihgumu ar Wahziju nenoflehgsim, bet es peewedu ņchos datus tā optimiņma wafes Zeelena kunga galigā peņimiņma tukņneņi.

Beidņot mans preekschrunatajš aisrahdija, ka buhtu labi, ja walddiba newilzinatos ar meera ņarunam ar Padomju Kreewiju. Latwijas walddiba ņarunas ar Kreewiju naw wilzinajuņi un ka tas teescham tā, par to wif ņungi, kuri no ņchis augstās ņapulzes eewehleti ahrleetu komiņijā, ir labi informeti. Ubbildiba par masako nowilzinaschanos nekriht us Latwijas walddibu, bet us ziteem apstahkleem. Ur to ņawu paschaidrojumu beidņu.

Preņidents J. Eņchafņte: Wahrds peeder Menderam.

Jr. Menders (sozjaldemokratš): Augņti godatee Satwerņmes Sa-

pulzes lozekli! Man leekas, ka tihri newainiga ta leeta ar protokolu, kas mums šchodeen buhtu jaapstiprina, naw. Par to šawâ runâ teiza ari ahrleetu ministra kungs, jo protokols tomehr ir lihgums, kaut ari tikai pagaidu lihgums un kâ tahds, tas noteiz sinamus rahmjus nahkosham galigam lihgumam. Mehš tagad wehl newaram runat par galigo meera lihgumu, bet mehš waram runat tikai par pagaidu lihgumu un runajot par to, mums rodas dauds atfewiſķu jautajumu.

Ja mehš stahjamees pee normalu diplomatisku ſafaru atjaunoschanas un ſawstarpigu atteezibu nodibinaschanas, mums buhs us Wahziju jafuhta preeſchſtahwi. Mehš ari formeli tuwosimees tam, ko ſauz par meeru. Ar lihgumu ratifizeſchanu ſahſtees atfewiſķu komiſiju darbiba, kas iſteikts 5. pantâ. 6. pants ir neisdewigš; tâpat neisdewigš ir ari 8. pants, kurſch paredš, ka Latwijai jadod ſinami atweeglnajumi Wahzijai, ka newar uſliit us transitzprezem ahrfahrtigas nastas un nodewas, bet Wahzija to war darit. Par wiſam launam puſem naw wehrts runat — es neteikſķu, ka winas buhtu ahrfahrtigi launas un ari mans ſrakzijas beedrs, zil es ſaprotu, to neteiza, un tās, ſaprotams, war labot. Romiſijam buhs ahrfahrtigi gruhšs darbs, lai iſlabotu peelaiſtās kluhdaš. Ja ſhini lihgumâ ir neisdewigas weetas preeſch Latwijas, tad ſinamu wainu loti gruhši us ſwareem noſwehrt, zil leela ta waina ir kâ Wahzijas, kâ Latwijas puſe.

Leela waina ir politikâ, kuru Latwijas waldiba weduſi atteeziba pret Wahziju. Se ahrleetu ministra kungs mehginaja peerahdit, ka naw bijuſi nekahda nowilzinaschanas, wiſch nolafija datumus, kuros notas tika noſuh-titas un ſanemtas atbildes, zaur ko mehš dabujam eespaaidu, it kâ no Lat-wijas puſes nekas nebuhtu nowilzinats. Ja mehš no iſejoſcho rakstu ſchur-nala ſpreestu par ahrleetu politiku, tad naw bijuſi nowilzinaschanas, bet ja ſpreeſch pehz notu ſatura, tad iſnahk otradi. Ja tahda „leelwalſts“, kâ Latwija, grib ſahkt meera ſarunas ar otru leelwalſti, kâ Wahziju, un uſſahkt apmehram ar tahdu noti: „Mehš eſam ar meeru uſſahkt ar Wahziju meera ſarunas, bet tikai tad, ja Wahzija peenem tahduš un tahduš meera notei-kumus,“ tad man leekas, ta ir waloda, kuru maſa walſts, ja wina pateſi zenschas pehz ahtra meera un ir uſtwehruſi paſaules politikas galweno pulſu, kurſch iſeet us Werſalas meera rewiji, newar leetot. Ja Latwija pateſi gribeja weſt nopeetni meera politiku un ahtri panahkt meera noſlehg-ſchanu ar Wahziju, tad winai wajadseja meera peedahwajumu rediget zitada formâ un proti: „Mehš eſam gatawi ar jums ſehstees pee meera galda un, noſehduſchees, raudſit atraſt to lopejo pamatu, us kura waretu meeru parafſti,“ bet newis meera noteikumus diktet. Se, man leekas, ir galwena ahrleetu politikas kluhda atteeziba pret Wahziju un ſchi kluhda ir noweduſi pee ta, ka mums meers ir jaapstiprina tikai tagad. Es gribetu teikt, ka katra kara deena ar Wahziju ſainneeziſkâ ſinâ maſâ milſigas naudas ſumas. Uri ſcho protokolu mehš buhtu jau agraf augstai ſapulzei zehluſchi preeſchâ un mehš buhtu dauds tuwal komiſijas darbam, ja mums nebuhtu likti ſchkehrſchli no weenas leelas politikas partijas, no ſemneeku ſaweenibas, kura 2^{1/2} nedelu laikâ newareja tikt ſkaidriba, waj winai ratifizet ſcho lih-gumu, waj ne. Tās diwi preeſchſtahwi ahrleetu komiſijâ bija par ratifize-ſchanu, bet ziti no ſemneeku ſaweenibas bija pret to; ari pats ahrleetu miniſtrs nebij ſkaidriba. Weenâ komiſijas ſehde wiſch bij par ratifize-ſchanu, bet otrâ pret ratifizeſchanu.

Presidentis J. Ščakste: Ahrleetu ministrs.

Ahrleetu ministrs S. Mejerowizs: Mans preešchrunatajs ufai-
zinaja mani nemt otrreis wahrdu, lai eepasihstinat uugsto šapulzi ar nošču
šaturu, kahdas mehš ar Wahziju ešam ismainijušchi. Es ar leelu ganda-
rijumu ispildu šcho luhgumu. Pirmâ muhšu wehleschanâš par normalu
atteezibu atjaunoschanos tika isteikta notê, kurâ konstatejam šakaru pahtrau-
šchanu ar Wahziju. Behz ilgaka laika, proti tikai 7. janwari, mums beidsot
tika pasinots zaur Malkana lungu, Wahzijâš ahrleetu mišijas preešč-
šahwi, ka:

„Zaur Malkana lunga starpneezibu Wahzijâš waldbiba pasino starp-
šabeedroto komišijai, ka wina ir gatawa atjaunot diplomatiskus šakarus ar Lat-
wijâš waldbibu un šakarâ ar to ir ar meeru peenemt Berlinê Latwijâš diploma-
tiskos preeščšahwjuš. Luhdsu pasinot par to Latwijâš waldbibai.

Nieffels.“

Uš to mehš 9. janwari atbildejâm ar leelu preeču:

„Latwijâš pagaibu waldbiba ar gandarijumu šanehna zaur starpšabeedroto
komišiju pasinojumu, ka wahzu waldbiba ir ar meeru atjaunot diplomatiskus
šakarus ar Latwijâš waldbibu, kura ir jau isteikuš šawu wehleschanos redšet
eštahjamees meeru starp Wahziju un Latwijiu. Latweešču waldbibas notei-
kumi ir jau šinami wahzu waldbibai. Tee ir tee pašchi, kuruš latweešču wal-
dbiba šawâ laikâ pasinojuš generalim Nieffela lungam. Latweešču waldbiba ir
ar meeru usšahkt meera šarunas ar wahzu waldbibu, tiklihdš no pehdejâš buhš
dabujuš formelu apleezinajumu, ka Wahzija apnemas atlihdšinat wišus noba-
ritos šaudejumus un addot wišu iswesto, pamatojotees uš Wersalaš meera
lihgumâ isteikteem prinzipeem.“

Tâ tad ir škaidri redšams, ka tikai atteezibâ uš teem šaudejumeem ir
atteezinati Wersalaš lihguma prinziipi. Tas ir šcho nošču šaturš, kuraš
tika ismainitas šhini leetâ. Šakarâ ar to wehltreiš paštrihpoju, ka ja mans
preeščrunatajs aišrahda uš nokaweschanos, kaš ir notikusi, tad ta naw
waldbibas waina. Tapehž ari waldbiba apšpreeda lihguma šaunâš pušes, kaš
tagad šche šewiščhi tika usšwehrtâš, un tomehr nahza pee šlehšseena, ka
protokols ir ratifižejams, nekstatotees uš to, ka weens otrs noteikums winâ,
warbuht, buhtu wehlams labakš. Šhini šinâ niims ar Mendera lungu naw
domu starpibu. Uri mehš atšihstam, ka noteikumi buhtu wehlami dauds
labwehligaki, bet pee lihgšchanâš jaewehero wiš eekšcheje un ahreje lihdšeu
walstu apšahkli. Išejet no šcheem redšes punkteem, waldbiba protokolu ween-
balsigi apštirinajuš un zehluš preeščhâ ahrleetu komišijai atšihšchanai. Ja
es kahdâ no ahrleetu komišijâš šehdem usštahjos šhini leetâ, tad weenigi
tapehž, lai mekletu atrašt weenu kopeju formulejumu atteezibâ uš šchi pro-
tokola ratifižeschanu, jo atrodu, ka starptautiškem lihgumeem, ja wini atrod
weenbalsigi peekrišchanu, ir dauds leelaka nošime un špehšs. Tas ir iše-
wees, kompromiša formula ir atrašta un weenbalsigs lehmums ir šagaidams.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Kweešim.

U. Kweešis (semneeku šaweeniba): Augsti zeenijamee Šatweršmes
Šapulzes ložekli! Wišu laiku mani preeščrunataji kritišeja ahrleetu politiku.
Es gaidiju, kad peenahšs rinda ari semneeku šaweenibai, un tâ ari bij. Peh-
dejais runatajs, Mendera kungs, newareja nozeestees un nowehla uš sem-
neeku šaweenibu atbildibu par to, ka protokola ratifižesšana ešot tikusi nowil-
zinata. Es gribu atbildet, ka semneeku šaweeniba pee tam naw wainiga.
Ja ta zehla eerunas, tad tikai pret nekšaidribam, kuraš usšwehra ari ahrleetu

komisija. Semneeku faweeniba pastahweja us to, ka abu tekstu pretrunas buhtu nogludinamas un ka wini abas walodas buhtu sakanojami. Tas ir isgahis zauri un ja semneeku faweeniba to ir panahkusi, ko ari ahrlētu komi- sija weenbalsigi atfina, tad winai newar isteift pahrmētumis.

Presidentis J. Ščakste: Pehdejais wahrds referentam.

Referents W. Samuels: Gerunas pret paschu likuma ratifikaziju naw ne no weenas puses zeltas. Ta tad wehl sewischki aistahwet preefch- likumu, kas zelts no ahrlētu komisijas, man naw eemesla. Bet te ir ais- ferti diwi jautajumi: weens par nowilzinashanu un otrs par schi likuma nosihmi. Kas atteezas us jautajumu par ratifizeshanas nowilzinashanu, tad winsch pascha ahrlētu komisija naw sikhaki istirsats, jo tas nestahweja zeescha fatarā ar ahrlētu komisijas usdewumu. Ahrlētu komisijas usdewums bija apspreeft, waj lihgums buhtu ratifizejams. Kas atteezas us pascha lihguma faturu un nosihmi, tad, protams, lihgums tika sikhaki pahrbaudits un tur tika istirsats jautajums par to, waj winsch buhtu usstatams ka pamats nahkamam wajadsigam meera lihgumam, jeb waj buhtu usstatams ka galigs. Te man jaatfihst, ka tas raksturojums, ko dewa Mendera lungs, ir pareiss, wismas no ahrlētu komisijas wairakuma weedofla un, ja nemaldos, pat weenbalsigi tika atfihst, ka lihgums sawos prinzipos, atteeziba tiklab us faimneezisko, ka ari us politisko daku usstatams ka tahds, ko wehla komisijas newar grofit. Komisijas war apspreeft, sikhaki noteift sinamas atlihdsibas sumas un war ari noteift, ka peemehram, mineta 6. pantā, laiku, par furu nahkas atlihdsiba. Bet paschi pamatnoteikumi, zistahku wini isteifti 5. un 8. pantos, paleef spehka. Tapat ari teefibas, kuras peefchirtas abu walsiju pawalstneekem 4. pantā, paleef negrosamas un tapat ari tas, ka meers eestahjas pehz lih- guma noslehghashanas un tuhlt ari abu walsiu fatikme eefahkas normalas atteezibas. Ta tad schai fina ahrlētu ministra lunga domas nefaskan ar komisijas wairakuma domam.

Presidentis J. Ščakste: Wispahrejas debates isbeigtas. Es lischu us balsoshanu pahreju us atsewischku pantu lasishanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par pahreju us pantu lasishanu. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu tagad pazeltees tos, kas buhtu pret pahreju us pantu lasishanu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoshanas. Ari naw. Ta tad pah- reja us pantu lasishanu weenbalsigi peenemta. Waj sapulze wehletos, ka schee panti tiftu nolafiti. (Peesihme: „Naw wajadsigs!“). Ewads. Waj to wajadsetu nolafit? (Peesihme: „Naw wajadsigs!“).

Protokols.

Protokoll.

Parastijuschees Latwijas un Wahzijas waldbibu preefchstahwi:

Die unterzeichneten Vertreter der Regie- rung Lettlands und der Deutschen Regie- rung, nämlich

no Latwijas waldbibas:

von der Regierung Lettlands:

1. Ahrlētu ministrijas juriskonsults
Albats,
2. Latwijas legazijas padomneeks Berline
Austra Dsolin-Krause,
3. Latwijas Sarkana Krusta preefshneeks
Dr. med. Jankowfisk,

1. Herr Albat juriskonsult des Mini- steriums für Auswärtige Angelegen- heiten,
2. Frau Dsolin-Krause, Legations- rat der Lettländischen Gesandtschaft in Berlin.
3. Herr Dr. Jankowski, Vorsitzender des Lettländischen Roten Kreuzes,

4. Latvijas Sarkanā Krusta delegācijas loceklis barons Rosenbergs;

no Wahzijas valdības;

1. Ministerialdirektors Behrendts,
2. Īstenaīs legācijas padomneeks von Maltzans,
3. Īstenaīs legācijas padomneeks Gaus;

Ķapulzejuschees Berlinē, lai apspreestu, fahdā fahrtā buhtu eespehjams nodibinat starp abām valstim wišdrihsakā laikā normalas atteezibas. Apšpreebēs no 16. lihds 30. aprilm 1920. gadā, abu valdību preekš-ītahwii weenojās eeteift ņawām waldbībam nosleht wīšā drihsumā pagaidu līhgumu uš ņekošho noteikumu pamata.

Waj nebuhtu fahdi eebildumi?

(Latwija un Wahzija wīšā drihsumā ušfahd ņawstarpejas atteezibas un nosuhda peenahzīgā fahrtā pilnwarotus preekš-ītahwjus.

Eebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Wahzija apnemas Latwiju atsiht ari de jure, tišlihdj weena no Weršafas meera līhgumā minetām allietām walstim buhs pašinojušī ņahdu atsihschanu.

Eebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

(Abas līhguma ņehdfejas waldbības apnemas nepabalstīt nekahdus zenteenus, furi buhtu wehrstī pret otras walstis līh- migo waldbību.

It ņewihschi nepeelaidis, ņa wīnu ņemēs organīfejas, waj eet zauri otrai walstij naidīgš kara ņpehts.

ņeweenš pee wahrda nepeeteizas.

(Abu līhguma ņehdfeju walstu pilsoni baudiš otras walstis robešhās atteezībā uš wīnu perjonas, ihpašchuma un mantas aifardisību līhumu un teefas preekšhā, ņā ari atteezībā uš nodokleem ne majafas teefbas, ņā zitu draudsiho walstu pilsoni. Tapat abas pušes ņawstarpeji nodroščina tirdšneezībā, ruhņeezībā, ņā ari lūgneezībā weenlīhdjīgas teefbas ar zitu draudsiho walstu pilsonem.

Abas pušes nekawejošchi atzels wīnus tos īnehmuma riškojumus, furi atteezas

4. Herr Baron Rosenberg, Mitglied in der Lettländischen Roten Kreuz — Delegation;

von der Deutschen Regierung:

1. Herr Ministerialdirektor Behrendt,
2. Herr Wirklicher Legationsrat von Maltzan,
3. Herr Wirklicher Legationsrat Gaus;

ņind in Berlin zu einer Besprechung der Frage zusammengetreten, in welcher Weise sich eine möglicht schnelle Wiederanbahnung normaler Beziehungen zwischen den beiden Ländern ermöglichen lassen würde. Die beiderseitigen Vertreter sind in den Sitzungen vom 16. bis 30. April 1920. übereingekommen, ihren Regierungen den alsbaldigen Abschluß eines vorläufigen Abkommens auf der Grundlage der nachstehenden Bestimmungen zu empfehlen.

Gewads peenemts. 1. pants.

Letland und Deutschland nehmen als- bald durch Entsendung gehörig bevoll- mächhtiger Vertreter die Beziehungen auf).

2. pants.

Deutschland erklärt sich bereit, Letland auch de jure anzuerkennen, sobald eine der im Friedensvertrag von Versailles genannten alliierten Mächte die Aner- kennung ausgesprochen hat).

3. pants.

Beide Vertragsteile verpflichten sich keinerlei Bestrebungen zu unterstützen, die gegen die verfassungsmäßige Regierung des anderen Teiles gerichtet sind.

Insbesondere werden sie auf ihrem Gebiet nicht den Durchzug oder die Orga- nisation von Armeen zulassen, die dem anderen Staate feindlich sind).

Tā tad peenemts. 4. pants.

Die Angehörigen jedes Vertragsteiles werden im Gebiete des anderen Teiles in Ansehung des gesetzlihen und gerichtlihen Schuzes ihrer Person, ihres Eigentums und Besitzes, sowie in Ansehung der steuer- lihen Balastung nicht schlechter behandelt, als die Angehörigen der meistbegünstigten Nation. Auch sichern sich beide Vertrags- teile für den gegenseitigen Handelsverkehr, für industrielle Unternehmungen sowie für die Schiffahrt das Recht der Meistbe- günstigung zu.

uļ otras valsts pilsonu privāttešībām un kūrī vehrīti pret otras valsts pilsoņem viņu valsts peederības deļ.

Ja eebildumu naw, tad peenemts.

(Abas valdības wišā drihsumā šahšees pee šawtarpejo atlihdšības prašību noteišchanas un šchim noluhkam eezels sewišču komišju. Pee tam Wahzija apnemas atlihdšinat Latwijai šaudejumuš, kuruš Latwijas valsts robeščās nodarijuščas wahzu waj sem wahzu pawehlniezības šahwoščo šahwoščas kara pulku dafas; šaudejumu atlihdšiba notīts šakšand ar augščā minetās komišjas špreedumeem.

Komišija noteiks laikmetuš, uļ kureem atteežas Wahzijas peenahkums atlihdšinat šaudejumuš, kuruš nodarijuščas wahzu, waj sem wahzu pawehlniezības šahwoščo karapehku dafas; tāpat komišija noteiks šaudejumu leelumu. Šahkt komišija noteiks to eebuhwejumu wehrību, kaš wišpahribas noluhkeem išdariti Latwijas robeščās ar Wahzijas lihdšeeem un par kureem Wahzijai peenahkas atlihdšiba.

Komišijas apšreedēs ne-eetilpst šahdi atlihdšības prašjumi, kūrī jau atlihdšinati, waj par kuru atlihdšinaščanu jau panahka weenoščanās šarp wišeeem dalibneekeem.

Tā ka neweens pee wahrda nepeeteizaš, tad šchis pants peenemts.
6. pants.

(Wahzijas waldbiba, kura wehl reiš atšafas no šatrasatbildības par Bermonda ušnehmumu, no šawas pušes peekriht tam, ka Bermonda pulku kara materialš un karapehka manta aridšan išleetošami to šaudejumu atmakšai, kuruš nodarijis šchis karapehks, un apšolas ar wišeeem špehkeem palihdšet Latwijas waldbibai šahabuhb mineto kara materialu lihdš ar karapehka mantu.

Šebildumu naw? Peenemts.
7. pants.

(Wahzijas waldbiba apnemas gaħdat par to, ka Latwijai dod pretišču kreditu, kura noteikumus išštrahdās sewišča komišija.

Šebildumu naw? Peenemts.
8. pants.

(Latwija peekriht tam, ka prezes, kuraš wed tranšitā no Wahzijas zaur Latwijū,

Jeder Vertragsteil wird sofort alle etwa in Ansehung der Privatrechte der Angehörigen des anderen Teiles aus Anlaß ihrer Staatsangehörigkeit getroffenen Ausnahme maßnahmen aufheben).

5. pants.

Beide Regierungen werden alsbald zu einer Feststellung ihrer gegenseitigen Ersatzansprüche schreiten und zu diesem Zwecke eine besondere Kommission einsetzen. Dabei ist Deutschland bereit Lettland den von deutschen oder unter deutschem Befehl stehenden Truppenteilen auf lettländischem Gebiete angerichteten Schaden nach Maßgabe der Beschlüsse dieser Kommission zu ersetzen.

Die Kommission hat insbesondere die Zeiträume, für die eine Ersatzpflicht hinsichtlich der von deutschen oder unter deutschem Befehl stehenden Truppenteilen angerichteten Schäden in Frage kommt, sowie die Höhe der Schäden festzusetzen. Sie hat ferner den Wert, der von Lettland zu ersetzenden Aufwendungen festzustellen, die mit deutschen Mitteln für öffentliche Anlagen auf lettländischem Gebiete gemacht worden sind.

Von der Erörterung in der Kommission sollen alle Ersatzansprüche ausgeschlossen bleiben, auf die bereits eine Entschädigung unmittelbar geleistet oder über deren Erledigung bereits mit allen Beteiligten eine grundsätzliche Verständigung erzielt worden ist).

Die Deutsche Regierung, die jede Verantwortung für das Vermontd — Unternehmen nach wie vor ablehnt, ist ihrerseits damit einverstanden, daß das Kriegsmaterial und Heeresgut der Vermontd — Truppen zur Deckung der von diesen Truppen angerichteten Schäden herangezogen wird, und wird der Regierung Lettlands bei der Erfassung dieses Materials und Heeresgutes nach Kräften behilflich sein).

Die Deutsche Regierung wird sich dafür einsehen, daß Lettland nach Maßgabe der von einer besonderen Kommission festzusetzenden Bedingungen ein Warenkredit gewährt wird).

Lettland ist damit einverstanden, daß Waren, die aus Deutschland durch Lett-

waj ari ūhta no zītām semem transitā zaur Latwiju un Wahziju, neapleek ar ahrfahrtejam nastam un ahrfahrtejam nodewam.

Transita satiksmes tuwakoš noteikumus īsrahbdās ūewiūūka komiūija.

Ja eebildumu naw, tad ūhiš pants peenemts. 9. pants.

(Uri wiūs zitus ūaimneeziūos, finanū un satiksmes jautajumus nokahrtoš ūewiūūkās komiūijās.

land, oder aus anderen Ländern im transit durch Lettland nach Deutschland durchgeführt werden, keinen besonderen Erschwerungen oder besonderen Abgaben unterworfen werden.

Die Einzelheiten des Transitverkehrs werden durch eine besondere Kommission geregelt).

Cebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

(5., 7., 8. un 9. pantos minetās komiūijas ūaūahdas no abu waldbu preeūūūahwjeem weenlihdūigā ūkaitā.

Peektā pantā minetās komiūijas darbiba noriūinaseš Rīgā, ūurpretim zitu komiūiju darbiba peh3 wajadūibas Rīgā waj Berlinē.

Die Regelung der sonstigen Wirtschafts-, Finanz- und Verkehrsfragen wird gleichfalls in besonderen Kommissionen erfolgen).

Die in den §§ 5, 7, 8 und 9 vorgesehenen besonderen Kommissionen setzen sich aus einer gleichen Anzahl von Vertretern der beiden Regierungen zusammen.

Die Verhandlungen der in § 5 vorgesehenen Kommission sollen in Riga, die Verhandlungen der übrigen Kommissionen je nach Bedarf in Riga oder Berlin stattfinden).

Cebildumu naw? Peenemts. 11. pants.

(Pagaidu lihgums peh3 eepehjas drih3 ratifi3ejams un nah3s ūpeh3ā lihd3 ar ratifi3azijas dokumentu iūmatu.

Das vorläufige Abkommen soll mit möglichster Beschleunigung ratifiziert werden und soll mit dem Austausch der Ratifikationsurkunden in Kraft treten).

Cebildumu naw? Peenemts.

Es tagad liūūu un balūofūanu ūho lihgumu wiūā wiūumā un lihdūu pazeltees toš, kas ir par mineto lihgumu. Kas ir pretim, lihdūu pazeltees. Naw. Kas atturas no balūofūanas, lihdūu pazeltees. Naw. Tā tad lihgums peenemts.

No ahrleetu komiūijas teek liūta preeūūā ūefoūa pahrejas formula:

„Ahrleetu komiūijas preeūūlikums par Latwijās-Wahzijas pagaidu lihgumu ratifi3eūanu ;

Satwehrimes Sapulze ratifi3e pagaidu lihgumu starp Latwiju un Wahziju, ūurū eetilpū apūpreeūu protokolā starp Latwijas un Wahzijas waldbu preeūūūahwjeem no 5. maija 1920. gada, atūiūtot par wajadūigu ūaūanot ūi protokola latweeūu un wahzu tekstus.“

Es liūūu ūho ūlaht peenahūūo pahrejas formulu un balūofūanu un lihdūu pazeltees toš, kas ir pret ūhiš formulās peenemūanu. Kas atturas no balūofūanas, lihdūu pazeltees. Naw. Tā tad ūhi pahrejas formula weenbalūigi peenemta.

Nahfoūhais deenas ūahrtibas punktš ir papildinajumi pee ūahrtibas rulla.

Referents no organifazijas komiūijas ir Samuels.

Referents W. S a m u e l s: Peh3 lihdūūinejās, jau pastahwoūhās ūahrtibas Satwehrimes Sapulzes lozekli beū maūas wareja leetot Latwijas dūelūelus, iūnemot literus un apmainot toš pret biūetem. ūhi ūahrtiba

israhdijs par neehrta un organizācijas komisijai no prezidija puses tika ufdots isstrahdat zitus noteikumus. Šhee noteikumi ir isstrahdati un isteikti divos pantos, kuri jums ir isdaliti. Ir domats eewest tahdu fahrtibu, ka atteezigo teešibu Satwerfmes Sapulzes lozekli bauda newis us dselszeleem ween, bet ari us fugeem, usrahdot weenigi legitimaziju, kas isfneegta no Satwerfmes Sapulzes kanzelejas. Kas atteezas us shtakeem noteikumeem, tad tee pehz organizācijas komisijas domam buhtu isstrahdajami no ministra kabineta un isfludinami pahrwaldes fahrtiba. Šhos diwus pantus organizācijas komisija leef preekschā peenemt ka papildinajumu pee pastahwofchā fahrtibas rulla un peenemt winu steidsamibas fahrtā.

Prezidents J. Tšhakste: Wišpirms es lišchu us balsofchanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Naw. Tā tad steidsamiba peenemta weenbalfigi. Teef atklahtas wišpahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. 1. pants.

(§ 51. Satwerfmes Sapulzes lozekleem ir teešiba leetot brauzeeneem walšis dselszetus un fugus beš atlihdšibas, usrahdot atteezigu legitimaziju).

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(§ 52. Shtatus noteikumus atteeziba us p. 51. minetās teešibas isleetošchanu ishod ministru kabineis, nošatot laifu, no kura šhee noteikumi shtajas shtā).

Cebilduma naw? Peenemts. Wahrds peeder Nonahzam.

D. Nonahzš (semneeku šaweeniba): Pee šhi eepreekšhejā es gribu eefneegt wehl weenu papildinajumu no interpelaziju komisijas puses. Interpelaziju komisijas usdewums naw zaurluhtot interpelazijas no formelās puses ween, bet tas jadara ari pehz winu buhtibas. Mehš ihšajā Satwerfmes Sapulzes pastahwešchanas laikā ešam peedšhwojuschi, ka ir eefneegtas wairatas interpelazijas un wišas steidsamibas fahrtiba. Satwerfmes Sapulze ari ir atsinuši šho interpelaziju steidsamibu. Bet tahdas interpelazijas nenahf komisijas zaurluhtofchanā. Tahdos apstahklos isrunajas tikai abas pretpuses: interpelanti no weenas un waldiba no otras puses, bet Satwerfmes Sapulze šawā wišumā nedabū isteiktees pehz faktu buhtibas, jo interpelazijas steidsamiba teef peenemta us winā peewesto faktu špilgtuma eespaيدا pamata. No otras puses ir ari wehlams, lai interpelaziju komisija un Satwerfmes Sapulze waretu pahrleezinatees par waldibas atbildi, waj šhi atbilde ir isfmeļofcha, waj ne. Tas buhtu eespehjams, ja Satwerfmes Sapulzes komisija škatitu zauri interpelazijas. Tā tad eefneegums no interpelaziju komisijas, kas tani tika weenbalfigi peenemts, isheet us to, lai wišas interpelazijas, kuras eefneegtas Satwerfmes Sapulzē, neatarigi no tam, waj tās atšhtas par steidsamām, waj ne, prezidijš nodotu interpelaziju komisijas zaurluhtofchanai.

Prezidents J. Tšhakste: Es luhgšchu referenta atšaukšmi.

Referents W. Samuels: Organizācijas komisija, kurai usdots isstrahdat fahrtibas rulli, ar šho preekšlikumu naw eepasnušees. Tā tad es nekahdu atšaukšmi no organizācijas komisijas puses newaru dot un domaju, ka šhšis preekšlikums ka materials nododams organizācijas komisijai, kurai pee fahrtibas rulla isstrahdofchanas tas buhtu jaewehro.

Prezidents J. Tšhakste: Eefneegtais papildinajums škan:

„Višas interpelācijas, kas eesneegas Satweršmes Sapulzē, neatfarigi!“ no tam, waj tās atšihās par šeidšamām, waj ne, presidijš nodod interpelāciju komi- šijai zaurštatšchanai.“

Šho papildinajumu referents leef preeščhā nodot organizācijas komi- šijai. Es liščhu uš balsošchanu referenta preeščhlikumu nodot šho papildina- jumu organizācijas komiščijai un luhdsu pazeltees toš, kas ir par to, ka šho preeščhlikumu nodod organizācijas komiščijai. Wairums. Kas ir pret to, luhdsu pazeltees. Naw. Kas atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad šchis papildinajums tiks nodots organizācijas komiščijai. Es tagad liščhu uš balsošchanu šchos 2 papildinajumus pee kahrtibas rulla tahdā weidā, kahdā wini tifa litti preeščhā no komiščijas. Kas ir par šho papildinajuma peenemščhanu, toš luhdsu pazeltees. Wairakums. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcheem papildinajumeem. Naw. Kas atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad peenemts.

Redakcijas komiščijas šinajums.

Referents D. Waldmanis: Redakcijas komiščijas wahrdā man ir tas gods šinot šefošchos redakcijas papildinajumus pee likuma par walšts kafes šihmju iščhāchanu. I. pantā ir šefošchs teikums: „Šihmes iščgatawoja- mas lihdsščhinejās, tā ari 500 un 1000 rublu wehrtibās“. Romiščija bij tanis domās, ka lihdsščhinejās wairs iščgatawot newar, bet war iščgatawot tifa jaunās, kadehl teizeens „lihdsščhinejās“ ir neščaidrs un komiščija leef preeščhā minet iščgatawojamās šihmju wehrtibas: 5, 10, 25, 100, 250, 500 un 1000 rublu wehrtibās. Tā tad šchis teikums štanetu šefošchi: „... Šihmes iščgatawo- jamas 5, 10, 25, 100, 250, 500 un 1000 rublu wehrtibās.“

Tad 2. paragrafā ir šefošchs teikums: „Augšchējās šihmes iščleetojamas šefošchām wajadsibam“. Šho wahrdu „augšchējās šihmes“ weetā komiščija leef preeščhā šefošchu tekstu: „Iščhāchanās kafes šihmes iščleetojamas šef- oščhām wajadsibam.“ Tad pee nodalijuma b) ir šefošcha weeta: „meščhu eķf- ploatacijai 50 miljoni“. Še redakcijas komiščija leef preeščhā newis „meščhu eķf- ploatacijai“, bet „meščhu iščmantošchanai“. Redakcijas komiščijai wairat nekahdu papildinajumu pee šchi likumprojekta naw.

Presidents Šchakste: Waj šchos papildinajumus un iščlabojumus peenem? Ja eebildumu naw, tad peenemts.

Ešneegas ir diwas interpelācijas: pirmā adrefeta ministru presiden- tam un parakšita no R. Liebtala un ziteem wajadsigā škaltā. Es luhgščhu sekretara fungu nolāst.

Sekretara beedrs E. Bitte:

„Satweršmes Sapulzes Presidentam!

Luhdšam Satweršmes Sapulzes Presidentu lišt Satweršmes Sapulzei preeščhā greetees pee ministru presidenta ar šefošchu šeidšamu pee p r a š i j u m u:

Šchi gada aprila mehnesi, ihš pirms Satweršmes Sapulzes šanāščhā- nas, širdšneezibas un ruhšneezibas ministrija pahrdewušt kahdai weetejai firmai preeščh išweščhanas uš aščremem 30.000 tonnas, t. i. ap 2 miljoni pudu wezas dželšs par 81 danu kronu tonnā. Šani pat laikā uš to pašchu dželši džijs eesneegts preeščhlikums no kahdas šweedru firmas nopirkt šho dželši par 100 šw e e d r u kronam tonnā. Tā tā 1 šweedru krona maksaja tōreiš 16 rubtus, bet danu krona šifai 13 rubtus, tad kurja štarpiba ween uš šcho operāciju, ja ta teef rea- lišeta, ištaiša 9 miljoni rubtu walšts kasei par šlittu; nemas jau nerunojot par žiparu štarpibu 81 un 100 kas ari ištaiša ap 6 miljonu rubtu. Weš tam šchi dželšs pah- dota išweščhanai uš aščremem un beš kaut kahdām kompēnācijam no tureenes.

Pamatojotees uš augščhā šazito, jautajam: waj šchis neiščdewigais lihgums ir

finams ministru presidenta fungam un, ja ir finams, tad kahdus solus wansch ir nodomajis spert, lai apturetu šchi preefšch walsts azim redsot neisbewiga lihguma realisechanu un sauktu wainigos pee atbildibas.

Parastitujchi:

R. Liebtals,	M. Bruschis,
Fr. Wenewitzs,	J. Wischna,
U. Blodneefs,	J. Drugis,
Fr. Jansons,	Fr. Kempss,
W. Samuels,	S. Pawlows.

Presidents J. Scharste: Gefneegtais peeprastijums ir atfihmets ka steidsfams. Ta tad papreefšchu nahkfees isfchirt jautajumu par steidsfamibu uu ja pirmais parastitajis wehlas nemt wahrdu, tad tas winam atteeziba us steidsfamibu war tift dots.

R. Liebtals (bessemneeku agrara saweeniba): Augsti godata sapulze! Se eet runa par 9 miljoneem rublu, kuri ir aishghjuschi zitu zelu, bet ne tur, kur wineem wajascha eet, ne walsts kasē. Runa eet par ta fauktam Rutisfera dselsim, kuras apklahj wisu Daugawmalr, kahdu puswersti garuma, efsporta ostā. Scho garo dselss strihpu juhs esat warbuht eewehrojuschy, tad juhs brauzeet us juhrmalu ar fugiti (Fr. Menders no weetas: „Neefam braufuschy“). (Jautriba sahlē). Bet kad braufseet, tad redsefeet. Kas tās par dselsim un ka teef fainneefkots, waj pareisi fakot, ka neteef fainneefkots, par to es runaschu tad, kad runaschu par leetas kodolu, jo tagad man ir jaruna par steidsfamibu.

Steidsfamiba ir japeenem tadeht ween, ka juhs, godatee deputati, esat suhtiti, lai aishstahwetu tautas grafi. Es faku grafi, bet scho graschu ir dauds. Tee naw 90.000 rublu, tee naw 900.000 rublu, bet tee ir 9 miljoni rublu. Schodeen wehl ta dselss un lihds ar to tee 15 miljoni, kas istruhks walsts kasē, gul us Daugawas krusa. Man ir noteiktas sinas, ka riht waj pariht no firmas, kas to ir pahrpirtufi, tiks eenests pehdejais maksajums. Se muhsu ruhpnenezibas ministrs ir rahdijis, ka radikal jaweizina Latwijā tirdsneeziba. Schi sumā tiks eenesta riht waj pariht un tad dselss tiks eelahdeta un aishwesta. Tapehz pehz manam domam katra sinajums ka tautas preefshstahweem ir peenahkums uslift sche sawu roku, sawu veto, lai tee miljoni, kas waretu nahkt walsts kasā, neaishetu kahdam konsorzijam, waj draudsigam ministrim. Ja juhs, tautas preefshstahwi, to nedareet, ja schis terminschy tiks aishlaists, tad dselss tiks iswesta. Un tad juhsu tahlatee lehmumi buhs tikai akademiska rakstura, bet praktisku panahkumu teem wairs nebuhs, tapehz ka wainigee, waj pareisaki wainigais newares atbildet par sumu, par kahdu tifa nodariti saudejumi. Es schaubos pat par eefpehjamibu faukt winu pee atbildibas, jo ka juhs sineet, wansch jau ir pasteidsees aishbrauft us ahrsemem. (Sahlē smeekli). Ta tad, deputatu fungi, aishscheem eemefleem mums ir jausleef sawa roka un jausleef wina tuhlt us paschu prezi (Sahlē smeekli), lai ta netiftu iswesta, jo zitas eefpehjamibas naw. Lihds ar to mums ir jarewidē schis neisbewigais, es gribetu sazit—noseedfigais lihgums, preefsh Latwijas walsts neisbewiga operazija. (Sauceens pa labi: „Kas winu slehdsa?“).

Un schahdu operaziju, fungi, ir wairaf. Par to, ka iswest, es atlauschos runat, kad runaschu par leetas kodolu; bet weena leeta ir skaidra; ja juhs esat suhtiti sche aishstahwet tautas grafi, tad jums ir jausleef sawa roka (Smeekli sahlē) un jafaka: „Pagaideet, kamehr mehš scho leetu zaurlukhojam“. Fakti, kas sche ir peewesti — 81 danu krona un 100 sweedru kronas, ir atfihiti ar

pašā tirdzniecības un rūpniecības ministra Buscha kunga muti tirdzniecības un rūpniecības komisijā un protokoleti minētās komisijas fehdē. Tā tad nāv apstihdēti fakti, ka ir notikusi pahrdoščana par 81 danu kronu, lai gan bija peedahwajums par 100 sweedru kronam. Domehr tee kungi atradušči par wjadzīgu pahrdot dšelsi par semato zenu. Uš fahdeem eemesleem, to mehš dširdesim un redsesim, kad buhš runa pehž leetas kodola. Bet tagad es leeku preeščā peenemt steidsamību, jo zitadi tas lehmums peenems tikai akademisku raksturu un aisees tautas grašči.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder U. Bergam.

U. Bergs (bespartejisšo grupa): Liebtala kunga runa, motiwejot steidsamību, šazehla nedalitu jautribu un wina bij weetā, jo no šchejeenes „uškft rofu uš Daugawas krastru“ un aisturet dšelsi, šaprotams, nāv eespehšams. Nāv ari wjadzīgs no šchejeenes tīf steidsīgi rihkotees, eet uš Daugawas krastru un „līft uš tureeni rofu“. Ne tas ir wjadzīgs, nedš ari eespehšams tapehž, ka ministrs, kas ašbrauzis jeb „ašlaidēes“, tā smalkjuhtīgi ašrahdija Liebtala kungs, nāv wiš ašbrauzis aš fawas patīfas, bet, tā wīseem šinams, ašbrauzis walstis dariščanās. Tā tad kaut kahdi smalkjuhtīgi ašrahdijumi par mineto ministri ir pilnīgi neweetā. Bet man leekas, ka mums šči leeta ir jausškata par loti nopeetnu un bes kaut fahdas jautribas jaapšpreešč jautajums par steidsamību, jaluhko nowehrst, kas wehl ir nowehrščams. Lihgumu, kas ir noslehgtš, mehš laust newaram. Uškawet jau rihš waj pariht išwedamo dšelsi mehš newaram ne ar fahdu rofas uškftšanu. Ja mehš šhodeen interpelaziju ari peenemam, tad domehr rihš to dšelsi war ašwest, bet mehš no wainigeem waram peeprašit tikai saudejumu atlihdšību. Ja mehš peenemtu steidsamību, tad tā pehž manām domam war buht tikai kaitīga, jo tad leeta neeetu zaur komisiju un mums nahktos rihkotees ar nepahrbauditeem dokumenteem, kas nāv pahršpreeščami un pahrbaudami atklahtā šapulžē. Ja mehš šchai komplizetā jautajumā wehlamees pilnīgu gaismu, šfaidribu un noteiktu išmeklešanu, jo šche ir runa par dokumenteem un lihgumeem, kuri nāv tīf weenfahršči ištulkojami, un ja mehš wehlamees šagaidit atgreesčamees mineto ministri, lai eeguhtu noteiktas šinas, tad, man leekas, wajaga, lai šchis peeprašijums eetu zaur peeprašijumu komisiju, kadehl es no fawas pušes šrafzijas wahrdā leeku preeščā atraidit steidsamību.

Presidents J. Šchakste: Es līšču steidsamību uš balsošanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par steidsamību. Kas ir pret steidsamību, luhdsu pazeltees. Weidsot es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsošanas. Nāv. Tā tad steidsamība atraidita. Šchis peeprašijums tiks nodots interpelaziju komisijai.

Nahkofchais peeprašijums tāpat apšihmets par steidsamu, kuru tā pirmais ir parakstījis Dr. J. Hellmanis. Es luhgšču sekretara kungu nolāšit.

Sekretars R. Jwadows:

„Satwersmes Šapulzes Presidentam!

Mehš luhdšam Satwersmes Šapulzes Presidentu līft Satwersmes Šapulzei preeščā šefošču steidsošču peeprašijumu ministru presidentam:

7. junijā laikraksta „Doš Volk“ redakzija šanehma šinas par pretebreju ešzeseem, kuri notikušči 5. junijā Rehsēknē. Wehlak redakzija šanehma telegramas no Rehsēknēs uš Satwersmes Šapulzes ložektu Trona un Hellmana wahrdu ar Rehsēknēs zionīstu organizācijas parakstu par šcheem ešzeseem.

Nahkofchā deenā laikrakstā „Doš Volk“, šafarā ar mineto Satwersmes

Sapulzes lozeku wisti pee armijas-wirspawehlneeka, tifa eeweetota peesthne par Rehjetnes notifikumeem, kurâ netika mineti scho notikumum shtumi.

Redatzija peeprajija no weetas tuwafas finas un tahdas jarehma no Rehjetnes zionistu organizazijas ar schis organizazijas waditaju paraksteem.

Uf scho materialu pamata awijes redatzija sastahdija rakstu eeweetoschanai laifrakstâ, bet scho rakstu, kâ ari augschâ mineto telegramu zensors nostrihpoja.

Mehs ahshtam, ka zensors pahrtahpis winam dotâs teefbas, nostrihpodams rakstu, kurâ naw aissfahrts armijas intrefes waj walsts droshiba un tadehl jautajam ministru presidentu:

1) Waj winam ir finams, ka zensors nostrihpojis drufaschanai nodomatos materialus par Rehjetnes notifikumeem;

2) ja winam tas ir finams, tad tahdas sojus winsch nodomajis spert, lai tamlihdjiga nelikumiga rihziba neattahrtods?

Dr. Hellmanis, J. Bers, W. Holzmanis,
B. Schiemanis, J. Rabinowizs, Br. Kalnisch,
L. Fischmanis, M. Stujeneeks, E. Morizs,
Sch. Trons, A. Botschagows, R. Bungschs.

Presidentis J. Tschakste: Es doschu wahrdu pirmam parakstitajam par steidsamibu.

Dr. J. Hellmanis (Zeirei-Zion — jaunzionists, runâ wahziski): Laiks, kuru mehš pahrdshwojam, ir par daudz nopeetns, lai atkautu zensoram noteikt, kas derigs publischchanai un kas ne. Walsti, kurâ walda likumiba, newar peelaist, ka eerednim buhtu wara noteikt šabeedribas domas. Rehjetnes notikumi ir par daudz behdigi, lai zensors ar teem waretu rihkotees pehz šawas eegribas. Ebreju eedshwotajeem ir teefiba sinat, waj rehkinas ar winu stahwokli un nelaimi, waj ne. Prese kluse. Ari Satwerfmes Sapulze par to nerunâ. Beigu beigâs ebrejs neapsinigi juht, ka winsch neatrodas walsts aissardsiba un ka publis ar winu war darit, ko grib. Man japastrihpo, ka Rehjetnes prefekts šawu peenahkumu ir ispildijis. Somehr zitas eestahdes to naw pildijuschas. Ebreju awisei jabuht teefibai isteiktees, neattarigi no tam, waj zensoram tas patihk, waj ne. Ja juhs tahdâ kah-tâ domajeet aissargatees no pahrsphilejumeem, juhs dsili maldatees, un pret tahdeem pahrsphilejumeem ufstahjamees mehš, ebreji. Ar peespeestu klufeschanu juhs radeet ustrauktu stahwokli, kas ir wislabakais eemešs wisadeem promozejoscheem apwainojumeem. Ar to juhs panahkat rezultatus, kuri nesaeetas ar walsts intrefem un kuri preteji teem, kuruš juhs wehlejatees panahkt. Brihwa un objektiva prese newar buht attariga no politiski neattihstiteem eeredneem. Utminat, tahdu nopeetnu laiku pahrdshwo muhsu tauta wispahri un ebreji fewischki. Es sagaidu, ka juhs balfoset par interpelazijas steidsamibu.

Presidentis J. Tschakste: Es liskhu uf balfoschanu jautajumu par steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par to, ka schis peeprasihjums tiftu atsihts par steidsamu? Wisi? Kas ir pret peeprasihjumu, luhdsu pazeltees. Naw? Kas atturas no balfoschanas? 4 balfis. Ar majoritati steidsamiba peenemta. Pehz kodola neweens pee wahrda nepeeteizas. Es liskhu uf nobalfoschanu schis interpelazijas peenemšanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par schis interpelazijas peenemšanu. Kas ir pret. Naw? Kas atturas. Naw? Tâ tad schi interpelazija ir weenbalfigi peenemta un tiks wirsita parastâ zelâ.

Nahfoschais deenas kahrtibas punkts — atbildes uf agrat eefneegtam interpelazijam. Wahrdš peeder fara ministra beedrim, kursch atbildes uf abam interpelazijam.

Uspardsibas ministra beedrs pulkwedis Laiminisch: Augsti godatee

Satveršmes Sapulzes locekļi! Man ir tas gods atbildēt ministru prezidentā vārdā un apšardzības ministra ušdewumā uš interpelazijam, kuraš ir eefneeg-taš par notifikumeem Daugawgrihwaš bataljonā un par notifikumeem frontē, kur tifa noščautāš 5 lihdiš 10 privatperfonāš.

Atbildot uš pirmo interpelaziju, eš atlauschoš dot paskaidrojumū par apstahkleeem, kaš speeda muhšu wirspawehlneezibu nodibinat Daugawgrihwaš mahzibaš bataljonu, kuršč tifa dibinatš dezembra deenāš, tanis deenāš, tad Kuršeme bija istihrita no wahžu bandam, bet wehl stahweja preeščā leelš ušdewums — istihrit Latgali no leelineekeem. Birmajāš zihnaš deenāš pee Daugawaš eepuluhda muhšu armijā leelš wairums daščdasčadu perfonu. Leelataš dala bija eestahjušēš armijā, lai teešči aistahwetu Latwiju, tee gahja pret Bermondta bandam un pret leelineekeem, bet otra neleela dala, lai strahdatu preti tam, lai eewestu armijā desorganizaziju. Pa Bermondta ušbruku ma laiku winu darbiba nebij plašči manama, bet tad šahkās ušbrukumi pret leelineekeem, tad winu darbiba palika ar katru deenu azimredšamata. Mahža šinaš kā no fronteš, tā no aismugureš, ka eefahkufeš leelineeku agitazija, kura mušina laudiš un muhšu karaspehku uš daščadām nelikumibām, lai neeet ušbrukumā pret leelineekeem. Iplatijāš ari baumaš, ka muhšu karaspehks neeš pret leelineekeem un ka aismugurē gaidama šazelfčanāš. Stahwolliš toreiš bij loti nopeetnš. Lai šcho baumu isplatiščanōš lišwidetu un stahwolliš nodroščinatu, armijaš wirspawehlneezibai neatlika nefas žitš, kā meklet lihdiškeluš, ar kureem to nowehrst un taš speeda dibinat mahzibaš bataljonu. (Trošknis no sozjaldemofrateem), t. i. tahdu eestahdi, kurā waretu eewetot elementuš, kaš eewēš armijā desorganizaziju un kuruš wajadsigš isolet, lai wini neahrđitu armijaš diščiplinu. Weenu, ko waretu pahrmest muhšu armijaš wadibai, ir taš, ka pee mahzibaš bataljona formēščanaš netifa isstrahdati šiķi noteikumi par mahzibaš bataljona eefahrto un teešibam.

Prezidentš J. Ščakste: Luhgtu nesarunatees!

Apšardzības ministra beedrs pulkwediš Laimitšč (turpina): Bet taš tomehr janem wehrā, kahdoš apstahkloš toreiš bija jastrahda. Bija eefahzees ušbrukums Latgales atbrihwofčanai; un darba bija loti daudš un no karaspehka dalam mahža šinaš, ka kara spehka nomanama atklahta šazelščanaš. Bija peenahkufiši no Leepajas diwi eščaloni. Pšido-wirneekš Grinbergš atklahti agiteja stary wineem, lai neklausa preeščneezibai un neeet ušbrukumā. Rarewji winu pašlaustija un „Ar kaujas šauzeeneem uš luhpam“ štaigaja pa Rigu. Winuš nošuhitija uš fronti. No tureeneš karaspehku dalu preeščneeki protestēja, lai winuš uš fronti nešuhita, ka tahdš elementš tur naw wajadsigš. Wini zelot armijā tikai nekahrtibaš, un tahduš elementuš wajadsigš isolet no kara-spehka. Atlikāš preešč winu isoleščanaš dibinat mahzibaš bataljonu. Uštrahdijums, it kā eewetotee mahzibaš bataljonā ir newainigi, naw pamatotš. Wiši dokumenti tifa pahrbauditi ščtabā un tikai, ja no kara spehka dalāš tifa atšihiti kā kaitigi, tad tikai tifa eewetoti mahzibaš bataljonā. Uš ta pamata, lai pahrbauditu, waj naw notikufi pahrštatiščanāš pee eewetofčanāš mahzibaš bataljonā, tifa eezelta komištija, kaš štatija wišaš leetaš zauri un ruhpejāš, lai newainigi nepaliktu mahzibaš bataljonā. Šani paščā laika, kad preeščstahwneeziba liķa preeščā, waj kahdam ir kaš ko eebilst par nelikumibām, tad no wišeem tikai weenš peeteizāš, ka wišč ir tizis šitš un taš bija taš patš Grinbergš.

Tad par kahrtibu, kaš bija mahzibaš bataljonā. Ka mahzibaš batal-

ons ir tīsa perefliis un it tā netiftu greesta wehriba, lai to apfkarotu, naw pamatoti, jo tīka eewahktas sīnas par tīsa īzelschanos. Rahdi soli tīka sperti tīsa apfkarofchanai, to redsam no fefofcha armijas fanitarā preefchneeka sīnojuma:

„Kas sīhmejas us īffituma tīsa īsplatīfchanos Daugawgrihwas mahzibas bataljonā, tad waru peesīhmet, ka wīnsch tur tīka eenests no Latgales frontes marta mehnescha beigās, tur tas ir plofījees deesgan sīipros apmehros un, domajams, naw ne preefch weena noslehpums, ka īffituma tīs pehdejā laikā jo fewīschki leelos apmehros ir īsplatījees Kreewijā, Polijā un Tgaunijā. Schi gada fahumā wairaki no Daugawgrihwas mahzibas bataljona us kara flīmnīzu sūhtamee karawihri īsbežga gan zeldā, gan ari no pašchas flīmnīzas. Bataljona komandeers neatlaida wairs flīmos sūhtit us kara flīmnīzu, bet pehdejee atradās kopā ar weseleem Daugawgrihwas zeetofkni; schi apstahla dehl īffituma tīs tur ahtri īsplatījās, jo wīnsch teef pahrnests no flīmā us weselo ar utim. Kas sīhmejas us seepju trahkumu, tad no manis ir 24. martā sch. g. sem № 1471 p. 10. armijas wīrspawehlneekam luhgīs, lai fareiweem tiftu īffneegīs 2 mahzinas seepes mehnesi. Wenerīfki flīmee peh3 ahrsta weetas īspilditaja Swaigsnēs sīnojuma tīka noweetoti us atfewīschkām nahram un schīrti no weseleem, pee kam wenerīfki flīmee us darbu netīka sūhtiti un kopā ar weseleem us darbu negahja. Wīrstiba bataljonā ir masa, jo no 150 flīmeem mahzibas bataljona fareiweem ir miruschī tīkai 6. Unīs Bredīs ari naw flīmojis ar tīfu. 29. aprīli ne wīst eewestee kara flīmnīzā flīmoja ar tīfu, bet ar daschadām: flīmībam, tā: gripi (15 zilweki), mafafenību, fīrdsdarbības traujejumeem u. t. t. Wīst flīmneeki tīka ewafueti us Rīgas kara flīmnīzu, Daugawgrihwas mahzibas bataljona ambulanzes līkwīdazijas dehl. Lai nowehrstu īffituma tīsa tahlaku īsplatīfchanos, tad 12. maijā sch. g. tīka uslīkta karantina, kura 1. junijā sch. g. tīka atzelta, jo fahlot no 14. maija naw wairs nowehrots neweens fāslīmīfchanas gadījums ar īffituma tīfu Daugawgrihwas mahzibas bataljonā un tīsa epidemija tur pilnīgi līkwīdeta. Neweenam no manis naw dota atlauja pahwest ar tīfu miruschu fareiwi us seepaju. No armijas fanitarās puses ir darīts wīs eefpehjamais, lai līkwīdetu tīsa epidemiju Daugawgrihwas mahzibas bataljonā, tā peemehram 13. aprīli sch. g. ir nosūhtita desīnfekzijas kamera, tad nefaitamas reises, tā no fahipeelītā pahrfkata redsam, ir īffneegti desīnfekzijas līhdsekli: 13. pūdī fehra, salās seepes, kufainu pulwers u. t. t. un war ari droschi apgalwot, ka pateizotees wīdām schīm puhlem armijas fanitarai pahrwaldei ir īfdwees pilnīgi tīfu īfkaust no Daugawgrihwas mahzibas bataljona, par to gāīschu leezību dōd tas apstahklīs, ka fahlot no 14. maija sch. g. Daugawgrihwas mahzibas bataljonā naw nowehroti tīsa gadījumi“.

Tā tad, zeenījamee kungi, war redset, ka tīs īzehlēs aprīla fahumā un tuhlin peh3 wīna īzelschanās tīka sperti energīfki soli, lai wīnu līkwīdetu un tapeh3 mehnescha laikā īffituma tīs tīka līkwīdets. Wehl war peebīst, ka ir peelīfīs fahst pahrfkats, no kura war redset, ka katru deenu nosūhtiti medīkamenti, daschadi ahrstneezības līhdsekli, parasītu pulweri, spīrts un desīnfekzijas līhdsekli, tā ka tur itin tā nefas naw darīts, itin tā mahzibas bataljons buhtu eerīfots tā tīsa perefliis, nefaeetas ar patecību.

Tagod atbilde us jautajumeem, kūrī stahw sakarā ar mahzibas bataljonā peelaisto fīfchanu. Tīsmekleschana peerahdija, ka fīfchana ir bijusi, ka eewee-

totee mahzibas bataljonâ ir tifuschi fisti no komandefoschâ personala. Kad pfeido-wirfneeks Grinbergs peeteiza, ka winsch ir tizis fists, tad tika dots stingrs mahjeens, ka tahdai rihzibai naw weetas mahzibas bataljonâ, un lai tahda us preekschu neatkahrtots. Ja notikusi kahda fischana no komandefoscho perfonu fastahwa, tad par to wini ir atbildigi. Imekleschana peerahdija, ka daschi no eewetoteem mahzibas bataljonâ ir tifuschi fisti no kapitana Kessela un leitnanta Hausmana, par ko wini tika faupti pee atbildibas.

Neattaisnojot tos diwas wirfneekus, mums tomehr ir jaewehro ari tas, ka isturejâs eewetotee mahzibas bataljonâ. Waj fischana nebija issaupta no eewetoto puses? Râ sinams, leela dala no eewetoteem isturejâs pilnigi isajinoschi, neklausija nekahdus rihkojumus, nodarbojâs ar maises sahdsibu (Pauls Kalninsch no weetas: „Chst gribejâs“), mehginaja atbrunot weetejos fargus u. t. t. Ar to newar attaisnot nelikumigo rihzibu, bet mums janem wehrâ apstahli, kahdi bij bataljonâ un isajinoschâ istureschandâs no eewetoto puses.

Beidsot, atbildot us interpelaziju, waru pasinot to, ka ir sperti foli, lai nowehrstu tâs nelikumibas: Mahzibas bataljons ir likwidets un wainigee Kessels un Hausmanis teef nodoti teefai.

Atbildot us otru interpelaziju, kas eefneegta apfardsibas ministrim par notikumeem frontê, kur weenâ pulkâ tika noschautas 5 ziwilpersonas, leetu steidfoschi imeklejet ir peerahdijees, ka tas faks ir notizis. Mums japeerahda, us ka pawehli tee ir tifuschi noschauti un teem zilwekem ir jabuht atbildigeem. 5 noschautee frontê, ka ir peerahdijees pee nopratinaschanas, naw wis nekahdi kihlneeki, bet ir personas, kuras arestetas frontes rajonâ un kuras atfihatas no wirspawehlneeka par kaitigam. Tâs personas sekofchas: Weens feldschers — ebrejs. No wina passaidrojumeem ir redsams, ka winsch pats sino, ka winsch ir issuhtits no Anglijas. Winsch ir taifjees braukt us Kreewiju, bet pehz atsinis par derigaku palikt frontes rajonâ. Tahds pats ir otrs, kas ari ir issuhtits no Anglijas, un ari winsch ir gribejis braukt us Kreewiju, bet ir palizis frontes rajonâ. Tad wini tika aresteti weenâ no pulka rajoneem. Ubi minetee ebreji isbehguschî no eschalona, kas maijâ tika suhtits us Padomju Kreewiju. Treschâ seeweete Wasiljewâ, kura pehz weetejâs pagastu waldes un priwatu zilweku peerahdijumeem, ir bijusi peederiga pee komunistu partijas, palikusi frontes rajonâ un, neklatotees us to, ka tizis dots rihkojums, ka wiseem teem, kas leelineeku laika eenehmuschî kahdas weetas, jaregistrejas, naw to darijusi. Tad tahlat ir diwas seeweetes, kas pahrnahuschas pahr fronti un isteifuschâs, ka nahuschas pirkt fahli. Waj ta ir patefiba, par to neweens newar galwot. Winas tika arestetas no karaspehka dalu preekschneekem. War redset, ka winas paschas atfahjuschas Padomju Kreewiju un ta tad peederigas pee Padomju Kreewijas. Pehdejâs, kuras pahrnahza pahr fronti, ari buhtu jafuhta atpakal, kur winas peederigas. Pawehle tika dota no atteezigas karaspehka dalas preekschneeka. Tika imeklets weens rajons, kur winas pahrlâist pahri frontei. No bataljona komandeera tika dota pawehle tâs suhtit nahri frontei, aiswedot dsili neitralâ joslâ. Tahlat, kas atteezas us rotas komandeeri, tas fanehmis pawehli, dewa mutisku pawehli wirsferschantam Awotinam ispildit fanemto pawehli. Tâ ka rakstiska pawehle wirsferschantam naw tikusi dota, tad mehs newaram apgalwot, waj rotas komandeers naw pawehlejis minetâs personas noschaut, bet waram tikai spreest no nopratinato 10 karewju isteifumeem. No

nopratinaschanas dokumenteem redsams, ka fareiwis Gerutz, kurfch bijis flahht pee pawehles nodofchanas, isteizees fefofchi:

„27. maijã tifa eewesti no bataljona komandeera 3 feeweetes un 2 wihreefchi — schihdi ar pawadraftu. Pawadraftu iflafot, rotas komandeers farunajãs ar Awotinu, bet par fo, nesinu. Behz tam prafiju Awotinam, us fo winsch atbildeja, ka tee esot jalaischot „pahri par bortu“. Tad Awotinsch isgahja ahrã un fasinaja zilwefus.

To es nesinu, fo winsch teiza fareiwjeem rotã. Es isprafijos rotas komandeerim un aisgahju lihdsi. Pee Wantfchonkeem weens no wihreefcheem prafija maifi un fahds no fareiwjeem atnesa. Par schauschanu Awotinsch pee Wantfchonkeem nesinu waj fo teiza, waj ne“.

Tad otrs, kas bijis pee schauschanas, wirserschantz Rithens, rakstwedis:

„27. maijã es biju pee rotas komandeera, kad eenahza diwi wihreefchi schihdi un 3 feeweetes ar fonwoju no bataljona komandeera un pafneedfa pawadraftu rotas komandeeram, kuru iflafot, winsch farunajãs ar Awotinu, bet fo runaja, nedfirdeju. Rotas komandeers teiza, lai dodot weenu „Luis“ ar 2 zilwefeem preefsch iflufhofchanas. Behz tam aistahju rotas komandeera dshwolli un pee Wantfchonkeem sagatawoju zilwefus. Par noschauschanu neko nesinaju, kad ari Wantfchonkeem aisgahju garam us Unurnitschku pufi, jo Awotinsch neko par to neteiza un ari fareiwjeem nebija teizis. Wairaf neko nesinu teift, kas teefchi atteezas us leetu.“

Tãpat iflafot wifus zitus nopratinajumu dokumentus, nefur newar manit, ka no rotas komandeera buhtu dota pawehle minetos zilwefus noschaut. Rã no pascha rotas komandeera isteizeeneem redsams, winsch dewis mutifku pawehli wada komandeeram wirserschantam Awotinam pahrlaift 5 personas par fronti, ka tas bijis pawehlets no bataljona komandeera. Lai raksturotu wehl daschas epifodes, nolassifchu wehl daschus nopratinaschanas dokumentus. Tãs paschas rotas fareiwis Wesmanis sino fefofcho:

„27. maijã wada pahrsinis peeprafija, kas wehlas, lai eet iflufkot. Mehš 4 labiprahiti peeteizamees ar ferschantu Skuju preefschgalã. Noejot lihds ro as fanzelejai, Purinos, mehš fastapãm fehtã 5 priwatus. Tad isnahza Awotinsch un teiza: „Wedeeet winus!“ Wantfchonkos pee mums peedalijãs 4 fareiwji ar „Luis“ loschmeteju, bet no Awotina pufes netifa minets par noschauschanu; tã ka es beidsamais ar weenu feeweeti gahju, tad nedfirdeju, waj pa zelu fo no schauschanas Awotinsch runaja, waj ne. Kad bijãm meschã, winsch teiza, lai laifchot tãs feeweetes papreefchu un schaujot nost. Behz isnahza strihdeschanas, schaut waj neschaut. Us fo Awotinsch kategorifki pawehleja, panehma no ferschantã Skujã schauteni un patš pirmais ifschahwa; pehz kam ari ziti fahka schaut. Pirmo reifi, kad isnahzãm no mescha laufã, wezakais ebrejis teiza wahzifki, zepuri semẽ nosweesdamš, ka warot schaut, ka winsch sawu darbu padarijis. Seeweetes gan luhdsjãs, lai laifchot walã, bet Awotinsch stingri aistahjãs, lai schaujot nost. Behz noschauschanas Awotinsch peegahja flahht un latram dewa pa weenam schahweenam. Rur schahwa, neredseju, jo flahht nebiju. Noschautee tifa eewilfti fruhmos. Upglabajot Awotinsch rahdija faplehfsto padomju naudu pee schihda, kuru winsch esot faplehfis, fo redseju. Pee strihdeschanas pirms noschauschanas Awotinsch fazija wispahrigi us fareiwjeem, ka pawehle nahfot no bataljona komandeera un winam dota no rotas komandeera.“

Tã ka tahdi paschi ari ziti nopratinaschanas dokumenti, tad redsams,

ka noschaulšana notikusi us mineta wada komandera wirserschantu Awotina pawehli. Ta ka pats par sewi saprotams, tahdas nelikumibas muhsu armija nedrihsti notikt, tifa dota pawehle no bataljona komandera rotas komandeeram mineto wainigo wada komandieri wirserschantu Awotinu arestet, bet bataljona komanders dabuja no rotas komandera atbildi, ka minetais Awotinsch, laikam manidams, ka winam labi neklahfees, pahr-behdsis pahri par fronti pee leelineekeem. Par to ir dokumentariski peerahdijumi no 6. rotas kareiwjeem, pastiprinati no neitralas joslas eedfihwotajeem. Ta tad faks par sewi ir peerahdits, ka issuhtamo noschaulšana ir notikusi us wada komandera wirserschantu Awotina pawehli. Schis faks lej sawadu gaismu us leetas stahwolli un leet domat, ka te ir darišana ar promofatoreem.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Rudewizam.

U. Rudewizs (sozialdemokrats): Godatee fungi! Mehš, eefneedsot sawu interpelaziju, minejam, ka tas mahzibas bataljona nosaufums nekahda sinä nefaskan ar tam nelikumigam parahdibam, kuras ar winu saistas. Tas ir: eeweetšana bataljonä ka tahda weeta, kur tee zilweki fanem sinamu sodu, pat spihdsinaschanas bes teefas spreeduma, ir nelikumiba. Weens no diweem: waj mahzibas bataljons tahda nosihme, ka tas ir kara likumos paredsets, tad winä nedrihsti eeweetot kareiwjus sodischanas ncluhka, jeb waj-tas ir disziplinarais bataljons, tad atkal winä war eeweetot kareiwjus ka noseedsneekus tikai us teefas spreedumu. Us scho flaidri formuleto weetu muhsu interpelazija waldbas preeschstahwis teefchi neatbildeja. Winšch atbildeja tikai wispahrejos wilzeenos: fazija, kahdi hijuschi tee apstahli, kuri issaufuschi tahda bataljona nepeezeeeschamibu un kuros tas radees ka lihdslekis, isolet newehlamus elementus no armijas un nowehrst sinamus launumus. Mehds teikt, ka „ar labeem nodomeem esot brugets zelsch us elli“, ta ari tagad. Mehš domajam, ka launumu newar nowehrst ar teem barbariskeem lihdslekem, kahdi mineti muhsu interpelazija. Tahlak sawa atbildē waldbas preeschstahwis fazija, ka neefot pamatotas tas sinas, it ka bataljonä eeweetotot bes wainas. Rewisija esot peerahdijusi, ka neweens naw schehlojees. Wainigee teefot nodoti teefai, bet waj wini jau aresteti, to mehš noteikti no atbildes nedirdejäm. Man radas eespaids, ka to faktu, kuras mehš peewedam sawa peeprastijumä, atbildetajam ir wehl par mas. Man ir wehl peeteefoschi dauds faktu pee rotas, kuri eenahkuschi wehla un, man schkeet, ka tee dos atbildi us waldbas preeschstahwa apgalwojumeem. Te ir wefeli 20 noteikti gadijumi, kur eet runa par to, ka kahds kareiwis dabujis 150 siteenus, kahds zits saudejis redses spehju no dausischanas, treschais saudejis dsirdes spehju, tamdehl ka tizis sadausits. Schee fakti ir tahdi, par kureem mums noteiktas sinas. Tahdu faktu ir wehl dauds. Es wifus winus neatlahroschu un renolasischu, jo tur eet runa par weenu un to paschu: fisti no tahda un tahda, wiswairaf no leitenanta Hausmana, kapitana Beesa un Kessela. Tee ir tee galwenatee waroni fischana. Pataweschos wehl pee ziteem fakteem, kuras mehš jau minejam sawa interpelazija un kuri sche netifa apstihdeti, ta tad ari naw noleedsami. Tee ir, ka wehleschanu teefibas laupitas teem kareiwjeem, kas eeweetoti mahzibas bataljonä. Formeli nemot, reis tas ir mahzibas bataljons, tad wina audsekneem jabuht lihdsigi ziteem pilsonneem teefiska sinä. Surpretim ir noteikti sinams, ka pirmä un otra rotä no apmehram 450 zilwekeem 50

dabujufchi wehleschanu teesibas un 400 tahdas naw dabujufchi, pee tam tahds no wirfnееkeem kapitans Kalninsch isteizees, ja scheem doschot wehleschanu teesibas, tad winsch no tam atfazischotees.

Ir wehl zitada rakstura fakti. Rahds wirfnееks Smalkais speedis bataljonā eewestos kareiwjus uf garigu dseefsmu dseedaschanu ar warmahzigeem lihdsfelleem. Uzimredsof, winsch ir bijis religioss zilweks, bet sawu religiositati saweenojis ar meschonigeem lihdsfelleem. (Sauzeens no sozjaldemofrateem: „Parasja parahdiba!“). Winsch speedis dseedat dseefmas: „Jesuss, pawadi zela schehligi“ un „Deews labi dar, ko daridams.“ Ja kareiwji to naw ispildijufchi, tad winsch tos peekawis. (Trofknis). Us to faktu juhs wareet skatitees ka gribeet, un ir wehl dauds zitadu faktu. Wini ir tahda pascha rakstura, kahdi peewesti muhsu peeprafjumā, un tikai pawairo faktu rindu.

Wirslleitnants P e t f c h u l i s sem sawa parafsta dod schahdu leezibu: Winsch no Wentspils aprinka ahrstu komisijas ir atsihts par flimu, bet neskatotees us to, arestets 4. februari no Leepajas pilsehtas komendanta, wehlafl nokluwis Rigā pee etapu komendantu preefschneefa, kursch pawehlejis winam dotees uf mahzibas bataljonu. Winsch scho pawehli naw ispildijis, aishildinadamees ar to, ka winsch ir flims. Par to tas eewetots kara zeetumā. 15. maijā no kara teefas ir uf etapu komendanta preefschneefa wahrdu dots pasinojums, kura starp zitu aishahdits, ka wirfnееkus newar suhtit uf difziplinarām dalam, eefams wini naw degradesi un par wineem naw taisits spreedums. Schis aishahdijums paschir masu lapas pusi tajās teefstās normās, kahdas mums Latwijā ir.

Tā tad teefa dewust masu norahdijumu, ka bes teefas newar suhtit uf difziplinaro bataljonu, tapeh3 Pefschulis netika suhtits.

Sahlafl kara teefa skatijusi Pefschula leetu zauri 6. martā 1920. gadā, atsinusi wina par newainigu un attaisnojusi.

Tas rahda ari, ka teefa naw warejusi scho bataljonu kwalifizet zitadi, ka par difziplinaro bataljonu, kas winsch peh3 fatura ari bija. Wirslleitnants Pefschulis jautā un loti dibinati, uf kahda pamata winsch, flims zilweks, ir nosehdejis 3 mehneschus kara zeetumā? Es luhdsu lungus dot ari uf to atbildi: Waj ir tahdi likumi jeb apstahkli Latwijā, kuri to prafa. Ja armijā esof bijufchi tahdi apstahkli, kur jabihstas no komunisteem, tad fazit, ka ari flims zilweks ir bihstams Latwijai un Latwijas armijai, tad laifam neweens newares.

Kas atteezas uf otru pusi no schis waldibas preefschstahwja atbildes un teem daschadeem apgalwojumeem, ka bes pamatota eemefla neweens tur naw eewetots, tad jafaka, ka warbuht waretu sinamā mehrā isstaidrot weenu otru nelikumibu tad, ja wina tiktu isleetota pret kahdeem pilnigi noteikteem noseedsneeeem, sabeedrifteem atkritumeem u. t. t. Paluhkofimees, waj fakti rahda, ka tai bataljonā buhtu noseedsneeki, kaut gan nenemos apgalwot, ka tur teefcham neweens nebuhtu wainigs un neweens nebuhtu pelnijis sodu. Tahdi, warbuht, ari bija, bet es gribu raksturot ar dascheem peemehreem, kahdi wehl zilweki eewetoti schini mahzibas bataljonā. Meh3 jau redsejam weenu — wirslleitnantu Pefschuli, kursch eewetots tur aif pahpratumā un kuru kara teefa attaisnojā

Es sinu wehl otru — R r i s t a p u R o l a w u, kursch Leepajā tika arestets, un par wina ustureschanos armijā un politisko darbibu man ir deefgan dauds

sinu. Šhis zilweks bij deesgan inteligents kareiwis un slehdseenu, ka winsch neispilditu sawu peenahkumu, newareju taiſit. Wehleſchanu laiſâ winsch nehma loti dšihwu dalibu agitazijâ, jo winsch ſimpatifeja ſozialdemokratu ſtrahdneeku partijai, eeradâs winu birojâ u. t. t. Uzimredſot winsch nebija komuniſtiſ un tam ſinâ nebij bihſtams. Taſ bij Latwijas kareiwis, bet ne noſeedſneekſ. Winsch tiſa ſawâ laiſâ areſtetiſ, aiſweſtſ uſ mahzibas bataljonu, kur ſaſlima ar tiſu un nomira; pret winu nebija zeltſ nefahdſ apwainojumſ, par ko winsch ir areſtetiſ. Tadehſ eſ domaju, ka taſ ir upuriſ newiſ aiſ pahpratuma, bet drihſat tadehſ, ka winsch wehleſchanâſ iſrah-dijiſ ſinamu politiſku intreſt, ſimpatifejiſ ſinamai partijai, gribeja buht Latwijas piſloniſ ari armijâ. Mums ir eemeſtiſ to apgalwot tapehſ, ka nefahdi apwainojumi pret winu netifa zelti. Utteezibâ uſ Kolawu eſ toreſiſ kâ Tautas Padomeſ lozekliſ un taſ organiſazijas preekſſehdetajiſ, kura winu paſina kâ ſew ſimpatifejoſchu un uſtizamu zilweku, greeſoſ pee armijas wirſpawehlneeku ar aiſrahdijumu par to, pee kahdeem apſtahkleeem taſ ir areſtetiſ, ka areſtiſ notiziſ uſ kahda agenta aiſrahdijumu, kurſch uſ armiju ſuhtitiſ ar noluhku uſſinat, kuri uſtizami un kuri neuſtizami. Sekaſ no tam ir bijuſchaſ tahdaſ, ka wirſpawehlneeka kungſ ir eeradeeſ pee Kolawa lihdiſ ar kahdu zitu augſtaku eerehdni un jautajiſ winam un wina beedreem, par ko tee ſeſhſot. Winsch atbildejiſ, ka par to, ka kolektejiſ nauđu preekſch ſozialdemokratu partijâſ wehleſchanu fonda. Tad eerehdniſ paſafa: „Newiſ par to, bet par „Sarkana Strehlneeka“ iſplatiſchanu.“ Eſ nemoſ apgalwot, ka Kolawſ naw wainigſ pee „Sarkana Strehlneeka“ iſplatiſchanâſ.

Treſchajiſ areſtetiſ, kahdſ Julijſ Peterſonſ, kuru eſ neſen fatiku, ir iſgulejiſ tiſu un drebedamſ no neſpehka, ſtahtlija, ko winsch ir pahrdſiwojiſ. Winsch ir aktiwſ ſozialdemokratiſ kâ partijâſ beedrſ Leepajas organiſazijâ, weenſ no teem, kaſ Bermondta laiſâ labprahptigi eeſtahjaſ Latwijâſ armijâ un nehmiſ dšihwu dalibu pee Latwijâſ atbrihwofchanâſ. Zelaſ jautajumſ, waj taſ buhtu weenſ no teem bihſtameem elementeem, kaſ ir jaiſole no armijâſ. War jau peelaiſt, ka, neſkatoteeſ uſ ſawu leelo teh-wiſâſ mihleſtibu, kuru winsch ir parahdijiſ, winsch wareja iſdarit ari kahdu diſziplinaru pahrfahpumu, bet tapehſ jau ir wajadſiga teeſa un ſinamaſ juridiſkaſ normaſ, lai konſtatetu to, waj winsch teeſcham to ir iſdarijiſ un pelniſiſ tahdu ſodu, kahdu winsch ſanehmiſ.

4. Kahdſ Feldmaniſ, inteligentiſ zilwekſ, pahrnahziſ Leepajâ no inſtrukturu kurſeem un neſinot, par ko gribetſ noſutit uſ mahzibas bataljonu, bet ta ka winam bijuſchi labi ſakari ar augſtateem wirſneekem, kuri apgalwojuſchi, ka winsch naw komuniſtiſ, tad taſ iſpalizis.

Te mehſ redſam, ka hdi karewji ir ſuhtiti uſ ſcho bataljonu. Te wehl weenſ dokumentſ, kurſch leeziſna, ka kahdſ kareiwis „Sozialdemokratiâ“ eeweetojiſ koſepodenzi par to, „ar kahdu literaturu apghdâ armiju“, kurâ iſſafaſ, ka armijâ teeſ peeſuhtiti wehleſchanu laiſâ tiſai „Brihwâ ſeme“, „Latwijâſ ſargſ“ un ka neteeſ peeſuhtitiſ „Sozialdemokratiâ“. Taſ apgalwo, ka par ſcho rakſtu winsch ir tiziſ areſtetiſ un eeweetotiſ mahzibas bataljonâ. War jau ari iſzelteeſ ſtrihduſ, ka karewji neteeſ ſuhtiti par to, bet par kautko zitu. Bet lai to iſbehtu, tad wajaga iſweſt zauri to projektu, ka bataljonâ drihſt eeweetot weenigi uſ teeſaſ ſpreedumu. Tahlat teeſ apgalwotiſ, ka leelaſ pahreſtibâſ pret kareiwjeem bataljonâ naw noti-

fusčas, rewisija to esot peerahdijusi un ari preefšchneežibai, kad ta apmeklusi bataljonu, neweens par to neesot šchellojees.

Rungi, wisseem ir sinams, tā stahw ar šcheloschanas tur, kur zilwefi padoti tahdam represijam. Naw ari taisniba, ka naw šchellojuschees un ka šcheloschanas buhtu eewehrota. Te ir fakts, ka 4. februari ir notikusi masu peekauschana, un ir mineti 8 lihds 10 gadijumi, kur karewji smagi peekauti, to starpa kahds karewis Purinkšch, kusch kafists lihds asinim. Winsch greešees pee atbraukuschā pulkwešcha kunga un šchellojees, bet tas naw tizis eewehrots un Sileneeka kungs naw dewis teefchu atbildi, bet karewji, kuri dsirdejuschī, šaka, ka Sileneeka kungs wehlať sazijis, ka šcheem „selleem“ winsch zitadu likteni newehlot, jo tee wisi esot komunisti. Tā tad ir bijusi šcheloschanas, bet ta naw tikusi eewehrota.

Wehl tahlať apgalwo, ka šchis bataljons naw bijis tifa pereklis, neskatotees uť to, ka muhsu interpelazija ir konstatets, ka tas tahds ir bijis. Mums ir dokumenti, kuri leezina, ka mahzibas bataljona karewji pahrnefuschi tifu uť Leepaju, Limbascheem un pahrnefuschi to ari uť Wezgulbeni. Mums ir wairaki statistiski dati par to, kahdi un zif karewju ir eewetots no mahzibas bataljona kara šlimniza un ar kahdam šlimibam. Ušnemtu pahrať dauds laika, ja zeltu preefšchā wifus šchos materialus, bet konstateschu tikai to, ka kara šlimniza ir pawisam registreti no Daugawgrihwas mahzibas bataljona 188 karewji, no kureem 143 ir tifa šlimneeki. Waj pehz šcheem fakteem juhs wareet apgalwot, ka teefcham šchis mahzibas bataljons naw bijis tifa pereklis, ka winā tifs ir bijis tikai tif tahlu, zif tahlu tas ir bijis zitās weetas Latwija, Kreewija u. t. t. Brihnischkigi, ka nu atšauzas uť Kreewiju. Mums arweenu sazija: Kreewija ir tifs, bet Latwija naw; Kreewija ir utis, bet Latwija naw. Nu reis peenahzis ir brihdis, kad šaka, ka mahzibas bataljona ir tifs un ari Latwija tifs ir tikai tamdehl, ka ta ir starptautiska parahdiba. Tee šinotaji, kuri mums eefuhtijuschī statistiskas šinas, ir kompetenti. Uzimredšot te naw darischana tikai ar komunisteem un tahdeem noseedsneefceem, kuri neprot rakstit, nesaprot neka no statistikas, kuri nesaprot ari, ap ko leeta grosas, bet ir darischana ar inteligenteem zilwefeem. Ir wešela statistika par to, kahdi ir eewesit un kahda datuma.

Ja nemaldos, tad waldibas preefšchahwis atbildedams sazija, ka pehz šinama datuma neweens wairs neesot tizis eewetots mahzibas bataljona. Man turpretim ir šinas, ka 14., ari 15., 20., 29. un pat 31. maija šlimneeki ir eewetoti. Šchee fakti peeteefoschi škaidri rahda, ka wifs tas, kas ir minets muhsu interpelazija, ir pateesiba.

Ušleek wehl tikai apstahtees pee jautajuma šakarā ar waldibas preefšchahwja atbildi, ka mahzibas bataljons teefot likwidets. Ir daschas šinas par to, ka šchis mahzibas bataljons teef likwidets, bet palaistees uť šcho apgalwojumu ir loti gruhti. 4 karewji mums raksta, ka pirms Satwerimes Sapulzes šanahšchanas uť ta pamata, ka šchis bataljons tiffchot likwidets, wini aiffuhtiti uť Wezgulbenes etapu komendanturu, kur tee eewetoti sem ahdeem pascheem apstahleem un daschi šaslimuschī ar tifu. Mahzibas bataljons nebuhs likwidets, ja spehla paliks weza sistema tā lihdsellis launumu nowehršchanai un newehlamu elementu ipolešanai. Naw nekahdas garantijas, ka winsch tiftu likwidetas reisē ar patwaribam un noseedsibam, kas mineta bataljona tifa pastrahdataš.

Pakawesimees wehl pee ta, ka šchis bataljons esot noderejis tā lih-

dsēklis newehlamu elementu ifoleščanai. Eš domaju, ka Latwijas armijā un Latwijas tautā nepastahw simpatijas preešč noseedsneekēm un tadehl, ja waldiba un augstakā kara preeščneeziba buhtu pratušī isolet noseedsneekūs, tad šhe nebuhtu ko runat un ja ari kahds runatu un aistahwetu noseedsneekūs, tad wiņšč neguhtu peefriščanas nedš armijā, nedš tautā. Bet te mums pa leelakai dalai ir darišchanas ar newainigeem fareiweem, bes ismelleščanas eeflodšiteem un tahdeem, par kureem mehš sinam, ka wini naw noseedsneeki, bet apsinigi Latwijas pilšoni. Tadehl šhi bataljona leeta ir kluwufi par wišas armijas leetu.

Tahds launuma pereklis uš preešču nedrihst tikt peelautš un newar ari peeteekofčas buht šhe waldibas preeščstahwja dotas garantijas, ka šhis pereklis tiks isnihzinats. Tas, ko waldibas preeščstahwis teizis wišpahrejās frašēs, naw nekahda atbilde uš muhšu peeprastijumu. Leitenanti, kuri bijušči teefšhee siteji, itkā ir isfraudšiti par ahršteem, kureem jaahrstē armijas trumi, bet wini ir israhdijufšees par meefneekēm, kuri greešč armijas dšihwā meefā. Ra šhee wiršneeki buhtu rihkojuščees uš šawu galwu, tas naw tizams, jo katrs eerednis ir padots šawai preeščneezibai un winam ar to jarehkinajas. (P. Kalniņšč no weetas: „Pareiši!“). Un katrs, kas ko dara, rehkinajas ar to, waj preeščneeziba wina rihzibu attaišnōš, waj nē. Ja mums ir kahds peerahdijums, ka šhi bataljona galwenais preeščneeks Sileneeka kungs ir šantžionejis meščonibas, tad naw nekahds brihnumš, ka wina apafšneeki rihkojas kā meefneeki, lai dšeedetu Latwijas armiju, un waldiba un eestahdeš, kuras ir gribejuščas isolet newehlamus elementus no armijas, ir titai šagistejuščas šho armiju.

Tapehž naw ko brihnetees, ka armijas simpatijas peeder teem „noseedsneekēm“, kuri eeeet mahzibas bataljonā. Eš usnemos apgalwot, ka armija teefšam wineem simpatišē. Wina redš, ka tika areštetī taišni apsinigee beedri, ispildot šawus peenahšumus, un šin, ka tee peeder pee sinamas partijās. Tadehl waldibas nodomi, kuri teefšam isklaufas labi, naw isdewufšees, tapehž, ka winus gribeja iswest ar pilnigi barbarišteem lihdsēkleem, kas teef apšrihdeti ar šakteem, kuras mehš šhe peewedam.

Rā nu nowehrst šahdu parahdibu? Ja eš štatitos tā, kā škatas waldibas preeščstahwis, kuruš dewa atbildi, tad mehš no šahdam parahdibam neišfargasimees. Pehž wina isteizeeneem deretu til šazit, ka ir bijuščas mafas nelikumibas, wainigee tiks šoditi, eefim tahlak un gaidišim, šamehr notiks leelakas nelikumibas. Ja mehš tā štatisimees, tad pee demokratištieefiškas eefahrtas mehš Latwijā nekad nenonahšim. Ja jau prasam teefišku apšinu no fareiweem un pilšoneem, tad ari waldibai ir jaewehro sinamas teefiškas normas, bet wina šoda fareiwjus par neezigeem diščiplinareem pahrfahpumeem, pati pahrfahpdama šawus likumus ar špihšinaščanam un peeškauščanam. Eš domaju, ka šhis bataljons ir titai weena nošare no wišpahrejā eefkata par Latwijas armiju un Latwijas eefahrtu. Tapehž, lai garantetu no tahdu parahdibu attahrtoščanas, tautai jarahda, eefšč lam tas launums pastahw, un to rahdijufšhi, mehš nedrihštam apmeerinatees titai ar atšewiščhu leitenantu šodišchanu, bet wajadsiga wišas tās politikas islabošchana, netikai šchai bataljonā, bet wišā armijā. Tas eefkats, ka wiršneeki drihst darit wišu, ko titai grib, ir jaatmet. Mums ir dauds šaktu, kur wiršneeki ir nepeedodanti isrehkinajuščees ar fareiweem.

Presidentis J. Tšhalkste: Es luhgtu runat ne par wirfneekem, bet pee leetas.

U. Rudewizs (turpina): Mums ir sinams, ka Walmeeras notikumi un Kursenneeka leeta ir palikuschi puszelâ. Te ir wehl weena wehstule, kuru eefuhthijuschî diwi kareiwji, kur ir teiktis, ka us kahda weterinarahrsta konstatejumu ir noschauti diwi kareiwji no Latgales partisanu pulzina un sakarâ ar to aresteti 50, kuri wehl tagad atrodas zeetumâ. Es negribu apwai-not wifus Latwijas armijas wirfneekus, jo wirfneeki peeder ari pee teem, kurus es ņche aisstahwu. (Sahlê jautriba). Vai nahkotnê neatfahrtotoš lihdsigi gadijumi un lai par ismekleschanas pareisibu buhtu droņcha garantija, mums ir janem daliba pee ismekleschanas un japareds parlamentariska ismekleschanas komiņija. Es konstateju, ka te naw nopeetni mehginatis atbildet us muhsu peeprâijumu. Tâ tad newajaga apmeerinatees ar daschu personu sodiņchanu, bet ņchi leeta wehl pamatigi jaismellê un janoņkaidro, kas ir wainigs. Es domaju, ka wiņi, kas ir ustizigi Latwijas walstij un armijai, pabalstis ņcho preekņlitumu, bet kuri gribes pabalstit lihdsichinejo politiku, tee balsos pretim.

Presidentis J. Tšhalkste: Man ir eenahzis preekņlitums pahtraukt ņehdi us 15 minutem. Es liņchu ņcho preekņlitumu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahtraukumu us 15 minutem. Wairakums. Kas ir pret pahtraukumu, luhdsu pazeltees. Masakums. Majoritate, azimredņot, ir par pahtraukumu us 15 minutem.

(Pahtraukums no plņst. 8.30 lihdsi 9.02 wakarâ).

Presidentis J. Tšhalkste: Satwerimes Sapulzes ņehde turpinas. Wahrds peeder U. Behrsinam.

U. Berstansch (darba partija): Darba partiju apņardsibas ministra paskaidrojams neapmeerina. Paskaidrojumu darba partija atstihst par jautajumu neissmeloschu. Kas atteezas us Daugawgrihwas mahzibas botaljonu, tad pehz tam, kad tika ņazits, ka winsch ir likwidets, ka atteezigais jautajums ir nodots teņai un ņinot, ka azumikli waldibai neesot politiskas noschmes, bet ta warbuht radisees riht, pariht un aispariht, runat wehl par to, ir ņinamâ mehra issazit ņchaubas, waj muhsu teesu eestahdes, par kuram lihds ņchim pahmetumi ņhini augstâ namâ naw issaziti, daris ņawus peenahkumu. Un runat taņlak atteeziba us nahkoscho waldibu darba partijai ņcheet masleet neisprotami, ja drihtst issazitees, masleet nelogiski un kahdus ņewiņchus eebildumus spezialî ņchi jautajuma noskaidroschanai, kahdus issazijuschî sozialsdemo-kratu partijâs runataji, darba partija nedomâ zelt.

Runâjot par otru gadijumu, par 5 personu noschauschanu fronte, darba partija apņardsibas ministra paskaidrojumam nemas newaretu peekrist. Iņnahza tâ, ka us jautajumu, kuru sozialsdemokratu frakzija usstahdija plaschumâ, runaja par it kâ kahdu pastahwoschu sistemu, runaja it kâ par kahdu nederigu, ņawu mehri nesafneebņoschu eestahdi, apņardsibas ministrs mums ņazija, ka ir notikuschi kahdi loti noschelosjami, loti newehlami un wiņa stingriba irawejami gadijumi, kur kahds kareiwis Uwotinsch pahrbehdsis par fronti un isdarijis ņlep-ņawibu.

Mani fungi, tã tas naw. Darba partija portfeli ir tas patš par 21 personu. (Applausi). Ja mehš šhos nezehlam preeščã Satwerfmes Sapulzei, tad nedarijam to tikai tadehl, ka muhsu dsimstoschãš walstis sahpes, behdas un kluhdas mehš negribam mest pa logu laukã. Mehš to materialu zelsim waldibai preeščã, tiklihds wina buhs nodibinajusees un raudsifimees us to, ka wainigee tiktu nodoti teesai, un ja tas netiks darits, tad mehš nahksim pee schis augstãš sapulzes ar luhgumu, lai pati waldiba tiktu nodota teesai. (P. Ralninšch no weetas: „Juhs nodos teesai, jo Juhs pašchi buhseet waldibã“). Es nebuhschu waldibã. Ja Ralnina kungs grib buht sinamã mehrã konsekwents, tad winam bija idewiba darit to darbu labaki. Waldiba tagad ir dsimstochanas stadijã un schim, pee semes guloscham, sawu darbu nolikuscham sweest ar almeni pakal — darba partija to neatrod par deesin zil eeteizamu, kas atteezas us sistemu, us furu sozialdemokratu frakzija aistradhija pagahjuschã peeprasihumã, tad darba partija atsihst to par pawisam nezeeschamu. Darba partija atsihst, ka isluhkoschanas nodala ir ispluhdusi is jawa rahmja, ka isluhkoschanas nodalas darbiba naw wairs tahda, sahdoi winai wajasdetu buht, bet ir pakahpenisks mantojums, sahlot no schandarmerijas, tad droščibãš departamenta u. t. t. Schi sistema apšardsihas ministrim katrã sinã ir japahrgrosa.

Jr koti weegli teikt, ka aishgahjuse ministrija slikti darijusi, neminot to, ka budschets ir eefneegts Tautas Padomei jau pagahjuschã gada sahsumã un preešč minetãš eestahdes ir paredseti dauds un leeli kapitali. Tas grehts bij nowehrschams, ja waldiba un Tautas Padome buhtu gahjuschãš roku rokã un buhtu kehruščãš schim launumam pee pašchãš sahnes. Tagad Satwerfmes Sapulzes ufdewums buhs to launumu israwet ar wisãm sahnem, lai schis trums, kã to raksturigi isteiz Rudewizs, pee muhsu jaunãš walstis dsimstoschã organisma taptu israwets wišã wišumã. Darba partija zer, ka winai isdosees apweenot Satwerfmes Sapulzẽ wajasdigo skaitu, lai isluhkoschanas nodala taptu isnihzinata, lai walstis eefschesã kahrtiba un saheedriskã meera nobroschinaschana tiktu ustizeta tai eestahdei, kas ir paredseta Tautas Padomes pagaidu likumã 1918. gadã. Isluhkoschanas nodala naw ta, kura muhsu pagaidu likumã teel sahukta par poliziju, bet ir zitas eestahdes. Kad schi eestahde tiks nostahdita us likuma pamata, tad tikai tiks nowehrsti wiši launumi. Talab darba partija liktu preeščã un prasitu no waldibas wisdrihsakã laikã isluhkoschanas nodalas pahrganiseshanu, atteezigi grosot un pastiprinajot kriminalo poliziju.

Presidents J. Schakste: Wahrds peeder Zelmam.

J. Zelmš (sozialdemokrats): Augsti godatee Satwerfmes Sapulzes deputati! Jr sawadi runat par leetam, kuras mehš it kã nejauschchi buhtu atkluhjuschi schini momentã, kad muhsu warondarbeem bagatã waldiba gut us nahwes zisam, bet mehš winu tani momentã gribam teesat. Es atlauschos atgahdinat, ka te runa eet par notikumeem, kuri naw raduschees wakar, bet kuri turpinajas jau pusgadu; par notikumeem, kuri sen tapuschchi par atkluhtu noslehpumu wisai saheedribai. Ja mehš esam bijuschchi speesti eenest scho jautajumu schai augstã sapulzẽ, tad newis tamdehl, lai mestu schis sahpes ahra pa logu, kã teiza Behrsina kungs. Naw jamet ahra pa logu tas, kas jau atrodas us eelas un par to runã wiša saheedriba. Ja mehš bijãm speesti teikt sawu wahrdu, tad tikai tamdehl, ka us eelas par to sahka atskanet kleeedseeni un tapehž bija noseedsigi ilgãt kluset. Waldibas preešč-

stahvis dēva šawus paskaidrojums un wina galweene motiwi bij šefošēe. Ja gan, nelikumibas ir notikusšas, bet ka tās ir pahraf kleedsoschās, neesot atsihstams. Mehš jau šagaidijām no waldibas tahdu paskaidrojumu, kas mehginās katrā sīnā šho leelo launumu mihkstinat, padarit šabeedribas azis par maswehrtigu un labot stahwofli. Apšardsibas ministra beedrs pašno, ka bijušchi ahrfahrteji apstahkli un šchee apstahkli speedušchi kertees pee ahrfahrtejeem lihdsfleem. Šot konstateti šišchanas fakti, bet jasin, kas šisti un par ko. Man šcheet, ka katrs, kursch grib runat likumibas wahrda, kas grib aistahwet likumibu, pats ir speests šho likumibu atsiht. Newar likumibu aistahwet ar likumibas noleegšchanu. Ja zilweks eet un šit kahdu ar rungu un šaka, ka wusch to dara likumibas wahrda, tad šakeet, kungi, waj ta ir likumibas aistahwešchana? Apšardsibas ministra beedrs ašrahdija uš to, ka ir bijušchi šinami gadijumi, kuri ir speedušchi uš to, peemehram, kahds šareiwis nosadšis mašš un tapehž teef šišchana attaišnota. Man gribas jautat, ka ja pateesi tahds leels kriminalnoseegums ir notizis, waj tad nebuhtu logiskaki šaukt šho šareiwi teefas žela pee atbildibas, bet ne šist to ar rungu, waj gumijas šitamo? Mums ir šinams, ka ššbadejuššees šareiwi ir bijušchi speesti atdot par maššes gabalinu šawu kabatas pulkšteni, wišas šawas leetas tapehž, ka wini zeetuschchi badu, par to eš šchoreiš negribu runat. Runa bij wehl par kahdu „špeido-wiršneeku“, wiršleitenantu Grinbergu, kursch ari ir tizis šistis. Un tamdehl šho diwu parahdibu dehl, weenas šahdsibas un kahda wiršleitenanta dehl, wiša ta eestahde buhtu wajadšiga un nepeezeešchama un wišas tās mešchonibas, kas šhini eestahde atfahrtojušchās, attaišnojamas. Mehš no apšardsibas ministra beedra paskaidrojumeem nedširdejam žitu kahdu kleedsoschu šaktu, kas špehtu mihkstinat interpelazija minetās mešchonibas. Eš atlauschos nolasiš iswilkumu no ofiziela dokumenta, no šchi pašcha mahzibas bataljona komandeera raporta armijas etapu un rajonu šomendanta preeššneekam, kursch ir konstatejis to, ka šchis Grinbergs ir „špeido-wiršneeks“. Raporta no janwara mehnešcha, sem Nr. 103. šinots: „Pašinoju, ka man uštizeta bataljona wiršleitenants Grinbergs un leitenants Kristapinas pehž pamatigas nopratinaschanas atšinās, ka wini naw wiršneeki.“ Mani kungi, man šcheet, ka man newajadšes tulkot to šehdseenu, kas ir šasaprot sem „pamatigas nopratinaschanas“.

Sahlat eš nolasišchu žitus ofizialus dokumentus, no kureem redšams, ka attaišnot šho eestahdi ar winas šinameem rezultateem, ir šmeekligi. Man gribetos jautat apšardsibas ministra beedram un wišai apšardsibas ministrijai, uš kahdu likumu pamata noteef šchis mešchonibas. Ir likumi — „Kreewijas šara likumi“, kuri pagaidam pehž mušhu šatwerimes ir špehā ari Latwijā. Pehž šcheem likumeem wiršneeku newar weenfahrschi areštet un newar eebahst žetumā. Šo war areštet weenigi uš teefas špreeduma pamata un turet wiršardsē. Šas ir weens nosazijums. Otrs nosazijums tahds, ka wiršneeku war degradet tikai šinamā šahrtā un ne kursch katrs šehns, kahds peemehram išrahbas leitenants Augšmanis, šura wiršneeka grahds ir wairaf apšchaubams, ne ka šchi wiršleitenanta Grinberga gradš. Mehš domajam, ja grib runat te likuma wahrda, tad šho likumu wajadšēja šinat pašcheem teem, kas uš winu atšauzas, un tas ari wineem pirmā šahrtā jaišpilda. Lai redsetu, uš kahdeem motiweem un uš kahdeem pamateem šchajā mahzibas bataljona teef eeweetoti neween šareiwi, bet ari wiršneeki, eš atlauschos nolasiš wehl kahdu ofizielu dokumentu, Daugawgrihwas mahzibas bataljona komandeera raportu Nr. 416.

Šhini raportā teef sinots par leitenantu Jāhni Augstmani, un tahlat raportā ir teiktis:

„Augstmanis wina meefas nesimpatiskās buhwes dehl wirfneeku un fareiwju preefšā atstahj klauna, idiota un wispahri nenormala zilweta eefpaidu, kas mahfsligi neteef darits. Tam naw ne masakā fareiwjo isfkata, nemas nerunajot par wirfneeku. Minetais Augstmanis ar politiku nenodarbojas un ir preefš tam par dumju.“

Godatee lungi, weenam wirfneekam naw patizis otra wirfneeka isfkats un tadehl atsihts, ka šhis wirfneeks eeweetojams mahzibas bataljonā, lai padaritu wina isfkatu patihkamaku. Man bijusi isdewiba redset šchahdus wirfneekus, saulē nodeguschus, ar sumkam plezos, ar weenu swaigsniti. Man bijusi isdewiba kaujās blafus ar wineem stahwet frontē un wini pateefšam neatstahj to leelisko eefpaidu, kahds warbuht buhtu wajadfigis preefš šwinigām paradem. Bet es esmu pahrllezinats, ka weens no scheem kaujas wirfneekem atswer wefelu bataljonu muhsu aismuguras waronu. Un tapehz, ja kahdam nepatihl kahda wirfneeka isfkats, tad tas nedrihft noderet par eemeļu eeweetot šcho wirfneeku kahdā šodu eestahdē.

Tahlat ir šchi pascha komandeera otrs raports no 9. aprila sem Nr. 1238, fur atfal ir runa par kahdu wirsleitenantu Bergu. Bataljona komandeers raportā inspekzijās dalas preefšneekam luhds, lai šhis wirfneeks tiftu degradets, jo winsch pehz tahda neisfkatotees. (Smeekli).

Es, lungi, luhdsu eewehrot, ka šchee wift ir ofiziali raporti, ofiziali dokumenti, furus muhsu augstā kara eestahde peenehmusi un naw winos nekā smeekliga, nedf noseedfiga atradusi. Ir jautajums, waj pateesi pehz tam mehš newaram teikt, ka laikam apafšneeks, raportedams sawai preefšneezibai, ir sinajis, kahda šchi preefšneeziba ir un kahdus raportus winai war zelt preefšā. Pretejā gadījumā, ja tiftu eefneegts raports par kahdu wirfneeku, furu nosauz par idiotu, nesmuku un dumju, pati preefšneeziba raporta eefneedseju nodotu teefai par otra wirfneeka saimoschanu. Ja tas naw notizis, tad tas nashimē, ka šchahdus rapertus no affewiškēem wirfneekem augstakā preefšneeziba ir atsinusi par eefpehjameem peenemt.

Ir wehl kahds interpelazijā minets wirsleitenants Dsintarneeks, wirfneeks no bijuschās Latwijās neatkaribas rotas, kursch isnefis us saweem plezeem smagafās kaujas. Uri winsch ofizialā komandeera raportā sem Nr. 1427 teef preefšā likts degradefchanai weenfahrschi tapehz, ka winsch ir newehlams Latwijās armijā. Kamdehl un furam winsch newehlams, tas raportā naw teiktis, bet pasinots weenfahrschi, ka waj nu raporta eefneedsejam, waj kahdam 3 tam winsch newehlams un tapehz winsch ir nostahdams ahrys likuma, kā tifa nostahditi wift šchee, bataljonā eeweetotee. Pehz wifa ta man schleet, deesgan ffaidrai wajaga buht bildei, kas schis „mahzibas“ bataljons ir bijis. Ir leeki strihdetees par to, ka tas ir bijis weenfahrschi difziplinars bataljons, leeki strihdetees, ka difziplinarā bataljonā war eeweetot titai us teefas lehmumu, ja grib atsiht likumu un newis weenfahrschi personigas waras prinzipu. Tahlat es nemineschu wefelu rindu kara laiku eerednu, furi ari teef likti preefšā degradefchanai, weenfahrschi, mihtiti isteizotees, aif smeekligeem motiweem.

Se wehl kahds leitenants Jafinskis teef likts preefšā degradet tadehl, ka winsch 51 gadus wezs. Bataljona komandeers raportā № 359 fino, ka winsch šcho wirfneeku eefkattijis par fareiwi. Bet tā kā šhis wirf-

neeks jau 51 g. wežs, tad komandēers leef preekschā winu degradet un demobiliset. Es saprotu, ka wezuma dehl war demobiliset, bet ka kahds „wezuma dehl“ waretu tift ari degradets, par to laikam us semeš lodes mehš pirmo reisi dsirdam Latwijas brihwalsti. Rā ir jutusees šchis eestahdes preekschgalā stahwošcha peršona, kā wina ir rikfojusees, kahdas tai bijuščas teesibas, to iškaidro un paskaidro jauns ofižials raports no 8. janwara sem № 33 armijas etapu un rajonu komendantu preekschneefam. Šhini raportā bataljona komandēers greeščas pee etapu un rajonu komendantu preekschneefa ar sekofcheem wahrdeem: „Luhdsu juhsu gahdibu deenesta labā, lai man tiftu peekširtas teesibas šafaukt lauka kara teesu un apstiprinat winas lehmumus“. Tahlak teiktis, ka bataljonā ešot loti dauds tahdu elementu „us kureem lihdsšchinejee šodi nekahdu eespaidu neatstahj“. Tā tad augšchminetā teefa nepeezeefchami wajadsiga.

Redseet, kungi, ka šischana ar 3 pehdu gareem kofceem, waj ar gumijas šitameem „naw atstahjuse wajadsigo eespaidu“, un komandēers luhds few tahdas teesibas, kahdas ir tika armijas wrašpawehlneefam: apstiprinat lauka kara teefas lehmumus. Kamdehl tas bija wajadsigs? Tas nebija wajadsigs, lai eedwestu likumibas apstiau, bet lai buhtu weeglat isreškimatees ar teem, us kureem nekahdi ziti fodi „neatstahj wajadsigo eespaidu“. Un saprotams, ka ja tahds šods, kā peekaufchana lihds ašinim, lihds ahrta palihdsibas wajadsibai un aufu bungahdinas pahršischana neatstahj eespaidu, kas gan war atstahj leelatu eespaidu? Protams — lauka kara teefa t. i. nahwes šods. Šchodeen mehš wiši lašijām laikrakstos par to, ka Leetawas konstituzijā nahwes šods atzeltis. Es negribu runat par to, zif dauds mums ir lausti šchekhi ap šcho jautajumu, zif dauds mums ir „gudras galwas“ domajuščas par to, waj neišzelsees mišigi leela nelaieme Latwijas walsti, ja nahwes šoda nebuhs. Par to es negribu runat. Es negribu runat par nahwes šodu, kurfch us teefas lehmuma pamata teef iswestis, bet par tām weenfahrschām šlepkawibam, kuras teef isdaritas bes kaut kahda teefas lehmuma; par tām, par kurām bija jau runa weenā no muhsu interpelazijam un us kurām apšardsibas ministra beedrs ari dewa šawu atbildi. Ja war zilwekus suhtit weenfahrschi nošchawšchanai un ar to domat pakalpot kaut kahdai augstakaj idejai, tad ir nešaprotami, wišmas teem, kureem atlikusi kaut elementarā teesifšā apšina, kā war zaur weenfahrschu šlepkawibu, kura teef isdaritane us teefas lehmuma pamata, radit kahdā zilwekā teesifšās apšinas atmošchanos? Apšardsibas ministrs beedrs pašino, ka bataljons likwidets un ka tamdehl warbuht šewiškī dauds uštrauktees wairs nebuhtu wajadsigs. Bet kā wišch teef likwidets, par to apšardsibas ministrs pagaidam nokluseja un us to jau ihjumā ašrahdija manas frakzijas eepreekschetais runatajs. Likwidazija noteet šchahdā zela: tos pašchus kareiwjus no Daugawgrihwas mahzibas bataljona ašsuhta us zitureeni. Es gribu paštrihpot to, ka te ir tika šchis likwidazijas pirmā pakahpe, ka bijušchos Daugawgrihwas mahzibas bataljona kareiwjus un wirneefus ašsuhta us frontes rajonu. Otrā pakahpe ir drufzin šawadaka un par to es atlauschos nolāsit dašchus datus. Es negribu augsto šapulzi apgruhtinat ar to bešgala daudso materialu kraħjumu, kurfch mums šchajā jautajumā eenahzis. Še man ir eesuhititā ar 5 kareiwju parāšteem kahda wehstule, kurā šchee kareiwji, bijušchee Daugawgrihwas mahzibas bataljona kareiwji, greeščas pee augstās šapulzes zaur muhsu frakzijū, lai kaut ko nebuht winu leetā daritu. Wini ašrahda, ka wini ir suh-

titi pa etapu sļepeni un ka tagad wineem ir sinamš, ka tos ūhta ar noluhku pahrdsiht pahr fronti. Wini ir ūslimuschī un pagaīdam eeweetoti frontes rajonā ūhdā kara sļimnizā. Wehstulē teiktš: „Virmā jūnijā bijis pehz mums peeprašijums īsfuhitī pehz eespehjas ahrak, ja eespehjamš, jau ūho-deen“, bet ūreiwji ahrsta ūhtbuhtnē naw ūpehjuūhi no gultas īzel-tees — eš teizu ahrsta ūhtbuhtnē un domaju, ja ahrstš nebuhtu bijis ūht, tad wini buhtu ar waru peezeļti. Tahlak wini raksta:

„Pret mums teef zelts politiska rakstura apwainojums, ūrsch ja no teefas titu atsihts, tad mehš labpraht ūanemtū wišbahrgako ūdu. Bet tagad beš teefas ūpreeduma mehš teefam tit bahrgi ūditi“. Un beigās wini raksta: „Wehreis greeschamees pee ūums ar luhgumu, lai mehš, kas eūam zihniju-ūhees par brihw Latwiju, netiktu īsfuhitī ahrā no atbrihwotās Latwijas. Pee tam Kreewijas komunismš mums ir atbaidošchš un gluschī pretejs muhsu pahrleezibai“.

Tas ir ūhi bataljona lūkwidazijas otrās moments: pahrūhtischana pahr fronti. Un ari treschais moments mums ir sinamš: noschāuschana meūhā. Ja mehš eedomasimees, ka ar ūchahdu bataljona „lūkwideschānu“ ir lūkwidetas ari tās nelūkumibas, par ūrām bija runa, tad, eš domaju, mehš īdarisim loti leelu ūuhdu.

Man ir wehl fakti: Rahda ūreiwja ūewa praūa par ūawu wihru, ūrsch ari bija mahzibas bataljonā; tas ir „aiūfuhitš“ un neweens neūin, ūr winsch tagad atrodas, un ūreiwja ūewa ir pahrleezinata, ka winsch ir noklu-wis ūchis lūkwidazijas treschā pakahpē.

Eš nesaprotu tikai ministra beedra ūunga logitu ūhini noschāuschanas gadijumā. Įrahdijās, ka wiū tee 5 noschāutee, par ūreem bija runa muhsu otrā interpelazijā, ir bijuschī breeūmigi komunisti, bet patš tas ūchahwejs bijis wehl breeūmigatš komunistš, jo tas beidsot „aišbehdsis“ uš Kreewiju glahbinu meklet pee komunisteem.

Mani ūungi! Ja ūchahds pašlaidrojums war apmeerinat katru ween-teefigu ūlaūitaju, tad eš wairak neūā ūchāubos, ka tas waretu apmee-rinat ūho augsto ūapulzi. Tahpehz eš gribetu pašrihpot, ka waldibai īrahdas itin wišs atlauts, ja tas noteef komunistma aplarochanas wahrdā. Waldiba ir laimīga, ja ūahds tā ūauktais „komunistš“ ir atkal nogahdats pee malas. Eš ūaprastu ūho waldibas ideju tad, ja ta pateesibā titu īūweūta ar wiūām leetiūhām konsekwenzem. Fakti tomehr leeziņa zitu. Weens no Daugawgrihwās mahzibas bataljona waroneem, kapitans Keūfels, patš ir bijis ūarfano partisanu wadonis. Tahlak eš waretu nosaukt weūelu rindu tamlihdīgu waronu, ūri atrodas gan augstakās kara eestahdēs, gan īlūhko-ūchanas nodalās, bet pret ūcheem wehl naw neweens rofu pazehlis (W. Kalniņsch no weetas: „Wirūpawehlneefa ūhtabā“). Man rokā ir rakstš, ofziels dokuments, ūrā teef minets Latwijas armijas ūhtaba īnspeļzijas dalas preeūschneets, ūram, azimredsot, ūchis mahzibas bataljons bijis padots. Tamdehl upstahķu nosūaidroūšanai eš atlauūošs nolasiū ūho ofzielo raportu, kas eesneegts armijas wirūpawehlneefam 7. marā ūh. g., t. i. wairak neūā 3 mehneūchus atpakaļ. Raportā wahzu majors Liberts (ūauzeeni no weetas: „Serbu“), bijuschās wahzu armijas majors. . . . Eš domaju, tas ūhini ga-dijumā nekritis dauds ūwarā, waj raporta eesneedeļeš ir bijuschās wahzu, waj bijuschās serbu armijas majors, bet atlauūošs nolasiū raportu:

„Įpildot ūuhū pawehli, atteezofchos uš nelabwehļigu haumu īūplati-

Ńhanu par armijas wirspawehlnieka Ńhtaba inspekcijas dalas preeŃŃnieeku pulkwedi-leitenantu Luteri, Ńahdu Jums preeŃŃhā ŃefoŃhus datuŃ:

1) 1918. gada beigās pee Kursemes apŃardŃibas apgabala preeŃŃnieeka bijis komandets pulkwedis-leitenants reŃp. toreis kapitans Luters, kā ari kapitans, tagad pulkwedis-leitnants un apŃardŃibas ministrijas kanzlejas preeŃŃnieeks Liberts. Leelineeķem Latwiā eebuhlot ap 1918./19. g. mainu Luters atŃahjis Ńawu weetu Jelgawā un aibbrauzis uŃ Petrogradu, bet kapitans Liberts 1919. gada janwara pirmā puŃē aibbrauzis no Leepajas ar kapitanu Erdmani uŃ Wahziju.

Jr usrahdita weŃela rinda leezineeku, Ńtarp teem ari wairaki wirŃnieeki.

2) Janwari 1919. gadā Luters bijis par 7. Latwijas padomju strehlnieeku pulka komandiera palihgu. Kaujā pee Sagnizas 28./29. janwari 1919. gadā, kurā peedalijufŃees no leelineeku puŃes 1., 4. un 7. Latwijas padomes strehlnieeku pulki un kur leelineeki eŃot no igauneem tikufŃi Ńakauti, ir 4. pulks Ńahzis panikā behgt. Luters eŃot uŃ Ńawu galwu uŃnehmees Ńakahrtot atŃahpjofŃos leelineeku ŃpehkuŃ, nostahdidams 4. pulkam aib muguras komunistus ar loŃhmeteķem, pawehledams teem Ńhaut pee atŃahpŃhanās.

3) Kapitans Sebergs (I. Seemellatwijas atŃewiŃhā eŃkadrona weŃafais wirŃnieeks) iŃbrauzis 28. februari 1919. gadā kopā ar Luteri uŃ Daugawpili. Marta Ńahmā 1919. g. Luters Daugawpili peedalliees kā rewoluzionarā armijas kara tribunala preeŃŃŃehdetajs BankowitŃha weetā. Behz tam atŃal atgreŃees uŃ Rigu.

4) Februari un martā 1919. g. Luters bijis par rewoluzionarās kara padomes loķekli un DanifŃewŃka Ńekretaru. EŃot darboķees kopā ar Daumani. Luteram bijis noteizofŃs wahrds. Ńtarp zitu Luters eŃot lizis iŃtaifit kratiŃhanu un areŃtus Brihwneeka trupā, kuri bijuŃi atŃihŃta kā kontrewoluzionara.

5) Pa leelineeku waras laiku Rigā kapitana Kalnina kundŃe, Rigā, Romanowa eelā Nr. 75, dŃ. 16, eŃot redŃejuŃi pulkwedi-leitenantu Luteri kara komifariatā pee DanifŃewŃka, kad wina tur aibġahjuŃi ruhpetees dehl Ńawa wihra atŃwabinaŃhanaŃ.

6) Marta otrajā puŃē 1919. g. Luters eŃot tizis no rewoluzionarās kara padomes preeŃŃŃehdetaja DanifŃewŃka komandets uŃ Jelgawu ŃewiŃhŃi Ńwarigos politifŃi-militaros uŃdewumos.

7) PagahjuŃhā gadā 4. dezembri eŃ, gribedams pahrlieezinatees par to, waj nemaldos perŃonā, jautaju pulkwedi-leitenantu Luteri, waj tās Rigā par Luteri iŃplatitās haumas waj walodas ir eŃŃpehġams atteezinat ari uŃ wina, pulkwedis-leitenants Luters man atbildesa, ka winsġ par Ńekretaru eŃot bijis tikai no 5. lihds 18. martam 1919. g. un eŃot Ńanehmis tikai 500 kereņas par mehneŃi.

Ne tikai augŃŃminetee man ir ŃahŃtijufŃi par Luteri peeweŃto, bet ari daudŃi ziti, kuru wahrduŃ neatzeros, ka wini pulkwedi-leitenantu Luteri pasihŃtot kā waras wihru no leelineeku laikeem. Tiklihds kā atzereŃŃos zitas perŃonaŃ, tā pasinosġu to wahrduŃ un adreŃes.

Buhs atlaufs te man peebilŃt, ka ar baumu iŃplatifŃhanu eŃ nenodarboġos un ka Ńawulaif jau tik uŃeŃneedŃis Latwijas armijas inspektoram, ġenerālim MiŃnam, diwus raportus par pulkwedi-leitenantu Luteri, raportus Nr. 18 no 11./VIII 19. un Nr. 21 no 20./VIII 19., atŃihmeġot datuŃ un to, Ńo Ńatrs teiza.

Ńġais punktoŃ raporta eŃneedŃeġs apġalwo un min ari leezineekuŃ, ka

armijas inspekcijas datās. preefšneeks patš wadijis farkano armiju pret latweefšchu nazionalo armiju un bijis Danifšewfsta personigš sekretarš. Eš tahlat nelafifšchu toš dokumentuš. Ja eš atlahwos šchos dokumentuš nolafit, tad ar to eš gribeju pastrihpot un parahdit to leefulibu, ar kuru waldiba itfā zihnaš pret komunifšteem un komunifšma wahrđā kuru katru fawu idejifšo pretineeku raida uš winpafauli. Ja waldiba buhtu taifniga, ja wina buhtu konfekwenta, noteifkta, warbuht fanatifka komunifštu pretineeze, eš fapraftu, ka wina tertu winuš wifur, kur tif toš redsetu. Bet eš nefaprotu, fā fchahđš raportš war stahwet wairaf nekā 3 mehnefšchus armijas wirfšpawehlneeka fchtabā hef kaut fahđam fekam. Eš efmu pahrlleezinatš, ka tām personam, teem atfewifšcheem indiwiđdeem, kuri war buht tifpat leeli waroni pee weenas waraš fā pee otras, pretejāš; pee farkanaš tifpat fā pee latweefšchu pagaidu waldibaš waraš, teem waroneem ir fweefcha kura katra walstifka ideja. Ešee waroni atfifht tifai weenu ideju: fawas personigāš waraš ideju. Un tapehž, man fšcheet, ja reis fše teef noftahdita tifai personiba, reis waraš prinzipš ir ifwehrtees par personigu eeflatu waru, par personigu lifumu tulkofšchanu un ifprašchanu, ja reis fchis neaprobefšchotais personigāš waraš prinzipš war fpehlet tahdu lomu, tad mehš ešam wairaf nekā tuwu anarkifstifkai lifumu jehđseenu tulkofšchanai. Eš gribetu pat wairaf teift. Eš redsu fchajos faktos neween to, eš redsu winoš waj nu atflahtu waj noflehptu prowofaziju. Eš redsu, ka Latwijāš armijā fā dšihwā kofā ir eehđušchees dašchi kaitigi tahrpi, kuri fcho kofu griš fagraušt un, warbuht, wina fagrauštis, ja pee tahrpu ifnihzinafšanaš netifš fteidfigi peelifkš nafiš, waj ziti operazijas lihđfekfi. Tapehž newar buht runa par to ween, zif tahlu weenu waj otu personu apmeerina waldibaš pafkaidrojums, bet mums fchis jautajums janofstahda plafchaki: waj Latwijāš armija Latwijai ir dahrga, waj ne? Ja wina ir dahrga, tad wina japadara par wefeligu. Wifit tee tahrpi, trumi, kuri warbuht puhfšchno fchajā armijā, wišdrihfakā laifā no tās jaišgreesch. Un man wišmafaf eemeflu to fagaidit no lihđfšchinejāš waraš nefejeem. Ja septinu mehnefšchu laifā wifafš minetāš mefchonibaš wareja notifkt atflahti, tad gaidit, ka tās tagad lifwidefees, buhtu par daudf naiwi. Tamdehl ifeja fše war buht tifai weena.

Man ir finams wehl tahđš rakfturigš faktš: tee pafchi lifumibaš ifpilditaji Daugawpils mahzibaš bataljona wehl Sautāš Padomes laifā, faudami kareiwjuš un wirfneekus ar gumijas fitameem, ir ifflaidrojufchi „lifumibu“ tahđā fahrtā, ka gumijas fitamā fahťš ešot Sautāš Padome un patš fitamais pagaidu waldiba. Tahđš pafkaidrojums mums ir eefneegťš ar leezineekeem. Ešis faktš peerahda, fā atfewifšchas waraš nefeji faprot lifumu. Man jajautā, waj ari Satwerfmes Sapulze gribeš tāpat fapraft lifumu un lifumu tulkofšchanu, fā to fapraftis minetais „mahzibaš“ bataljona waroniš un ar weenfahrfšchu flufu zeešchanu peenems waldibaš pafkaidrojumu? Tahđā gadijumā fchis falihđfinajums ar gumijas fitamo buhš pareifš un fchis falihđfinatajš warēš ari turpmaf fazit, ka gumijas fitamais ir fchi augštā eeftahde. Ja fchi augštā fapulze domā zitadi, ja ta domā, ka wina ir un ka winai jabuht augftakāš lifumigāš waraš nefejai un fargatajai, tad winai jafafa kaut faš zitš. Te newar aprobefšchotees ar to, ka mehš ešam nolauifjufšchees waldibaš pafkaidrojumu un pahrejam pee nahfamā deenas fahrtibaš punkta. Faktifki taš nofihmetu to, ka mehš mafgajam fawas rokaš newainibā. Mana pahrlleeziba ir tahda, ka Satwerfmes Sapulzes wairakumam—eš nenemos apgalwot par wifseem—, ka wairakumam fchi teefifkā apfina buhš zitada. Satwerfmes Sapulzes wai-

rafums prasa, reis ir nelikumība notikusi, tad, bet šaubām, wisi, kuri scho nelikumību darijusi, ir nesaudīgi teesajami un teesataji drihsti buht newis tee, kuri lihds šchim noseegumus segusi, bet jabuht ziteem, šchini sinā wairaf bespartejiskem. Tapeh3 mums wajaga dibinat parlamentarisku komisiju un tikai tahdā zelā meh3 kaut ko waram šagaidit. Man ir wairaf wehstules parafitās no wairateem wirneekteem, kurās wini luhds eezelt scho komisiju no wifām frakzijām, lai buhtu eespehja peerahdit, ka te naw no swara weenas partijas atsewifška politika, bet ir no swara taisnibas prinzijs un lai aridsan nostaidrotu scho3 breh3ofchos faktus. Ja pret to bal3i, kura ir ahrpusē, kuru meh3 šchini augstā namā dsirdam no ahreenes, kura no ahreenes lauschas pee mums eesčkā pa logu, meh3 negribam buht kurli, tad mums jaezel tahda komisija, kura šchis leetas waretu nostaidrot un wainigos nodot teesai. Apfardsibas ministra beedrs aistradhija, ka ir konstatets, ka wirsleitenants Grinbergs sists. Man schheet, ja apfardsibas ministra beedrs gribeja buht likumibas preekschstahwis, tad wina peenahkums bij tuhlin pasinot, ka pati fischana ir bijis noseegums un tapeh3 noseedsneeks, sitejs, tuhlin bija nododams teesai. Bet ja tas netika darits lihds šchim, tad jadomā, ka tas netiks darits ari turpmat. Tapeh3 beidsot, es muhsu frakcijas wahrdā leeku preekschā augstai šapulzei šchahdu pahrejas formulu:

„Latwijas Satwermes Sapulze, noklausijusees waldebās pastaidrojumu par nelikumibām Daugawgrihwas bataljonā un par 5 žiwilpersonu noschahschanu frontē, atsiht par wajadšigu eezelt sewifšku ismekleschanas komisiju no Satwermes Sapulzes lozekteem apstahku nostaidroschanai un wifu wainigo šaulschanai pee atbildibas un pahreet us turpmato deenas šahrtibu“.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Radšinam.

C. Radšinsch (sozialdemokrats): Zeenijamā šapulze! Es negribu runat, jo newaru meerigi runat, par notikumeem, kas likti abu interpelacijū pamatos. Pahral flaidrs ir tas, ka walsti, kurā noteek tamlihdsigas leetas, wahrdi: demokratisms, likumiba, taisnibas prinzijs isffan tā saimi, tā isfmeekls. Scho3 faktus war papildinat, peewedot weenu meschonigašu par otu simteem un tuhstofcheem, bet to es turu par newajadšigu. Gribu greest wehribu galwenām šahrtam us to leelako launumu, ko newar palai3t garam; šchis nelikumibas naw usstatamas tā atsewifšku waras wihru nelikumiba, bet winas palikuschas par sistematistām walsti. Kamdeht tas tā ir notizis? Nelikumibas un meschonibas zentufchees segt un aisstahwet waldebās preekschstahwi. Tās ir sekas no waldebās rihzibas. (Sauzeens no weetas: „Pareisi!“). Tapeh3 ari šchee waras wihri apšinas, ka šatra lai zil nelikumiga rihziba tiks segta un winos radufees sistema peefopt scho3 noseegumus, kuri, tā meh3 šinam, ir melnaki un schaufnigaki weens par otu. Ra tas teescham tā ir, par to es atlauschos minet wajadšigos faktus: Bagahjusčkā gadā pee Walmeeras grahwi tika atrasts šarewja drehbēs gehrbees zilweks peh3 wahrda Jegers. Ismekleschanas teefneis konstateja, ka te ir notikusi šleptawiba un stahjās pee ismekleschanas. Ismekleschanas teefnesim, šchim likumibas augstakam šargam, us wina peeprafijumu pasinot Jegera wedeju wahrduš, Zehfu ismekleschanas nodala atbildeja, ka wedeji ir „muhsu agenti un meh3 winus neisdosim“. Man ir eomefšis apgalwot, ka šchee pašči Zehfu „muhsu agenti“ ir tee, kas noslepkawija beedri Kursenneeku. Daščas deenas peh3 Jegera useeschanas tika atrasta noslepkawota un apšlehpta šchagaru blahti šeweete Wehtra, kas noslepkawota dar to, ka

winaai bijusi flahnt nauda, furu wedeji nolaupijufchi. Weens no fleftawam, fä man finams, tifa arefretts, pehz tam isbehdfis, bet fas darits ar ziteem, to es nefinu. Uri nefen wifos laifkräftos bija iffludinats, waj kahds neuffina fareiwa drehbës gebrufchäs zilweka lihki, furu atradufchi tuwu pee Walmeeras un pee fura, ifnemot falbatu katlinu ar eegravejumu „L“, nefas zits naw atrasts. Beigäs peerahdjäs, fa fchis tas pats farewis, furfch 28. jultjä fawam brahlim ifrakftijis wehstuli, no furas redsams, fa winfch naw komunifts, neds ari kahds zits nofeedsneeks, bet eekhwis no leelineeku frontes Walmeeras lehgeri un 29. junija nakti bij aifwefts nefin fur. Tagad ifmeklefchanas teefnefis mefleja fleftawas. Walmeeras leeta: behrnu un flimu zilweku nofchauftchana tifa noflufeta. Tadehl luht fleftawibas paleek par fiftemu. Uri tagad waldfibas preekfchftahwis, ministra beedrs, mehginaja attaisnot „bataljona“ wajadsibu uf agentu eewahktu finu pamata. Kas ir fchee agentu, furi lemj par zilweku arefsteem? Weens no teem ir noteefats friminalnofeedsneeks, aferifts ar tumfchu nofeedsfigu pagahnti. Tas ir konstatets ar ofizialu dokumentu, peemehram, agentis Jahnis Duhka, furfch wehl tagad deen Rigä, Nikolaja eelä Nr. 32, attaisno pat rihzibu, fad zilweks aif bada fog maifi, tad tam weenfahrfchi ifsit sobus. Rahdas wahrmahzibas ifdara fchee nofeedsneeki bataljona, to rakfturofchu tif ar weenu gadijumu, fa beedrs Alfknits no fchi bataljona teefchi tifa eeliftis Tautas Padome. Ur interpelazijam un peeprafijumeem ween nefas naw panahfams. Noteek, fa mehš fchee interpelejam, uftrauzamees, peenemam weenbalfigi, bet ftahwofliis nelabojas. Noteek fä fabulä: „Котъ Васька слушаеть да бсть“. Ja mehš walfti negribam radit fchahdu ftahwofli, fahdu te rakfturoja, aifrahdot, fa tagadejä ftahwofla dehl tahds difziplinarais bataljons ir dibinat, ja negribam radit jaimu waru, fas fagrautu walfti, tad wifä drihsunä ir darams faut fas tahds, fas fcho waretu nowehrft. (Applaufi pee fozialdemokrateem).

Presidentis J. T. f. a. f. t. e.: Wahrds peeder Holzmanim.

W. Holzmanis (fozialdemokrat): Godatee fungi, Satwerfmes Sapulzes lozekli! Mehš fchodeen wifu wakaru dfrdam it fä behru swanu swanam tam kabinetam, furfch pafchrelf taifas aifeet no fchis weetas. Ro faka behru swans? Winfch swana: Rabinets wifu laiku naw ftahwejis fawu ufdeuwumu augstumos, wifmas tas refors, furfch fchodeen dewa pafkaidrojimus uf interpelazijam, fawu ufdeuwumu naw ifpildijis un naw bijis fpehjigs to darit. Mehš fchodeen dfrdejäm apfardsibas ministra beedra pafkaidrojumu, atteezibä uf juhfu interpelaziju un es gribu konstatet, fa fchi atbilde bij pilnigi kapitulazija ta peeprafijuma preekfchä, fas eefneegts no fozialdemokratiftäs frakzijas. Apfardsibas ministra beedrs bij fpeeftis konstatet, fa wifit tee fakti, furi ufrahditi interpelazijä, pateefcham ir notifikufchi, fa muhfju armijä ir notifikufchäs i fpihdfinafchanas, i fleftawibas. Apfardsibas ministra beedrs tikai zentäs apftahklus mihfstinat, zentäs peenemt kapitulaziju fem finameem noteikumeem. Utaifnoschanas weidi bij diwejadi.

Es runafchu atteezibä uf otro interpelaziju — par nofchauftchanam frontes joflä. Fchee kabineta preekfchftahwis zentäs aifrahdit, fa täs 5 nofchautäs personas naw eewestas fihlneeku farakftä, fas fuhtami uf Padomju Kreewiju. Fä tad azim redsot fche notikufi weenfahrfcha fleftawiba. Man leetas, fa fche nefpehle lomu, waj nofchautee ir eewesti fihlneeku farakftä, waj në, bet swarigs ir tas apftahklus, fa nofchautäs 5 personas

mehs warejam eestaitit khlneekos un pret winam dabut muhsu khlneekus no Kreewijas. Nekriht swara, kas ir noslepawots, bet gan tas, ka tahdas slepawibas war teescham notikt. No otras puses apfardsibas ministra beedrs aifrahdija, ka leeta neefot skaidra, neefot peerahdita, ka noschauhchanaš pawehle nahfusi no preefshneezibas, bet gan efot darichana ar pawehli, kas nahfusi no semakas preefshneezibas. Tika mineti wahrdi un teifts, ka wainigais efot aifbehdsis. Man schkeet, ka ministra beedrs usskatija leetu par litwidetu, jo ja wainigais ir aifbehdsis us Kreewiju, ko tad tur wehl fauft pee atbildibas zitus. Kad kabineta preefshstahwis lasija preefshaleezibas, kuras ir eewahktas, tad es tur neredseju neweena to perfonu wahrda, kuras parakstijuschas wehstule, kas eefneegta muhsu frakzijai un kura schis interpelazijas pamats. No tam perfonam neweena naw noprafinata un zitas ir noprafinatas weenigi zaur sawu preefshneezibu, kurai winam bija eemešs neteikt to, kas winam jinams. Apfardsibas ministra beedrs mehginaja leetu nostahdit ta, ka tomehr sinama gaisma leeta atrasta, proti — wisch sawa pehdeja teizeena apgalwoja, ka apstahklis, ka galwe-nais wainigais Awotinsch ir aifbehdsis us Padomju Kreewiju, metot sinamu gaismu us komunistu noslepawoschanas leetu. Scho teikumu atschifret ir loti weegli: ar ziteem wahrdeem kabineta preefshstahwis gribeja eestahstit, ka komunisti suhtijuschi schurp sawu agentu, lai tas noslepawotu zitus pee zus komunistus un zaur to zeltu neslawu Latwijas walsitij. Tas ir gandrihs ta, ka Gogols rassa sawa drama: wisch peewed gadijumu ar apalschhofizeera atraifni, kas pati sewi ispehrufi. Taisni schis apstahklis mums dod eemešlu prasit, lai mehs neapmeerinamees weenigi ar ismekleschanu, kas isdarita no minisirijas un kara refora, bet mums jarada parlamentariška ismekleschanas komisija. Apfardsibas ministra beedrs bij loti formels. Wisch atbildeja tikai us interpelazijas tekstu, tahdu mehs winam bijam eefneegusch, un pilnigi ignoreja tos faktus, us kureem aifrahdiju, pabalstidams interpelaziju. Es aifrahdiju us to, ka sche noteek tahdas leetas, ka zilweki teek schauti bes teefas ismekleschanas, ka pee mums pastahw weena slawena eestahde, kuru fauz par isluhoschanas nodalu, par kuras darbibu mums buhs jaefneedi atsewischka interpelazija. Es faku, ka sche atbilde tika dota pilnigi formeli, bet netika atbildets par nefahrtibam, kuras noteek kara refora. Ja mehs nodibinam parlamentarišku ismekleschanas komisiju, tad ta sawahks faktus par wisam nelikumibam. Tad atfaukfees wisi zeetuschee, tiklihds buhs jinams, ka darbojas schahda komisija. No wisam malam tad eepluhdis kuhdsibas ne tikai par nelikumibam, kuras notikuschas neween fronte, bet ari muhsu slawena isluhoschanas nodala. (Applausi pa freisi).

Presidentis J. Tschakste: Runataju faraksts ismeltis. Ir eefneegtas diwas pahrejas formulas, weena nemotiweta un otra ar preefshitumu. Nemotiweta ir eefneegta no semneeku saweenibas un fkan:

„Satwerfmes Sapulze, noklausijusees waldbibas atbildes, pahreet us nahscho deenas fahrtibas punktu.“

(Saugeeni pa freisi: „Staisiti! Pareisi!“). Otra formula fkan:

„Latwijas Satwerfmes Sapulze, noklausijusees waldbibas pastaidrojumum par nelikumibam Daugawgrihwes mahzibas bataljona un par 5 ziwilperfonu noschauhchanu fronte, alsiht par wajadsigu eezelt sewischku ismekleschanas komisiju no Satwerfmes Sapulzes lozelleem apstahktu nokaidroschanai un wisu wainigo fahschanai pee atbildibas, un pahreet us turpmao deenas fahrtibu.“

Pehz fahrtības rulla balsojama papreetsch weenfahrschā pahrejas formula, tadehl lišču ņcho formulū uš balsošchanu. (Pee balsošchanas nem wahrdu Holzmanis).

W. Holzmanis (sozialdemokrats): Man ir jafata daschi wahrđi pee balsošchanas fahrtības. Rahrtības rullis gan nofaka, ka ja ir eefneegtās diwas pahrejas formulas, weena motiweta, otra nemotiweta, tad wišpirms balsojama ta, kura ir bes motiweem. Bet es ņhe gribu konstatet, ka abas eefneegtās pahrejas formulas naw motiwetas. Uri ta, kura nahf no muhfu frazijas, nefatur nefahđus motiwus, winai weenfahrschi peelits papildinajums dibinat fewiščku ismekleschanas komišiju. Es domaju, ja ir diwas pahrejas formulas un abas bes motiweem, tad winas abas jaleef uš balsošanas eefneegšanas fahrtiba.

Prezidents J. Tščakste: Waj juhs negribeet dalit formulū kā atfewiščku preeščliķumu? Tas ir eefpehjams. Zitadi es newaru winu kā pirmo list uš balsošchanu. Tā tad papreetschu nahf balsojama weenfahrschā pahrejas formula:

„Satweršmes Sapulze, noklausijusees walđibas atbildes, pahreet uš nahšo deenas fahrtības punktu“.

Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par ņcho pahrejas formulū. Luhdsu faskaitit. 37. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ņcho pahrejas formulū — 64. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošanas. 22. Par weenfahrscho pahrejas formulū ir nodotas 37 balsis, pret 64, atturejuschās 22. Tā tad weenfahrschā pahrejas formula atraidita.

Tagad es lišču uš balsošchanu otru pahrejas formulū. Waj ņapulze wehlas, lai winu wehl reis nolasa? (Balsis: „Luhdsam!“).

„Atwijas Satweršmes Sapulze, noklausijusees walđibas pasľaidrojumu par nelikumibam Daugawgriwas mahzibas bataljonā un par 5 žiwilpersonu noschāuschānu frontē, aisišt par wjadřigu eezelt fewiščku ismekleschanas komišiju no Satweršmes Sapulzes lozēķeem apstahķu nosľaidroschānai un wišu wainigo ņauščānai pee atbildibas, un pahreet uš turpmāto deenas fahrtibu“.

Luhdsu pazeltees toš, kas ir par ņcho pahrejas formulū. 84. Luhdsu pazeltees tagad toš, kas ir pret ņcho pahrejas formulū. 34. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošanas. 1. Par otru pahrejas formulū ir issazijushees: 84 par, 34 — pretim un atturas weens. Tā tad ņhi pahrejas formula ir peenemta. (Applausi).

Lihđi ar to ņhis fehdes deenas fahrtiba ir isbeigta.

Nahšochā Satweršmes Sapulzes fehde notiks peektdeen, plkst 5 pehz pusdeenas un deenas fahrtiba tiks issinota zaur kanzleju.

Elehdsu fehdi.

(Sehdi sehđi plkst. 10.15 min. wafarā).

Satweršmes Sapulzes isđewums
Krahjumā pee A. Gulbja, Rigā.

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

010